

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

III

ДЖ 74.916

1931-1-4

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
імені
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

Ч. 39778/1931.

III

Ac 14.916

1931-1-4

0839748. НК° 1-4(19) (СНВ°4)
Почтову оплату заплачено гуртом. — Pocztową opłatę opłacono ryczałtem

Ч. 1.

ЛЬВІВ, СІЧЕНЬ 1931.

РІК IV.

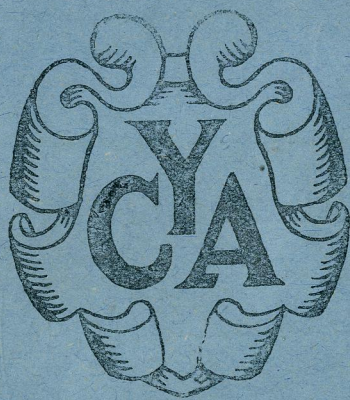
ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСТНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ПРАВО ЦИВІЛЬНЕ, КАРНЕ, АДМІНІСТРАЦІЙНЕ, ПОЛІТИЧНЕ, МІЖ-
НАРОДНЕ, — СУДІВНИЦТВО, АДМІНІСТРАЦІЯ, САМОВРЯДУВАННЯ,
ЕКОНОМІЯ, КООПЕРАЦІЯ, СКАРБОВІСТЬ.

ПЕРШИЙ ЧВЕРТЬРІК.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, Молест Каратницький, Антін Рак, д-р Євген
Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Т. У. П.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, I. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Кожний правник Українець повинен безумовно передплачувати цей наш одинокий
правничий орган.

З М І С Т.

	Стор.
А. М. Андрієвський: Православна Церква у стані оборони проти Римо-католицької Церкви	1
Д-р Яліян С. Заяц: Дещо про конкордати (Продовження)	22
Р. Думин: За третю інстанцію	29
З наших організацій: IX. Звичайні Загальні Збори Союзу Українських Адвокатів у Львові	31
З приводу Загальних Зборів самбірської Палати Адвокатів	34
Адвокати в обороні свободного переселювання	35
Адвокатські канцелярії	37
Бібліографія	38
Оречення Найвищого Суду в справах карних	199

АДВОКАТСЬКІ ДРУКИ:

КОНТРАКТИ КУПНА-ПРОДАЖІ, ПРОЦЕСОВІ ПОВНОВАСТІ, СПИСИ КОШТІВ І. І П. ІНСТАНЦІЙ, ПОЗОВНИЦТВА ЦИВІЛЬНІ В КАРНИХ СПРАВАХ ТА ПОЗВИ: ВЕКСЛЕВИЙ І В УПОМИНАЮЧІМ ПОСТУПОВАННЮ, по ціні: контракти купна-продажі по 10 сот., інші по 5 сот. — можна набути в Адміністрації „Життя і Права“ У Львові, Ринок 43. І. пов.

КООПЕРАТИВНИЙ БАНК „ДНІСТЕР“.

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. РУСЬКА Ч. 20.

УДІЛЮЄ ПОЗИЧКИ векселеві і гіпотечні, зачети на підклад акцій і т. п. — **ПРИЙМАЄ** під найкориснішими умовами вкладки в красвій і заграничній валюті. — **ПЕРЕВОДИТЬ** купно і продаж всякого рода цінних паперів. — **ПЕРЕВОДИТЬ** торговельні операції. — **ПРИЙМАЄ** вклати на рахунок третих осіб. — **ПОПИРАЄ** діяльність других кооператив.

Адреса для телегр. „Дністер“, Львів. Тел. 80-50..

Інформації в справі позичок уділюють агенції „Дністра“.

ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСТНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, Модест Каратницький, Антін Рак, д-р Євген Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, I. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

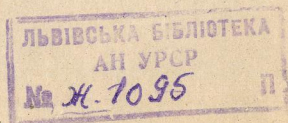
А. М. АНДРІЄВСЬКИЙ.

Православна Церква у стані оборони проти Римо-католицької Церкви.

З приводу позову Луцької Римо-Католицької Дієцезії та других
проти Православної Волинської Духовної Консисторії про віді-
бання церков та монастирів.

Римо-Католицький Єпископ Луцької Дієцезії позиває перед Рівенським Окружним Судом Православну Волинську Духовну Консисторію в Кременці, вимагаючи від неї: 1. складення повного інвентаря всіх монастирів і церков з їх будинками та земельними ґрунтами, підлеглих Консисторії, і 2. повернення їх у власність Єпископа Луцької Дієцезії, узаasadнюючи свої вимоги тим, що в минулому столітті Російське правительство насильно відібрало від Католицької Церкви ці монастирі та церкви з будинками і земельними ґрунтами і передало православним, а позивати Російське правительство не було жадної можливості, та щойно тепер настав мент для Католицької Церкви заявити свою претенсію і вимагати ревіндикації відібраних від неї монастирів і церков з будинками та земельними ґрунтами. Отже — хай буде справедливість!

Перше питання, що тут може виникнути, це питання про задавнення: чи не втратила, часом, Луцька Дієцезія приписаного собі права через невиконання його протягом давностного реченця?

На це питання відповідь може бути негативна або позитивна, з більшою або меншою достовірністю, в залежності від того, до якої області права зачисляти маєткові церковні права; чи до публичного міжнародного права, чи до приватного. Церковні маєтки, приналежні парохіям та монастирям, як римо-католицької церкви, так й православної, завжди були розкидані по різних державах. Кордони цих держав на протязі часу мінялися, а разом з тим мінялася і державна політика що до церковних маєтків. Одні держави сприяли римо-католицькій церкві, другі православній. Вина за це лежить почасти на самих церквах, бо це дві рідні сестри, які сперечаються і ніяк не можуть помиритися. Коли церковні маєтки установ римо-католицької церкви, по зміні державних кордонів, опиняються на території держави, яка сприяє православній церкві, та коли ці самі установи — монастирі і парохії розривають з римо-католицькою церквою і переходять до православ'я, тоді починаються позви римо-католицької церкви на православному і на сприятливе їй правительство, що воно, мовляв, насильно забрало церковні маєтки римо-католицької церкви. А коли через століт кордони міняються і церковні добра, на які право приписує собі римо-католицька церква, опиняються на території держави, яка сприяє римо-католицькій церкві, тоді останна з непохитною завзятістю, при нових сприятливих умовах, стремить відібрати все від православної церкви. Але в той-же час забуває, що церковні добра, на які тепер претендує, вона давно колись, ще до російського панування, коли її сприяло старе правительство, не зовсім у гарний і чемний спосіб забрала від православної церкви.

В науці права є два погляди на згадане питання: один, що церковні маєткові права стосуються до області публичного міжнародного права та що до публичних прав давність жадного примінення не має. Так висловився недавно проф. бар. Таубе з приводу майна ордену Мальтійських лицарів (часоп. „Возрожденіє“, 1929. р.). Коли так, тоді представник римо-католицької церкви може сказати: ми ревіндикації приписаних собі прав не задавали. Але тоді Волинська Православна Духовна Консисторія на позов про ревіндикацію має право відповісти: дозвольте, і для нас немає задавнення. Церковні будинки та земельні ґрунти, на які претендує Луцька Дієцезія, збудовані і даровані православними Боголюбивими жертводавцями, спочатку належали виключно православним парафіям та монастирям, а потім, з менту введення Унії, по часті силою за допомогою польського правительства, по часті хитрощами відібрані від православних. Але православне населення ніколи не мирлося з Унією навіть за польської влади. Відомий факт, що унії Східної Білоруси подали прохання через Архієпис-

копа Георгія Кониського до польського правительства перед першим розділом Польщі про дозвіл перейти їм на Православ'є.¹⁾ Отже виходить, що Луцька Дієцезія, коли вона за часів Унії наглядала за спірним майном, сама була недобросовісним володарем, насильником, споліатором, і за силою канонічного права (*canon redintegranda, canon 3, causa 3, quaestio 1*), яке є обов'язковим для Католицької Церкви, жадного права на ревіндикацію дібр, що сама насильно забрала, не має.²⁾ Навпаки, коли-б ними нині володіла, мусіла-б православним, у яких забрала, повернути, за силою *Decretales Gregorii IX., 2, 13. de restitutione spoliatorum cap. 18*, памятаючи, що *periculum animae, injuste detinere ac invadere alienum, contra possessorem huius modi spoliato perrestitutionis beneficium succurratur*.

Луцька Дієцезія стверджує, що церковні добра насильно у минулому столітті відібрало од неї Російське правительство, але супроти цього історики Західної Православної Церкви можуть подати безліч фактів, коли римокатолицькі єпископи (уніятські) насильно відбирали церковні добра від православних.

Другий погляд: що церковно-маєткові права належать до області приватного міжнародного права. Як що так, тоді за давнини має місце,³⁾ але примінюються закони про давність тої держави, де сталося порушення власности — в даному випадкові російські закони, бо сама дієцезія стверджує, що іменно російське правительство порушило її право власности. А коли так, тоді дієцезія безумовно утратила свої права, що собі приписує, бо російські закони знають давність не лише збувальну (іскову), але набувальну, за силою якої хто проволодів земельним добром на про-

¹⁾ Записка проф. П. М. Жуковича. „Україна“, кн. 3, стор. 141, 1925. р. Вид. Всеукраїнської Академії Наук.

²⁾ Корпус юріс каноніці. Декретум Граціані, кавза 3, квестіо 1. канон 3: Все муситься негайно повернути пограбованим і вигнаним єпископам і у тому місті, звідки їх вигнано; також треба повернути речі церковні і власні (єпископів), що з їх земель підчас їх полону, чи нападу злих людей, чи з яких інших несправедливих причин, пропали; все це мусить бути повернено до заяви будьякого юбвинувачення проти єпископа або до покликання його до суду єпископів.

Декреталес Грегорії IX, 2, 13, кап. 18: Часто трапляється, що грабіжник пограбовані (у єпископа) речі передає другим; тоді пограбований (єпископ) у судовому процесі, як позбавлений добродійства посідання програє справу, бо довести право власности до речі трудно. Тому ми, не нарушуючи загрози права, встановляємо, що коли хто свідомо, знаючи, що реч чужа, візьме її, такий входить разом з грабіжником у гріх та у небезпеці для душі є несправедно чуже держати і займати; проти такого посідача пограбовану допомагається удіюванням йому добродійства повернення.

³⁾ Проф. Карль Наймаер. Інтернаціоналес Приватрехт, 24, 1923, Берлін, відомий авторитет в науці міжнарод. права в Європі; його погляд викладається в тексті.

тязі 10. років в формі власности, хоч-би і недобросовісно, той стає правним власником його. Отже православні парафії та монастирі, що провладіли на праві власности церковними добрами мало не сотню літ, набули вже на них право власности. (Т. X. ч. I., §§. 533, 557). У російському праві та судовій практиці твердо установилося правило, що за титулом давности можуть набувати у власність добра рухомі і нерухомі не лише православні Церкви, та монастирі, а і римо-католицькі і євангеличеські (§. 94. прилож. до §. 11. Уст. Иностр. Испов. по продовж. 1893; Ріш. Сен. 1895 року, ч. 72.).

Епископ Луцької Дієцезії вважає, що всі ті добра на які він претендує, належать на праві власности до Луцької Дієцезії, а тому останна силою власного права може вимагати повернення їх од кожної третьої особи. Але цей погляд хибний. Ніяких прав на спірні добра Луцька Дієцезія ніколи не мала та, при існуючій правосвідомості, і мати не може, бо коли-б визнати подібні права за Луцькою Дієцезією, то це значило-б дати їй можливість розпорядитись спірними добрами по власній уподобі, хоч-би навіть насадити на них кольоністів католиків. Але такого права римо-католицькі Дієцезії навіть у самих католицьких державах не мають.

Уже в середні віки думка декого з представників католицької Церкви, що церковні добра належать до останної, поборюється юристами, а навіть вірними католиками, в рішучий спосіб. Так, напр., славетний угорський юрист магістер Степан з Бербеча, що на Підкарпатській Русі, у своєму творі „Тріпартітум“, надрукованому в Відні в 1517. р., стверджує, що король угорський є *legitimus successor* (законний спадкоємець) церковних дібр, як що вони стають вакантними по смерті церковних достойників. Але ця прерогатива виявляється не в тому, що він добра забирає собі, а в тому, що він передає їх другим достойникам, заховуючи право затвердження їх Римською Курією. Він пише, що юрисдикція Папи лише духовна. Ці твердження він аргументує так: 1) Угорські королі були фундаторами церков, монастирів, єпископій, силою фундації королі набули собі право патронату (подавання), Римському Папі належить лише *auctoritas confirmationis*, право затвердження; *Hungari* (Угри) прийняли католицьку віру не безпосередньо од Папи через апостольське благословення, а з наставлення власного короля святого Степана, який будував церкви, монастирі та надавав їм добра; 2) силою давности, бо це право подавання здійснювалося од святого Степана з 1001. року аж до цього дня, більше як 500 років; 3) це право затверджено Констанським собором, що почався в 1410. році.⁴⁾

⁴⁾ Тріпартітум, парс I, тит. 10, 11, 1628 р.

Таке-ж право за Польсько-Литовськими королями визнає автор Апокрізіса (1597—1599): „иная есть реч, каже він, уряд духовний, а иная — добра до уряду для доброго его отпривованья прилучение; уряд власне от духовних при посвященню, добра зась не от духовних, а от короля его милости давани бивають“.⁵⁾

Наші парафії та монастирі, як правно-історичні явища, складались з двох елементів: з одного боку з тих, що фундували їх, що мали на них так зване право „подавання“, з другого — з тих, що входили в їх склад, то-б-то з ченців та парохіян. Один і другий елемент мав у різні часи неоднакове значіння.

Церкви фундували та до них надавали земельні ґрунта ще удільні руські князі.

У судовому спорі з Войтехом Соколовським, що за листом короля Казимира 1602. р. зайняв ґрунт коло Йорданської церкви в Києві, ігумен Кирилівського монастиря Василь Красовський заявляє, що ці ґрунта вкупі з Йорданською церквою належать монастиру, бо цю церкву ще княжата руські благовірно фундували, в стіні скриню зі скарбами закопали, очевидно й ґрунта їй надали.⁶⁾ З грамоти королеви Бони 1555. р., даної священикам церкви св. Дмитрія, що при замку у Пинську, бачимо, що цій церкві за давніх часів було надано фундуші і привілеї. За одним привілеєм священики „юргельт“ 30 коп і 40 грошей з королівського двору одержували, наданий од „предков наших князей Пинських ку той церкви“.⁷⁾ З листа князя Владислава Збаражського і пана Василя Рая 1574. р. на імення Пилипа Опанасовича, священика Чеснохрестної церкви видно, що Трохсвятительська церква у Києві, мурована, „впусть лежит на горѣ“; до неї належали доходи, люде куничні, двір церковний, сіножать, озеро. Опанасович, чоловік до того годний, учений, просив дати ту церкву до ужитку. Йому дано до живота свого, а за господаря короля, його панов раду й за весь народ християнський Бога сотворителя просити.⁸⁾

Церкви та монастирі будували не лише руські князі та литовсько-українські королі, а і багата православна литовсько-руська шляхта. Наведемо приклади, як-раз з православної Волині: Дерманського монастиря, що в Дубенському повіті, фундатором був православний князь з Острожських Василь Хведорович Красний (гарний), який при своїм

⁵⁾ О. І. Левицький, Основныя черты строя Зап.-Рус. Церкви, 16—17 вв. „Кіевская Стар.“, 1884, Август.

⁶⁾ Акти Ю. З. Руси, т. II, с. 14.

⁷⁾ Архив Ю. З. Рос., т. I, ч. 130.

⁸⁾ Н. Оглоблин, К вопросу о началѣ Кіевской Академіи. „Кіевская Старина“. Март, 1886 р.

двірці „церков и дзвоницу муровал и сам на закладанню бил“.⁹⁾

Фундаторшою Почаївського монастира була Анна Гойська, вдова по судді Луцькім, що 1597. р. 14. листопада записала на монастир добрі маєтки. Олена Горностаєва, з роду Чарторийських, була фундаторшою Пересопницького монастира, склала для нього статут, збудувала шпиталь для вбогих та недужих і школу для науки дітей.¹⁰⁾ Фундаторами Чорненського монастира, що нині с. Чорна, Рівенського повіту, був Адам Урсул-Рудецький, оборонець батьківської віри, „муж побожний в статечности вѣри своее православной.“¹¹⁾ Фундаторами Богоявленського монастира, що в Кременці на Волині, були чашник Волинський Лаврін Древинський та хорунжий Данило Малинський (1633.).¹²⁾ Всі ці фундатори були побожні православні люде, які засновували церкви і монастирі, маючи за ціль оборонити батьківську віру православному.

Церкви по парахвіях будувала також правосл. шляхта.

Щоб засновати монастир або парахвію, треба було, в звичайному порядку, мати привілей од короля, або наймній дозвіл державної влади. Коли йшла кольтонізаційна діяльність і заселялися цілі царини, то тим, хто був на чолі кольтонізаційного руху, у Галичині вони звалися *scultetus*, на Україні — Осадчий, у Угрів і на Прикарпатській Русі — князь, опріч інших пільг, давалось королівською владою право збудувати церкву.

Які права належали цим фундаторам церков і монастирів?

Загальна назва цих прав була „подавання“. Не треба змішувати права „подавання“ з простим патронатом. Що до церков, то спочатку іноді право „подавання“ мало відріжнялося од власности. Хто мав право подавання на церкву, той вважав, що вона його, він може нею розпорядитись. Правда, зруйнувати він її не може, а все-ж може продати її, віддати в спадщину, дати в держання священникови за плату. Напр., Стадницький дідич м. Лиски на Сяні коло Перемишля 13. марта 1594. р. продав за 100 злотих православну парохію священнику Василю.¹³⁾ Кирило Зубрицький 1590. р. заявив, що з його імення Підгайців коло Луцька утік піп на ймення Василь, по призвищу Владичка „покравши церкву в имену моем Подгаецком, книг двенад-

⁹⁾ Проф. Огієнко. Історія Українського Друкарства. 1925, с. 185.

¹⁰⁾ Орест Ів. Левицький. О семейных отношениях в Ю. З. Руси, XVI—XVII. вв. Русская Стар., 1880, кн. IX.

¹¹⁾ Проф. Огієнко. Там-же, стор. 216.

¹²⁾ Проф. Огієнко. Там-же, стор. 223.

¹³⁾ Мемуари до Южной Руси, под ред. проф. Вл. Антоновича, 1890, с. 150.

цать, то есть: Евангеліе и иншіе книги оправніе сребром, позлочи́стие ризи и весь убор поповський церковный и сосуди церковные и инших справ церковных не мало, што мне коштывало коп осмдесят личби литовское“.¹⁴⁾

Навіть на Слобожанщині парафією і церквою розпоряжались у заповіді: „Я раб Божий священно-іерей Іоанн м. Тарановки, Архангельской церкви (Харковск. полку) сим моим testamentом располагаю жену и дѣтей моих; первое: имѣющийся храм в м. Тарановкѣ стоящій, Архангела Михайла церков и что имѣется в ней — книги, опарад и всякія посуды и приход парахвію владѣть Петру Антоновичу зятю моему.....“ (1738. р.). Очевидячки тестатор сам збудував церкву.¹⁵⁾

Що до монастирів, то право „подавання“ складалось з таких прерогатив: Перш за все фундатор мав право на частину прибутків з монастира. Звичайно побожні люде за прибутками не ганялись. Монастирі будували для свого спасіння і на упокой душ своїх предків. В монастирський помяник на вічне поминовення вписувались предки фундатора, а по смерті він сам та його нащадки. Але не виключене було, що фундатори мали прибутки з монастирів. Королі, як спадкоємці ще удільних князів, використовували своє право подання. Був іноді просто торг у королівського столу одержаною королівською милостію, а де торг, там не без вигоди для королівської казни і тих, що коло неї. Так в 1633. р. о. Никодим Шибинський одержав од короля право на архимандритство Жидачинське з добрами і переуступив це право Віленському монастиреві (уніятському). Ігуменя Василиса Сопіжанка переуступила надане їй право ігуменства у монастирі Лещинському, в Пинську лежачому, уніятському Київському митроп. Йосифу Рутському і наміснику його Пінському Рафаїлу Корсаку.¹⁶⁾

Не диво, що так стреміли до архимандритства чи ігуменства, бо це право давало чималі прибутки. В грамоті Київському Печерському монастирю 1551 р., за якою там було оновлено „Общину“, читаємо, що раніше за привилеем короля монастир держав архимандрит і всі прибутки забірав собі „дітей і кривних своїх запомагаючи“.¹⁷⁾

Потім фундатори мали вплив на призначення або вибір духовних осіб, іноді виключний, іноді ділили його з монастирською братією або парахвіянами. 1633. р. король Владислав IV. дав грамоту на доживотне ігуменство у монастирі св. Варвари ігуменії Евфросинії Тризнянці, а як би вона вмерла, то черниці мають вибрати другу „ без подання на-

¹⁴⁾ Арх. Ю. З. Рос., т. I., ч. 3, стр. 202.

¹⁵⁾ Лебедев. Московс. Чтенія, 1884 р., кн. 2, стр. 37.

¹⁶⁾ Акти Зап. Рос., т. V, номер 6.

¹⁷⁾ Акти Зап. Рос., т. III, номер 16.

шого і найясніших сукцесорів наших“, за відомостю Епископа Пінського, а колиб єпископ і черниці „от едности з святым костелом Римським отступили, в схизмі жити побажали“, тоді монастир знову до диспозиції короля надається.¹⁸⁾

Заняти архімандрію або ігуменство в монастирі духовна особа, хоч би обрана братією, могла лише за згодою фундатора. Щоб одержати парохвію, священник мусів мати згоду діди́ча фундатора. Для згоди був спеціальний термін „презент“; ще в 18. в. на правому березі діди́чі видавали обраним парохвіянами священникам „презенти“. Так, діди́ч Потоцький на Уманщині видав презент на с. Яроватку священнику Чеважевському.¹⁹⁾

Право подавання було речеве право, переходило в спадщину. Як що простосовувати його до сучасної юриспруденції, то це було б право власности, обмежене тягарем фундації. Поки є церква, монастир, доти власність обмежена. Скасувати фундації фундатор не міг, але колиб з будь яких причин вона булаб знищена або ліквідована, тоді право вільне, необмежене вертається до фундатора. Праву подавання надавали серйозне значіння. У дільчих листах між спадкоємцями воно згадується. Напр. 1587. р. спадкоємці ділять усі маєтки по половині: з одного боку Павел Пац воевода Мстиславський і малжонка його Ганна Хоткевичовна, а з другого Станислав Радиминський каштелян Чирський і малжонка його Александра Сангушкова, Роман Сангушко, Феодора Радиминська. У дільному листі між іншим значиться „таже подаваньє монастиря Супрасльського того ми всі спольне надавцами бити маем“, „а кгрунту костела римского і церкві руское волок шестнадцать до того обое сторона надавцами бити мають; место Заблудов там же пляцу церковного на котором церков и шпиталь стоить прutow петнадцать до тоє церкви всих участников спольное подаваньє“.^{20) 21)}

Чи існували в ті старі часи на Україні-Руси парохвії з певним складом парохвіян? Так, в тому нема сумніву. Уже згадувалося про Трьохсвятительську церкву, зруйновану і запущену, до якої належали люде куничні. Очевидно це були парохвіяне, що за шлюб мусіли платити куніцію, здається, не священникові, а фундаторові. В XVI. в. на Поділлі були такі прибутки для державців замків, за якими, очеви-

¹⁸⁾ Акти Зап. Руси, т. V, ном. 3.

¹⁹⁾ Київс. Стар., 1901, Январь, С. Рклицкий: Договори прихожан с священниками.

²⁰⁾ Супрасльський Благовіщенський монастир заснував православний Олександр Іванович Хоткевич, року 1498, коло Супрасля, Білостоцького повіту на Городенщині. — Проф. Огієнко, там-же стор. 32.

²¹⁾ Роздільний акт подав проф. Клименко. Записки Істор. Філол. від. кн. XVI, 1928 р., Українська Академія Наук.

дячки, визнавались права фундаторів, з парафіян: 1. поемщи́зна, коли чоловік обичаєм пограничним самовільно візьме собі чию дівку, або вдову, або розвідку за жінку, тоді дає три гривні на замок; 2. розводи, коли муж жену хоче відпустити, або жона мужа, то, хто причинен (вимагає), дає три гривні; 3. куниця, коли хто законно статечне бере дівку заміж, то за давнім звичаєм дає до замку подарунок. Зрозуміло, що в старі часи за церковний шлюб платили дійсну куницю (шкурку), але згодом куницю заміняли гроші. Ця назва існувала на Поділлі ще в XVIII. в.²²⁾.

В 1588. р. Липецький піп Вицовський скаржився на пана Головецького, що той впірається в його парохвію, на яку він має привілей його милости короля. Підстароста Самборський Вартоломей Крувянка дає наказ панові (Головецькому): хіба він не знає, що є староста і його уряд, що ним рядить, і пан не має самовільно чинити, а коли хоче, най позиває до уряду; „наказую під покутою 80 гривен, аби тому полові (Вицовському) дав на вщицьку пользу из его парохвіе“.²³⁾.

Чи були парохвіяне просто пасивною масою здібною лише до послуху, чи навпаки — виявляли вони активне заінтересовання у церковних справах, віддавали до церкви не тільки обовязки, а і права?

У відповідь на це питання маємо лист Станіслава Гербарта з Фульштина каштеляна Львовського, Самборського, старости жупника руского з такого приводу: піп мав перенести церкву ближче до свого обістя, а хлопи і княжа шляхта забороняли. Староста наказує: „Головецькому из громадою вшиткою розказую под сто гривен вини и по маетности вашими, аби́сте не були упорні, не противилися тому, що піп хоче перенести церкву, щоб жадний князь і хлоп не забороняв, а хто спротивився б проти того і трунувся на того попа словом или рукою, вини 10 гривен заплатить, а як кому буде яка кривда со стороны пробудування церкви, то я справедливість учиню. А приказую вам під такоюж виною, аби́сте ему були допомочні всі, як головчане (громада), так і громада Вицовська“.²⁴⁾.

Очевидячки, сварка була меж двома попами та двома громадами.

В 1511. році король Александер розбiрав спор між п. Шасною-Крупською і боярином Олександра Ходкевича Степаном Чаплею: на чийй землі повинна стояти церква, що раніше стояла у маєтку Крупської Пилиповцані. В цей спір вмішались „мужи великого князя Волковияне“ і просили про перенесення церкви на землю Чаплі. Король вирішив спір на користь Чаплі. Річ ішла про церкву, до якої ходили

²²⁾ Е. С. Семейная жизнь в Подоліи. Київс. Стар. 1891, IV.

²³⁾ І. Свенціцький. Нариси з історії української мови. 1920, с. 72.

²⁴⁾ Свенціцький, там-же, стор. 72.

парахвіяне з різних маєтків, але всі вони складали одну парахвію.²⁵⁾

Маємо дані, що парахвія мала, принаймні визнавала, за собою права. У 1637 р. староста і представники парахвіян церкви св. Тройці у Бересті продають город Шостаковський, наданий по тестаменту Демяном Шостаком, за 8 коп грошей, а також віддали в аренду на 9 років бровар, наданий по тестаменту на 10 років Якубом Бодуличем, татаринowi Богушевичу. Проти цього протестували свящ. Йона Кречевич та дехто з парахвіян.²⁶⁾

Коли в XVI. в. брацькі організації массами залили цілу Русь Україну, то парахвія уявляла з себе Брацтво, парахвіяне звалися братами, братчиками. Були старші й молодші братчики. Перші dbали про благоліпья церкви, впорядкування церковних свят (мед ситили і варили), виконання похоронних функцій. Під кінець XVI. в. брацтва стали цілком безсловесними (безстановими) організаціями, до яких вступали поруч з князями, боярами, міщане, ремісники шевці, кравці і прості хлопи. По своїй правній природі брацтва були юридичними особами. Утворювалися завжди з дозволу: або королівської влади або місцевого державця, або, врешті, з благословенства вищої церковної влади. Мали вони свої рухомі і нерухомі добра. Велика послуга, яку виконали перед Православною Церквою брацтва, залежала в головній мірі од їх організації. Брацтва були не збір людей з вулиці, не „юрба“ недисциплінована. Братчиком не міг бути кожен без розбору. Щоб стати старшим братчиком, треба було пройти відповідний стаж (з початку бути молодшим братчиком) або мати особливі заслуги. Брацтва — це ієрархічні східці, де були ступені — старші і молодші, це було подобенство до первісної церкви, еклезії, організоване зібрання протилежне агора — зборищу на міській площі, юрбі. Це організаційна спільнота, що витворилася довготерміновим перебуванням кожного члена в рядах іспиту, щоб стати старшим братом і придбати авторитет. Славетні церковні брацтва (Львівське, Віленське, Луцьке, Київське, Мінське, Замостьське) завжди стреміли до ставропігіяльності, то б то незалежності од місцевої ієрархії, а то тому, що дехто з вищої ієрархії переходив з православія в пализм (Єпископи Іпатій, Кирило Терлецький, Йосиф Шумлянський і ін.).

Які відносини були церковної ієрархії, то б то єпископів, митрополитів до парахвій, і які права вони мали? Найкраще це зазначено у двох королівських грамотах, наданих Двинським міщанам, що коло Полоцька 1569. р.: „церкви, що побудували і побудують, то в їх „мїстком подаванню

²⁵⁾ Проф. Владимирський Буданов. Церковныя имущества в Ю. Зап. Рос. XVI. в., ст. 212. Арх. Ю. З. Р. т: IV, ч: 8, 1907:

²⁶⁾ Проф. Вл. Буданов, там-же, стор. 84—85.

і зав'їдыванью“, а „в'їдъ владность над попы і в'їзди на прогледанье учителей у в'їр'ї Христов'ї маєт быти владык наших в'їчними часи по тому, як здавна заховивало“.²⁷⁾

У грамоті 1592. р. до мешканців м. Берестя сказано: „церковію, олтарем, попами, школами і всею челядью також грунтами до брацтва і олтаря належачими не має ніхто справляти, тільки саме брацтво“, а владыці Владимирському і Брестському належить лише пастирська „зверхність“ то б то догляд за справами виключно релігійними.²⁸⁾ Церковні брацтва остільки відчували свою силу і право, що не вагались вступити в судовий процес з місцевими єпископами, коли ті порушали їх права. В процесі з єпископом Потієм і ксендзом Рутським од церковного брацтва виступало два старости і, коли не було одного, то другий діяв своїм імям і імям свого колеги, яким був князь Богдан Оксинський.²⁹⁾

Отже церковні владыки мали владу лише над попами, а не над церквами та їх добрами. Владыки-єпископи тільки рукополагали священників, перед тим перевірили їх особисті здібности до священства. За висвячення єпископи одержували „подарок“. В XVI. в. Ігумен Київського Михайлівського монастира просив Київського митрополита, щоб висвятив дяка, достойного священства, і „подарка“ великого з нього не брав, бо він чоловік бідний. З поучення Київського Митрополита Сильвестра бачимо, що висвяченому кандидатіві видавалась од митрополита грамота на зазначену церкву до живота, священник не смів переходити у другу парахвію, хіба по великій нужді, на собор мусів являтися завжди з грамотою. За порушення церковних правил священник підлягав судові єпископа. За часів унії з боку уніятських єпископів над православними священниками суд був дуже жорстокий. Ось зразок: Іпатій, владыка Володимирський і Берестський, митрополит Київський, напав на православну церкву св. Василя у Владимирі, захопив у полон до себе священника Мартина, розкрівавив йому губу, казав убрати його в стихар і ризи, у весь убор попівський і чашу казав йому у руки віддати, а сам владыка вступив на амвон і того священника казав привести перед себе діяконові, взяв увесь убор священничий і, взявши ножиці, голову на чотири сторони сам стриг, а потім ровночинові на то приспособленому стрижи казав і всю голову оному стрижено.³⁰⁾

Парахвіяльні громади, з кого б вони не склались — чи з міщан, чи з козаків, чи з посполітих (селян), як на лівому, так і на правому березі на Україні, завзято і вперто

²⁷⁾ Арх. Юг. Зап. Рос., т. I, ном. 151,

²⁸⁾ Документи брацтва при церкві св. Николая в м. Замості, 1606—1661 р. Київс. Стар., Іюль, 1882 р. Акти Ю. З. Р. т. I, стр. 221.

²⁹⁾ Акти Ю. З. Р. ном. 21, 30; 1605, 1608 р.

³⁰⁾ Акти Ю. и Зап. Россіи, т. II, стр. 8—10, 1601 року.

одстоювали свої права на церкви та земельні при них ґрунта, на вибір духовенства. Спроби вищої ієрархії порушити ці права викликали належну одсіч і успіху не мали. Напр., в XVII. в. Київський митроп. Варлаам Ясинський зробив був спробу самостійно, не питаючись парохвіян, призначати священників на парохвії, але зустрівся з великим опором Київських міщан. Войт Київський Іван Биковський протестував перед московським патріярхом Адріаном і добився признання права Київа вибирати парохвіяльних священників. Адріян звернувся до Київського митрополита з посланням і вимагав возстановлення порушеного ним права вибору — „такой обычай у них (писав Адріян), тогда они прихожане і всѣ их урядники по любви, чтоб он (священник) был отец им і жертвоприноситель, избирають обще и о посвященіи во іереѣство вам архіереєм быют челом.“³¹⁾.

Склалась була така практика: парохвіяльна громада вибірає кандидата на священника, складає з ним договір, в якому встановлюється розмір плати за всі треби, починаючи за молитву бабі повитусі і кінчаючи похороном та молебнами, також перелічуються церковні будівлі і земельні ґрунта, млин, як що є, також одмічається, що земля належить „на вічність“ церкві, а не священникові. Обраного з своїми депутатами громада посилала до єпископа, який посилав обраного „во ученіє“ катехизиса і святих тайн, і „на хор чтенія і пѣнія“. І коли одержував належні свідоцтва ще й од духовника-сповідника, тоді висвячував, а згодом, по виконанні священником невеличкої практики, видавав грамоту. Така практика була головню на лівобережжі. На правобережжі парохвіяне також вибірали священників, але тут у виборах брав участь і місцевий поміщик. Були випадки боротьби межі парохвіянами і поміщиком, як що останній був римо-католик, цікавився релігійними справами і бажав для своєї громади мати священником ліпше уніята, ніж православного. В XVIII. вікові на Уманщині і почасти Поділля великий магнат Потоцький особливо спріяв уніатам і видав „презенти“ на парохвії у своїх маєтках уніятським кандидатам. Але парохвіяне не завжди йшли за паном — бувало так, що до владики на висвячення вони посилали свого кандидата, а уніятський кандидат з презентом панським одправлявся до уніятського владики. Бували й такі випадки, що православні парохвіяне силою вигонили з парохвії уніятського священника.³²⁾.

В монастирах також практикувався вибір ігуменів братією, причім в Литовсько-Польській державі затверджував ігумена, звичайно, король, а на лівобережжі, на геть-

³¹⁾ С. Рклицький. Договори прихожан с священниками. Київск. Стар. 1901 р. Январь.

³²⁾ С. Рклицький, там-же.

манщині, гетьман. Порядок вибору на гетьманщині був такий: 1) елекція-братія (все духовенство) вибірає, 2) митрополит „благословенієм підкріплює“, 3) гетьман універсалом затверджував³³⁾.

З вище наведеного бачимо: Право подавання, що належало церковним фундаторам, спочатку мало велике і виключне значіння; парохвіяне тоді уявляли з себе покищо роспорошену малоактивну масу. Лише з початком брацтв парохвіяне виступають, як організована маса, і завзято боронять свої права.

Право подавання викликано тодішнім політичним станом держави. Релігії в польсько-литовській державі, та ще й раніш, у справі управління державою надавали кольосальне значіння. Ті особи, на яких спочивала державна влада, король, місцеві державці, магнати (Хоткевичі, Острожські, Сангушки), дрібні колонізаційні скульптури, осадчі, князі, обов'язково мусіли мати вплив на церковно-релігійні справи. Церква, за тодішніми поглядами, допомагала існуванню держави і удержанню її в доброму порядку. Відокремлення церкви от держави тоді не розуміли. Право подавання — це був той ретязь, що зв'язував державну владу з церквою у її цілому складі. Центральна влада сама по собі була заслаба, щоб безпосередно зв'язатись з цілою церковною організацією. Вона зв'язувалась з нею через посередництво своїх співвладників — місцевих великих і малих державців. Держава була станова і складалась: 1) з великої і дрібної шляхти, 2) з вільних міщан, що жили по містах за привелеями королів, мали „самостійність“ і звали свої міста „республіками“ і 3) з підданих посполитих (хлопів), що підлягали владі місцевого пана (державця). Місцеві державці через право подавання держали місцеву парохвіяльну організацію в своїх руках. Вільні православні міщане у своїй подаванні мали церкви, що об'єднували їх в неважкій боротьбі проти економічних, політичних і віроісповідних ворогів. Великі державці мали право подавання на церкви і монастирі. Зрештою королеві належало загальне право подавання, яке ширилося на всі ті церкви і монастирі, що не мали своїх окремих надавців.

Але, коли в XIX. в. стани держави в Європі остаточно зрушено, кріпацтво знищено, то відпав поміст і для права подавання. Вся влада зосереджувалась в центрі, в місцевих можновладцях потреби вже не було, право їх подавання вже не мало державного значіння і вони, здебільшого перестали цікавитися ним. І якщо воно, за традицією, ще згадується в актах, то лише як спомин про старі часи, і ба-

³³⁾ Акти Зап. Сос. т. V, 1689. Унів. гет. Мазепи І. Кроковському на ігуменство в Пустинському монастирі, Київ. Там-же, нр. 145.

зується вже більше на мотивах релігійно родинних, ніж на політичних.

Державна влада про те не залишила на волю церковних парахвій і монастирів. Вона оповістила їх „публичними корпораціями“, визнаними державою. Так було у цілій Європі, почасти і в Росії. Публичні корпорації виконують громадські функції, визнаються державою за юридичні особи, є субjekтами маєткових прав. Вони виникають за дозволом держави, їх статутарні права базуються на публичнім праві.³⁴⁾ Публичні церковні корпорації різних віроісповідань, загальний догляд за ними належить Міністерству Ісповідань. В державах, де католицька церква була в особо сприятливих умовах упривілейованости (напр. в Австрії), законним представником католицької церковної корпорації на зовні, у судових справах, був єпископ Дієцезії. Але лише як представник, як орган догляду, і жадних самостійних прав на майно корпорації не мав. За австрійськими законами, що нині мають силу для Австрії, Венгрії, Чехії, частини Польщі (Галичина. Книга загальн. цивіль. зак. 1811. р. §. 27., дод. 29.), церковне майно рухоме й нерухоме приналежить парахвіяльній церкві. Парахвіяльним майном управляє духовний пожитковець парахвії під наглядом патронів та верховною контролею єпископів і держави, але спільно з парахвіяльною громадою; єпископам та їх представникам залишається признаний церковними правилами вплив на управу тим церковним майном, що знаходиться в їх округах, оскільки ті церковні правила не противляться законам держави; якщо поодинокі церковна спільнота (парахвія), або заклад (установа), що посідали самостійне майно, перестануть існувати, то майно має припасти релігійному фондові, оскільки не було фундаційних запоряджень про долю майна.

По законах був. Російської держави визнано також парахвії публичними корпораціями (т. зв. приходи). Кожна парахвіяльна корпорація мала назву села, церкви і святого, якому присвячена церква, напр., — Михайлівська церква с. Бабинів. Всі правоздібні парахвіяне були членами корпорації, їм вели реєстр, що року їх з жінками та дітьми записували у „сповідну роспись“. До церкви вони мали не лише обовязки, а і права. Щодо права вибору священника і загалом церковного причту, то цього права парахвіяне давно вже позбавлені — причт призначався єпархіяльним єпископом. Парахвіяне мали право вибору лише свого представника — Церковного Старости. Останній в гурті з причтом завідував церковним майном рухомим, почасти нерухомим (цвинтар). Права і обовязки Церковного Старости

³⁴⁾ Так в Німеччині — див. Андр. фон Тугр, Біргерл. Рехт. Аллгем. Тайль. 1923. Берлін; в Австрії Влад. Файнор.

регульовано було Височайше затвердженою інструкцією 1885. р. Парахвіяне лагодили церкву та церковні будинки і ставили нові на власні кошти; творили договори на будівлю церкви — були правоздібною громадою. В дійсности сільська громада і парохвіяльна часто взаємне покривались. У одній і другій були ті-ж самі люде, але ріжниця була в тому, що в справі парохвіяльної громади місцева цивільна влада не вмішувалася і не контролювала. Земельні ґрунта, надані Церкві, вважалися приналежністю церкви на праві власности — субєктом права була парохвія, як публично-правна корпорація. Зверхній догляд за церквою та її майном і представництво назовні належало Консисторії, але вона ніколи не була власником церковних земель. Консисторія, по суті, мусіла-б бути радою при єпархіяльному єпископові, під його головуванням: крісло для голови ради єпископа в Консисторії, коли його не буває на засіданні, завжди стоїть незайнятим. Права єпархіял. єпископа мусіли-б рівнятись правам єпископа дієцезії. Але російська цивільна центральна влада завжди намагалася прибрати до своїх рук духовні власти. При центральній духовній установі св. Синоді завжди був постійний представник цивільної влади, око цареве, обер-прокурор Синоду, а по єпарх. Консисторіях його агенти — Секретарі Консисторії. У Синоді здебільшого вирішувалися справи так, як того хотів обер-прокурор; також і в духовних консисторіях вплив секретарів на вирішування справ був кольосальний. Судову претенсію до парохвії можна було заявити через Консисторію, але лише до парохвії; також парохвія будь до кого заявити претенсію могла через Консисторію, як через свого так-би мовити законного попечителя.

Щодо православних монастирів, то за російськими законами вони завше визнавались за юридичні особи. На повновласті, яку видавав монастир своєму повіренному, завжди був підпис: „Ігумен Н. Н. з Братією“.

Отже юридичний стан як єпископа Луцької Дієцезії, так і Волинської Православної Консисторії, щодо підлеглих їм церков та монастирів такий, що ні Луцька Дієцезія, ні Волинська Консисторія жадних прав власности на добра церковні парохвій та монастирів не мали і не мають: вони не є субєктами прав на згадані добра, субєктами тих прав є парохвії та монастирі. Консисторія та Дієцезія є лише законні в порядку публичного права представники парохвій. Вони діють не власним імям, а імям підлеглих їх доглядові та контролеві парохвій, вони є, так-би мовити, законні попечителі (куратори). Коли помре сирота дитина, кураторові її нічого діяти, його дії для неї непотрібні. Коли довіритель помре, повновласть повіреного його нищиться, бо померші в представницві не нуждаються. Єпис-

коп Луцької Дієцезії не може репрезентувати вже давно померлі, не існуючі уніятські парохвії та монастирі. Більш або менш коло століття, як вони перестали існувати, як уніятські, бо всі члени їх повернулися до православія. Віро-ісповідання парохвії є сутева її ознака — нема цієї ознаки, нема парохвії. Уніятські парохвії зреклися римо-католицької церкви, з того моменту вони перестали бути римо-католицькими парохвіями і належати до р. к. дієцезії. З того моменту право чи обов'язок на представництво їх з боку р. к. дієцезії відпало. Як що-ж єпископ Дієцезії нині виступає на захист давно вже померших уніятських парохвій та монастирів, то репрезентує він не дійсні установи, а видумані, існуючі лише в фантазії. Право може мати справу тільки з дійсністю, а з вимисленими, у реальному житті не існуючими субjekтами йому нічого діяти.

В часи переходу уніятських парохвій та монастирів до православія могло виникнути питання про долю церковного майна: куди його повернути. Сталось так, що церковні майна залишились при тих самих парохвіях та монастирях, і з того часу і по цей день вони посідають їх. З боку правного і морально-релігійного в факті переходу уніятських парохвій та монастирів до православія не можна вважати нічого злого та осудливого. Навпаки, то було виправлення помилки, що спричинились до неї попередники. Уже згадувалось, що фундаторами церков та монастирів на Україні-Русі ще до унії (1596. р.) були православні люде. Ціллю їх фундацій було те, щоб монастирі та церкви на завжди zostавалися в православії. В багатьох тестаментарних актах сю ціль ясно висловлено. Воля фундаторів мусіла бути святою і непорушною. У наші часи в європейських державах, де панує світогляд ліберальний і матеріялістично-соціялістичний, законодавства вважають волю фундатора будьякої установи святою і непорушною. Змінити таку волю держава може лише тоді, коли ціль фундації не може бути досягнена або коли здійснення її загрожує загальному добробуту.

Оскільки-ж ми в праві вимагати поваги до волі побожних фундаторів з боку людей, що ціллю свого життя поставили службу Богові та ближньому, це річ ясна. Щоб мати правну змогу заявити позов імям уніятських церков (парохвій), треба, щоб ті парохвії існували в дійсности, а не в фантазії, хоч би в малому числі членів: *tres faciunt collegium*. Наведу приклад з судової практики на Підкарпатській Русі. В 1919. р. комісар д-р А. Штефан передав церкву і землю при ній в с. Горинчові, коло Густа, православним, хоч у селі були ще уніяти. Уніятський єпископ заявив позов проти православних про повернення церкви і землі. Православні не довго сперечались, згодилися повер-

нути. Сталось рішення суду повернути уніятській парахвії в Горинчеві церкву й землю. Коли представник єпископа і скружний начальник прибули в Горинчову, щоб передати церкву уніятам, то виявилось, що нема кому її передати, бо всі парахвіяне коло 2.000 стали православними. А все-ж залишилося два уніяти: один особистий ворог православного попа, а другий пройдисвіт, про якого православні казали, що його вода принесла з гір на трісці. Начальник не одважився передати ключі од церкви таким сумнівним особам і залишив їх у себе. Як бачимо, єпископ ні церкви, ні землі в посідання дієцезії не взяв. Вважав, що дієцезія на це права не має. Але й передати нікому, бо двоє сумнівних людей парахвії не складають. При такому стані держава неминуче мусить вмішатись у справу.

*

*

*

Часописи повідомляють, що судові процеси проти православних, опріч єпископа Луцької Дієцезії, завели єпископи і других римо-кат. дієцезій.

Загальна думка р.-катол. єпископів на „кресах“ щодо церков і ґрунтів був. колись уніятськими така: Церкви і ґрунта нині мають належати римо-католицькій церкві в Польщі. Колись вони були уніятськими, унії не стало, по ній р.-кат. церква є правним спадкоємцем цих церков і ґрунтів.

Правда, дехто з римо-катол. єпископів затуманює справу, але невдало. Напр., пинський єпископ Зигмунд Лозинський видав посланіє, в яким говорить, що ціль процесів не відібрання церков од православних, а тільки перервання „загрожуючого задавнення“, щоб з упливом 10. років все, що було власністю костела (то-б то римо-кат. церкви) автоматично не стало чужою власністю. („Діло“, ч. 38, 20/II, 1930 . р.). Але про яке-ж перервання давности може бути мова, коли процес направлений на ревіндикацію церков і ґрунтів, щоб, вигравши справу, розпорядитись церквами і ґрунтами по своїй уподобі.

Більше отверто і ясно говориться у польській брошурі: „здається, ніхто не оспорує права р.-кат. церкви на святині, що перероблені на церкви з католицьких костелів, — таких костелів тепер ледви кілька і не за них піднято спір. Найбільше непорозумінь твориться в справах, звязаних з поверненням давних греко-католицьких або уніятських церков, а такі становлять значну більшість серед святинь, перероблених на церкву. Ці костели православна церква вважає за свої, не визнаючи насильства, зробленого над унією. Власне до тої проблеми насильства зводиться підстава справи повернення костелів: заграбовані костели повинні бути повернені правним власникам-жертвам негідних насильств (тамже)“.

Менше за все, більше або менше справедливо, можна розв'язати справу, посилаючись на історичні „гвалти“. Не маємо живих свідків, що бачили ті гвалти. Не маємо певних відомостей про те, хто, коли, над якою церквою або монастирем учинив „гвалт“. Маємо лише судові акти протестації, мемуари, соймові промови, церковні проповіді, документи, складені людьми, можливо, приятелями, можливо — ворогами одної з церков. Сучасні судді, коли-б за основу до свого вироку поклали факт „гвалту“, мусіли-б *ex officio* переглянути цілі гори цього сирого матеріалу, але задовольняючих наслідків не було би. В кращому випадкові могли-б скласти колективно наукову розвідку, але це не був-би вирок суду в сучасному розумінні права. Ціла праця не під силу судові, вона вимагає, можливо, цілого життя не одного, а багатьох істориків, та ще й не аби яких. Потрібен геніяльний історик, який з великою силою інтуїції впірнув би цілком у ті часи тяжкої боротьби православної церкви з римо-католицькою, заставив би людські писемні матеріали говорити так, як вони повинні говорити, і розповів би про дійсність. Історія і не суддя, і не прокуратор. Ще філософ Спіноза сказав, „що людських вчинків не належить ані жаліти, ані висміювати, а треба їх розуміти“. Історикови потрібна об'єктивна правда, яку дуже тяжко добувати, а сучасному судді просто таки не під силу. Згадаймо для прикладу, Йосафата Кунцевича, великого борця за унію. Коли прочитати його життєпис; складений, як гадають, уніятським єпископом Венямином Рутським (недавно надруковано в збірнику оо. Василян у Жовкві), то стає явним, що він вів боротьбу за унію. Сучасний суддя не може вдаватися в глибини історії, а мусить виходити з сучасних фактів та сучасної правосвідомості, як вони відбиваються у сучасному житті.

А яка то правосвідомість? Сама римська курія не визнає прав власності на церковні земельні ґрунта в Польщі за римо-католицькою дієцезією. В 1925. р. Рим заключив з польською державою конкордат, за силою якого не дозволяється, щоб будинки і ґрунта римо-католицьких церков (парохій) могли перейти в руки некатоликів. Внаслідок цього, напр., на Лемківщині уніятським парохіям, що цілковито перейшли на православ'є, держава не передає ні церковних будинків, ні ґрунтів („Діло“ ч. 30. 1930.). Але й сама римо-катол. церква не є ні господарем, ні власником цих будинків. Та це й неможливо, бо інакше ми мали-б на території Польщі два правні суверенітети: один Польської Держави, а другий Папської Курії, чого раніш не було і тепер є неможливе.

Єпископи римо-катол. дієцезії, як сами висловлюються, покладають велику надію на справедливість польських

суддів: Так від суддів вимагається справедливості, а в даному випадкові і мужності. Справа в тому, що з заключенням конкордату р.-кат. церква в Польщі є в стані упривілейованого, сприятливого контрагента. В наші часи римо-католицька церква в цілому світі відчуває силу і могутність. Не виключено, що політичні інтереси Польщі будуть штовхати її йти на зустріч римо-католицькій церкві. А ці бажання завжди зводились до того, щоб латинізувати Русинів. Відомий вираз в енцикліці одного з середньовікових Пап: „О, мої милі Русини! Через Вас я приверну Схід“. Велика спокуса для суддів: стати на бік інтересів держави, тимбільше, що приклади цього в науці права і практиці в минулому були. Напр., в Німеччині були юристи державовіди (Лябанд), які казали: справедливість є чисто формальне розуміння: справедливе те, що наказує держава. Чому вона наказує, чому веде таку або іншу політику, в це суддя входити не може. Розуміння правної істини зливається з розумінням державного інтересу. Правосвідомість дає право у кожному конкретному випадкові, але тільки бажане державній владі. Одначе проти цього крайнього погляду повстав цілий ряд юристів. Голландський юрист Краббе таке право німецької школи юристів назвав „правом без вітамінів“. Славетний французький юрист Леон Дюгі так обурювався проти розуміння права німецькою школою, що пропонував саме слово „право“ викинути з наукового лексикону. Він казав: держава не над громадянством, а в громадянстві; в ній витворюється громадські звязки, взаємовідносини великим фактом солідарності, навіть, якщо бажаєте, соціальною міжнародністю. На цьому тлі виникають правні правила, їх обовязковість засновується не на наказах влади, а на визнанні їх необхідності. Держава — це є стан, де є владу імущі і підвладні. Дії влади правомірні не сами по собі, а оскільки вони відповідають об'єктивному праву, що над державою. Право-норма однаково обовязкова як для підвладних, так і для публичної влади. Факт існування влади Дюгі виправдує тим, що вона виконує соціальні функції. Цей погляд нагадує християнське вчення: хто хоче з вас бути першим, хай буде всім слуга.

Подібний погляд, уже в практиці польської держави, висловив міжнародний гагський трибунал 1923. року з приводу прав німецьких колоністів на рентні землі в Прусії. Німецькі колоністи заключили рентові контракти з німецьким правительством ще до 11. падолиста 1918. р., але не встигли зробити так званий *Auflassung*, тоб то впис у поземельні книги. На цій підставі польське правительтво одмовило колоністам у рентових правах, вважаючи, що зони річезового права не набули. Мотив одмови, звичайно, був політичний, не допустити німечення краю. Трибунал

став на бік колоністів, висловивши думку, що Польща, як держава, перебрала на себе права і обов'язки німецької держави і через це мусить зробити для колоністів *Auflassung*. Колоністи, каже Трибунал, мали *jus ad rem*, а по *Auflassung in rem*.

Оттак і православні парохії та монастирі ще за російського панування набули річеві права на будинки та земельні ґрунти. Російська влада боронила ці права. Польща перебрала на себе права і обов'язки що до православних парохій та монастирів на території, що одійшла до неї од російської держави, а тому повинна поважати їх і боронити.

Перед польською владою, як добрий приклад, мусять стояти традиції більшості давних польсько-литовських королів. Проф. Владимирський Буданов в своїм творі „Церковні маєтки в південно-західнім краї XVI. в.“ зауважив, що литовсько-польські королі, принаймні більшість з них, не зважаючи на те, що були римо-католиками, поважали права православних митрополій, єпископій, монастирів та церков і боронили їх, оскільки могли, за часів панування свавільної шляхти. Він порівнює їх з московськими князями та порядками, де досить було одного слова князя, щоб церковні маєтки відібрано од церкви і прилучено до казни, і віддає перевагу литовсько-польським королям, які такого свавільства, щодо церковних маєтків, не припускали.

Здорове чуття державного інтересу мусіло б підказати польській владі, що латинізація безоглядна Русинів, тоб то Українців, є явище аномальне і шкідливе. Українська нація є факт існуючий, хоч би вона політично ще не набрала сили і не досягла своєї самостійности. Дані Богом основи, з яких мусить вирости нація у всій повноті свого буття, виявлено нею в історії і житті. Християнство має характер вселенськості, — воно дано для всіх, але в дійсности воно виявляється у кожної нації ріжно. Християнство не нищить нації, але в ній же переображує її. Вселенське християнство конкретизується в окремій нації і становить складову частину її буття. Є християнство римське, грецьке, французьке, німецьке, московське, українське. В кожному з них можна підмітити своєрідні риси, що виявляються в психіці, обрядах, організації. Християнський інтернаціонал — інтерконфесіоналізм є неможливий — од нації одмовитися не можна. Одмова од нації є скок у безодню. Не може бути так, щоб християне різних національностей обмежили себе, зійшлись на мінімумі, піддались одні другим. Вони можуть зійтися в союзі, як національні християне, у всій повноті свого буття, як рівні з рівними. Насильницьке щепіння своєрідних рис одного національного християнства, напр., московського, до другого, напр., українського, приводить до релігійної руїни. Воно творить в релігійній області індіфе-

рентизм, ні холодний, ні теплий, а згодом в області віри приводить до нігілізму. В державній політиці релігія ніколи не повинна бути засобом до цілі, який можна використовувати по своїй уподобі, піддаючи його під прес державного апарату, бо тоді релігія позбувається своєї животворчої сили, здорове функціонування її припиняється, те, що вважається за релігію, може стати на фальшивий шлях. Треба дати волю природньому Богом даному розвитку релігії, памятаючи, що релігія не нищить держави, а навпаки, помагає її будуванню.

А. Андрієвський.

Додаток.

Копія позовного прохання.

До Суду Окружного в Рівному, адвоката Н. Н., діючого з повноважності Біскупа Ординарія Луцької Римо-Католицької Дієцезії, перебуваючого, в справі проти Волинської Православної Консисторії в Кременці

П о з о в.

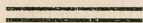
У минулому столітті російський уряд скасував цілий ряд костелів та монастирів римо-католицьких і віддав на церкви православного духовенства. В часі існування російського забору католицька церква не могла доходити своїх прав на забрані костели. Нема, одначе, жадного сумніву, що права католицької церкви до забраних дібр не вигасли, а православне духовенство, опираючись на володільчеський титул, жадних прав до вище зазначених дібр набути не могло і тому забрані костели підлягають звичайній ревіндикації.

У тому змислі суд найвищий ясно висловився в рішенні в справі Шумського (рішення 1929 р. ч. 1). В переліку дібр, забраних у римо-кат. костела, знаходиться і бувша церква в місті з приналежними ґрунтами і будинками, забраними року, маєтки ж точно означено у спискові інвентаря церкви православної (клирові відомости). З тої причини, з повноважності Біскупа Ординарія Луцької Римо-катол. Дієцезії, заявляючи позов проти Православної Консисторії в Кременці, маю за шану просити Окружний Суд у Рівному:

1) Признати за Римо-кат. церквою в особі Біскупа Ордин. Луцької Р. К. Дієцезії право бідности до ведення цієї справи, бо Луцька дієцезія, як то видно з посвідчення Митрополита Львівського, жадних засобів до ведення судової справи не має.

2) Зобов'язати Волинську Духовну Православну Консисторію в Кременці зложити до суду список інвентаря (клирові відомості).

3) Признати за Римо-Католицькою Церквою в особі Біскупа Ординарія Луцької Р. К. Дієцезії право власності на будинки і ґрунта з приналежностями, більше або менше, скільки в натурі вийде; відібрати будинки і ґрунти вмісті з приналежностями з володіння запізваної сторони і повернути їх у власність Єпископа Луцької Дієцезії.

Д-Р ЮЛІАН С. ЗАЯЦЬ.

Дещо про конкордати.

Продовження.

Тепер слід подати уваги про конкордати в Польщі.

В передрозборовій Польщі не було властивого конкордату, як двосторонньої умови*). Буллі *Romanus Pontifex* з р. 1519., в ділі провізії бенедикцій в Польщі і *Cura singularum* з р. 1525., що розширила привілеї попередньої буллі, — заявою папи Климентія VII. узнані за конкордат, були в дійсності тільки односторонніми привілеями, наданими Польщі, а не двосторонніми трактатами. Король Август III. і папа Климентій XII. наміряли около р. 1736. заключити конкордат в справі опатій, однак з причини Тарговиці до заключення конкордату не прийшло. Таким способом тепер обов'язуючий конкордат є першим двостороннім трактатом, що нормує відносини Римської церкви до Польщі.

Цей конкордат заповіла польська конституція з 17. 3. 1921., в арт. 114., — що постановлює:

„Віроісповідання римо-католицьке, що є релігією переважаної більшості народу, займає в державі початкове становище між рівноправними віроісповіданнями. Церква Римо-католицька управляється власними правами. Відносини держави до церкви будуть означені на підставі договору з Апостольським Престолом, який підлягає ратифікації через Сойм“.

Теперішній конкордат польський підписали повновласники Апост. Престола і Польщі дня 19. II. 1925.; оба закондатні тіла, сойм і сенат, (не лише сам сойм, як се сказано в конституції), — затвердили сей конкордат законом з 23. IV. 1925. ч. 47. поз. 324. В. з. д. Р. П. і уповажнили Президента Р. П. до ратифікації.

Правну силу набув конкордат дня 2. серпня 1925., але по думці арт. XXVII. самого конкордату в два місяці по ви-

*, Пор. Błaszczyński: Konkordat i jego wykonanie, стор. 6.

міні ратифікаційних документів, що послідувало у Варшаві дня 2. VI. 1925. (Заява правительства з 9. VI. 1925. ч. 72. поз. 502.). Проголошення тексту послідувало у Вістнику зак. держ. з 18. VII. 1925. ч. 72. поз. 501.

Переходимо до поодиноких постанов конкордату.

У вступі подають сторони, Папа Пій XI. і Президент Польщі Войцеховські, що постановили заключити конкордат, щоби означити положення Католицької Церкви в Польщі і устійнити засади (підстави), які тривалим і гідним способом будуть кермувати церковними справами в Польщі. Далше кажеться у вступі, що повновласники обох сторін вирішили постанови, яких обі сторони обов'язуються придержувати.

Арт. 1.

„Католицька Церква, без різниці обрядів, буде в Республіці Польській користати з повної свободи. Держава запевнює Церкві свободне виконання її духовної власти і церковної юрисдикції, як також свободну адміністрацію і ведення своїх справ і своїх маєтків, згідно з Божими правами і правом канонічним“.

Цей артикул не вимагає ближших пояснень, оскільки відноситься до духовних справ.

Велике значіння натомісць має цей артикул що до справ маєткових Церкви, і це в двох напрямках:

а) Церква має свободну адміністрацію своїм майном. Через це відпадають всі дотеперішні обмеження заряду маєтком Церкви, які в б. австрійській провінції були дуже значні (держава мала нагляд над цілістю закладового (основного, корінного) майна, від держави залежав дозвіл на позбуття цього майна, держава побирала доходи вакуючих бенефіцій і т. п.).

б) Заряд маєтковий відбувається на підставі права канонічного.

Через це суди найдуться часто в конечности розсуджувати справу маєтково-церковну по приписам канонічного права. Розуміється — не ходить тут про це, щоби канонічне право мало значіння *contra legem civilem*, але часто буде йти про ділання *praeter legem civilem*, головно про поняття духовних осіб правних, легітимацію духовенства до ділань правних в імені і заступстві тих осіб правних (церков *sensu stricto*, приходств, і т. и.), а в консеквенції про важність актів, контрактів і кроків судових духовенства. Це все мусить бути оцінюване по праву канонічному, яке нормує, хто є покликаний до заступства духовних осіб правних.

В загальнім канонічному праві нормують поняття осіб правних канони: 99., 100., 1657., 1495., 1409., 1423. і т. д., а їх заступство канони: 1519., 1526., 1530., 1532. і т. д.

Для гр. кат. львівської єпархії видав Львівський Митрополичий Ординаріят в справі заряду і заступства церков-

них осіб правних кілька єпархіяльних законів, які становлять тут партикурне канонічне право, обов'язують отже безглядно, і в'яжуть ціле духовенство єпархії, і як нормуючі уповажнення духовенства до заряду і до заступства духовних осіб правних мусять в судах братися під увагу, не тільки по думці артикулу 1. конкордату, але також по думці загальних приписів правних (§. 36. цив. зак. і и.), подібно, як статuti товариств і т. и.

Про ті єпархіяльні закони буде еще опісля сказане.

Арт. 2.

„Епископи, духовенство і вірні будуть свободні і безпосередно зноситися з Апостольським Престолом. Виконуючи свої чинности будуть єпископи свободні і безпосередно зноситися зі своїм клиром і своїми вірними і будуть проголошувати так само свої інструкції (науки), прикази і пастирські листи“.

Цей артикул стверджує, що в Польщі нема *placetum regium* і це так на зовні, супроти Апостольського Престола, як і в самій державі супроти єпископів.

Блащиньські твердять, що по думці сего артикулу немає в Польщі примінення цензурування пастирських листів і переписки єпископів з підчиненим духовенством, — а в практиці ми виділи уже що иншого, а саме конфіскату пастирського листа, — та чи ця конфіската була нарушенням конкордату? — Власть адміністраційна чи прокураторська має за собою в повисшому артикулі фірточку „виконуючи свої чинности“. Оскільки пастирський лист не є виконанням чинностей, згл. уряду Єпископського, і оскільки він входить на инший терен, що не є предметом єпископських функцій, — остільки охорона сего артикулу до того не відноситься.

Арт. 3.

„В цілі удержання приязних взаємин між св. Престолом а Польською Республікою резидувати буде в Польщі Апостольський Нунцій, та при св. Престолі резидувати буде амбасадор Республіки. Власть (управління) апостольського Нунція в Польщі буде розтягатися також на область вільного міста Гданська“.

Цей артикул, який є висловом міжнародного характеру конкордату, не вимагає близших пояснень.

Арт. 4.

„Державні власти будуть давати свою поміч до виконання рішень і декретів церковних: а) в разі деституції (скинення з уряду) духовного, позбавлення його церковної бенефіції, по проголошенню канонічного декрету про відносну деституцію або позбавлення, або у випадку заборони ношення духовної одежі; б) вразі побору такс або преста-

цій, призначених на церковні цілі, передбачених державними законами, в) у всіх інших випадках, передбачених обов'язуючими законами“.

Для виконання цього артикулу видано розпорядок міністра віроісповідань і просвіти, в порозумінню з міністром справ внутрішніх з 23. III. 1926., ч. 44. поз. 271. В. д. зак. Р. П., який увійшов в життя з днем проголошення (11. V. 1926). Зміст постанови сего розпорядку є ось такий:

§. 1. Власти державні уділяють помочі до виконання постанов церковних тільки в справах, обнятих арт. 4. конкордату.

§. 2. У випадках під а) арт. 4. конкордату звертається церковна власть до уряду воевідського місцевости, де знаходиться дотична духовна особа, зглядно беневіції.

В справах обнятих точкою б) і в) арт. 4. конкордату звертається дотична церковна власть до державної власти, вказаної в поодиноких державних законах. А як нема виразних постанов, то звертається церковна власть через свою епархіальну власть до воевідського уряду.

§. 3. Церковна власть звертається до цивільної власти писемним жаданням з представленням фактів і т. и.

§. 4. Державна власть вирішить, які засоби мають бути примінені і повідомить церковну власть до 14. днів.

§. 5. Оскільки згляди на публичний порядок не вимагають негайної інтервенції, власть візве дотичні особи до виконання в речинці до 14. днів, та по безуспішнім упливі приступить до примусового виконання.

Повисші приписи нормують поміч державну для заряджень церкви і для стягнення належних церкви (церковним урядам) такс і належитостей. — Т. зв. *brachium saeculare* церковних властей („світське рамя церкви“) *sensu stricto* — буде мати примінення тільки в разі позбавлення духовного його беневіції і заборони ношення духовної одежі, — інших вироків і декретів не має власть світська виконувати. Стягання такс і престаций церковних через власть державну є помічю світською, подібно як прим. поміч для стягання належитостей *cas horix*, і т. и., а не *brachium saeculare* „світським раменем“ церковної власти. Цікаві в тому предметі були постанови австрійського закону з 7. V. 1874. ч. 50. В. з. держ., а саме:

„§. 23. До стягання данин і інших чинитьб на церковні цілі, які наложено на парохіян за дозволом правительства, уділюється політичної екекуції.

Це відноситься також до сталих оплат за церковні заповіді, вінчання і похорони (*jura stolae*), як також за витяги з парохіальних актів.

Особи, яким прислугує право убогих, є вільні від складання сих оплат.

„§. 24. Зміна обов'язуючих приписів про епітрахильні такси належить до правительства, по вислухання єпископів.

„§. 25. Ніякої чинитьби парохіяльного уряду не вільно в засаді чинити залежною від попереднього зложення оплати.

Тільки тоді, як жадається її у фермі, яка підлягає висшій оплаті, від найнижшої (пр. присутність більшого числа священників при похороні), то належну за це висшу оплату належить на жадання зложити з гори.

При виписах з парохіяльних актів можна жадати з гори зложення квоти, потрібної на стемпель.

„§. 26. За порушення приписів за такси епітрахильні, оскільки воно не надається до карного поступовання (!), карати будуть адміністраційні влади, — по вислухання Ординаріату, гривнами до висоти 100 зл. р.

Разом з гривною належить на винного наложити зворот. Таке оречення звороту можна екзеквувати.

У випадку кількакратного переступу може державна власть віроісповідна зажадати, щоби того духовного усунено від справування уряду церковного.

„§. 27. До виконання заряджень і оречень церковних буде уділюватись державна поміч, крім випадку §. 23, також в слідуючих випадках і лише слідуючим способом:

а) Якщо до виконання зарядженого через церковного настоятеля у власнім крузі урядування, зложення або усунення поодиноких осіб з уряду або бенефіцій церковних, окажется потреба зовнішніх заряджень, то краєва власть може ті зарядження починити на жадання настоятеля церкви, з застереженням, що оречення видано по переведенню правильного поступовання, і що саме оречення не є суперечне ані з державними законами, ані з церковними приписами, які обов'язують в державі .

б) Подібно можна настоятелям церкви уділити евенчуально потрібної державної помочі до переведення наміреного урядово-церковного слідства проти духовних осіб, якщо при внесенню просьби о таку поміч буде виказане, що це поступовання є правильне і обосноване.

Переслухання осіб, що не належать до католицького духовенства, може перевести тільки державна власть.

„§. 28. Якщо зарядження настоятеля церкви нарушує державний закон, то покривджений в своїм праві може звернутися до адміністраційної влади, яка обов'язана є зарадити, — оскільки справи не належить переказати на дорогу цивільно- або карно-судову. В тім посліднім випадку може вона починити тимчасові зарядження“.

Після обіжника президента Ради міністрів з 26/8 1925, проголошеного в Моніторі польським з 4/9 1925 ч. 204. поз. 877, малиби повисші §§. 23 до 27 вкл. мати і на дальше силу правну, — при чому слушно зауважує сей обіжник, що на-

ведений §. 28. є ухилений. По моїй думці належить також §§. 25 і 26, уважати за знесені, як суперечні з постановами і засадами конкордату, а також §. 24. не відповідає духови конкордату, і його можна інтерпретувати тільки в тій спосіб, що зміна такс епітрахильних може послідувати за згідним порозумінням влади церковної і правительства. Моя думка є така, що з заключенням конкордату остали в силі що до помочі державної тільки §§. 23. і 27. згаданого закону маєвого.

Щодо *iura stolae*, належить навести оречення Трибуналу компетенційного з 24/5 1927, цитоване у **Блащинського** на стор. 22, яке приймає тезу: до вирішування спорів про заплату за чинитьби парохіяльного уряду, не обняті мінімальною таксою, покликані є цивільні суди.

Це оречення є обосноване в наведеном висше §. 23. закону з 7/5 1874, який уділює політичну екзекуцію лиш для сталих оплат за чинитьби епітрахильні.

А що ті сталі такси, установлені ще ославленим Йосифинським патентом, саме декретом надворним з 1/7 1785, є так мінімальні, що духовним в разі їх незаплатення не буде навіть випадати домагатися їх заплата (пр. священникови за провадження тіла помершого — 1 зл. р. 5 кр.! отже 2 зол. 10 гр., а в класі третій — 70 кр., отже около 1 зл. 50 гр.), — є ясне, що влади адміністраційні не будуть обтяжені екзекуціями політичними за *iura stolae*.

До постанови уступу в) арт. 4. конкордату належить ще навести приписи §§. 3. і 5. цісарського розпорядку з 20/4 1854. ч. 96. В. зак. держ. австр. (ославленого Прієль- або Гуммі-патенту), які по моїй думці дотепер обовязують побіч польського закону про примусове поступовання, (розпорядку Президента з 22/3 1928).*) Ці приписи є ось такі:

„§. 3. Приписово наложені або уже існуючі грошеві престації иншого роду, які в крузі ділання політичної адміністрації мають стягатися на публичні ціли, як пр. кошти лічення і інші санітарні оплати, грошеві кари, побори урядовців громади, установлених державною адміністрацією на кошт громади, — причинки **для церков, приходств і шкіл**, шкільні оплати і т. п. мають стягатися на зарядження властей через їх органи, або в їх імени і на їх приказ через органи громад. Те саме відноситься до **престацій в натурі для церков, приходств і шкіл**, які досі перєказувалися політичній екзекуції, — оскільки право побору не є заперечене, або і в разі заперечення — управнений є хоронений в посіданню.

„Якщо престація буде в цілости або в части занехана або відмовлена, то політична власть є управнена, примінити

*) Ті приписи ціс. патенту уділяють екзекуцію, а переведення екзекуції послідує уже на підставі розпорядку Президента з 22. III. 1928.

засоби екзекуційні, яких уживається для стягання залеглостей в безпосередних податках.

„§. 5. Якщо закон, зарядження політичної влади висказує обов'язок до роботи або prestaції натуральної, — а цього обов'язку не виконається, то належить недоставлену prestaцію виконати **на небезпеку і кошт зобов'язаного**, а починений видаток від зобов'язаного стягнути по думці приписів §§. 2. 3. і 4.“

Ці постанови мають примінення до стягання prestaції дерева, вільного млива, проскурного і т. п., прислугуючих приходствам. А що недоставлення prestaцій приходствам найчастіше лучиться з запереченням самого права, то екзекуція політична не має часто примінення, — і справи кінчуться звичайно судовим спором.

Артикул 5.

„Духовні будуть, виконуючи свій уряд, користуватися особливою правовою опікою. На рівні з державними урядовцями будуть вони користати з права звільнення від судового занимавання части свого упосаження.

Духовні, які одержали свячення, черці (монахи), які зложили обіти, ученики семинарій і новики, які вступили до семинарії або новіціятів перед виповідженням війни, будуть звільнені від військової служби, з виїмком загального ополчення.

В цьому останньому випадку висвячені священники будуть виконувати у війську свій духовний уряд, але так, щоби це не принесло шкоди для добра парохій, — а інші члени клиру будуть покликані до санітарної служби. Духовні будуть звільнені від горожанських чинностей, незгідних з священничим званням, як присяглих суддів, членів трибуналів, тощо“.

Згадана в першій реченні цього артикулу охорона правна духовенства при виконуванні його уряду є уже заповнена карними законами, (пр. §§. 122, 153, 302, 303, 496 зак. карного).

Друге речення признає духовним звільнення части упосаження від екзекуції судової, нарівні з державними урядовцями.

Отся постанова вимагає ближшого пояснення. Побори державних урядовців підлягають по думці арт. 47. закону з 17/2 1922 про державну цивільну службу ч. 21 поз. 164. В. зак. Р. П. занимаю адміністраційному і судовому тільки до одної п'ятої части, одначе без обмеження в долину, значить без огляду на висоту поборів.

По думці арт. 48. цього закону підлягають побори занимаю за аліменти до 2/5. частин.

В австрійському законі з 21/4 1882 ч. 123. В. з. д. вирішено цю справу інакше. На підставі §. 1. цього закону підлягають сталі **побори душпастирів** правно узнаних церков і релігійних стоваришень та доходи з **духовних бенефіцій** займанню до третьої часті, отже висше, чим побори польських урядовців, але з обмеженням, що річно має бути вільна від займання квота 800 зол. р. (1.600 кор.), а з емеритальних поборів — квота 500 зол. р. (1.000 корон). Ті квоти, мініма екзистенції, піднесено в останнє законом ч. 461. з р. 1917. до квот 3.000. кор., згідно 1.800 корон.

Тут насувається сумнів, який закон зглядом духовенства має примінюватися, а властиво, чи після конкордату побори духовних без огляду на їх високість мають підлягати займанню до одної п'ятої часті, чи може при поборах низших чим 3.000 зол. річно, мають бути побори взагалі вільні від займання? Якби мав тут примінення закон з р. 1882, то в такому разі грошеві побори наших парохів були б взагалі вільні від займання. По думці прилоги А) конкордату належиться парохам 270 пунктів, т. є тепер около 116 зол. місячно та цілорічні побори виносять 1.392 зол., отже 3.000 зол. не досягають навіть дворічні побори...

Як узгляднимо, що артикул 5. конкордату є зладжений *in favorem* духовенства, а не на його шкоду та що конкордат не ухилює законів, корисних для духовенства, то мусимо прийти до конклюдії, що в справі екзекуції проти духовних мають примінюватися оба згадані закони, а саме, що побори до 3.000 зол. не підлягають взагалі екзекуції, а побори понад 3.000 зол., підлягають їй не в третій часті, а тільки в одній п'ятій часті.

Дальші постанови цього артикулу є ясні і не вимагають ніяких уваг. Щодо служби військової, знаходяться подібні постанови як в конкордаті — в арт. 51. закону з 23/5 1924, про загальний обов'язок військової служби ч. 61. поз. 609. В. з. РП. Розпорядок виконний до цього закону з 21/3. 1925. ч. 37. поз. 253, подає близші постанови в §. 334.

(Докінчення наступить).

За третю інстанцію.

Ось передімною ухвала Суду окружного в С. з 7. XI. 1930. Р. 427/30, якою в справі екзекуційній М. З. проти В. Г. на рекурс куратора зобов'язаного від ухвали Суду повітового в С. з 8. VII. 1930. Е. 3777/30, установляючої куратора для неprisутного зобов'язаного, постановлено рекурсу не узгляднити і оспорену ухвалу затвердити. Стан подійсний справи такий: В. Г. виїхав з села С. до Аргентини і орган для доручень, який мав доручити ухвалу дозволяючу ліcitaцію

зобов'язаному в тому селі, доніс Судови, що з причини виїзду зобов'язаного не можна йому доручити ухвали. Уряд громадський того села, де перед виїздом зобов'язаний постійно мешкав, посвідчив, що зобов'язаний дійсно виїхав до Аргентини. На тій підставі Суд І. установив куратора для зобов'язаного. Куратор вніс від тої ухвали рекурс і мотивував його тим, що місце побуту зобов'язаного є відоме та подав Судови удокументовану точну адресу зобов'язаного, що йому прийшло легко, бо таки в селі С. довідався від жінки зобов'язаного де він тепер живе. Суд рекурсовий затверджуючи оспорену ухвалу висказався, що ухвала, дозволяюча екзекуцію не мусить бути доручена до рук власних (§. 64. о. е.) і не вимагає ніякої чинності процесової зобов'язаного, ані не містить в собі візвання з §. 116 п. ц. а наміром закону є довести вірителя до можливо скорого заспокоєння його правіжу, та далі, що коли пізваний є не присутній, було доручення публичним оголошенням і установленням куратора влучне, бо не можна вимагати від вірителя, щоби у вище наведених обставинах пошукував адреси довжника по світі, а коли куратор довідався про його адресу, то має сам завітати зобов'язаного про екзекуцію і візвати його евентуально до установлення повновласника.

Із тим полагодженням справи не можна згодитися.

§. 64. о. е. висказує лише загально, коли і яким способом мають бути сторонам подані до відома постанови Суду в екзекуційнім поступованню, а §. 78. о. е. каже, коли щодо тих доручень мають бути примінені постанови процедури цивільної, оскільки нема виїмків в ординації екзекуційній, в виду чого §§. 87—122 п. ц. обов'язують на загал також і в екзекуційнім поступованню. З того слідує, що в екзекуційнім поступованню по думці §. 115. п. ц. може наступити доручення публичним оголошенням, коли буде удостоверене, що не відомо де пробуває особа, котрій маєтсья доручити постанову Суду. Не ходить отже про це, чи хтось є не присутній, тільки про те, чи його місце побуту є знане чи ні. Відтак слідує ясно, що обов'язком сторони, котрій на цім залежить, є виказати, що місце побуту дотичної особи — в данім випадку зобов'язаного — є незвісне. Так само §. 116. п. ц. може бути примінений тільки тоді, коли заходять обставини примінення §. 115. п. ц., а саме, коли незвісний є побут особи, якій постанову судову належить доручити. Коли отже хтось є не присутній, а місце перебування його є відоме, то не можна для нього установляти куратора, і таке установлення, колиб наступило є неважне, а в слід за тим неважне є по думці §. 477. у. 4. п. ц. поступовання переведене з таким куратором, як і неважні є на підставі того поступовання запавші постанови. Належало отже, коли предложено Судови документ, стверджу-

ючий де зобов'язаний пробуває, зарядити доручення йому ухвали в тім місці.

Суд рекурсовий попадає в суперечність, одобряючи установлення куратора для зобов'язаного, а рівночасно напроваджуючи в мотивах, що ухвала дозволяюча на екзекуцію не вимагає ніякої чинности процесової і не заключає візвання, бо тим признає, що нема умовин, щоби установляти куратора по думці §. 116. п. ц., який саме постановляє, що тільки тоді мається установити куратора, коли за дотичну особу мається піднимати чинність процесову, особливо, коли відносне письмо містить в собі візвання. Послідовно не повинно було взагалі установляти куратора в поступованню екзекуційнім, але з таким внеском не можна утриматися, бо де як де, а в екзекуційнім поступованню виконується багато чинностей процесових, до яких передусім належить вношення средств правних.

Від 1898. р., цебто від часу введення ординації екзекуційної не зайшов здається випадок, щоби ліcitaцію ведено без куратора для незнаного з місця зобов'язаного, але здається також, що не було випадку, щоби ведено ліcitaцію з установленим ад гок куратором зобов'язаного, котрий хоч неprisутний, є таки з місця побуту звісний.

Ухвала Суду рекурсового йде на мою думку всупереч устійненій дотеперішній практиці і не відповідає приписови §. 121. п. ц., який постановлює, в який спосіб належить доручити письма тутешним горожанам, що живуть за кордоном.

Р. Думин.

З наших організацій.

ІХ. ЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СОЮЗА УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ.

Дня 1. лютого 1931 р. в салі Товариства „Українська Бесіда“ у Львові відбулися ІХ. звичайні загальні збори Союзу Українських Адвокатів. Збори отворив о год. 17. президент Союзу **Др. Кость Левицький** та у своїй промові представив загальний огляд діяльности товариства за діловий рік 1930, — при чому підніс справу секції кандидатів адвокатури, видавництва „Життя і Права“ та приєднування нових членів до нашої станової організації. При кінці промови згадав бл. п. померших членів Союзу Українських Адвокатів: Дра Льва Бачинського в Станиславові, Дра Лаврентія Павловського в Старім Самборі і Дра Йосифа Партицького в Станиславові. Присутні повстанням з місць вшанували їх память. Опісля президент **Др. Кость Левицький** відчитав

привіт від делегата Союзу Укр. Адв. на Волинь: Адвоката **Миколи Багринівського** з Рівного.

Обнімаючи провід зборів президент Др. Кость Левицький покликуює на секретаря зборів адвоката Дра Костя Паньківського, котрий заразже відчитав протокол останніх загальних зборів Товариства з 1930-го року. Протокол прийнято.

Опісля зложив звіт з діяльності Виділу за діловий рік 1930. за несприсутного секретаря **Др. Альфред Говикович**, та касовий звіт **Др. Михайло Терлецький**. До секретарського звіту долучений був також звіт щодо посмертного підмогового фонду, з пропозицією, щоби цей фонд удержати в силі.

Звіт контрольної комісії зложив член тоїж комісії **Др. Іван Кміцикевич**.

По цих звітах розвинулася дискусія. Промовляли: **Др. Стефан Федак** за потребою удержання підмогового фонду посмертного, — та за цим, щоби наші товариші до усіх установ відносилися в українській мові.

Др. Іван Кміцикевич, в справі внеску Дра Домбчевського про адвокатське право заставу на коштах спору, вирішеного на останніх зборах, підносить, що Комісія ініціативи у Львівській Палаті Адвокатів не існує фактично, та що він не уважає себе з цієї причини її членом, а радить в тій справі віднести безпосередно до Виділу Палати Адвокатів.

Др. Білинський ставить внесок: на прийняття звітів зложених Виділом до відома і згідно з внесенням контрольної комісії уділити абсолюторію уступаючому Виділові.

Далі промовляє **Др. Мурович** і підносить закиди, що Виділ Товариства за мало ургює, щоби нові члени вступали; що Виділ не постарався, щоби делегатури, які є нечинні, розвинули свою діяльність та що не усі члени Союзу, що засідають в Радах дисциплінарних і у Виділах Палат Адвокатів заступають як належить інтереси адвокатів Українців.

Др. Михайло Волошин і **Др. Альфред Говикович**, перший як член Ради дисциплінарної, другий як член Виділу Палати Адвокатів у Львові опрокидують рішучо закид Дра Муровича, та стверджують, що члени Союзу в Раді дисциплінарній та у Виділі Палати Адвокатів у Львові сповняють свої обовязки совісно і по змозі як найліпше.

По промові Дра Стефана Шухевича, який опрокинув загально підношені закиди і **застереженню** **предсідника** зборів проти підношення закидів без подавання фактів, заявив **Др. Мурович**, що він мав на думці тільки одного члена Ради дисциплінарної та що свій закид з поданням факту подасть Виділові товариства на письмі. На цім закінчено дискусію та загальні збори одноголосно ухвалили внесок: на прийняття

звітів зложених Виділом до відома і згідно з внесенням контрольної комісії уділити абсолюторію уступаючому Виділові.

Відтак предсідник зарядив перерву зборів для порозуміння членів щодо виборів. По перерві поставив Адв. **Др. Білинський** внесок, щоби президентом Союзу Українських Адвокатів вибрати Дра Костя Левицького, першим віцепрезидентом Дра Мих. Волошина, та відтак до Виділу вибрати: Дра Л. Ганкевича, Дра Е. Щуровського, Дра А. Говикевича, Дра М. Терлецького, Дра В. Старосольського, Дра О. Надрагу, Дра М. Глушкевича, Дра Е. Давидяка, Дра Ол. Марітчака і Дра В. Константиновича. Опісля переведено вибори згідно з внеском Дра Білинського.

Іменем збору кандидатів адвокатських предложив **Др. Лициняк: п. Льва Петрушевича** на делегата кандидатів адвокатури до Виділу Союзу Українських Адвокатів. Загальні Збори приймили це до відома.

До Контрольної Комісії вибрано: Дра Івана Кміцикевича, Дра Володимира Гуркевича і Дра Богдана Савчака.

По виборах приступлено до останньої точки нарад загальних зборів а саме до внесків і запитів. Предсідник констатує, що в статутівм речинці не вплинуло ніяке внесення, яке моглоби бути предметом вирішення.

В дискусії промовляли: **Др. Стефан Шухевич** висказує побажання, щоби Дрови Маріянови Глушкевичеви, пробуваючому в санаторії внаслідок операції, переказати привіт від загальних зборів, — що прийнято одноголосно.

Адв. Др. Білинський висказує побажання, щоби делегатури оставали в живих зносинах з Виділом та виконували прикази Виділу. Далі промовляє в справі товариського забезпечення в Самбірській Палаті, улаженного на инших основах, чим у Львівській Палаті. Зокрема, добачує бесідник суперечність в тому, що Самбірська Палата екзеквує залеглі вкладки забезпеченеві а рівночасно чинить виплату відшкодування зависимою від вирівнання вкладок.

Др. Ярослав Олесницький пояснює конструкцію в товариськім забезпеченню, у Львівській Палаті.

Др. Рогуцький висказує погляд, що члени Союзу повинні себе в першій мірі субституовати.

Др. Надрага домагається, щоби члени Союзу подавали до „Життя і Права“ юдикати зі своєї практики та цею дорогою дали своєму органуви змогу мати безпосередні і оригінальні оречення.

Др. Мурович жадає пояснення в справі уживання української мови в судах. В цій справі, зокрема щодо уживання української мови перед судами присяглих, в політичних процесах, промовляли **Др: Старосольський, Галущинський,**

Шухевич, Рогуцький і М. Волошин, виказуючи великі хиби обов'язуючого закону язикового.

По скінченню нарад замкнув Президент Союзу збори о год. 20.30.

— о —

З ПРИВОДУ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ САМБІРСЬКОЇ ПАЛАТИ АДВОКАТІВ.

Дня 27. грудня 1930. р. відбулися рокові Загальні Збори Самбірської Палати Адвокатів.

Вдруге довелось авторови цих уваг побувати на таких Зборах. І вдруге сумні вражіння, рефлексії, хоч не безнадійні.

Година 11-а, а на салі нема мінімального числа, потрібного до кворум. З майже годинним опізненням починаються Збори. Кворум ледви-ледви досягнуло мінімум. Мимо приготування одною з наших делегатур численної участі в тих зборах українських адвокатів, дві другі видно не сповнили свого обов'язку. Явилось на салі з Українців тільки: чотирьох колегів зі Самбора, один з Комарна та один зі Стрия, що привіз пачку повновластей, зрештою непридатних, бо не приготовлено на місці нічого, ніякої акції.

В цілій палаті є 278 членів, з чого в самому Самборі (місце осідку палати і її установ) 52, Дрогобичі 85, Стрию 43. В самому Самборі веде канцелярію 11 адвокатів Українців! Розказують наші поважні сеніори, що літ тому 20, було в цілій палаті усього кількадесять адвокатів, а Загальні Збори були виїмковою святочною okazією. Приїздили на них — за виїмками усі, відбували збори, живо й мудро дебатовали, відбували спільні сходи. Хто не приїхав, мусів оправдатися, а не тільки боятися заплати окремої грошової квоти на покриття коштів других Загальних Зборів, вразі невідбуття перших.

Так було ще 20 літ тому, а на порядку нарад справи, над якими варто подумати. Не тільки акція в справі вільного переселювання, не тільки вибір членів Ради дисциплінарної, не тільки бюджет!

Тут вдова по багатім адвокаті домагається виплати 5.000 зл. з допомогового фонду, хоч її чоловік не виповнив вкладок, а там відкликується від рішення Виділу про вичеркнення з листи адвокат, що вже від літ не живе в Дрогобичі, людина богата. Розуміє по-своєму адвокатські вольности, права й обов'язки.

А адвокатура перелюднена росте з дня на день. Та не росте серед її членів заінтересування власними справами.

Не маловажна теж справа поміщення у відповідних

банках капіталів Палати. Чи умістити їх в одному банку, чи в кількох, та в яких, де безпечніше?

Вибори проходять від ряду літ майже без дебати. Є колеги, що вже „зайняли“ місця „на доживіття“ і остануть на них мабуть до смерті. Правда, це переважно гарні люди, високих кваліфікацій духових, товариських.

Та життя пливе, адвокатура серед його бурхливих хвиль ось-ось потапає. Чи зрозуміють ці шановані, цінні, по найбільшій частині матеріально добре забезпечені сеніори підійти до усіх складних питань хвилі, чи матимуть сили воювати з лихом, що гряде?

Вже від довшого часу ідуть, не тільки серед молодих колегів, дебати про необхідність відсвіження складу установ Палати (Виділу й Дисциплінарної Ради) новими силами, але у загалу окрім станової коректності, признання заслуг ітд. — безпорадність, квієтизм. Нехай буде по старому.

А українська адвокатура? Невже це так рівнодушно, хто буде у Виділі та Раді Дисциплінарній заступати наші інтереси та справи української палестри? Дехто думає, що таких справ нема. Думаємо одначе, що вони є, бо мусять бути — так як існує факт, що є адвокати належні до різних націй, та існують права окремих націй. Адвокатура не сміє замикаати очей на тенденції розвою; вона не може не передбачувати того, що йде, що мусить прийти.

Не вільно цього передовсім українській адвокатурі. Вона мусить інтересуватися справами свого звання не тільки зі станового, але й національного, — добре зрозумілого інтересу.

Стрийська делегатура С. У. А. стверджує, що усі колеги стрийського округу на зазив явитися на Зборах або прислати повновласть, відповіли вчасно, присилаючи повновласти. Але їх не використано, бо не було для чого. Значить: булоби зрозуміння інтересів, солідарність станова існує, тільки центри — делегатури мусять сповнити свій організаційний провідний обов'язок.

Учасник.

—О—

АДВОКАТИ В ОБОРОНІ СВОБІДНОГО ПЕРЕСЕЛЮВАННЯ.

День 13. грудня 1930. р. проголосили всі Палати Адвокатські на території бувшої Австрії, т. є. Галичини і части Шлеська, як день боротьби за свободне переселення, за яке стараються наші адвокати від часу приділення тих земель до польської держави. Не зважаючи на це, що конституція промовлює за знесенням такого обмеження прав адвокатів б. австрійських земель, — задержано щодо цих громадян польської держави далі кордони давних держав.

Згідно з ухвалою Конференції делегатів всіх Адвокатських Палат з 30. вересня 1930, відбулися 13. грудня 1930 р. у великій салі розправ Окружного Суду карного у Львові **надзвичайні загальні збори** Адвокатських Палат Галичини і Шлеська, які одноголосно ухвалили низше подані резолюції.

Зборами проводили на переміну: президент Львівської Палати Адвокатів **д-р Вол. Годлевський** і віцепрезидент **д-р Зоммерштайн**, а секретарював наймолодший адвокат **д-р Крумблятт**.

Головний реферат виголосив президент Львівської Палати адвокат **д-р Годлевський**, котрий представив поодинокі фази акції Виділу Палати в справі свободного переселення. На увагу заслугує заява, що теперішній прем'єр польського правительства п. **Славек**, як голова парламентарного клубу ББ. в попередньому соймі, висказав здивування, що в польській державі є можливі такі обмеження. Прочі етапи боротьби за свободне переселення адвокатів є знані. Висновки д-ра Годлевського доповнив віцепрезидент Палати адвокат **д-р Зоммерштайн**, подаючи кілька комічних а разом сумних парадоксів, які витворив опір адвокатів інших дільниць, котрі не хочуть допустити до рівноправності товаришів з Галичини і Шлеська.

Збори ухвалили отсі резолюції:

„Квестія свободного переселення адвокатів Галичини і Шлеська, яка тягнеться від дванадцяти років з причин щораз то інших, висуваних проти неї позірних аргументів етичної, фахової, національної або віроісповідної натури, станула на мертвій точці, хоча нестійність тих всіх аргументів виказано річевим висвітленням. Той стан справи опізнює процес консолідації і внутрішнього об'єднання; нарушує особисту і стану гідність адвокатури та спричинює великі шкоди загальному населенню, що є позбавлене фахової і легко доступної помочі правної. Задержання дотеперішніх кордонів дільниць зі знасилюванням всяких зглядів товаришкості унеможливує зужиткування для добра широких верств населення, визначних сил фахових, знаменито приготованих до свого звання, а замкнених в границях бувшої австрійської території.

Зваживши повисші обставини та розваживши, що Найвисший Суд пленарним ореченням, виданим на жадання Міністерства Справедливости з дня 21. марта 1922, ч. II. 1347/21, орік, що духови часу і стремлінням законодавства найліпше відповідалаби інтерпретація поняття адвоката, що стремить до об'єднання адвокатури на цілім просторі держави, як також, що обов'язуючі тепер в Річипосполитій закони і розпорядки зі силою законів не насувають перешкод, щоби допустити адвокатів, котрі мають осідок в одній з дільниць

Річипосполитої, як повновласників або оборонців сторін в цивільних і карних справах, які ведуться в іншій ділянці держави, за виїмком тільки земель бувшої пруської займанщини, де обов'язує спеціальне розпорядження з 23. червня 1920;

зваживши, що справу свободного переселення адвокатури у всіх сусідніх державах, які повстали по упадку держав забірних, як також у Франції і Італії, полагоджено як самозрозумілу з хвилю видання одноцілої конституції, —

Загальні Збори Палат Адвокатів, що відбулися дня 13. грудня 1930, звертаються до Правительства Річипосполитої і до чинників законодавчих, щоби негайно впроваджено в життя засади свободного переселення адвокатури так, як ця засада увійшла сама собою в життя для інших звань.

Загальні збори, як чинник покликаний законом заступати цілий адвокатський стан, уважає рівночасно своїм обов'язком звернути увагу рішачих чинників, що почуття кривди заподіяної адвокатурі в тій частині держави, в якій польська самостійницька думка в часах неволі мала своє опертя і охорону в найбільшій мірі внаслідок діяльності галицької палестри, дійшло до такого напруження, — що даліше проволікання теперішнього стану може викликати погубні наслідки в правильнім вимірі справедливості і нормальнім функціонуванню адвокатури“.

Сходини членів львівської делегатури С. У. А. відбудуться в суботу, 4. квітня ц. р., годині пів до п'ятої по полудні в салі Центробанку, у Львові, Ринок ч. 10., I. п.

Предметом дискусії будуть справи: станової організації; ускладнені випадки відшкодування; випадки дисциплінарні; свободне переселення і евентуально інші.

АДВОКАТСЬКІ КАНЦЕЛЯРІЇ.

Нові адвокати:

Д-р Кость Паньківський, Львів; — д-р Андрій Серафим в Гусятині; — д-р Василь Яців в Галичі; — д-р Іван Максимчук в Старім Самборі; — д-р Михайло Хаврона в Перемишлянах; — д-р Михайло Староселець в Будзанові; — д-р Володимир Неділка в Яворові.

Д-р Олександр Чорненко переніс канцелярію з Солотвини до Станиславова.

БІБЛІОГРАФІЯ.

Кооперативна Республіка, економічно - суспільний і кооперативний місячник. Рік видання IV. Виходить під редакцією д-ра К. Коберського. Видає: Ревізійний Союз Українських Кооператив у Львові. Передплата: річно 16 зол., піврічно 8 зол., чвертьрічно 4 зол. Поод. число 1.50 зол.

Як боротися з алкоголем і коршмами? Написав Іван Герасимович. Видання Українського Протиялькогольного Т-ва „Відродження“. Львів, 1930. Стор. 80. „Відродження“ у Львові, вул. Гродзицьких ч. 4.

Czasopismo sędziowskie, organ oddziału Lwowskiego zrzeszenia sędziów i prokuratorów R. P.

Виходить що місяця при вул. Баторія ч. 1. Передплата чвертьрічно 3 зол.

Czasopismo Adwokatów Polskich. Organ Związku Adwokatów Polskich.

Виходить що місяця у Львові при вул. Зелений 6. Передплата чвертьрічно 5 зол.

Głos Adwokatów. Miesięcznik poświęcony prawu i sprawom zawodowym adwokatury.

Виходить в Кракові, Гродзка 15. Передплата річна 18 зол.

Głos prawa.

Виходить раз на місяць, редагований при співучасті представників науки і практики права д-ром Анзельмом Лютваком, адвокатом у Львові.

Місце видання: Львів, вул. Сикстуська 38. Передплата чвертьрічна 8 зол., піврічна 16 зол., цілорічна 30 зол.

Sprawy narodowościowe. Czasopismo poświęcone badaniu spraw narodowościowych. Wydawnictwo Instytutu Badań Spraw Narodowościowych. Warszawa, Nowy Świat 21. m. 4.

Подвійне число за останні місяці 1930. р. містить розправи: П. Трейденського: Білоруські партії політичні в Польщі; д-ра А. Крисінського: Меншини жидівські і їх характер; Л. Зеленецького: Законодавство яzikове Швайцарії. Хроніка подає актуальний та інтересний матеріал з царини меншин.

Передплата: річно 15. зол.

Przegląd polityczny. Czasopismo poświęcone zagadnieniom polityki zagranicznej. Warszawa, styczeń—luty. 1931.

Цей зшиток подає у вступному артикулі: Рік 1930. в міжнародній політиці; в дальшому артикулі: К. Єзьора-нського: розправу про ество проблему меншин на терені міжнароднім, та в третьому артикулі: Карла Розе розправу про політику закордонну Німеччини республіканської. Вкінці містить: місячну хроніку, бібліографію і зясування подій.

Оречення Найвисшого Суду в справах карних. З ПРОЦЕСОВО-КАРНОЇ ПРАКТИКИ.

96). Коли відношення осіб, означені в §. 142. з. к. узгляднено вже в питанню головнім зазначенням, що вбита була жінкою вбивника, не треба було ставити присяглим осібне питання що до сеї обставини обтяжуючої. — Особа, що заплатила кошти похорону може доходити їх як цивільний позовник.

Коли відношення між обвинуваченим а вбитою, що була його жінкою, не підлягали що до того ніякому сумнівови, то не було потреби додавати присяглим в цім напрямі окремого питання, — що виходить зі змісту дотичних постанов к. п. к. та з дотеперішньої юдикатури що до примінення аналогічного припису §. 322. п. к. з 1873 р. Обставину, що спричинює висший вимір кари, мож вмістити також в питанню головнім прим. висше згадану обставину, що вбита була жінкою вбивника.

На підставі арт. 75 б) к. п. к. не розглядає суд карний домагання позовника цивільного, коли воно не має безпосереднього звязку з предметом переступства. З того виходить, що в справах з публичного обжалування не так йде про це, щоби правне добро особи, що хоче доходити своїх домагань дорогою карного прцесу, було безпосередно порушене чи загрожене, як радше про це, щоби це домагання було в безпосередному звязку з предметом обвинуваченого. З цього слідує безсумнівно, що суддя карний може вирішити про домагання позовника цивільного також там, де безпосередно покривджений вже не живе а в його місце входить особа, котрої домагання має безпосередний звязок з предметом обвинувачення. А коли видатки на похорон вбитої особи і т. д. є в найстислішому звязку зі злочином вбивства, бо тим вчинком були спричинені, то особа, що їх заплатила, має право доходити їх звороту як позовник цивільний. (Оречення з 8. мая 1930. II. 3. К. 273/30).

97). Коли обвинувачений, ув'язнений, в дні слідуючим по дорученню йому вироку Суду апеляційного, заповів касацію начальникови вязниці та цей в два дні пізніше зложив це заповідження Судови окружному, так, що до суду апеляційного надійшло воно вже по речинці — треба прийняти, що переступлення речинця наступило з причин, від обвинуваченого незалежних та привернути йому речинець до заповідження касації.

В цім випадку є очевидне, що переступлення речинця, назначеного в арт. 223. к. п. к. наступило з причин, незалежних від обвинуваченого (арт. 225. к. п. к.) і тому є обосноване його жадання, щоби привернути йому речинець до заповідження касації. Хоча оборонець обвинуваченого з уряду

(арт. 490 к. п. к.) зложив вже вивід касації, але цей є передчасний, — хіба, що обвинувачений по дорученню йому відпису вироку заявить в 7-деннім речинці, назначенім до виводу касації, що нового виводу не вносить та, що піддержує свій попередній вивід, а це тому, бо речинець до виводу касації числиться по думці арт. 224. к. п. к. аж від дати доручення відпису вироку з мотивами, що досі еще не наступило. (Оречення з 8. мая 1930. II. з. К. 321/30).

98). Судом відкличним в розумінню арт. 226. §. 1. к. п. к. є цей суд, що силою приписів закону є покликаний до розглядання відкличного засобу. Компетенція в справах реституції.

К. п. к. не подає нігде значіння терміну „суд відкличний“. Факт, що цей термін є ужитий також в приписах, які не відносяться до апеляції, напроваджує на здогад, що закон не має тут на думці виключно судів II. інстанції, це є суду апеляційного та окружного, що розглядає апеляції від вироків судів пов., але що надає тому термінови ширше значіння, яке обнимає всі суди, котрі розглядають засоби відкличні. Цей здогад потверджує також прикметник „відкличний“, що його уживає закон на означення судів відкличних та засобів відкличних. Ся єдність назви означає як найстислійший звязок між судами і засобами відкличними та вказує, що судами відкличними в розумінню к. п. к. є ті суди, що розглядають засоби відкличні загалом, отже не тільки лиш суди II. інстанції. Слушність цього погляду потверджує та устійнює понад всякий сумнів арт. 455. к. п. к., який каже, що суд відкличний розглядає зажалення на неявнім засіданні. Відноситься це отже і до Суду Найв., бо і цей суд розглядає зажалення. А коли зажалення є також засобом відкличним, то судами відкличними є по думці к. п. к. всі суди, що розглядають засоби відкличні загалом, отже суди окружні, апеляційні та Суд Найвисший, а кождий з них в своїм обемі ділання.

Арт. 226. к. п. к. знає два роди реституції речинців. Один відноситься до засобів відкличних та про реституцію речинця в цих випадках рішає — і то остаточно — суд покликаний до вирішення про сам засіб відкличний, а другий відноситься до всяких випадків поза засобами відкличними та про реституцію речинця рішає в цих випадках той суд, що до нього зголошено внесення. В сих останних випадках мож відмовну постанову оспорювати зажаленням. (Оречення з 17. мая 1930 р. II. 4. К. 815 29).

99). Жадання про зновлення поступовання карного, підписане судовим аплікантом, як оборонцем з уряду, не відповідає постанові арт. 582. к. п. к.

По думці арт. 582. к. п. к. внесення про зновлення поступовання карного мусить бути підписане адвокатом і тільки адвокат має право підписати таке внесення. Не мають сего права навіть особи, вичислені в арт. 86. 5) к. п. к. Внесення підписане судовим аплікантом, як оборонцем, не відповідає отже приписови арт. 582. к. п. к. (Оречення з 31. січня 1930 р. 4. К. 18/30).

100). Неприйняття касації прокуратора з причини, що не зголошено її заповідження на письмі є противне приписам арт. 230. з. к. скарб. та арт. 489. §. 1. і 468 (494) к. п. к.

До заповідження касації має право сама сторона (арт. 468. і 489. §. 2. к. п. к.) та нема приписаної форми заповідження. Мож заповісти касацію на письмі, до протоколу секретаря або можна також заповісти її до протоколу розправи, — коли сторона зголошує заповідження зараз по оголошенню вироку. Закон трактує ригористично тільки вивід касації, бо цей є властивою касацією (арт. 489. §. 1. к. п. к.), а заповідження дає тільки право до касації. Тому неприйняття касації прокуратора з причини, що не зголошено на письмі її заповідження, є противне законови. (Оречення з 15. лютого 1930 р. II. 4. К. 43/30).

101). Перепоною в значінні арт. 225. к. п. к. є це, що здержує хід чинностей або виключує свободу рухів сторони. Ошибка при адресуванні поштової посилки не є такою перепоною.

Ошибки при адресуванні посилки поштової не мож вважати за причину до жадання реституції речинця. Таку ошибку треба приписати, недбальству сторони, бо при старанности та увазі мож її ухилити. Перепоною в значінню арт. 225. §. 1. к. п. к. треба розуміти це, що здержує хід чинностей або виключує свободу рухів сторони. Перепона не допускає доконання даної чинности та аж по її уступленню мож цю чинність виконати. Очевидно ошибка при адресуванні посилки поштової не є перепоною в цім значінню. (Оречення з 15. мая 1930. II. 3. К. 357/30).

102). Коли в поступованню перед судом повітовим викажеться, що вчинок, що є предметом судового поступовання на підставі публичного обвинувачення, є переступством приватного доходження, обвинитель приватний може внести обвинувачення приватне про той вчинок, хоча не був присутний передше на розправі як обвинитель помічний, — та не мож застановити поступовання по думці арт. 3., 67. і 327. к. п. к.

З приписів к. п. к. про обвинителя публичного, приватного та помічного виходить, що їх права та становище

в процесі є від себе незалежними. К. п. к. не передбачує також, щоби управнений обвинитель міг вступити в місце неуправненого. Покривджений, що виступає як обвинитель помічний в повітсвім суді, не мусить бути при розправі (арт. 445. §. 1. к. п. к.), — не тратить він отже на підставі припису арт. 327. к. п. к. права обвинителя приватного, бо він не мав того характеру тоді, коли поступовання ведено з уряду. Закон не знає поступовання частинно публичного — а частинно приватного. Коли отже викажеться в часі поступовання судового, що вчинок, що є предметом публичного обвинувачення є приватного походження, поступовання публичного походження має бути застановлене та засадничо початися має нове поступовання на підставі акту обвинувачення обвинителя приватного. А коли покривджений брав участь в розправі від початку, то переведення нового поступовання мож- залежно від обставин залишити. Обставина, що покривджений, що виступив як обвинитель приватний, не станув був на розправі тоді, коли ведено поступовання з уряду, не може позбавити його права попірати процес як обвинитель приватний. Бо не мож вважати, що він відступив від приватного обжалування в розумінню арт. 67. к. п. к., як він в початках поступовання судового не виступав еще як приватний обвинитель. (Оречення з 21. червня 1930. II. 3. К. 114/30.).

103). Вирок Суду Найвисшого, котрим скасувано оспорений вирок та переказано справу до нової розправи, — треба при розправі відчитати.

Щоправда, щого виразно к. п. к. не наказує, але це слідує з арт. 519. к. п. к., по думці котрого правний погляд Суду Найвисшого вяже той суд, котрому переказано справу. Той суд має отже знати: зміст вироку Суду Найвисшого та повідомити про це сторони, — і тому повинен на розправі вирок Суду Найвисшого відчитати. (Оречення з 22. мая 1930. II. 3. К. 318/30).

104). Вислання виводу касації до невластивого суду перед кінцем речинця з арт. 224. к. п. к. вважається як додержання цього речинця, коли той суд відошле вивід касації судови властивому, перед кінцем речинця.

Обвинувачений признає, що він вніс вивід касації до суду окружного, замість до суду апеляційного. З того слідує, що переступлення речинця визначеного арт. 224 к. п. к., наступило з недбальства сторони, — нема тут отже бесіди про переступлення речинця з причин, стороною незавинених. Вислання виводу касації почтою перед кінцем речинця рахується як додержання цього речинця, коли висла-но його до властивого суду або коли невластивий суд, що одержав вивід касації, відослав його ще перед кінцем ре-

чинця (§. 32. рег. суд.) до властивого суду. (Оречення з 12. червня 1930. II. 3. к. 420/30).

105). Касація не може спиратися на похибках в протоколі розправи.

Касацію оперто на закиді, що в протоколі розправи не названо третього судді, що брав участь в розправі. Той закид є оправданий. Щоправда, цю похибку справлено тим способом, що пізніше дописано назвиско дотичного судді, — але це доповнення є підписане тільки предсідником розправи, а непідписане протоколянтom, як цього жадає арт. 238. к. п. к. в звязку з арт. 237. к. п. к., не є отже правильне. Протоколу розправи не списано отже правильно. Одначе це не може бути причиною скасування вироку, — коли в касації не закидується, що в розправі брали участь дійсно тільки два судді, а лиш це, що в протоколі розправи не зазначено участи всіх трьох суддів. (Оречення з 20. мая 1930. II. 4. К. 216/30).

106). Коли стверджено, що йде не про переступ, додержаний з уряду, треба поступовання застановити на підставі арт. 3. к. п. к. Дальше поступовання на підставі приватного обвинувачення мож вести тільки тоді, коли обвинитель приватний вніс обвинувачення та доповнив вимоги з арт. 554. к. п. к.

Обвинувачену, проти котрої ведено розправу про злочин з §. 99. з. к., засуджено за переступство з §. 496. з. к. Це неправильно, бо обвинителька приватна не жадала покарання за обиду чести та не зложила коштів по думці арт. 554. к. п. к. Суд не повинен був розглядати справу про обиду чести, коли не додержано вимоги з арт. 554. к. п. к., хочби навіть приватне обвинувачення внесено та хочби не минув речинець, означений §. 532. з. к. (Оречення з 12. мая 1930 р. II. 3. К. 276/30.).

107). Тільки відкинення внеску, зголошеного при розправі апеляційній, дає підставу до оспорювання вироку касацією.

Щодо закиду піднесеного в касації, що поминенням доказу зі свідка нарушено постанови поступовання та що це мало вплив на зміст вироку, — треба примітити, що по змістови протоколу розправи перед судом відкличним, оборона обвинуваченого не попірала при розправі дотичного внеску доказового, зголошеного у виводі апеляції ані не жадала переслухання дотичного свідка і тому обвинувачений не має права підносити цього закиду (арт. 506 к. п. к.). (Оречення з 25. вересня 1930. II. 3. К. 640/30).

108). Суд відкличний має лиш тоді наново переслухати свідка або знатока, коли в апеляції піднесено заміт, що його зізнання не запротоколовано вірно або коли йде про нові обставини, яких не вказано судови I. інстанції.

Обвинувачений домагався переслухання свідків в суді відкличнім, не тому, що їх зізнання не запротоколовано вірно або тому, що їх переслуханням не стверджено якоїсь нової обставини, — лиш тому, що хотів, щоби суд відкличний сам набрав безпосередного переконання про вартість зізнань свідків. Але така причина поновного переслухання свідків не є знана к. п. к. і суд апеляційний відкинув слушно дотичне жадання обвинуваченого. (Оречення з 23. жовтня 1930. II. 3. К. 765/30).

109). Відкинення внеску в поступованню апеляційнім тільки тоді може дати підставу до касації, коли цей внесок повторено при розправі апеляційній.

Обвинувачений добачує нарушення приписів про поступовання судове в цьому, що не переслухано кількох свідків на обставину, що обвинувачений був в часі заподіяння вчинку зовсім п'яний. Дотичний внесок зголосив обвинувачений в письмі апеляційнім та постановою Суду апеляційного, виданою на неявнім засіданню по думці арт. 474. к. п. к., відкинено цей внесок. Обвинувачений — як видно з протоколу розправи апеляційної — не поновив цього внеску при розправі і тому по думці арт. 506. к. п. к. не може жадати скасування вироку, бо хочби навіть признати, що тут наступило нарушення приписів процесових, то требаби разом приймати, що це сталося за згодою обвинуваченого. Касація, внесена з цеї причини, не є отже обоснована. (Оречення з 6. жовтня 1930 р. II. 3. К. 660/30).

110). „Заряд каси хорих“ ані ніякий инший орган каси хорих, що не має власної правної особовости, не мають також як такі права виступати з власним приватним позовом в поступованню кримі.

Коли закиди були піднесені проти заряду каси хорих, то мала право каса хорих як така внести позов через свого законного представника, — отже через свій заряд а в цьому випадку через комісаря каси хорих. Мігби був виступити з позовом також правительственний комісар каси хорих в імени власнім, якби чувся обидженим закидами, зверненими проти заряду каси хорих... Але комісар не виступив в цім випадку з власним позовом а вніс його тільки в імени заряду тої каси хорих. А заряд каси хорих ані инший її орган, не маючи особовости правної, не має права виступати з власним позовом. Є отже очевидне, що позов внесений в цему випадку зарядом повітової каси хорих, отже орга-

ном, що не є законним підметом позову, не має законних умов позову і тому повинні були нижші суди застановити зачатє поступовання на підставі арт. 3. к. п. к. (Оречення з 15. мая 1930. II. З. К. 244/30).

111) Речинець вважати треба за додержаний, коли або вислано касацію поштою перед кінцем речинця до властивого суду або коли суд невластивий, одержавши касацію, відішле її судови властивому поштою ще перед кінцем речинця.

Обжалований признає, що через похибку зложено вивід касації в суді окружнім замість в суді апеляційнім. Речинця до зложення касації з арт. 224 к. п. к. не додержано, отже через недбальство сторони а не з причин, від неї независимих. Тому не узгляднено внесення обжалованого, що зміряє до привернення занедбаного речинця. Висилку виводу касації поштою перед кінцем речинця (арт. 218. к. п. к.) треба вважати як додержання того речинця, коли вивід касації вислано до властивого суду або коли суд невластивий, що одержав касацію, вислав її поштою до суду властивого ще перед кінцем тогож речинця (§. 32. регуляміну судів поз. 352 В. з. д. з 1929. р.). (Оречення з 12. червня 1930. р. II. З. К. 420/30).

112). Арт. 41. приписів впров. к. п. к. не має примінення в справах про переступства з карного закону скарбового.

Приписи впров. к. п. к. (арт. 1. §. 2. ч. 4) залишили силу обовязуючу закону карного скарб. з 2. серпня 1926 р. ч. 105. поз. 609. Д. з. д. Обовязує отже без ніякої зміни припис арт. 230. з. к. скарб., що від вироків судів повітових можна відкликатись в поступованні відклиčním (апеляційнім) тільки до суду окружного. Супроти цього не має примінення в справах про переступства з закону карного скарбового арт. 41. прип. впров. к. п. к., що позволяє закладати касацію від вироків судів повітових. (Оречення з 21. червня 1930. II. З. К. 373/30).

113) Давні оборонці в справах карних в був. займ. австрійській не можуть тепер виконувати чинностей, для котрих обовязує примус адвокатський.

Вивід касації вніс Др. П. М., оборонець в справах карних, що не є адвокатом. Коли в к. п. к. обовязує в деяких випадках примус адвокатський (арт. 283., 285., 489. і 592. к. п. к.), так що деякі чинности процесові може сповнити тільки адвокат (арт. 283., 285., 582. к. п. к.) або оборонець в значінню арт. 86 к. п. к., давні оборонці вписані на листу в бувшій займ. австр. на підставі §. 39. п. к. австр., не можуть виконувати тих чинностей. Що правда, арт. 14. до 17. прип. впров. к. п. к. задержують права оборонців для осіб, котрі

були оборонцями в хвилі введення в життя приписів впров. к. п. к. на підставі дотеперішних приписів та дозволяють їм в б. займ. австрійській провадити справи карні в судах тої займанщини та в Суді Найвисшій (в справах, які переведено в нижших інстанціях на тих землях), — то проте ці приписи не ставлять їх на рівні з адвокатами там, де в к. п. к. виразно говориться про адвокатів та професорів права. Задержання набутих прав відноситься тільки до прав в значінню устроєнім, т. є. до права виконування звання оборонців в справах карних, а не в значінню процесовім, — бо їх права процесові можуть бути з природи річі нормовані виключно на підставі обовязуючого кодексу поступ. карного. Хоча отже оборонець в справах карних може виступати у випадках, передбачених в арт. 17. прип. впров. к. п. к. перед Судом Найв., то не може він внести зажалення касаційного. Тому також зажалення касаційного Дра П. М. не можна було розглядати. (Оречення з 26. червня 1930. II. 3. К. 154/30).

114). До вироків, від котрих можна по припису арт. 41. прип. впров. к. п. к. заложити тільки касацію, не має примінення припис арт. 447. §. 2. к. п. к.

Вироком суду городського покарано обжалованих за проступок з §. 468. з. к. на 2 дні арешту. Від того вироку вільно було заложити тільки касацію до Суду Найв., на підставі арт. 41. прип. впров. к. п. к. В цьому випадку не має примінення припис арт. 447. §. 2. к. п. к., по котрому може обжалований получить зі спротивом проти вироку заочного апеляцію, бо той припис відноситься до закладання апеляції, а не до касації. До касації відносяться тільки арт. 458—472 к. п. к. по думці постанови арт. 489. §. 2. к. п. к. (Оречення з 4. серпня 1930 р. II. 3. К. 416/30).

115). Помічний обвинувач має в справах, які доходитьс'я судами повітовими з уряду, самостійне право вносити та попірати обвинувачення, але він є обовязаний внести акт обвинувачення по приписах арт. 230. і 280 к. п. к. і це найпізнійше перед початком поступування доказового (арт. 333. і 334. к. п. к.). Покривджений, що не вніс акту обвинувачення як обвинувач помічний, не має права зголошувати засобів відкличних.

Арт. 71. к. п. к. дає покривдженому самостійне право вносити та попірати обвинувачення. Право це не залежить від того, що нема обвинувача публичного, ані від його дозволу. Покривджений може внести обвинувачення та його підписати тоді, коли обвинувач публичний його не вніс, але і тоді, коли обвинувач публичний виступив вже зі своїм обвинуваченням. В справах отже, доходжених з уряду судами повітовими, — в противенстві до судів окружних та

присяглих, — є можливість одночасного подвійного обвинувачення: публичного та помічного, від себе взаємно незалежного. З того слідує, що покривджений не може інакше доходити своїх прав обвинувача як тільки внесенням акту обвинувачення. Сей акт може внести на письмі або зголосити до протоколу, але це мусить відповідати приписам арт. 230. і 280. к. п. к., а передусім мусить наступити перед початком поступування доказового, як найважнішої частини поступовання судового. Коли покривджений не вніс акту обвинувачення або вніс його запізно, то він тратить права обвинувача помічного і це безповоротно та не може вносити ніяких засобів відкличних. Бож ці засоби належуться сторонам, що беруть участь в процесі, а покривджений нею не був і — хоча міг нею бути, — стратив це право. Акт обвинувачення є вимогою процесу у всіх інстанціях і коли не було його зі сторони обвинувача помічного, то не може зачатись не тільки поступування апеляційне і касаційне, але також поступування в нижших інстанціях переведене без обвинувачення має бути **застановлене** (арт. 485. е) і арт. 499. б) к. п. к.). (Оречення в складі 7. суддів з 17. мая 1930 II. 1. К. 46/30.).

116). Приписи про вироки заочні не мають примінення в поступованню апеляційнім.

Обвинувачений вніс зажалення проти постанови Суду апеляційного, якою не прийнято зголошеної обвинуваченим касації як спізненої. Обвинувачений вказує на це, що на розправі апеляційній не був присутний та Суд апеляційний не примінив приписів арт. 379—384 к. п. к. про вироки заочні, по котрим належало доручити обвинуваченому відпис вироку (арт. 380. к. п. к.) та аж від дня доручення відпису вироку числиться речинець до зголошення касації. — Зажалення обвинуваченого не є узасаднене. Приписи про вироки заочні не мають примінення в поступованню відкличним. Бо хоча наказує арт. 473. к. п. к. примінювати в поступованню відкличним приписи про поступовання в першій інстанції, — але тільки тоді, коли нема окремих приписів для поступовання відкличного. А саме по думці арт. 486. к. п. к., тільки тоді, коли обвинувачений є приарештований в часі видання вироку Суду апеляційного та не має оборонця, доручується обвинуваченому відпис сентенції вироку суду відкличного і тільки в цім випадку речинець до заповідження касації числиться від дати доручення того відпису. А що в випадку, до котрого відноситься зажалення, обвинувачений був в часі розправи апеляційної та видання вироку на волі, речинець до зголошення касації треба числити від дати оголошення вироку. (Оречення з 6. жовтня 1930. р. II. 3. К. 468/30.).

117). Подобизни підпису адвоката, уміщеної на виводі касації при допомозі печатки, — не мож вважати за підпис в розумінню арт. 489. §. 1. к. п. к.

Суд апеляційний не прийняв виводу касації та Суд Найв. відкинув зажалення від тої постанови з причини, що на виводі касації була тільки подобизна підпису адвоката, витиснена печаткою, чого не мож вважати за підпис в розумінню арт. 489. §. 1. к. п. к. Суд апел. не мав обов'язку ані права звертати касацію, щоби її доповнити підписом та покликаний в зажаленню арт. 284. к. п. к. має примінення тільки до акту обвинувачення. (Оречення з 29. серпня 1930. Н. З. К. 743/30.).

118). Факт, що при вимірі кари узгляднено деякі обставини обтяжуючі, не дає підстави до касації, — як також факт, що не почислено до кари тимчасового арешту, відбутого в часі від оголошення вироку суду I. інстанції до вироку суду апеляційного.

Оцінка, чи в данім випадку заходили обставини обтяжуючі, належить до свободного пересвідчення судейського (арт. 10. к. п. к.) та не може бути предметом поступовання касаційного. А про неправильне примінення §. 338. к. п. к. не мож говорити, бо суд апеляційний не переступив вказаної там границі виміру кари.

По думці §. 55. а) з. к. треба вчислити до кари, означеної вироком, тимчасовий арешт тільки до часу оголошення вироку I. інстанції. Почислення арешту по оголошенню вироку I. інстанції належить до уряду, що заряджує виконання кари та залежить від того, чи обвинувачений не вносив апеляції або касації або внесену цофнув або висша інстанція узгляднила цілковито або частинно апеляцію засудженого (арт. 529. к. п. к.). Засуджений має право оспорювати спосіб обчислювання кари, та про відносні заміти рішає суд I. інстанції а на дотичні постанови суду може засуджений внести зажалення (арт. 535. к. п. к.). Заміт обвинуваченого, що не почислено йому арешту, відбутого по оголошенню вироку I. інстанції, є отже передчасний та в кождому разі не мож його розглядати в поступованню касаційнім. (Оречення з 13. листопада 1930. Н. З. К. 854/30.).

119). Примінення згл. непримінення приписів про услівне завішення кари не мож оспорювати в поступованню касаційнім.

Щодо закиду неправильного примінення закону про услівне завішення кари (арт. 494. а) к. п. к.), — обвинувачений не виводить касації по правилах закону, бо не виказує, що суд апеляційний примінив ошибочно закон, — тільки вказує на це, що суд повинен був примінити закон про услівне завішення кари та її обжалованому услівно завісити

з огляду на обставини. Але оцінка тих обставин належить до суду орікаючого про вину та кару, котрий примінює закон по свobodному переконанню (арт. 10. к. п. к.) та котрий — як виходить з мотивів суду апеляційного — ті обставини докладно розважив. Натомісць не може їх розглядати Суд Найвищий, що розглядає справу зі становища чисто правового, т. є. чи закон примінено належито, — а обвинувачений не виказав, начеби суд примінив ошибочно закон про услівне завішення карі. (Оречення з 11. грудня 1930. р. II. З. К. 915/30.).

ОРЕЧЕННЯ НАЙВИСШОГО СУДУ В СПРАВАХ КАРНИХ.

З практики матеріально-карної.

120). Названня жида вихрестом не є обидою чести.

Названня когось вихрестом не є обидою чести та не підпадає під припис §. 491. з. к., бо слово „вихрест“ означає чоловіка, що через хрещення змінив релігію нехристиянську на християнську. Це слово виражає отже стан дійсний, докладно означений та не може бути проступком з §. 496. з. к. ані з §. 488. з. к., бо прийняття хрещення, практиковане в цілім світі християнським, не є чином необичайним та не може нікого понижити в opinii публичній. Обставина, що вихрестом назвала жидівка жида в присутності жидів, не має ніякого значіння. Opinією публичною не є погляд цієї чи іншої групи людей, — а загальне пересвідчення, виражене в законодавстві, літературі, пресі, штуці, в голосі загалу суспільности. (Оречення з 24. марта 1930. II. З. К. 32/30.).

121). Обвинення про ділання, що є вислідом поглядів, опертих на ідейних стремліннях та під оглядом етичним є без закиду, не є обидою чести — хочби це обвинення викликало в групі людей з відмінними поглядами, зі становища їх інтересу, відемну критику.

Закид, зроблений комусь, що піддав чи підтримував гадку скасування даного повіту як одиниці адміністраційної, не є обвиненням про чин нечесний (§. 488. з. к.) або про згiрдливий спосіб думання, бо піддання чи підтримування такої думки, а навіть ділання в цьому напрямі не обнимає в собі ніяких честь нарушаючих цих характеру. З точки погляду стисло льокального може таке ділання видаватися деяким людям шкідливе для даної місцевости, але з точки, ширшого погляду може воно бути подиктоване журбою про розвій та добро відносної території... В життю публичнім перехрещуються погляди, але ріжниця поглядів, що спирається на відмінних ідейних мотивах та покликуює на добро публичне в розумінню ширшім чи вузшім, не має цих, що заслуговалиби на погорду та нап'ятування. Закиду, зробленого другому, що має інший погляд на дану справу, та що

ділає згідно з тим своїм поглядом, не мож отже вважати за проступок з §. 488. або 491. з. к., хочби той закид не був правдивий. (Оречення з 31. марта 1930. II. З. К. 62/30.).

122). Припис §. 320. а) з. к. скасовано розпорядком През. Реп. з 16. марта 1928. р. ч. 32. поз. 309., В. З. про евіденцію і контролю руху населення.

Обовязуючий тепер від 18. вересня 1928. р. розпорядок През. Річип. з 16. марта 1928. р. ч. 32. поз. 309. В. З. про евіденцію і контролю руху населення має в арт. 24. і 25. постанови, які відповідають постановам §. 320. а) — г) з. к. та переказують одні переступства судам повітовим, другі повітовим урядам загальної адміністрації. Коли отже незамельдування льокатора властителем чи адміністратором дому не підлягає каранню суду, по думці арт. 24. згаданого розпорядку, а є лиш недодержанням приписів мельдункових або занедбанням інших обовязків, що впливають з того розпорядку, то треба ствердити, що припис §. 320. а) з. к. знесений тим розпорядком, бо відносився до справ, ним унормованих (арт. 29.), що отже незамельдування льокатора властителем чи адміністратором дому є тепер переступством адміністраційним. (Оречення з 14. квітня 1930. II. З. К. 133/30.).

123). Розпорядок з 30. вересня 1857. В. з. д. ч. 198, про карання адміністраційне стратив силу обовязуючу наслідком припису арт. 69. розп. През. Річп. з 27. марта 1928. ч. 38. поз. 365. В. з.

Обвинувачених засуджено вироком Суду окружного за уладження збірки на школу без дозволу староства на кару грошеву по 5. зл. евент. на 1 день арешту. Суд примінив тут §. 32. розп. Мін. Спр. Внутр. з 12. січня 1853. ч. 10. В. з. д. та розп. з 30. вересня 1857. ч. 198. В. з. д., але цей останний примінено тут ошибочно. Розп. Мін. Спр. Внутр. з 30. вересня 1857. ч. 198. В. з. д. стратив силу обовязуючу, бо арт. 69. розп. През. Річп. з 27. марта 1928. р. ч. 38. поз. 365. В. з. д. ухилено всі загальні та **окремішні** постанови про вимір кар адміністраційних. В цім випадку треба було означити кару з огляду на приписи арт. 17. названого розпорядку През. Річп. (Оречення з 28. квітня 1930. р. II. З. К. 198/30.).

124). Ділання проти заборони з §. 212. розп. б. галицької Ради шкільної з 3. червня 1909. ч. 27421. (регулямін шкіл народних) не мож вважати за переступство в розумінню арт. 1. розп. През. Річип. з 22. марта 1928. р. ч. 38. поз. 365. В. з., та не мож карати на підставі арт. 17. цього розпорядку.

§. 212. наведеного висше розпорядку б. галицької Ради шкільної, обовязуючого досі в чотирьох полудневих воевідствах, звучить: „Нікому не вільно без дозволу влади шкільної вчити предметів наукових школи народної: обо-

в'язаних ходити до школи дітей кількох родин спільно та шкільним способом. Проти того роду установ (шкіл **покутних**) мож вжити помочі влади політичної (136.).“

Сей припис обнімає заборону, котра одначе не має ніякої санкції карної, що є услів'єм карання (засада з арт. IV. патенту, впроваджуючого закон карний з 1852. р.). Такою санкцією не мож вважати послідного речення наведеного припису, бо се речення вказує лиш, що шкільна влада може виступити проти покутних шкіл при помочі влади політичної, але не вказує близше, яка та поміч має бути. Браку карної санкції в §. 212. наведеного регуляміну не мож доповнити приписом арт. 17. розп. Презид. Річип. з 22. марта 1928. р. ч. 38. поз. 365. В. З. про поступовання карно-адміністраційне. Передусім тому, що — як виходить з наголовку III. части того розпорядку, в котрій уміщено арт. 17., — цей припис відноситься до випадків **збігу** переступств і приписів карних в поступованню карно-адміністраційнім як також в поступованню судовім, спричиненім тим, що справу передано судови (арт. 18. розп.). По друге тому, що арт. 1. того розпорядку піддає вказані там переступства каранню влади адміністраційної тоді, коли закон віддає до тичне переступство виразно під осуд влади адміністраційної, про що в §. 212. наведеного на вступі регуляміну нема згадки, а арт. 17. цит. розпорядку говорить тільки про вимір кари, — очевидно на підставі якогось припису, що кваліфікувавби даний вчинок як переступство карно-адміністраційне та вказувавби границі виміру кари або їх не вказувавби. — Колиб арт. 17. вважати загальною санкцією карною, що заступає недостачу санкції в інших приписах, то дійшлобися до неможливої конклюдії, що кожде переступлення наказу чи заборони влади адміністраційної булоби переступством, караним владою адміністраційною або судовою (арт. 618. к. п. к.). Насувається при цьому увага, що влада адміністраційна має в приписах розпорядку През. Річ. з 22. марта 1928. р. ч. 36. поз. 342. В. З. про примусове поступовання в адміністрації досить способів, щоби запевнити послух у горожан та примінення до видаваних тою владою наказів і заборон — непокарання отже в дорозі адміністраційній чи судовій осіб, що уладжують покутні школи, не грозить інтересам держави ніякою шкодою. (Оречення в складі 7. суддів з 24. мая 1930. р. II. З. К. 36/30.).

ВИРОК НАЙВИСШОГО СУДУ У ВАРШАВІ

в справі каригідности уживання української мови — нашими урядами парохіяльними.

125). НР. II. З. К. 799/30. Вирок. В Імени РП. П. Суд Найвищий в складі: предсідник: суддя С. Н. Стан. Виробек (справознавець), судді С. Н.: М. Блонський, Д-р Мар. Сокаль-

ський, — при участі Віцепрокуратора С. Н. Ст. Блоньського і як протоколянта Ап. Суд. Ал. Брамсона, на розправі касаційній 3. листопада 1930, в справі о. Вол. Гмитрасевича, обвинуваченого з арт. 1. розп. Пр. Р. П. з дня 22. марта 1928. Дн. з. РП. ч. 36, поз.: 342 і з арт. 1. зак. з дня 31. липня 1924. Дн. з. РП. ч. 73, поз.: 724, — по розгляненню касації прокуратора окружного в Перемишлі від вироку Суду окружного в Перемишлі з дня 22. липня 1930, III. 1. Кад.: 205/30; на підставі арт. 512. к. п. к. **касацію прокуратора окружного в Перемишлі віддалює**, на підставі арт. 557. к. п. к. кошти поступовання касаційного на рахунок Скарбу Держави переймає.

Обоснування: Касація прокуратора окружного не є обоснована. В писемнім виводі касації подібно як в рішенню Староства, що заступає акт обвинувачення, помішано з собою два розпорядки Президента Р. П., з котрих кожний нормує окремий рід поступовання. Розп. Пр. Р. П. з 22/3. 1928. Дн. з. ч. 38, поз.: 365. нормує поступовання карно-адміністраційне, а розп. Пр. Р. П. з 22/3. 1928, Дн. з. ч. 36, поз.: 342: поступовання примусове в адміністрації. Кожний з тих двох окремих родів поступовання спирається на окремих засадах і стремить до інших цілей.

Перший з них нормує засади, яких треба придержуватися при доходженню і каранню переступств, переказаних рішенню властей адміністраційних, натомість другий очеркує тільки спосіб примінення примусових засобів для впровадження в життя властями адміністраційними правних приписів і оречень, розпорядків, приказів і заборон тих властей. Розпорядок ч. 36., поз.: 342. є ординацією езекуційною для адміністраційних властей і поза постановами про примінення приписів відділів II, III, IV. і VIII, при виконуванню приказів і оречень карних, видаваних в поступованню карно - адміністраційнім (арт. 3. розп. ч. 38., поз.: 365.), не має нічого спільного з карною юрисдикцією, з каранням адміністраційних переступств. Хоча арт. 4. передбачує також „кару грошеву“, одначе ця кара не є карою в стислому цього слова значінню, а тільки примусовим засобом, подібно як не є карою в повисшім значінню, але тільки примусовим средством є кара грошева, а навіть арешт передбачений в §§. 354 до 366. — австр. орд. екз. І тому від рішень про грошеві кари, виміренних адміністраційними властями на підставі розп. Пр. Р. П. ч. 36., поз.: 342, не прислугує сторонам право відклику до Судів загальних, а тільки право відклику до висших інстанцій адміністраційних, а вкінці право позову до Найвисшого Триб. Адм. Всякі ті висновки, які прокуратор окр. виводить з помішання повисших двох родів поступовання адм. є цілком хибні. А крім цього виводи касації прокуратора окр. находять від-

перття в ореченню складу сімох суддів Суду Найвисшого з дня 24. мая 1930. II. з. К. 686/29. (ч. 61. збору оречень С. Н. Оречення Палати другої карної — рік 1930. зшиток III.). Одначе прокуратор Суду Найв., складаючи на розправі касаційній свій устний внесок в отсій справі, заявив, що увільнення обвинуваченого з причини браку знамен переступства в його діланню, узасаднює заміт неправильного примінення закону, з уваги на постанови австрійського розпорядку мін. справ внутр. і суд. як також найвисшої власти поліційної з 30/IX., 1857, австр. Дн. з. ч. 198. В звязку з тим замітом насувається передусім квестія процесова, чи і оскільки є допустимі заміти в устнім виводі і на розправі касаційній, яких не піднесено в писемнім виводі касації. Арт. 495. к. п. к. каже, що касація — себто її писемний вивід повинна вказати, на чім спирається замічене ухиблення.

Уживаючи виразу: „ухиблення“, закон не зазначає, що це малоби бути виключно ухиблення процесове. А проти цього промовляє передусім зміст арт. 494. б) к. п. к., — отже артикулу, що безпосередно попереджує арт. 495. к. п. к., — де є мова не про „ухиблення“, але про „ображення“ постанов судового поступовання, та далі обставина, що означення: „ухиблення“, тут в значінню без сумніву загальнім ужито також в слідуючім артикулі 496. к. п. к. Не без значіння є також обставина, що в первіснім тексті проекту к. п. к. було уміщене в арт. 495. к. п. к. побіч слова: „ухиблення“ — слово: „процесове“ і що це останнє слово опісля счеркнено: *legē non dīstīnguente* належить через те приймати, що поняття, звязане з виразом „ухиблення“ в арт. 495. к. п. к. обнимає ухиблення процесові, як і ухиблення матеріально-правні. Інший погляд, висказаний в мотивах до проекту к. п. к., не може вязати суду, коли висше виведена інтерпретація провадить до другого внеску. Цей інший погляд не числиться також зі змістом виїмкового припису артикулу 499. к. п. к., на підставі котрого Найвисший Суд ухилює вирок у вичислених там випадках „незалежно від замітів наведених в касації“, отже в інших випадках ухилення вироку залежить від наведення в касації відповідного заміту, а далі з тим, що між вичисленими в артикулі 499. к. п. к. випадками є випадки процесової, як і матеріально-правної натури. Сторона, що закладає касацію повинна отже вказати в ній, в чім лежить закинене ухиблення, під оглядом процесовим, як і під оглядом матеріально-правним, — та звідси внесок, що устний вивід касації мусить спиратися на замітах, наведених в писемнім виводі. Від цієї засади є допустимі тільки виразно в законі вказані виїмки, вичислені в арт. 499. к. п. к., як також в арт. 503. к. п. к. — Бо коли в тих виїмкових випадках, які не допускають розширючої інтерпретації, Найвисший Суд орікає з уряду,

незалежно від замітів наведених в касації, то стороні, що закладає касацію вільно вказати в устнім висновку касації на відносні ухилення, хоча б про них в писемнім висновку не згадувала.

В теперішнім випадку Прокуратор Найвищого Суду, посилаючись на касацію Прокуратора Окружного, підніс у своїм устнім висновку заміт, який не міститься в писемнім висновку касації, та який також не відповідає виїмковим приписам артикулів 499. і 503. к. п. к., зокрема заміт, що вирок увільняючий є хибний під оглядом матеріально-правним з цієї причини, бо ділання обвинуваченого має в собі знамена каригідного чину, загроженого розпорядком з 30/9. 1857., не міститься в рамках артикулу 499. а) к. п. к., бо там передбачено тільки той випадок, як в чині обвинуваченого нема знамен переступства. Прокуратор Найвищого Суду, складаючи на касаційній розправі свої висновки (опінію) в зв'язку з касацією Прокуратора Окружного, хоча не є зв'язаний висновками, які містяться в тій касації, однак підставою його вимог та висновків (опінії) мають бути зміст замітів наведених в касації, з застереженнями виїмків, передбачених у вказаних вище приписах арт. 499. і 503. к. п. к.

Однак, якби навіть прийняти, що вище вказаний заміт Прокуратора Найвищого Суду є допустимий, то заміт цей представляється як неслухняний з мериторичних причин. Прокуратор виходить з заложення, що вище наведений розпорядок досі має свою силу. Однак це заложення є хибне. Уступ згаданого розпорядку, який має містити вказану Прокуратором Найвищого Суду карну санкцію, яка відноситься до теперішнього випадку, звучить: „Всякі ділання або занедбання, які обов'язуючими законами або розпорядками, виданими властями в їх обсягу ділання, узнано загально, як каригідні або хоча б як противні законам з поліційних або інших публичних оглядів, хоча у виданих щодо цього приписах певної означеної кари не загрожено. будуть карані, оскільки до них загальний карний закон не має примінення, карами грошовими від 1 до 100 гульденів або арештом від 6. годин до 14. днів.“

Прокуратор Найвищого Суду зазначає, що повисша постановка обнімає три фактичні стани: а) ділання і занедбання, які узнають закони і розпорядки за караємі, б) ділання і занедбання, які закони або розпорядки узнають зі зглядів поліційних за противні законам, в) ділання і занедбання, які закони або розпорядки з інших публичних зглядів узнають за противні законам. Перший стан фактичний належить по думці Прокуратора Найвищого Суду узнати за ухилення арт. 17. розп. про поступовання карно-адміністративне (Дн. з. Р. П. ч. 38, поз. 365. з 1928. р.), натомість

два другі стани фактичні остають в силі та останній з них („інші згляди публичні“) обнимає ділання, закинене обвинуваченому.

Проти цих висновків Найвисший Суд стверджує, що розпорядок з 30/9. 1857. не обов'язує, також оскільки уповажнює державні влади адмін. карати „ділання або занебаньня, які узнано за противні законам з поліційних або інших публичних зглядів“. Припис цей стратив свою силу, бо не заключає карної санкції в розумінню арт. 98. конституції. Конституція проголошуючи в згаданім артикулі, що „доходження проти горожанина і вимірення кари є допустиме на основі обов'язуючого закону“, висказує засаду, загально узнану новочасними законодавствами „нуллом кримен сіне леге пеналі“, себто, що горожанина вільно покарати тільки на підставі закону, який постановлює, що певні очеркнені чини є каригідні. Цей припис, ітерпетуваній інакше, бувби приписом без значіння. Конституція ухвалена в 1921. р., отже кілька років по світовій війні, перепоена стремлінням забезпечити горожанам права і свободи, не могла проте мати тут на думці такого закону, як висше згаданий розпорядок, виданий в 1857. р. в тодішній абсолютній монархії австрійській, за реакційно поліційного правительства Александра Баха, — розпорядок, який як критерію караемости подає обставини, що якийсь чин узнано законом або владою адм. за „противний законови з поліційних або інших публичних зглядів“, причім така незгідність з законом — поняття дуже розтягливе, — підлягалаби знова, оскільки про це малаби рішати адм. власть, свободному узнанню тої влади без спромоги відклику в тім згляді до Суду. Розп. з р. 1857. має без сумніву силу закону (подає до відома зміст цісарської постанови з 16. вересня 1857.), а уповажнюючи адмін. влади узнавати деякі ділання або занедбаньня за противні законови, тим самим відбирає Судам спромогу оцінки, чи розпорядки влади адміністраційної, що узнають деякі ділання або занедбаньня за противні законови, — є важні (арт. 81. Конст.).

Супроти цього не дасться подумати в правовій державі такий стан річи, що коли Суд може карати тільки на підставі виразної санкції карної, яка означає каригідний чин, то влади адм. прислугувалоби право карати на підставі узнання кожного чину по її думці тільки з правом незгідного, отже можливо навіть безправства цивільного. Звідси впливає слушний внесок, що розпорядок з 1857. р., про який мова, ухилено згаданим арт. 98. конституції. А коли малобся прийняти, що ухилення розпорядку з 1857. р., як незгідного з арт. 98. конст., має доконатись шляхом відповідного закону по думці арт. 126. конст., то належить вказати на розп. През. Р. П. про поступовання карно-адм. з 22/3. 1928. Дн. з.

Р. П. ч. 38. поз. 365., як норму правну, котра ухилила розпорядок з 1857. р. Про це ухилення орікає припис арт. 69. уст. 2., в зв'язку з арт. 1. уст. 1., як також арт. 63. і 64. згаданого розп. Пр. Р. П.

Арт. 1. голосить, що „переступи загрожені карою, не вищою як гривна 3.000 зол. і арешт до трьох місяців, незалежно від кар додаткових, підлягають доходженню і покаранню властями адм., коли закон відносний дані переступи переказує до рішення властям адм.“

Арт. 63. разом з арт. 64. постановляють, що „по приписам отсего розпорядку будуть доходитися і переслідуватися також переступи, які належать по законам досі обов'язуючим до компетенції адміністративних властей“, що одначе передбачені в згаданих законах кари примінюється до норм означених в арт. 1. —

Вкінці, арт. 69. уст. 2. постановлює, що „рівночасно ухилюється всі загальні і спеціальні постанови, які відносяться до виміру кар в адміністративній дорозі“.

Арт. 1. висказує загальну засаду, на підставі котрої належить оцінити, чи дане переступство підлягає доходженню і покаранню властями адм., а арт. 69. каже, що всі інші постанови про вимір кар в дорозі адм. — оскільки не остануть в силі по думці арт. 63. і 64. — тратять свою силу, очевидно з уваги на те, що не відповідалиби засаді висказаній в арт. 1. — Засади, висказаної в арт. 1. не можна уважати виключно за припис організаційний і процедуральний, бо ця засада містить в собі також моменти матеріально-правні. Там кажеється про „дане переступство“, отже про „переступство“ та про стан фактичний, який мусить виповнити зміст „даного“ переступства. Інакше кажучи, розпорядок про поступовання карно-адміністративне вимагає, щоби якийсь стан фактичний означено як каригідний (карна санкція). Отже допускається тільки брак означення виміру кари, доповнюючи цю недостачу загальним приписом арт. 17. уст. 1. Оскільки іде про першу групу випадків, про котрі мова в розп. з 1857. р. Прокуратор Найв. Суду сам ствердив слушно, що відносний припис тої групи ухилено арт. 17. розп. про поступовання карно-адм. — А оскільки іде про дальші дві в розп. з 1857. р. згадані групи випадків (Прокуратор С. Н. називає ті групи випадків фактичними станами, маючи певне на думці „ділання і занедбання“ означені в інших законах або розпорядках властей), то вже висше зазначено розтяглість їх значіння, яка не дається погодити з нинішніми основами науки про переступ і кару — припис розп. з 1857. р. в тім напрямі не відповідає заключеній в арт. 1. розп. про пост. кар.-адм. вимозі з карної санкції, бо не говорить про ділання і занедбання переступні, каригідні, але тільки про ділання і занедбання, які малиби бути про-

тивні законам. І тому також треба признати, що той припис як незгідний з засадою, висказаною в арт. 1. розп. про поступовання карно-адміністраційне, ухилено артикулом 69. цього останнього розп.

Та хоча Прокуратор С. Н. вказує на те, що припис арт. 69. розп. про поступовання адм. ухилює тільки постанови „які відносяться до виміру кар в дорозі адміністраційній“, отже тільки до постанов процедуральних, то цей заміт не є слушний. Як вже висше зазначено, арт. 69. вяжеться з арт. 1. та з арт. 63. і 64., а артикули ці містять в собі також зміст натури матеріально-правної. Приписів змісту матеріально-правного є впрочім більше в розп. про поступовання карно-адм. (арт. 13—18, арт. 58, 59). Проте не можна твердити, що той розпорядок уладжує тільки процес карно-адміністраційний. Тому також не можна до слів „що відносяться до виміру кар в дорозі адміністраційній“ привязувати такого значіння, начеби тут йшло про ухилення виключно приписів процесових, тимбільше, що припис, про який мова говорить про „загальні і спеціальні постанови“, не вияснюючи близше, що належалоб розуміти під приписами загальними, а що під приписами спеціальними, — а припис розпорядку з 1857. р., який є також „постановою, яка відноситься до виміру кар в дорозі адміністраційній“, мігби бути з огляду на свій загальний зміст названий приписом загальним.

ВИДАВНИЦТВО „БІБЛІОТЕКА ПРАВНИЧА“
у Варшаві, Сенаторська 22. видало :

Слідство і доходження, на підставі кодексу поступовання карного і приписів впровідних к. п. к., з мотивами комісії кодифікаційної, ореченнями Найвисшого Суду, розпорядками, регулямінами і обіжниками Міністерства Справедливости, зладив Е. Вісьневський, слідчий суддя. — Ціна 12 зл.

АДВОКАТСЬКІ ДРУКИ.

В Секретаріаті С. У. А. у Львові, Ринок 43, І. п.

можна замовляти отсі друки :

1. Контракт купна-продажі (за юдин пр.)	0.10 зл.
2. Процесова повновласть	0.05 „
3. Спис коштів І. інстанції	0.05 „
4. Спис коштів ІІ. інстанції	0.05 „
5. Цивільне позовництво в карних справах	0.05 „
6. Позов векслевий	0.05 „
7. Позов про наказ заплати в поступов. упом.	0.05 „

Приготовлюються до друку : Карна повновласть
і внесок на дозволення екзекуції мобілярної.

ДО П. Т. ПЕРЕДПЛАТНИКІВ.

Всіх Вп. Передплатників, які досі не вирівнали своїх залеглостей, просимо поновно: негайно по одержанні цього числа переслати свою залеглисть, як також просимо й про дальшу передплату! Звертаємо увагу, що неточна оплата передплати здержує правильну появу кварталника, на чім терплять ті Вп. Передплатники, які заплатили цілорічну передплату. — Треба також мати на увазі, що ніяка друкарня не друкує на кредит!

Адміністрація Видавництва „ЖИТТЯ І ПРАВА“,
Львів, Ринок 43. І. п.

**ЦЕНТРАЛЬНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК
„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“**

У Львові, Ринок ч. 10.

акредитує українські кооперативи всіх видів,
приймає вкладки ощадности в золотій
і чужій валюті та опроцентує їх.

Резервові фонди улььковані в нерухомості.

Ч. Телеф. 433, — Чекове конто П. К. О. Варшава 143.467.

Жирове конто в Польськiм Банку.

Адреса для телеграм: „Центробанк“.

„Народна Торговля“

КРАЄВИЙ СОЮЗ СПОЖИВЧИЙ

У ЛЬВОВІ, РИНОК Ч. 36

І В 23. СКАДАХ ПО МІСТАХ.

СПОЖИВЧІ І КОЛЬОНІЯЛЬНІ ТОВАРИ ДЛЯ
КООПЕРАТИВ І СВОЇХ ЧЛЕНІВ ТА
ГОСТЕЙ.

ВИНА БОГОСЛУЖЕБНІ І СТОЛОВІ.

КАВА, ЧАЙ І КАКАО У ВЛАСНОМУ ОПА-
КОВАННЮ.

Видавнича Кооператива „Червона Калина“

У ЛЬВОВІ, вул. РУСЬКА ч. 18,

=== видала на 1931. р. ===

Підручний Калєндарець-термінар

з докладними судовими стемплевими належитостями,
як в термінарику, виданім Адвокатською Палатою.

Ціна в оправі в полотно 1.60 зл., брош. 0.90 зл.

Вже надійшли новости для Пань на сезон весняний
як Тведи, Флямінга і т. п. — Вовни для муштин на
убрання у великому виборі

=== поручає ===

ОСИП СТЕФАНОВИЧ

раніш Роман Зубик, Львів, Галицька ч. 16.

ТЕРМІНАР

НА 1931 РІК

**містить адреси всіх пп. Адвокатів
і Нотарів на території Польської
Держави.**

**Просимо всіх пп. Адвокатів
і Нотарів, щоби у власнім
своїм інтересі повідомили
почтовою карткою**

**про кожду зміну адреси
або про зміну
телефонічного числа**

Ф І Р М У

ДРУКАРНЯ і ЛІТОГРАФІЯ

Піллера і Наймана

у ЛЬВОВІ, вулиця ЛИЧАКІВСЬКА 3.

39778.

Почтову оплату заплачено гуртом. — Pocztową opłatę opłacono ryczałtem.

Ч. 2 (17).

ЛЬВІВ, ЧЕРВЕНЬ 1931.

РІК IV.

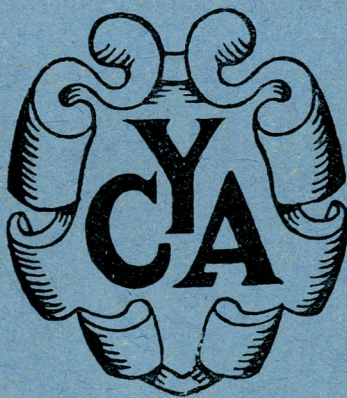
ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСТНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ПРАВО ЦИВІЛЬНЕ, КАРНЕ, АДМІНІСТРАЦІЙНЕ, ПОЛІТИЧНЕ, МІЖ-
НАРОДНЕ, — СУДІВНИЦТВО, АДМІНІСТРАЦІЯ, САМОВРЯДУВАННЯ,
ЕКОНОМІЯ, КООПЕРАЦІЯ, СКАРБОВІСТЬ.

ДРУГИЙ ЧВЕРТЬРІК.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, Модест Каратницький, Антін Рак, д-р Євген
Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Т. У. П.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, I. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Кожний правник Українець повинен безумовно передплачувати цей наш одинокий
правничий орган.

З М І С Т.

	Стор.
Д-р Юліян С. Заяць: Дещо про конкордати (Продовження)	1
Д-р Андрій Чайковський: Чого треба вимагати від українського адвоката?	9
Державних урядників можна потягати до цивільної відповідальности за шкоди заподіяні занедбанням обов'язків	14
З наших організацій	16
Виклад адвоката про звання оборонця	25
Оречення Найвисшого Суду в справах цивільних	219

АДВОКАТСЬКІ ДРУКИ:

КОНТРАКТИ КУПНА-ПРОДАЖІ, ПРОЦЕСОВІ ПОВНОВАСТІ, СПИСИ КОШТІВ I. і II. ІНСТАНЦІЙ, ПОЗОВНИЦТВА ЦИВІЛЬНІ В КАРНИХ СПРАВАХ ТА ПОЗВИ: ВЕКСЛЕВИЙ І В УПОМИНАЮЧІМ ПОСТУПОВАННЮ, по ціні: контракти купна-продажі по 10 сот., інші по 5 сот. — можна набути в Адміністрації „Життя і Права“
У Львові, Ринок 43. I. пов.

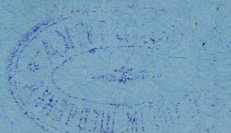
КООПЕРАТИВНИЙ БАНК „ДНІСТЕР“.

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. РУСЬКА Ч. 20.

УДІЛЮЄ ПОЗИЧКИ векселеві і гіпотечні, зачети на підклад акцій і т. п. — **ПРИЙМАЄ** під найкориснішими умовами вкладки в краєвій і заграничній валюті. — **ПЕРЕВОДИТЬ** купно і продаж всякого рода цінних паперів. — **ПЕРЕВОДИТЬ** торговельні операції. — **ПРИЙМАЄ** вклати на рахунок третих осіб. — **ПОПИРАЄ** діяльність других кооператив.

Адреса для телегр. „Дністер“, Львів. Тел. 80-50.

Інформації в справі позичок уділюють агенції „Дністра“.

ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСТНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, Модест Каратницький, Антін Рак, д-р Євген
Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, I. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Д-Р ЮЛІАН С. ЗАЯЦ.

Дещо про конкордати.

Продовження.*)

Артикул 6.

„Забезпечується ненарушимість церков, каплиць і кладовищ, однак так, щоби прилюдна безпечність через це не потерпіла“.

Загальне канонічне право знає численні привілеї для свячених місць (льока сакра). Найважніший привілей є право азилю церков і вилучення льока сакра від юрисдикції державної:

„Can. 1179: Ecclesia iure asyli gaudet ita, ut rei, qui ad illam confugerint, inde non sint extrahendi, nisi necessitas urgeat, sine assensu ordinarii, vel saltem rectoris Ecclesiae“.

„Can. 1160: Loca sacra exempta sunt a iurisdictione auctoritatis civilis et in eis legitima Ecclesiae auctoritas iurisdictionem suam libere exercet“.

Арт. 6. конкордату не згадує про ці привілеї, та з застереження, щоби прилюдна безпечність не потерпіла — слідує, що про право азилю в будинках церковних годі в Польщі говорити. З цього артикулу можнаби уже радше вивести заборону переводити ревізії по церквах без дозволу ординарія або що найменше настоятеля церкви, однак і в тім згляді —

*) У вступі пропущено через недогляд між літературою видання конкордату пралата о. Александра Бачинського з р. 1925, яке в поясненнях дає много цінних уваг.

находиться вигідна фірточка: „згляд на прилюдну безпечність“.

Натомісць ані з цього артикулу, ані з ніякої іншої постанови не дасться вивести, начеб *losa sacra* не підлягали судівництву державному.

Б л а щ и н ь с к і твердить, що з ненарушимости церков, каплиць і кладовищ слідує заборона:

а) уживати їх на свіцькі ціли, як на віча, прилюдні промови, —

б) уживання їх на ціли безбожні і неморальні.

Думаю, що конкордат цього не мав на думці. Ті заборони, які спираються не на конкордати, а на виразних приписах канонів 1172, 1178, 1207, відносяться до самої церкви, а не до держави. Церкві як такій не вільно уживати будинків церковних на нецерковні ціли, — держава не буде уживати церков на віча, не з огляду на ненарушимість церков, а тільки тому, бо не має права власности церкви, і не може без згоди церкви як власника виконувати актів посідання без нараження себе на спір судовий (позов провізоріяльний, негаторійний).

Впрочім ненарушимість церков і кладовищ хоронить також карний закон. (§. 122. ал. б. і и.).

Артикул 7.

„Війська Польської Республіки будуть хіснувати з усіх виїмків (привілеїв), які Апостольська Столиця уділює арміям, згідно з постановами канонічного права. Зокрема, військові духовні будуть мати душпастирські права що до військових і їх родин і будуть виконувати чинности свого духовного уряду під юрисдикцією військового єпископа, який буде мати право їх вибирати. Свята Столиця призволяє, щоби сей клир у цьому, що відноситься до його військової служби, підлягав військовим властям“.

Цей артикул покликується на привілеї, які канонічне право уділяє арміям.

В кодексі канонічнім не найшов я таких привілеїв, з виїмком загальної постанови канону 451. §. 3. („*Circa militum cappellanos sive maiores sive minores, standum peculiari-bus Sanctae Sedis praescriptis*“). Загарантований в арт. 5 конкордату привілей духовних що до звільнення духовних від військової служби, згідний з канonom 121, („*clerici omnes a servitio militari, a muneribus et publicis civilibus officiis, a statu clericali alienis, immunes sunt*“), не має нічого спільного з привілеями армії.

Для правника, є важна постанова, що військовим духовним як парохам підлягають не тільки самі військові, але також їх родини.

Виконуючи цей артикул видано розпорядок Презеса Ради міністрів і міністрів справ військових, справ внутрішніх, справедливости та віроісповідань і просвіти з 25/11 1926, ч. 124. поз. 714. В зак. держ., яким проголошено статут військового душпастирства в польськiм війську, затверджений Апостольською Столицею: декретом Апост. Нунція в Польщі дня 27/2 1926.

З постанов цього статуту слід піднести: ал. 9.: військова парохія обнимає:...

I. т. 12): родини військових, котрі служать в війську:

а) жінку, яка мешкає з мужем,

б) діти, що мешкають з родичами, до **21. року життя.**

II) юрисдикція військового духовенства.

10.

Полевий єпископ виконує юрисдикцію що до капелянів, усіх військових і членів їх родин **католицької релігії усіх обрядів**, цілої сухопутної армії і військової моринарки.

13.

Що до тайни подружжя, капелян, який має парохіальну юрисдикцію:

а) голосить заповіді подружжя, заключуваних військовими і їх родинами, —

б) правно і важно благословить подружжя військових і їх родин, що-до котрих прислугують йому права парохів, —

в) уділяє делегацію до благословення подружжя“.

До цієї точки заміщує статут увагу: „Юрисдикція, признана військовим капелянам, **не зносить юрисдикції** властивих парохів до важности благословення подружжя звязків“.

III) Духовна опіка що до осіб обряду греко-католицького.

17.

„Дорадником полевого єпископа в літургічних справах для греко-католицького обряду є гр. кат. декан при курії полевого єпископа“.

18.

„Військові і їх родини гр.-католицького обряду підлягають духовній опіці властивого гр.-кат. капеляна, який стоїть на чолі гр.-кат. парохії, утвореної полемим єпископом“.

IV. Ведення парохіальних книг.

19.

„Капеляни, військові парохі, мають провадити парохіальні книги по думці кан. 470. кодексу канон. права“.

20.

„Військові капеляни виконують обов'язки урядників цивільного стану що до військових осіб і їх родин, по думці приписів виданих військовою курією“. —

Цей припис становить виразно, що військові капеляни уважаються що до ведення метрик за урядників стану цивільного“, (як жидівські метрикальні уряди). Такої **постанови не ма нігде** що до католицьких урядів парохіяльних в б. австрійській займанщині.

До капелянів військових відноситься супроти сего розпорядок Президента П. Р. з 1/2 1927, „про статистику природного руху людности“ ч. 10. поз. 76. В. зак. держ. і розпорядку міністра справ внутрішніх в порозумінню з Мін. справ військових з 12/5. 1927, в справі виконання згаданого розпорядку Президента, ч. 50. поз. 450. В. з. Р. П.

З огляду на це, що на підставі слів цих розпорядків відносяться вони **загально** до усіх, „осіб, котрі ведуть акти стану цивільного, чи книги метрикальні“, — (хоч се може бути незгідне з конкордатом, — про це буде далі бесіда), слід подати ці розпорядки в загальних точках:

Арт. 1. „Особи, котрі ведуть акти цивільного стану, чи метрикальні книги, обов'язані є з фактів слюбів, уроджень і смерти, зареєстрованих в актах цивільного стану, чи в метрикальних книгах, пересилати що кварталу властивій власті адміністраційній I. інстанції індивідуальні звіти на формулярах, устійнених розпорядком міністра внутрішніх справ“.

Арт. 2. (подає речинці звітів).

Арт. 3. (про зладження звітів повітових адміністраційними властями).

Арт. 4. (про тижневі звіти в містах, які мають власні статистичні бюро).

Арт. 5. „Особи, котрі ведуть акти цивільного стану, чи метрикальні книги, є **обов'язані, уділяти на жадання адміністраційних властей всі інформації і вияснення** що до повноти, зглядно точности дат в пересланих звітах“.

Арт. 6. „У випадку занедбання осіб, котрі ведуть акти цив. стану або книги метрикальні, при виконуванні обов'язків наложених сим розпорядком, **може власть адміністраційна I. інстанції зарядити виконання тихже чинностей на кошт винного**“.*)

Арт. 7. (відноситься до головного статист. уряду).

Арт. 8. „За кожний факт слюбу, уродин, або смерти, виказаний в статистичних формулярах, згідно з інструкцією, виданою міністром внутрішніх справ, — особи, котрі ведуть акти цивільного стану чи книги метрикальні, — з виїмком державних урядовців, — одержуть три гроші титулом

*) Нема нішого ригору карного!

звороту видатків на писемні матеріяли; суми належні за минулий календарний рік, будуть переказувані через головний статистичний уряд безпосередно особам, котрі ведуть акти цивільного стану чи книги метрикальні в речинці шестинедільнім від дня одержання головним урядом статистичним дат за четвертий квартал минушого року. Формулярів статистичних достарчить Головний статистичний Уряд. **Оплати поштові**, від кореспонденції осіб, котрі ведуть акти цивільного стану чи метрикальні книги, з властями адміністраційними I. інстанції, чи з головним статистичним урядом, в справах статистики природного руху населення покриваються з державного бюджету“.

Арт. 9. (про впис мертвороджених).

Арт. 10. (відноситься до б. російської діляниці).

Арт. 11. (клявзуля виконна).

Арт. 12. Розпорядок входить в силу 1/1 1927, крім кількох західних воєвідств, де по думці §. 10. розпорядку виконного з 12/5. 1927. ч. 60. поз. 450. В. з. П. Р. згаданий розпорядок увійшов в життя 1/1 1928.

Щойно згаданий розпорядок виконний з 12/5. 1927. ч. 50. поз. 450. устійнює формулярі звітів, що відносяться до руху людности.

20.

„Військові капеляни адмініструють церковним майном по думці тут. XXVIII. канон. права і військових приписів.

V. (про доповнення кадр військового духовенства).

Артикул 8.

В неділі і в день національного свята 3. мая, священники, котрі відправляють Богослуження, будуть відмовляти літургічну молитву за добро Польської Річипосполитої і її Президента.

Артикул сей не вимагає пояснень.

Артикул 9.

„Ніяка частина Польської Річипосполитої не буде залежна від єпископа, котрого столиця находилабися поза границями польської держави. (Слідє вичислення єпархій латинського і греко-„рутенського“, — в польським тексті, „русінського“ обряду).

Апостольська Столиця не переведе ніякої зміни в повисшій єрархії, або в розграниченню провінцій і дієцезій, як лиш в згоді з польським правительством, з виїмком дрібних спростовань границь, вимаганих для добра душ“.

В звязку з цим артикулом є постанови арт. 26. конкордату, і тому належить його тут навести.

Артикул 26.

Свята Столиця переведе протягом трьох місяців від введення в життя цього конкордату і в порозумінню з правительством: утворення і розмежування церковних провінцій і дієцезій, вичислених в артикулі 9. Границі церковних провінцій і епархій будуть відповідати границям Польської Держави.

Церковні добра, які лежать в Польщі, але належать до церковних і монаших правних осіб, що мають свій осідок поза границями Польської держави, і навпаки, будуть предметом окремої конвенції“.

У виконання цих артикулів видав Папа Пій XI. тзв. циркумскрипційну булю „Віксдум Польоніе унітас“ з 28/10. 1925, яка одначе відноситься тільки до латинського обряду, а греко-католицького зовсім не торкається.

Постанови цих двох артикулів конкордату насувають ось такі уваги:

а) Є зрозуміле, що не лежить в інтересі відносної держави, щоби духовенство чужих, сусідних держав мало нагляд чи юрисдикцію церковну над її громадянами, бо під покришкою церковних візитацій заграничного єпископа і проповідей чужих священників не тяжко найти політичні впливи. Головно, могло тут розходитися про громадян німецької народности, які давніше належали до епархій німецьких єпископів. Повисшими постановами усунено немилу для держави залежність церковну її громадян від чужих єпископів.

б) Артикул 9. подає територіяльний поділ церковної єрархії трьох обрядів: латинського, грецького і вірменського.

Для грецького обряду подано як територію: львівську провінцію, з львівською архієпархією, і епархіями: перемиською та станиславівською. Тому, що не постановлено, що юрисдикція гр.-кат. єпископів має відноситися на греко-католиків поза межами згаданих епархій, міг заходити сумнів, кому мають підлягати греко-католики, що живуть поза границями львівської гр. кат. провінції, особливо, чи не підлягають вони юрисдикції місцевих властивих латинських єпископів.

Цю справу вирішив Папа, установлюючи о. Чарнецького єпископом для греко-католиків поза львівською провінцією.

в) Вкінці, насувається тут питання про зміну обряду.

Австрійське державне право управилило цю справу разом зі справою зміни віроісповідання взагалі, — односторонно без порозуміння з церквою, законом з 25/5. 1868. ч. 49., про управилення міжвіроісповідних відносин горожан держави. Про зміну віроісповідання постановляє II. відділ цього закону слідуюче:

Арт. IV. по скінченні 14. року життя кожний, без різниці полу, має право свобідного вибору віроісповідання по своему власному переконанні, а власть повинна у випадку потреби, боронити цієї свободи вибору“.

Арт. V. Наслідком зміни релігії погасають корпораційні права опущеної церкви, чи релігійного стоваришення супроти виступаючого, як також його правіжі до опущеної церкви чи віроісповідного стоваришення.

Арт. VI. Але щоби виступлення з церкви чи віроісповідного стоваришення мало правний наслідок, то належить виступлення зголосити у політичній власті, котра повідомить про це настоятеля чи душпастиря опущеної церкви чи віроісповідного стоваришення.

Вступлення до нововибраної церкви чи стоваришення віроісповідного мусить вступаючий заявити особисто властивому настоятелеви чи душпастиреви.

В справі зміни обряду внесли відтак єпископські ординаріяти всіх трьох обрядів в Галичині до Міністерства віроісповідань в Відні представлення,*) в яким означили перехід з одного католицького обряду на другий як внутрішню справу церкви, що до якої малиби мати примінення не постанови закону з 25/5. 1868, а норми церковні умовлені в цій справі. („Конкордія“ видана папою в р. 1862, на підставі якої не вільно без дозволу папи в Галичині змінити обряду). Крім цього вказав латинський архієпископ у Львові обіжником з 18/9. 1869, засади повисшого представлення як рішачоючі в справі зміни обряду. На це заявило міністерство віроісповідань в порозумінні з міністерством справ внутрішніх, що згадане поучення львівського латинського архієпископа може вязати вірних тільки в їх сумлінні, а в крузі свого ділання мусить правительство держатися законних постанов, на основі яких не вільно нікого силувати до церковних чинитьб ані до участі в церковних святах, а по скінченні 14. року життя кожний має свобідний вибір віроісповідання. (Розпорядок міністерства віроісповідань з 7/2. 1870. ч. 184., ч. днєвн. Мін. 22, і обіжник галицького Намісництва з 27/3. 1870. ч. 7465.).

Тут мігби насуватися сумнів, чи згаданий закон з 25/5. 1868, не ухилено конкордатом. По мойй думці — ні, а це з причини, що він відноситься не тільки до католицької церкви, а до всіх віроісповідань взагалі, і що не йде тут про ніякі права церкви як такої, а про свободу віри поодиноких громадян.

Остається еще згадати, що кодекс канонічного права нормує справу обрядів в каноні 98. в отсей спосіб:

*) *Иор Корzeniowski: Zbiór przepisów odnoszących się do kościoła i duchowieństwa katolickiego, Lwów, 1900, str. 81.*

§. 1. Inter varios catholicos ritus ad illum quis pertinet, cuius caeremoniis babtisatus fuit, nisi forte babtismus a ritus alieni ministro vel fraude collatus fuit, vel ob gravem necessitatem, cum sacerdos proprii ritus praesto esse non potuit, vel ex dispensatione apostolica, cum facultas data fuit, ut quis certo quodam ritu baptisaretur, quin tamen eidem adscriptus maneret.

§. 2. Clerici nullo modo inducere praesumant sive latinos ad orientalem, sive orientales ad latinum ritum assumendum.

§. 3. Nemini licet sine venia Apostolicae Sedis ad alium ritum transire, aut, post legitimum transitum, ad pristinum reverti.

§. 4. Integrum est mulieri diversi ritus ad ritum viri, in matrimonio ineundo vel eo durante, transire; matrimonio autem soluto, resumendi proprii ritus libera est potestas, nisi iure particulari aliud cautum sit.

§. 5. Mos, quamvis diuturnus sacrae Synaxis ritu alieno suscipiendae non secumfert ritus mutationem“.

В українському перекладі:

§. 1. Між різними католицькими обрядами приналежить до цього, в якого церемоніях кого охрещено, хіба що хрещення dokonano подвижником иншого обряду або злотно або в пригоді важкої конечности, коли священник власного обряду не міг бути приявний або на основі апостольської диспензи, як дано дозвіл, щоби когось в означеному обряді охрещено та, щоби його вписано до тогож обряду.

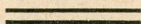
§. 2. Духовникам ніяким способом не вільно приневолювати чи то латиннян до прийняття східного обряду чи східних до латинського обряду.

§. 3. Нікому не вільно без дозволу Апостольської Столиці: переходити на инший обряд ані по правнім переході вертати до первісного.

§. 4. Дозволено жінці иншого обряду переходити на обряд мужа, в хвилі заключення подружа або в часі його трівання, — а по розв'язанні подружа має вона свободну змогу прийняти знову рідний обряд, оскільки партикулярне право чого иншого не застерігає.

§. 5. Звичай, хочби довго триваючий, приймати святе Причасття в иншому обряді, не потягає за собою зміни обряду.

(Продовження наступить)

Д-Р АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

Чого треба вимагати від українського адвоката?

Для українців та жидів тяжка дорога до державних урядів. Українським та жидівським інтелігентам з університетською освітою не лишається нічого другого, як якесь приватне заняття, або вільний фах, медицина, техніка, адвокатура.

Вже через те саме ряди адвокатів неймовірно побільшилися, а вже через замкнення кордонів Галичини і заборону довільного переселювання адвокатів поза сокальську межу, доведено до гіперпродукції адвокатського стану.

Нікому з молодих товаришів не впадає це так разячо в вічі, як нам старшим, що памятаємо давні часи. Тоді, коли я та мої товариші вирішили собі віддатися адвокатському званні, було в Галичині не більше як чотирох адвокатів українців. Як я отвирав з початком року 1890. канцелярію в Бережанах, був я третім з ряду, тепер є там 21 адвокатів практикуючих. Про Львів я вже й не говорю, бо це річ відома.

Ще не давно гомонів у нас клич, що-б наша молодь не лакомилася на державне приміщення, а щоб вибирала собі вільне звання, бо таких людей як адвокатів, лікарів, техніків наше громадянство найбільше потребує.

І справді за тим кличем пішла наша молодь, зразу з переконання, а опісля вже з мусу, бо не було її куди інде подітися. Воно й добре так. Перед війною світовою ми бачили блаженні наслідки такої прояви, і всі мали вдовольняюче приміщення. Коли-ж по війні інакше вийшло, то тут мусіла настати у цих всіх фахах гіперпродукція і всім стало тісно на світі жити. Дійшло до того, що маємо доволі своєї інтелігенції з університетською освітою, та не можемо її дати праці по фаховім знанню. Дійшло вже до того, що ті фахові інтелігенти, або сидять між безробітними, або чіпаються такого заробітку, до якого безумовно не треба було університетської освіти. Тепер у нас може й немає такого судового місточка, де би не було бодай двох українських адвокатів. А ще не так давно читали ми газетні заклики, що в таким то місточку відчувається велика потреба українця адвоката і добробут для нього запевнений. Зовсім природна річ, що із того мусіли витворитися взаїмовідносини між українським громадянством а українською палестрою. Своєю дорогою, що так мимоходом треба натякнути, що не один з нас послухавши такого клича, опісля дуже на тому розчарувався. Бо ті взаїмовідносини декуди перейшли в аномалію. Українське громадянство звабивши на такий клич

до себе адвоката, вважало себе за пана а адвоката за свого невольника, яким можна всі кути витирати, і ставляло до нього такі неможливі вимоги, яких виконання загрожувало його існування. Одним словом, громадянство взяло його під таку тверду курателю, що диктувало йому, що має їсти і коли лягати спати.

А знова траплялося і таке, що адвокат українець, коли вже при допомозі українського громадянства ввів на даному терені стати твердою ногою, забув про свої обов'язки українського громадянина, і не почував себе до жадного іншого обов'язку, як лиш до платного сповнювання своїх фахових чинностей.

При нормованню тих взаїмновідносин, для усунення тої аномалії в один або в другий бік, приходять нам на думку дуже важний, усе і всюди гомоніючий клич: „Свій до свого“. Цей клич відноситься не лиш до купців та ремісників, але і до нас адвокатів. Признаємо всі, що він повинен вкорінитися в душу кожного українського громадянина як життява konieczність, без якої нічого не добемося.

Та цей клич, то лиш один бік медалі. Так як ми його до тепер проголошуємо, являється він одностороннім і він не причиниться сам собою до упорядкування наших взаїмновідносин між громадянством а нами українськими адвокатами. На другім боці цієї медалі повинен бути виписаний ще другий клич: „Свій від свого“. Коли український громадянин після першого клича має обов'язок піти до „свого“ за своєю потребою, то той „свій“ має знову знова обов'язок того „свого“, що прийшов до нього як „до свого“ — як слід обслужити. Коли я в почуттю громадянського могого обов'язку прийду до українського купця, то він обов'язаний, а я маю право жадати, щоб мені продав добрий крам, солідно мене обслужив, і приблизно за таку саму ціну, як в иншій неукраїнській склепі. Те саме має примінення і до нас українських адвокатів. Ми обов'язані обслужити наших клієнтів що найменше так, як би їх обслужив инший товариш по фаху, неукраїнець. Як ми таким взаїмним кличем будемо руководитись, то зєднаємо собі довіря у українського громадянства і запанує між нами побажана всіми гармонія. На жаль треба признати, що трапляються у нашому званні яркі виїмки від цього правила. Та прошу мене зрозуміти. Під цю категорію неправильностей не підтягаю таких випадків, що адвокат не підійшов як слід до повіреної йому справи і програв процес, бо помилився і не на цю стежку потрапив. За виїмкою непростимої ігноранції закону, я таких помилок не осуджую, бо ми всі можемо помилитися. Але не можу вибачити могому товаришеві очевидного недбальства, через яке його клієнт, той „свій“, що прийшов з довірям до „свого“ і через те недбальство

потерпів шкоду на майні, честі, або й вольності. Таке знехтання обов'язку псує гармонію між нашим громадянством а українською палестрою, і це шкодить нам обопільно.

При цій всій тісноті, в якій опинився наш адвокатський стан, покуса до зловживань стократ побільшилася, а навпаки наші станові обов'язки ні раз не поменчали. Ми маємо ті самі обов'язки станові і громадянські, що й перше. Та коли громадянська опінія взагалі вимагає від адвокатів тих всіх чеснот, приписаних законом і етикою та моралю, то українське громадянство має право вимагати від нас українських адвокатів ще в більшій мірі збереження цих законів і суперетики та суперморалі.

Нам не вільно забувати, що у висококультурних народів нпр. у французів, стан адвокатський вважається мозком нації. Це зовсім зрозуміле. Наше знання мусить нераз виходити таке всестороннє, а нашому братови найлегче приходить на всіх царинах життя вміти себе пристосувати. Хто з нас не був нераз в такому положенні, що мусів познайомитися з машиною, з урядженням фабрики, з приписами залізничними, з деякими розділами медицини, хемії і т. д. Вправді в нашім громадянстві перед війною нераз давались чути голоси невдоволення на це, що, мовляв, керму народнього життя взяли в свої руки адвокати, то однак ніде правди діти, що адвокати надавались до того найкраще. Це приходить легко вияснити. Адвокат вже від початку своєї кандидатури мусить навчитися в першу чергу вміти знайти в законі те, що йому в даний мент є потрібне. Ніхто не може вивчити всього на память, так, щоб і в ночі показав пальцем дотичний параграф. Але уся штука у тому, щоб потрібний припис в законі вміти знайти тай його для себе використати. До того потрібна особлива гімнастика ума в льогічній комбінації. Для того адвокатський фах надається до всього, де треба знайти припис закона і льогічно його скомбінувати. І тому, коли у нас обставини змінилися, і ми потребували нових сил, то находили тих працівників по найбільшій часті між адвокатами.

І тому, адвокатський стан у нас, так як є у Франції, повинен вважатися мозком народу.

Люди дивлячись на людину, дивляться в першу чергу на його обличчя, себ то на те місце, де повинен сидіти мозок. Після того вони оцінюють вартість людини, а так само і вартість цілої нації. Томуто кожний прогріх української палестри кидає погане світло на всю українську націю. Особливо в теперішню пору ми українські адвокати живемо під строгим доглядом наших сусідів. Нехай би хто з нас прогрішився, то зараз засурмлять на весь світ ворожі нам часописи, що такий то український адвокат не виродився від гайдамацького кодла і поповнив такий то злочин. Тому то

все українське громадянство а особливе ми самі повинні берегти нашої станової честі, мов ока в голові, щоб на нас і тінь чогось негарного, ганьблячого не падала.

Щож нам українським адвокатам слідую робити, щоб зберігти нашу станову честь? А вжеж треба нам совісно сповняти наші станові і громадянські обовязки. Вони є різноманітні, супроти наших клієнтів, супроти тої влади, перед котрою ми їх заступаємо, супроти наших товаришів, особливо проти українських. Супроти громадянства, ми обовязані помагати по наших силам в громадянській праці, та не повинні ми ніяк допускати над собою курателі у ніякому виді, бо це було б нище нашої честі. Я вже говорив вище про наші обовязки супроти наших клієнтів. Ми повинні берігтись як пекольного вогню: недбальства і легковаження порученої нам справи. При тому треба нам згадати про одну аномалію, яка при теперішніх обставинах дається часто помічати. Не вільно адвокату приймати усього, що „з водою пливе“, хочби з того не знать як велика вийшла для нас користь матеріальна. Не всі ми маємо однакове знання. Один знає більше, другий менше, один виспеціалізувався в одній царині юриспруденції, другий знов в иншій. Не вважаю це прогіхом, коли одному приходить ся порадитись з товаришем в якійсь матерії, до котрої товариш у своїй практиці підійшов блище. Таж і лікарі заводять між собою конзілія, і не відбирає це нікому честі, коли він як непевний непомильности своєї думки, радить ся другого. Але пробі! викорінім зпоміж себе ту аномалію, що б приймати до заступства такі справи, про які не мається темного поняття і з гори знаємо, що не втремо тому носа. Це відноситься в першу чергу до карних оборон.

Адвокат бере на себе велику відповідальність за долю свого клієнта, котрому грозить важка кара довголітної неволі або і утрата життя. Адвокат, котрий лише для того таку оборону приймає, що трапляється зарібок, хоч він ніколи в життю не боронив, допускається великої етичної провини проти усього громадянства і проти української палестри, бо її грубо компромітує. Такий звичайно компромітує і себе самого, бо йде до другого товариша і просить поуки, як це перед присяглими борониться, і яку промову він повинен би виголосити на підставі мотивів акту обжаловання. Або знова, приймає хтось таку справу цивільну, котра вимагає докладного знання спеціальних законів і особливої практики судової. Виведення такої справи перед суд або яку адміністраційну владу не можна проволікати — аж можна буде перестудіювати потрібний до того матеріял, а часом і не хочеться за такі студії братися. Отже робиться будь як, щоб тільки взяти гроші.

Виступаючи перед якоюнебудь владою, український адвокат повинен зберігти свою повагу. Наведу тут кілька аномалій поповнених „ад каптандам беневоленціям юдіціс“. Пан суддя хоче закурити, а вже адвокат біжить до його стола із запаленою запалкою або запальничкою. Або знова адвокат засвічує свічки при хресті, достоту як сабашник в божниці. Так само біжить до сіней кликати свідків. Таж це функції возьного, до яких не потреба докторату.

А чи це лицює з гідністю адвоката ставити при розправі демагогічні внесення, такіж питання недоцільні до свідків, та виголошувати такіж промови призначені виключно для своєї реклами перед неграмотними клієнтами і публікою. Бож годі припускати, щоб знайшовся такий нетямущий суддя, котрий дався би взяти на таку половину. Мені не раз довелося прислухатися до таких промов і мені соромно було, що мушу належати до тої самої бранжі, що той многуважаемый промовець.

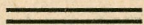
Неважко також зберігати адвокатуви доброї волі: товариські відносини супроти своїх товаришів. А однак тут бачимо найбільше прогірхів. Трапляється, що один адвокат виносить своїм знанням понад другого свого товариша, і це перед неграмотними людьми і в тій цілі, щоб приєднати собі нового клієнта. Трапляється, що один адвокат перехапує клієнта від свого товариша. Вправді є у нас така встановова, що без дозволу заступаючого адвоката не вільно перебирати справи, яка ведеться. Але на це є способи. „Не гонорово, але здраво“.

Або він сам, або хтось другий за нього так понизить заступаючого адвоката, що клієнт таки виможе на своїм адвокаті, що для святого спокою віддасть йому акти з дозволяючою допискою, та ще навчить його, як має відібрання актів вибредати. Звичайний спосіб у справах карних є, що він не має звідки заплатити і візьме собі „крайового“ (з уряду). Для придбання клієнтелі не цураються деякі адвокати такого огидного середника, як наймати собі наганячів адвокатських. Ті наганячі рекрутуються звичайно зпоміж голоти сільської або міської, звичайно налогових п'яниць. Вони вміють зайти рано вранці до сіней одного адвоката, коли то селяни звичайно люблять перед терміном приходити, і забирають клієнтелю для свого „патрона“ представляючи людям, що той адвокат, чиї сїни, захворів, або як раз виїхав сьогодні кудись на розправу, або таки вже вмер, а чоловік, заки йому отворять двері канцелярії може спізнитися до суду і втратити справу. Таких наганячів треба зараз винагородити і поділитися з ними тим, що дістають від партії за свою працю. Таких наганячів добирають собі адвокати також зпоміж судових слуг, а особливо зпоміж сторожі в'язничої. Про це все довелося мені знати з тих

розслідув, які поручила мені перевести львівська палата адвокатів.

Ці всі прогріхи треба зпоміж нашої палестри викоринити до тла. Ми повинні в таких випадках поступати безпощадно, бо це наш становий і всього українського громадянства спільний інтерес. Ми адвокати особливо повинні проти таких одиниць виступати, щоб нам ніхто не закинув, що ми з тим солідаризуємося. Нікого не щадити, бо нас ще так мало, і під такою живемо контролею, що не годні скрипитися. „Гонесте вівере, немінем ледере, куїкве суум трібуре“, повинно бути нашою безкомпромісовою девізою.

Ще би кілька слів сказати, про наш становий обов'язок товариської солідарности. Треба підчеркнути, що між адвокатами менше солідарности, як між дереворубами. Адвокати визнають з великою приємністю пословицю: „моя хата з краю“ або: „Горить далеко від мене, можу спокійно спати“. Того між нами не повинно бути. Помагаймо собі взаємно, і ставаймо разом до оборони, коли б котрому з наших товаришів сталася кривда. Тоді будуть з нами інакше рахуватися, і не одного з нас помине така сама кривда...

Державних урядників можна потягати до цивільної відповідальности за шкоди заподіяні занедбанням обов'язків.

Позовник: П. Ф. коваль з саліни в Ляцькім вніс до Окружного Суду в Перемишлі проти пізваних інженерів Н. О. і Ф. В. позов з жаданням заплати відшкодування в висоті 6.756 зол. 07 сот. і місячної ренти по 96 зол. 55 сот. Він утверджував і доказував, що пізвані як відвічальні справники роботи в сільній жупі в Ляцькім поручили позовникови на правити помостову вагу саліни і при цій направі потерпів позовник ушкодження на тілі з вини пізваних, котрі занедбали належитого нагляду, отже обов'язку служби.

Карне доходження, ведене проти пізваних про переступство з §. 335. к. з., уморено внаслідок амнестії.

Пізвані піднесли на І. авдіенції заміт недопустимости судової дороги, покликуючися на те, що нема окремого закону, який нормувавби по думці 121. арт. конституції з 17/3 1921 р. судову відповідальність державних урядників за шкоди, які спричинили вони своєю урядовою діяльністю, незгідною з приписами права або з обов'язками служби. Окружний Суд, Цивільний Виділ в Перемишлі відкинув заміт пізваних ухвалою з дня 11/VII. 1927. р. ч. Цг. 47/29, яка постановлює:

I. Не дається місця замітові недопускаємості судової дороги.

II. Пізвані мають заплатити позовникови до 14. днів під загрозою екзекуції кошти.

III. По правосильності I. уступу цієї ухвали належить розправляти про саму річ.

М О Т И В И:

Позовник жадає від пізваних відшкодування з цієї причини, що пізвані були відповідальними справниками роботи в сільній жупі в Ляцькій і на їх поручення позовник працюючи при направі помостової ваги дня 30/3 1927. р. внаслідок обірвання шнура дізнав ушкодження на тілі помостом ваги. Пізвані закинули недопускаємість судової дороги, покликуючися на арт. 121. конституції, по думці котрого кождий горожанин має право до винагороди шкоди, яку заподіяли йому органи державної влади урядовою чинністю, незгідною з правом або з обов'язками служби, і на припис поміщений в останнім уступі цього артикулу, що переведення в життя цієї засади очеркнуть щойно окремі закони, — обстоювали, що не можна позивати пізваних до суду тому, бо цих окремих законів досі не оголошено, ані не ухвалено.

Тутешний суд є цієї думки, що піднесені заміти в цім випадку є необосновані, бо колиби пізваних узнав Карний Суд винними каригідного вчинку, ці відповідалиб і цивільно.

Проти цієї ухвали внесли пізвані рекурс до апеляційного Суду у Львові, який ухвалою з дня 1/X. 1929. р. до ч. III. Р. 351/29, узглядив рекурс, зачіплену ухвалу I. суду змінив в цім напрямі, що відкидається позов з причини заміту недопускаємості судової дороги і признав кошти пізваним.

М о т и в и: Розпорядком президента Р. П. з дня 17/3. 1927. р. ч. 25, поз. 195, не вилучено досі державну саліну в Ляцькій з загальної державної адміністрації, в слід за чим не позбавлено працівників саліни по думці арт. 26. того розпорядку характеру державних урядовців. Супроти цього належить уважати пізваних, першого як справника саліни, другого як „штигаря“ державними урядниками, а як таких, по думці дотепер обов'язуючого надвального декрету з дня 14/3 1806 ч. 758 Дн. з. д. не можна потягати до цивільної відповідальності перед суд тому, що вони занедбали свої службові обов'язки.

Тому, що правіж позову обоснованого на тім, що пізвані мнимо занедбали свої службові обов'язки, узгляднено рекурс і змінено зачіплену ухвалу в цей спосіб, що відкинено позов по причині заміту недопускаємості судової дороги, не розпізнаючи самої річі по думці §§. 45—47. закону з дня 28/XII.

1887 р. ч. I/1888, по думці котрих являється цей позов необ-
ґрунтованим і під мериторичним оглядом.

Найвищий Суд у Варшаві видав в цій справі
дня 5/III. 1930. р. ухвалу до ч. III. 1. Р. 30/30, якою змінив
зачіплену ухвалу апеляційного Суду у Львові, ухвалі I. суду
привернув правну силу, а позовникови признав кошти ре-
візійного рекурсу.

Мотиви: оспорена рекурсом ухвала є помилкова
з правного становища. Позовник доходить відшкодовного
правіжу по причині ділань чи занедбання пізваних, карігід-
них по думці постанов загального карного закону, супроти
чого вирішування цього роду правіжів належить без сумніву
до загальних судів, а декрету з 14/III. 1806. ч. 758, на який
покилався рекурсовий Суд, з тої причини примінювати не
можна. Чи позов є в річі самій обґрунтований, зараз про це
видати осуду не можна, тому узглядавши Найвищий Суд ре-
курс позовника і змінив оспорену ухвалу в цей спосіб, що
привертається правну силу зовсім влучній ухвалі I. суду,
а позовникови признав кошти рекурсу.

Д-р К.

З наших організацій.

**Сходини адвокатів делегатури Союзу Українських Адвокатів
в Коломиї, в дні 4. квітня 1931. р.**

Сходини відкрив делегат **Д-р Андрій Чайковський** та
представив зібраним приявного голову **С. У. А. д-ра Костя
Левицького.**

Делегат **д-р Андрій Чайковський** згадав помершого
товариша **бл. п. д-ра Льва Бачинського** зі Станиславова,
котрого пам'ять пошанували зібрані повстанням з місць.
Далі стверджує делегат, що на цих сходинах явилось 16
товаришів з Коломийської округи.

Предсідником сходин вибрано **д-ра Теофіля Окунев-
ського**, адвоката з Городенки, та на секретаря покликано
д-ра Івана Новодворського, адвоката з Коломиї.

Д-р Андрій Чайковський відчитав реферат на тему:
Чого вимагати від українського адвоката, — який містимо
на іншому місці.

Опісля голова **д-р Кость Левицький** виголосив реферат
про значіння організації наших адвокатів в Союзі Україн-
ських Адвокатів. В цьому рефераті подав він характеристику
і моральний та матеріальний стан української адвокатури
в минулому і сучасному. Зосібна, він підніс, що в минулому
український адвокат представляв тип адвоката-громадянина,
— хоч формально незорганізованого, але ідеологічно ви-
разно означеного. Адвокат служив тоді громадянству, а воно

піддержувало його матеріально. Одні на других не жалувалися і було їм добре. По війні збільшився наплив до адвокатури, але це спричинило не так дуже зрозуміння завдань адвокатури, як більше життєва конечність. В цьому періоді повстає думка організаційного оформлення української палестри, яку переводить товариство С. У. А. Референт підчеркує основні завдання української адвокатури, згідно з думкою статуту С. У. А., та відтак підносить, що вартість сучасного адвоката як громадянина — на загал — обнизила-ся, а його матеріальне положення погіршилося, і що тільки праця адвоката на всіх ділянках народного життя піднесе його моральний авторитет і поліпшить його матеріальний біт. В дальшому пригадує він обов'язок уживати української мови в слові і письмі, — та звертає увагу товаришів на конечність поглиблювати загальне і фахове адвокатське знання, як також взиває до співробітництва в журналі „Життя і Право“. Вкінці висказує побажання, щоби наші українські адвокати затіснювали між собою товариські взаємини та були солідарні на зверх. Зосібна, ще звертає увагу на те, що українські адвокати обов'язані масово являтися на зборах своїх Адвокатських палат, як також на нарадах своїх делегатур і на зборах нашої становой організації, якою є Союз Українських Адвокатів.

В дискусії промовляли товариші: д-р **Володимир Мурович** бажає, щоби делегатура була більш активна: скликувала наради і уладжувала відчити та дискусії; заявляє, що адвокати повинні звертати більше уваги на береження прав української мови і настоювати, щоби суди видавали рішення в українській мові, та признає, що українська адвокатура проявляє малу участь в громадянській праці.

Д-р **Теофіль Окуневський** вказує на сучасні несприятливі обставини, в яких приходить ся працювати нашій адвокатурі, зокрема підносить труднощі правної оборони, але проте Городенщина видержує свої обов'язки. Піднімає також думку, що українські адвокати мають перед собою важке завдання: працювати у посвяти, щоби бути мозком народу...

Д-р **Василь Касіян** підносить потребу взаємного порозуміння і співпраці адвокатів українських, бо незвичайні події вимагають від нас збірної оборони, і тому домагається щоби частіше скликувати сходи́ни і уділювати вказані інформациї.

Делегат д-р **Андрій Чайковський** відпирає закиди, начеби делегатура була нечинна і підносить, що заходи оживлення організаційної співпраці товаришів розбивалися на тому, що товариші не являлися на заповіджених сходах. А д-рови Касіянови відповідає, що товариші з Коломиї на

жадання товаришів з Городенки відбули спільну нараду в справі цивільного відшкодування за шкоди, заподіяні поліційними органами.

Д-р **Кирило Трильовський** висказує думку, що ми не можемо упадати на душі ані зражуватися, а мусимо мати на увазі обов'язки української адвокатури як незалежного стану супроти нашого народу, в сучасних обставинах загальної депресії і громадянського роз'єднання. Передусім є нашим обов'язком поборювати прояви безхарактерності.

Д-р **Іван Новодворський** взиває до солідарної боротьби проти нечесної конкуренції, яку заводять деякі члени адвокатури і цим підривають матеріальний біт українських адвокатів, а що важніше, понижують авторитет українського адвоката в його громадянстві. Підносить потребу поширення наукового рівня української адвокатури організованими заходами. Висказується за тим, щоби звернути увагу українського громадянства, що його обов'язком є користати з права участі в списках управнених на суддів присяглих, щоби збільшити число українців в судах присяглих.

Д-р **Ярослав Шипайло** висказує здивування, що не всі українські адвокати є членами С. У. А. і домагається, щоби віднестися до всіх адвокатів Коломийської делегатури та зажадати відповіді, чому всі не є членами С. У. А., а від членів зажадати оправдання, чому не явилися на нинішніх сходинах. Він домагається далі, щоби сходуни товаришів відбувалися щомісяця.

Д-р **Іван Турянський** звертається з домаганням до Виділу С. У. А., щоби підняв заходи в справі невиконання судами наших жадань: видавати рішення в українській мові. Далі взиває до береження гідності адвокатського стану і виступу проти всяких проявів непошанування адвоката в суді. Вкінці вказує на випадки зневажливого відношення суддів до сторін та бажає, щоби С. У. А. вплинув на Адвокатську Палату в цьому напрямі, щоби вона віднеслася до президії Апеляційного Суду у Львові з меморіалом з приводу непристойного трактування сторін в судах.

При кінці голова д-р **Кость Левицький** відповідав на поставлені запити і давав пояснення на питання порушені в дискусії.

Делегатом на коломийську округу вибрано аклямацією д-ра **Андрія Чайковського**, та йому до помочі товариша д-ра **Івана Новодворського**.

На ці сходуни прийшла телеграма зі Львова від Виділу С. У. А., надана товаришем д-ром Михайлом Волошином: Виділ С. У. А. і Львівська делегатура пересилають своєму Президентови К. Левицькому і Коломийській делегатурі привіт. Д-р М. Волошин.

Сходини делегатури С. У. А. в Перемишлі.

Дня 23. мая 1931. р. відбулися сходи делегатури С. У. А. в Перемишлі. На сходинах явилися товариші: Д-р Загайкевич, Черлунчакевич, Рибак, Войтович, Секела, Навроцький, Хробак — всі з Перемишля, Заньків з Балигорода, Фільц з Яворова, Качмарський з Краківця, Семчишин з Радимна, Блавацький, Ванчицький і Давидович з Сянока і Винницький з Устрик долішних та делегат Виділу С. У. А. д-р Роман Домбчевський. Роковий звіт зложив д-р Микола Рибак. Він подав, що останні сходи делегатури відбулися 4. мая 1930. р. при участі 10. адвокатів і 8. адвокатських кандидатів. Дня 10. мая 1930. р. відбулися в тутешній адвокатській Палаті доповнюючі вибори до Дисциплінарної Ради, в яких члени С. У. А. взяли громадно участь і рішили своїми голосами вибір д-ра Шварца. В льокальному органі „Земі Пшемискій“ появилася відтак нотатка проти українців за те, що на Загальних Зборах Адвокатської Палати промовляли по українськи. Про це повідомив секретар делегатури Виділ С. У. А. у Львові, на це появилася замітка в „Життю і Праві“. Це було й причиною, що перемиська делегатура приготувала на цьогорічні Збори Адвокатської Палати в Перемишлі внесення в справі пошановання прав української мови. Секретаріят делегатури співпрацював в справі засновання Т-ва українських правників, та інтерв'ював в справах адвокатських кандидатів. Цього року збільшився стан української палестри в Перемиській окрузі о 4. товаришів, а саме тов. Навроцький отворив адвокатську канцелярію в Перемишлі, Карпак в Нижанковичах, Качмарський в Краківці і Неділка в Яворові. В окрузі Адвокатської Палати в Перемишлі є 32 українців-адвокатів.

В Перемишлі відбулися два рази сходи членів делегатури, на яких полагоджено цілий ряд біжучих справ. У Виділі тутешньої Адвокатської Палати був д-р Загайкевич, а в Дисциплінарній Раді, д-р Черлунчакевич, Войтович і Рибак. Делегатура розвинула також живу акцію в справі виборів, які мають відбутися по сходинах делегатури в Адвокатській Палаті.

В дискусії промовляли: д-р Загайкевич і д-р Ванчицький в справі береження прав української мови, а д-р Давидович в справі процесів між адвокатами. Д-р Фільц запитувався в справі відшкодування з причини останніх випадків в краю. Делегатом вибрано д-ра Миколу Рибак, секретарем д-ра Навроцького. Сходи ухвалили Виділови С. У. А. і делегатови Д-ру Домбчевському подяку за поміч. О год. 11. предсідник замкнув сходи, бо приявні мусіли піти на Загальні Збори Адвокатської Палати в Перемишлі.

Загальні Збори Адвокатської Палати в Перемишлі.

По зборах делегатури відбулися о годні 11. Загальні Збори Перемиської Адвокатської Палати, що обнімає своєю компетенцією територію окружних Судів: Перемишль і Сянік. При виборах до установ Палати т. є. до Виділу і Дисциплінарної Ради виступили українські адвокати, котрих в тій Палаті є 35, організовано і тільки їх голосами переведено вибори нових членів до обох установ, при чому Українці затримали стан посідання з тим, що д-ра Кирила Черлюнчакевича вибрано віцепрезидентом Дисциплінарної Ради.

При внесеннях поставив д-р Загайкевич внесення, що має засадниче значіння, а саме в справі пошани прав української мови на форумі Палати.

Протягом кількох останніх років траплялися щораз частіше випадки, що Виділ Палати не хотів приймати від членів Українців письм, писаних українською мовою і не хотів відповідати на них, а в кількох випадках Дисциплінарна Рада відмовила Українцям адвокатам, що ставали як обвинувачені, права боронитися та промовляти по українськи. За підставу таких рішень служила постанова регуляміну Палати, яка каже, що урядовою мовою Палати є мова польська.

У внесенні, яке поставив тов. д-р Вол. Загайкевич, нап'ятувано таке становище і таку інтерпретацію згаданої постанови регуляміну Виділом та Дисциплінарною Радою Палати, як протизаконне і нечуване в адвокатурах культурних народів.

Загальні Збори, не зважаючи на деякі протести, передали цю справу до розглянення Виділові Палати.

Українці, члени Палати, вирішили усякими правними засобами добиватися пошани прав української мови в Перемиській Палаті, так як шанують права тої мови Установи Палат львівської та Смірської.

Успіх українських адвокатів при виборах до Перемиської Палати, який у великій мірі завдячити треба особистому поважанню і впливови серед палестри товариша д-ра Кирила Черлюнчакевича адвоката в Перемишлі, що горячо занявся цією справою і зорганізував її, — нехай буде заохотою для них до дальшої організованої праці в С. У. А. і на форумі Палати.

Маємо надію, що нововибраний делегат поведе справи делегатури по громадянськи, уміло й свідомо.

Сходини Львівської делегатури С. У. А. у Львові.

Виповняючи рішення Виділу С. У. А. скликав львівський делегат д-р Євген Щуровський сходини львівської делегатури до Львова на 4. квітня 1931. р. На внесення делегата вибрано предсідником сходин ст. радника Альойза Добрянського адвоката у Львові, секретарював д-р Тимотей Головка, адвокат з Жовкви і д-р Богдан Савчак, адвокат в Щирці.

Д-р Лев Ганкевич відчитав протокол з останних сходин, який прийнято до відома.

На внесення д-ра Михайла Волошина сходини вислали товаришеви Д-р Маріянови Глушкевичеви письмо з виразами співчуття з причини трагічної смерти Його подруги.

Реферат про „Організацію С. У. А.“ виголосив д-р Михайло Волошин. У своєму рефераті представив він цікаву статистику української адвокатури на українських землях з поділом на два етапи, а саме за час до вибуху світової війни, тобто до року 1914., а відтак за час від світової війни до нинішнього дня, — ілюструючи подрібними датами та порівнюючи з датами відносно адвокатів інших народів.

Далі представив у ширшому виводі значіння оснування і діяльності „Союза Українських Адвокатів“ та вказав на необхідність і конечність згуртування усіх українських адвокатів в Союзі. Референт представив обсяг і значіння праці тих членів С. У. А., що входять і працюють у Виділах, Радах дисциплінарних і комісіях офіційних Палат Адвокатів та підчеркнув відношення чисельности тих членів у минулому і теперішньому до чисельности товаришів зорганізованих в С. У. А.

Референт обговорюючи подрібно діяльність С. У. А. в рамках припису §. 2. статуту С. У. А., так Головного Виділу у центрі як усіх делегатур, з яких деякі дякуючи поодиноким живим і енергійним та дбайливим товаришам — починають проявляти дуже живу та хосенну організаційну діяльність, — згадав теж про значіння видавництва „Життя і Права“, про щирю співпрацю Товариства Українських Правників та про прямо жертвенну працю колегії редакторської під проводом Президента С. У. А. д-ра Костя Левицького.

Референт підкреслив ярко, що від тепер зайві вже будуть запрошування та переконування поодиноких українських адвокатів, які ще з неуваги, чи з недбайливости не встигли стати членами С. У. А. Від тепер такі „дикі“ адвокати будуть унікатами, які не зможуть найти ніякого резонно-логічного аргументу, чи причини, якими змогли би оправдати свою організаційно-станову інертність.

Українські адвокати теж не є ангелами доброти та альтруїзму і між ними бувають непорозуміння, спори, та тут і там часто-густо без поважних причин ворожнеча. А скільки таких питань та спірних і неприемливих ситуацій удалося управі С. У. А. поладнати і довести до поважної, на взаємному довірі і добрій волі опертої співпраці, знають лишень ті, що були у таких справах дієвими особами, а також члени Головного Виділу, що над цим, у високому почутті громадянського і товариського обов'язку, радили і ладнали. С. У. А. стремить до цього, щоби товариші — члени все пам'ятали про знамениті слова д-ра Штегера, — що адвокатура се не промислове, не торговельне підприємство (промисловий чи зарібковий податок від обороту тут не рішає), — се Культурамтсферзегунг та адвокати се у першій мірі гомінес стіці.

У сьому стремлінні С. У. А. не сміє бракувати чинної співпраці ні одного українського адвоката...

По рефераті розвинулася широка дискусія, в якій взяли участь тт. Говикович, Назарук, Надрага, Евин і інші а всі вони підчеркували потребу, щоби всі адвокати стали членами С.У.А. З прикрістю сконстатували, що є ще деякі українські адвокати, що пишуть до своїх станових організацій не в українській мові. Референт д-р Михайло Волошин у відповіді зазначив, що Виділ С. У. А. зробив все, щоби всі адвокати належали до С. У. А., на жаль ще 1/4 адвокатів не є членами С. У. А. В календарі „Просвіти“ поміщено тепер список адвокатів з виразним зазначенням, чи належить, чи не належить до С. У. А.

Реферат про „Цивільне відшкодування супроти держави або її агентів“ — виголосив тов. д-р Ол. Надрага.

Передусім пояснив, що покликаний декрет надворний з 14. марта 1806, Зб. З. С. 758, поучив Апеляційні Суди в ось якому випадку: Галицька Скарбова власть розв'язала була контракт, заключений з арендарем. Наслідком того передчасного розв'язання контракту арендар запізвав відносного скарбового урядника про відшкодування. Але той арендар мав запізвати скарб державний про відшкодування, а він невластиво запізвав відносного урядника скарбового, котрий вирішував цю справу іменем державного скарбу. Тому покликаний декрет надворний поучує суди, що такі позви, внесені проти державних урядовців, належить негайно відкидати.

З цього виказується, що той декрет надворний не вирішує поставленого питання, хоча на перший погляд могло здаватися, що коли тут нарушений у своїх правах маєткових був в праві позивати державний скарб, отже державу про відшкодування, то у всіх випадках, де держав-

ний агент своїм урядуванням заподіяв комусь шкоду, держава має дати за це відшкодування.

Та артикул 121. польської конституції з 17. березня 1921, постановляє, що кождий громадянин має право до винагородження шкоди, яку йому заподіяли органи влади державної, цивільної або військової, діяльністю урядовою, незгідною з правом або обов'язками служби. За таку шкоду відповідає держава солідарно з органами, що провинилися. А так само відповідальні є громади і інші тіла самоврядуючі, як також їх органи.

Але до цієї постанови додано кінцеве речення: Переведення тої засади означають окремі закони.

Цей припис (постанова) польської конституції є наслідком того кінцевого речення: програмовим приписом, і тому відповідальність держави за ділання органів влади державної мусить спиратися на позитивних законах. До таких позитивних законів належать: ще австрійський закон про порушення права судейськими урядниками з 12. липня 1872, В. з. д. 112, і польський закон з 15. липня 1925, поз. 681, про квартирунок війська.

А що до осіб фізичних, які є агентами держави, то відшкодування з титулу ушкодження тіла, злогоного ушкодження або знищення чужої власности і т. и., має право пошкодований доходити цивільним позовом перед звичайними судами, бо таке каригідне ділання не є урядовою діяльністю, та ніякий закон не увільнює агентів держави від судової відповідальности і повернення шкоди за каригідні вчинки.

Звичайний цивільний позов вноситься отже проти особи винуватця як пізаного, та в тому позві треба докладно означити шкідне ділання: час, місце, ділаючі особи, свідки і інші докази, як також означити висоту шкоди, якої домагається позовник. Про мнине урядування доцільніше є не згадувати.

В тоці процесу або й перед цим можна домагатися забезпечення доказу у випадках, передвиджених уставом цивільного процесу, та цей внесок може бути поставлений й проти ще незнаного по імені і назвиску — винуватця: Н. Н.

Пошкодований може також внести донесення карне проти винуватця і як цивільний позовник вже в тоці карних доходжень берегти свої права, по думці відносних приписів уставу карного процесу.

В дискусії над цим рефератом подав між іншими товариш д-р Евин до відома приявних оречення Найвищого

Суду, що проти індивідуальної особи є допустимий позов про відшкодування, — яке подаємо окремо.

Про „Дисциплінарне судівництво в адвокатській Палаті“ реферував д-р Євген Д а в и д я к. Дисциплінарне поступовання починається або на основі приватного донесення, або урядового донесення до Виділу Адвокатської Палати, чи Дисциплінарної Ради про якісь факти, що дійшли до відома відносного чинника. Виділ Адвокатської Палати, чи Дисциплінарна Рада повідомлює про це обвинуваченого і дає йому речинець до відповіді на ці заміти. Виділови Адвокатської Палати мусить дати вияснення кожний обвинувачений. Коли Дисциплінарна Рада цього жадає, то обвинувачений не є обов'язаний безсумнісно до вияснення. А Виділови Адвокатської Палати мусить адвокат відповісти, бо Виділ є його надзірною властю і про це говорить оречення Дисциплінарної Ради з 15/VI. 1929. р. Р. Д. 54/28, затверджене Найвищим Судом з 28/VI. 1930. Р. Д. II/30.!

Оскільки Дисциплінарна Рада взиває до оправдання, чи вияснення, то тут безсумнісного зобов'язання нема. Дисциплінарне поступовання є аналогічне до приписів карної процедури і обвинувачений може боронитися, як це вважає за відповідне. Його не можна примушувати, щоби він давав відповіді там, де це вважає за невідповідне, або шкідне його обороні. Краще є одначе, щоби обвинувачений дав вияснення і опрокинув неслухно пороблені йому заміти. Відповідь повинна бути внесена в поважному тоні, без непотрібної полеміки, а недопустимі є якінебудь інвективи проти членів Ради. Найвищий Суд в своєму вироді з 22/XI. 1930. р. Р. Д. 78/30. рішучо висказався, що хтоби інакше поступив, то цим допускається тяжкого переступства проти обов'язків і гідности стану.

Щодо переступків, караних дисциплінарно, нема писаного кодексу. Позитивні вказівки дають оречення Дисциплінарної Ради, які від часу до часу оповіщує Дисциплінарна Рада в своїх річних звітах.

Наведемо кілька маркантніших оречень:

В ореченню з 15/VI. 1929. Р. Д. 54/28 висказано засаду, що коли адвокат доручає своєму товаришеви заступства і виразно не застерігається, що гонорар і готові видатки заплатити йому його клієнт, то не може ніяким чином ухилитися від обов'язку вирівнювання рахунку свого субститута. Тимбільше не відповідає гідности стану користувати з помочі своїх товаришів задармо і не відповідати на упомінаючі листи товаришів.

В ореченню з 15/XI. 1930. р. Р. Д. 182/29 висказано засаду, що адвокат, котрий з покликанням на адвокатську

присягу по думці §. 30. ц. п. potwierджує автентичність підпису свого клієнта на цивільній повновасти, а спирається тут тільки на запевненні третьої особи, та сам немає безпосередньої відомости, допускається тяжкого дисциплінарного переступства.

Адвокатови не вільно відступати адвокатської канцелярії за відплатою. Тут підлягають карі не тільки адвокати, що беруть безпосередню участь в тій трансакції, але й ті, що беруть тільки посередню участь. Тут треба ще додати, що Дисципл. Рада і Найвищий Суд орєкли, що дисциплінарні переступства не задавнюються...

Цей займаючий реферат викликав оживлену дискусію. Між иншим львівські товариші підносили супроти товаришів з провінції, що присилають апеляційні заступства звичайно так пізно, що вже не можна дістатися до актів, щоби їх переглянути; не присилають вироків, ані копій апеляцій, а тільки саме завізвання до розправи, — та просили, щоби на це звернути увагу в найближчому числі „Життя і Права“.

Про справу „С в о б і д н о г о п е р е с е л е н н я“ — реферував д-р А. Г о в и к о в и ч, подаючи товаришам вказані інформації...

Делегатом вибрано поновно д-ра Евгєна Щуровського, адвоката у Винниках.

Ми подали ширше про ті сходи́ни з огляду на це, що були вони взірцево уладжені, та реферати були незвичайно актуальні і цікаві для товаришів. На жаль, на сходинах явилось тільки 18 товаришів, а з того тільки трьох товаришів з провінції.

— 0 —

Сходи́ни делегатур С. У. А. в Сяноці і Стрию.

Сходи́ни делегатури С. У. А. в Сяноці відбудуться дня 20. червня 1931. р. о год. 10. рано.

Сходи́ни делегатури С. У. А. в Стрию, дня 28. червня 1931. р.

Виклад адвоката про звання оборонця.

Берлінський адвокат, Др. Макс Альсберг виголосив в останньому часі за своєю драмою „Вступне слідство“, зараз як правниче умстивовання її в и к л а д у В і д н і, в якому він зясовував роль оборонця в процесі.

Доля обвинуваченого вирішується часто вже перед розправою, в хвилі, коли він стоїть перед слідчим суддею. Тому він потребує вже там оборонця, тим більше, що судовий

нормуючий міжнародні приватно-правні відносини, бо цей закон увійшов в життя 30 днів по його оголошенні, а що нема в ньому клявзулі про ділання взад, мають по думці §§. 3. і 9. зак. цив. при оцінці прав покликаних до спадщини по блп. Ю. М. Р. осіб примінення законні постанови обов'язуючі в хвилі смерті спадкодавниці. Твердження позовників, що постанови закона з 2/8 1926. є правно-публичними і як такі позбавляють правової сили попередні суперечні з ними приватно-правні постанови, є зовсім хиблене, бо постанови повисшого закона, що до полишених чужинцями спадщин має бути примінюване право їх батьківщини, нормують приватно-правні відносини і тому не можуть спричинити втрати прав набутих вже пізваними у відношенні до згаданої висше спадщини. Впрочім таке саме становиско заняв найвисший суд в своїй ухвалі з дня 23/11. 1927. III. Р. 596/27, виданій в спадковій справі по блп. Ю. М. Р. в справі властивости тутешнього суду до переведення спадкового поступовання. По обов'язуючому давніше надворному декретови з дня 22/7. 1812. ч. 997. з. з. с. і обов'язуючому тепер §. 22. ціс. пат. з 9/8 1854. і §. 300. зак. цив. недвижиме майно чужинця положене тут, підлягає тутешнім законам і поступовання спадкове відносно таких недвижимостей, оскільки нема відмінних міжнародних трактатів — належить до тутешніх судів, котрі мають оцінювати права покликаних до спадщини осіб по тутешнім законам. З Францією не заключено трактату відносно недвижимостей, бо трактати заключені між Австрією а Францією дня 11/12. 1866. і 5/11 1879. дотичать движимого майна. По тутешньому закону, а саме по думці §§. 735, 736, 737, і 754 з. ц. (Н. І. §. 65.) пізвані є покликані законом до спадщини по блп. Ю. М. Р. як найблизша її рідня і то без огляду на це, чи їх походження є правесне, чи ні, супроти чого прийняти належало, що вони зложивши заяву відносно прийняття спадщини набули права до недвижимостей спадщини по думці §§. 536. і 545. зак. цив. з виключенням позовників як дальшої рідні. Заміт позовників, що пізвані не могли єще набути прав до спадщини перед декретом наслідства, є безосновний, тому що декрет наслідства не дає правного титулу до одержання спадщини, а лиш має характер деклараторійний. По думці §. 545. з. ц. спадщина отвираєсь з хвилею смерті спадкодавця і навіть тоді, колиб покликаний до спадщини спадкоємець умер перед зложенням заяви до спадщини, переходять його права по думці §. 809. з. ц. на його спадкоємців, а декрет наслідства є потрібний до набуття права власности на поодиноких річах, які становлять спадщину і до обняття тих річей в посідання (§§. 819., 438. з. ц.). По думці §. 810. з. ц. і §. 45.

пат. несп. покликані до спадщини освідчені спадкоємці мають право до заряду і уживання спадщини ще перед виданням декрету наслідства, а за дозволом спадкового суду можуть навіть позбувати поодинокі речі зі спадщини, з чого слідує, що всякі законні обмеження що до розпоряджування спадщиною перед декретом наслідства відносяться лиш до виконування прав прислугуючих спадкоємцеві, а не до існування тих прав. — Оскільки ходить про полишені в спадщині движимости, то по думці §. 300. з. ц. і §. 23. пат. несп. тутешній суд був би обов'язаний відступити переведення спадкового поступовання властивій французькій владі відносно вартісних паперів, бо живий і мертвий інвентар як приналежність недвижимостей мусить бути обнятий спадковим поступованням переведеним тутешнім судом, супроти чого до того інвентаря мусить бути примінений тутешній закон. Однак з огляду на те, що всі евентуально покликані до спадщини свояки спадкодавниці згодились, щоби тутешній суд перевів спадкове поступовання також і що до движимостей, бо ніхто з позовників ані з пізваних не зажадав відступлення переведення спадкового поступовання що до тих звимостей французькій владі, мають примінення по думці §. 24. пат. несп. при спадковому поступованні також відносно тих движимостей тутешні закони. Вправді позовники зажадали після оголошення зак. з 28. 1926. відступлення переведення спадкового поступовання що до цілої спадщини французькій владі, однак жадання того не узгяднив спадковий суд, а серед теперішнього спору жадання те є недопустиме, тому що позовники узнали вже раз властивість тутешнього суду. (Ор. з 28/10. 1890. Цайтшріфт фір Нотаре 1891. ч. 1. і ор. ч. 13469 Г. У.). Попри це запримічуєсь, що також і по французьким законам припало би пізваним движиме майно спадкове, бо на підставі зложеної в спадкових актах посвідки французького міністра справедливости покликані є на підставі французьких законів до спадщини братя і сестри а також їх нащадки перед вступною ріднею. Заміт неправесного походження пізваних не може бути узгяднений в теперішньому спорі, тому, що устійнено на підставі предложених пізваними документів, що до котрих автентичности тутешній суд не має ніяких сумнівів (§. 311. п. ц.), а саме свідоцтва вінчання з дати Гота 26/2. 1921., свідоцтва хрестин з дати Мости великі дня 14/7. 1861. і витягу з документів мирового суду в Кр. з дня 23/9. 1861., що мати спадкодавниці А. з Ков. Р. вийшла заміж за Б. Г. В., що вінчання відбулось в євангелицькому костелі і що ще перед заключенням того подружжя Б. Г. В. узнав пізвану на першому місці перед парохом в Мостах вел. як свою доньку і пізніше формально її легітимував в суді.

Правний погляд позовників, що повисше подружжя є неважне, не є стійний, бо при оцінці важности того подружжя не можуть рішати постанови австрійського закону, лиш німецького, тому, що А. з Ков. Р. вийшла заміж в Німеччині і там постійно пізніше аж до своєї смерти перебувала, отже з огляду на те, що її подружжя не мало мати правних наслідків на австрійській території (§. 4. з. ц.), особиста здібність цієї А. з Ков. Р. до заключення подружжя згідно важності тогож подружжя має бути розглядана по законам місця, де повисший правний акт заключено. (§§. 34. і 37. з. ц. і ореч. ч. 3787. Г. У.) — Постанови §. 111. з. ц., що важне подружжя заключене між католиками може бути розв'язане лиш через смерть одного з них, не можуть бути примінені до того подружжя супроти постанов §. 37. з. ц. а також по думці §. 99. з. ц. супроти предложення свідництва вінчання є правний згода за важністю цьогож подружжя. Противенство моглоб бути виказане лиш вироком властивого суду, виданого в особному поступованні, а інцидентально серед теперішнього спору справа ця не моглаб бути полагодженою. Признання пізваними, що подружжя А. з Ков. Р. з Е. Р. не розв'язано перед заключенням другого подружжя, є без значіння, тому, що в цьому напрямі мусіби бути переведений стислий доказ, яким мігби бути лиш вирок судовий. Вправді позовники зажадали устійнення по думці §. 236. п. ц., що пізвані є неправесного походження по причині неважности подружжя, внеску того однак не узгляднено передусім з формальних причин, тому, що важність подружжя а тим самим правесність походження позовники оспорювали еще перед теперішнім спором, що стверджено з актів ч. спр. А. 42/20., а з другої сторони узгляднення того внеску по думці §. 236. уст. 2. п. ц. булоб недопускаємим з огляду на окремий спосіб поступовання в спорах подружжя і за узнання неправесности походження. Крім цього тутешні суди не є властивими до рішення про важність подружжя, яке заключено поза кордонами держави між тутешніми горожанами мешкаючими за кордоном а чужинцями, а без такого спору не можнаб устійнити правесности походження пізваних (§. 97. з. ц. §§. 76. і 100 н. юр. ореч. з 16/11. 1876. ч. 13477. і з 18/3. 1890. ч. 2704. Г. У.).

Заміт позовників, що А. з Ков. Р. заключила друге подружжя без попередного розв'язання першого, є безосновний, бо не є спірним, що перше її подружжя з Е. Р. зістало сепароване, і якщо пізніше відбулось вінчання в евангелицькому костелі в Гота, то безсумнівно перше подружжя зістало розв'язане в спосіб в евангелицькому костелі приписаний. Також і в теперішніх часах в Польщі є часті розводи між католиками, котрі в цілі уможливлення розв'язання заключеного в католицькому костелі подружжя

переходять на акатолицизм і пізніше роблять відповідні заходи в справі одержання розводу на території, на котрій австрійські закони не обов'язують, щоби вийти в нову подружжю зв'язь, отже так само мусіли безсумнівно полагодити всі потрібні формальности при подружжі матери спадкодавниці А. з Ков. Р., бо не можна собі впрост уявити, щоби двоє людей з аристократичних кругів суспільности свідомо заключало неважне подружжа маючи допускаему в евангелицькому костелі можливість усунення всіх перепон. Впрочім питання важности подружжа не пересуджує еще правесности походження дітей в цьому подружжі сплджених. По думці §. 160. з. ц. діти уроджені в неважному подружжі є уважані як правесні, якщо одно лиш з подругів має за собою безвинну несвідомість про перепони до заключення подружжа, а що арт. 18. впровадчого закона до німецького цивільного кодексу постановляє, що питання правесности походження дітей оцінюєсь по німецькому праву, якщо батько дітей в хвилі їх уродження був нім. горожанином і по §. 1699. цьогож кодексу діти з неважного подружжа, котрі на випадок важности подружжа булиб правесними, належить уважати як правесні, хиба що обоє подруги знали про неважність подружжа при його заключенні, а по §. 1719. тогож кодексу неправесна дитина одержує права правесної дитини, якщо натуральний батько тієї дитини заключить з матір'ю дитини подружжа, заміт позовників, що до неправесного походження пізваних є хибний, а тим самим пізваним прислугує право до спадщини на основі посвідки французького міністра справедливости також і на основі французьких законів.

В справі заміту позовників відносно виключення пізваних від спадщини на підставі завіщання блп. Е. Р. устійнено зі змісту цьогож завіщання, зложеного в спадкових актах окружного суду в Золочеві до ч. спр. VII. 28/86., що спадкодавець в цьомуж розпорядку послідної волі установив універсальною спадкоємницею свою дочку Ю. М. Р., причім застеріг, що якщоб ця дочка умерла бездітно перед ним, то маєтности В. і М. мають перейти на виключну власність його сестри Й. М., зглядно її спадкоємців, а решта його майна має перейти на основі зак. порядку наслідства на його сестри або їх правних наслідників. В тому завіщанні є вправді VI. уступ, в котрому спадкодавець висказує свою волю, щоби в ніякому випадку яканебудь часть його майна не перейшла ані на його жінку А. з Ков. Р. ані на інші її з ним несплджені діти, зглядно її рідню і що він виразно виключає ті особи від якоїнебудь участи в його спадщині, однак постанови того VI. уступу є в даному випадку без правного значіння, бо в теперішньому спорі йде про спадщину по Ю. М. Р., а не по Е. Р. — В повисшому завіщанні

Е. Р. установив звичайну субституцію в хосен своїх сестер, згідно їх дітей, однак та субституція сталась безпредметною з огляду на це, що Ю. М. Р. пережила тестатора, що устійнено з актів спадкових ч. спр. А. 42/20. і VII. 28/86.

Дальший заміт позовників що А. з Ков. Р. зріклась прав до майна Е. Р. в імені своєму і своїх спадкоємців, є передусім без правового значіння, а крім того є він зовсім безосновний, бо устійнено на підставі інтимату судової угоди зложеного в спадкових актах VII. 28/86., що Е. Р. і А. з Ков. Р. при заключенні угоди, яка була підставою сепарації їх подружжя, ствердили лиш, що ні одно з них не поносить вини і що кожде з них зрікається всяких прав до майна, яке належить до другого.

Вирок першого суду затвердили апеляційний і найвищий суди. З мотивів найв. суду. Позовники оспорюють вирок апеляційного суду з причин ревізійних з §. 503. ч. 2., 3. і 4. п. ц. Покликуючись на ревізійну причину з §. 503. ч. 4. п. ц. наводять вони, що пізвані не мають права до спадщини по Ю. М. Р. навіть зі становища тутешнього кодексу цивільного як неправесні діти А. з Ков. Р., однак не вивели, на якій правній zasadі мимо постанов §. 754. з. ц. пізвані малиб бути виключені від спадщини. Дальший заміт, що пізвані не мають права до спадщини також і тому, що А. з Ков. Р. зріклась в угоді сепараційній всяких прав до спадщини по сепарованому мужу Е. Р., супроти чого наслідки того зречення відносяться на основі §§. 442. і 551. з. ц. також й до пізваних, як нащадків А. з Ков. Р., зістав вже основно розглянений і оцінений обома низшими судами. Заміт цей оснований на очевидно хибному założenні, що спадщина по Ю. М. Р. і Е. Р. є одною і тою самою, бо в дійсности спадщину по Ю. М. Р. становить майно, яке було її виключною і вповні розпорядимою власністю, хоча одідичила його по своєму батьку. Тому угода сепараційна її родичів не має ніякої звязи з евенутальним правом наслідства по стороні пізваних як дітей А. з Ков. Р., бо заходить тут очевидна ріжність предмету спадкового і ріжність в особах спадкодавців. Дальший заміт відноситься до оцінки правового значіння змісту розпорядку послідної волі Е. Р. і на погляд ревізії розпорядок цей містить в собі також ограничення покликаной до спадщини дочки Ю. М. Р. і унаслідженого нею майна, тому що в постанові VI. уступу розпорядку Е. Р. є поручення для дочки тестатора з §. 709. з. ц. в правовому значінні розв'язуючого услів'я з §. 696. з. ц. полишення важного розпорядку послідної волі, а що вона того услів'я не сповнила і через те покликані є як законні наслідники до спадщини в першій лінії нащадки А. з Ков. Р. ц. є. пізвані, спричинила тим здійснення розв'язуючого услів'я, внаслідок чого втратила унасліджену по батьку спадщину, котру тим самим

належить уважати як спадщину по Е. Р. і до котрої супроти повисшого виключення жінки А. з Ков. Р. і її дітей покликані є виключно позовники, як найблизша рідня спадкодавця. Заміт цей є безосновний, бо тестатор роблячи завіщання хотів лиш виключити від спадщини свою сепаровану жінку і її діти на випадок, колиб дочка не унаслідила його майна і тому установив звичайну субституцію в хосен своїх сестер, а що його дочка спадщину обняла, субституція сталась безпредметовою. Якщоб тестатор схотів був обмежити також дочку Ю. М. Р. в розпоряджуванні унаслідженим майном, був би це зробив в своїйому завіщанні, а що ніяких застережень в його завіщанні у відношенні до дочки нема, є це доказом, що не хотів він давати яких небудь поручень в значінні розв'язуючого услів'я і обмежити її волю в розпорядженні унаслідженим майном. Рівнож нестійним є заміт хибної правної оцінки справи відносно того, що з огляду на французьке громадянство спадкодавиці право наслідства по ній винно бути оцінюване згідно з постановою закону з 2/8. 1926. поз. 581. дн. з. супроти непокінченого спадкового поступовання по французькому праву. Постанова арт. 28. уст. 1. міжнародного приватного права є колізійною нормою, яка відноситься до спадкового права по чужинцях. Такимиж колізійними нормами відносно спадщин по чужинцях були передше постанови §§. 22., 25. пат. несп. Закон з 2/8. 1926. не містить в собі загальної постанови, що має він бути примінюваний також і до минувших правних фактів, а твердження позовників, що арт. 28. уст. 1. має характер постанови публичного права, є хиблене, бо якраз з огляду на сутній свій зміст артикул той відноситься виключно до колізії приватного (спадкового) права і зовсім не нормує колізії з області права публичного або формального. Не можна також прийняти, щоби постанови §§. 22.—25. пат. несп. противились тепер публичному порядку або добрим обичаям, отже і на тій підставі не можнаб розтягнути успішности нового закона на події, які заістнували перед його виданням. Подією такою була смерть Ю. М. Р., яка зайшла шість літ перед оголошенням закона про міжнародне приватне право. Через смерть спадкодавиці заістнували права до спадщини і спадщина припала спадкоємцям (§. 536. з. ц.), отже та хвиля рішає, яке право по закону належить примінити. Зазначуєсь, що також новеля І. до код. цив. в §. 64, 67. і 72., як рівнож і закон про міжнародне приватне право в арт. 28. покликаються на хвилю смерті спадкодавця зглядно хвилю відкриття спадщини, оскільки йде про примінення властивого спадкового права при наслідстві на підставі закона. З висше представленого оказується, що в дійсності в хвилі обов'язування закона про міжнародне приватне право не істнувала вже колізія в обемі спадкових прав, яку належалоб з огляду на чужин-

ність спадкодавниці щойно усунути зглядно урегулювати, бо колізія та зістала вже вповні урегульована обов'язуючими вже тоді постановами §§. 22.—25. пат. несп. і тому закон з 2/8. 1926. не має ніякого впливу на оцінку справи спірної спадщини. Дальше хиблений є заміт ревізії відносно примінення тутешнього права щодо майна рухомого. Найвищий суд своєю децизією з дня 23/11. 1927. III. 1. Р. 596/27. узяв окружний суд у Львові властивим до переведення поступовання спадкового по Ю. М. Р., а це тому, що в спадщині лишилися переважно нерухомості положені в краю і нема між Польщею, а Францією у відношенні до нерухомостей спадкових спеціальних трактатів, які унормувалиб спадкове поступовання, а також за тим становищем промавляла засада одностійності поступовання, яка прийнялась в новій науці міжнародного права. Тому, що в повисшій децизії ходило про зарядження в обемі формального права, не розглядало в ній справи матеріального спадкового права спадкоємців Ю. М. Р., однак мимо того децизії та пересудила справу матеріального права спадкового сторін в спадковому поступованні по Ю. М. Р. Колізіійні норми з §§. 23. і 25. пат. несп. займаються двома питаннями, а це: 1) який суд має переводити поступовання спадкове, 2) які матеріально-правні постанови про наслідство мають бути примінені і оба ті питання оцінюють на основі одної міри, хоча кожде з них є засадничо відмінної натури. На підставі тих постанов мають бути при переводженні спадкового поступовання тут. судом по чужинцеві відносно рух. майна примінювані формально постанови патенту неспірного, а матеріально постанови тут. цивільного кодексу про право наслідства. В той спосіб через правосильне узнання найвищим судом в покликаний висше децизії властивості окружного суду у Львові до переведення спадкового поступовання також відносно рухливостей, устійнене зістало разом саме питання примінення примінення в тій справі спадковій відносно рухомого майна матеріальних постанов тут. цивільного кодексу про право дідичення. Крім того стверджується, що зі спадкових актів по Ю. М. Р. і з устійнень низ. судів оказуєсь, що спадкодавниця, тут уроджена, посідала в Галичині просторі добра і палату, в котрій перебувала з перервами якийсь час в році, однак тих перерв перебування її в краю не можна ніяким чином почитати рівнозначними з повним браком її місця замешкання в краю, а то тим менше, що ті перерви мусіли бути спричинені перебігом світової війни. Також спадкоємці тут перебуваючі домагались переведення спадкового поступовання тутешнім судом, а рівнож і мешкаючи за кордоном спадкоємці зголосились до тут. суду і беруть участь в спадковому поступованні, супроти чого осягнено ціль едикту, котрого брак оголошення позовники в ревізії закидають, а тим самим неого-

лошення едикту не є в даному випадку хибою, яка могла б мати суттєве правне значіння. Впрочім брак едикту закидають позовники, котрі є тутешніми горожанами, а не ті пізвані, котрі є чужинцями і могли б бути в оголошенні едикту заінтересовані. Тому незалежно від ухвали найв. суду з дня 23/11. 1927. в даному випадку засадничо були також вимоги з §. 24. пат. несп., узасаднюючі властивість окр. суду у Львові до переведення спадк. поступовання рівнож і щодо движимостей. З повисших причин оказалась нестійна причина з §. 503. ч. 4. п. ц.

Як ревізійну причину з §. 503. ч. 2. п. ц. позовники наводять хибу поступовання в неперевіренні їх заміту щодо неправесного походження пізваних, заміт той є однак без правового значіння супроти висше наведених устійнень і мотивів, що право наслідства сторін має бути розглядане виключно на основі тут. цивільного закона, а тим самим провірювання важности другого подружжя А. з Ков. Р. як також правесного походження пізваних було зайве. Ревізійної причини з §. 503. ч. 3. п. ц. позовники не вивели, тому відпала потреба її розглядання. (О. з 20/6. 1930. III. 1. Рв. 2501/29).

279). §§. 1098, 1109, 1111, 1295, 1301 і 1302 з. ц.

1. Винаймаючий не є обов'язаний при розв'язанні умови найму відносно цілого предмету найму відбирати опорожненої його часті. 2. Згода винаймаючого на піднаєм не звільнює наємця від обов'язку опорожнення при погасненні умови найму цілого мешкання враз з піднаємцями. 3. Наємець відповідає винаймаючому за цілу шкоду, спричинену неопорожненням мешкання піднаємцями, оскільки не докаже, що не поносить вини в неопорожненні мешкання. 4. Відповідальність кількох піднаємців, займаючих безправно поодинокі часті мешкання, за спричинену тим власникові шкоду, не є солідарна. 5. Мешкаюча разом з мужем жінка в безправно занимаєму мешканні не відповідає з цього титулу. Мотиви. Пізвана наємниця оспорує вирок апеляційного суду по причині неусуваємості невластивості суду (§. 477. ч. 3. п. ц. і 503. п. ц.) і наведених причин в §. 503. ч. 3. і 4. п. ц.

Оспорення ухвали окружного суду I. інстанції по причині, що справа належить до річової властивості повітового суду, є недопускаєма по думці §. 45. уст. 1. н. юр. — Найвисший суд міг би розглядати дотичний заміт зі становища неважности з §. 477. ч. 3. п. ц. лиш тоді, якщо б не було правосильного рішення низших інстанцій в цій справі. Ревізійної причини з §. 503. ч. 3. п. ц. пізвана не вивела і лиш під її видом спорить з хибною правовою оцінкою апеляційного суду. Тому найв. суд лиш зі становища цієї послідної при-

чини розглядає дотичні виводи. Пізвана наемниця намагаєсь ухилитися від відповідальности за спричинену позовникам шкоду тим: 1) що дві убікації з кухнею віддала позовникам негайно, як лиш виповіла наєм спірного мешкання, — 2) що прочі дві убікації за згодою позовників піднаймила прочим пізваним, — 3) що позовники не робили ніяких застережень при полишенні пізваною мешкання, — 4) що вони по правосильному виповідженні не домагалися усунення прочих пізваних з кімнат ними занимих, самі отже допустились грубої недбайливости, — 5) що пізвані не можуть відповідати солідарно за шкоду, тому, що не спричинено її нарочно і що може бути вона розділена між всіх пізваних. На повисші заміти запримічуєсь, що слідує: до 1) якщо всі убікації як цілість були винаймлені, позовники є управнені домагатись цілого предмету найму і не є вони обовязані ужиткувати його части, оскільки не хочуть винаймати мешкання частями, бо через піднаєм части предмету найму винаймаючий не може внаслідок одностороннього поступку наємця найтись в гіршому положенні, як це передбачено в умові найму; до 2) згода винаймаючого на піднаєм не звільнює наємця від доповнення зобовязань умови найму, отже і опорожнення цілого мешкання з хвилею розв'язання умови найму, що наступило внаслідок виповідження самою пізваною (§. 562. п. ц.); до 3) закон не передбачує ніяких некорисних наслідків для управленого на випадок незастереження собі можности доходження шкоди; до 4) повисше залишення справино по думці §. 575. уст. 3. п. ц. лиш позбавлення справної сили судового виповідження, отже приневолито позовників усувати пізваних в дорозі спору, не надало однак пізваним права задержання авізованого мешкання і перекинення відповідальности за шкоду на позовників; до 5) як це низше при розгляданні ревізії пізваних піднаємців буде виказане, за спірну шкоду відповідає супроти позовників лиш сама пізвана наемниця, тому навіть хибне полагодження правного питання про заістнування солідарної відповідальности не звільнює пізваної від зобовязку повернення цілої шкоди. Жерелом шкоди є переступлення пізваного обовязків впливаючих з умови найму ц. є опорожнення і віддання цілого мешкання по погасненні умови, а що пізвана не доповнила цього обовязку, апеляційний суд зовсім слушно наложив на цю пізвану обовязок вирівнання цілої тим спричиненої шкоди (§§. 1295. і 1323. з. ц.).

Пізвана моглаб була по думці §. 1298. з. ц. звільнитись від відповідальности лиш тоді, якщоб доказала, що без своєї вини не могла була віддати позовникам цілого спірного мешкання, того однак пізвана не виказала, бо навіть не твердила, що умову найму прочим пізваним виповіла.

Виповідження умови найму, яке є предметом спору до ч. спр. Ц. XIX 366/27 відносилось до теперішніх позовників, а повідомлення прочих пізваних про те виповідження не є рівнозначне з виповідженням тим пізваним умови піднайму, що вже раз апеляційний суд в своєму рішенні з 28. грудня 1928. Бц. V. 1227/27 зазначив. Супроти того і ревізійна причина з §. 503. ч. 4. п. ц. є безосновна.

Пізвані Г. оспорюють вирок апеляційного суду з усіх в §. 503. п. ц. наведених причин, а також по причині хибної фактичної оцінки. Відносно пізваної Г. ревізійна причина з §. 503. ч. 4. п. ц. — є узасаднена. Оскільки позовники основують свій правіж проти пізваних, то запримічуєсь, що серед спору в І. інст. позовники твердили, що внесли проти піднаємців, а між ними і проти пізваної Г., спір за віддання мешкання і що той спір ще непокінчений. Супроти цього, що суд І. інст. устійнив, що пізвана Г. не була піднаємницею і що твердження позовників про засуд пізваної Г. на віддання позовникам одної кімнати, наведене перший раз щойно в апеляції позовників, було по думці §. 482. уст. 2. п. ц. недопускаемою в апеляційному поступованні новістю, а тим самим не може бути узгляднене і найвисшим судом, не можна почитати цій пізваній як безправство, тому, що вона не переступила ані умовного обов'язку ані судового наказу, а виконала лиш як жінка пізаного Г. свій законний обов'язок з §. 92. п. ц. мешкання разом зі своїм мужем. Не збогатилась вона також коштом позовників займаючи спірну кімнату, бо по думці §. 91. п. ц. її муж був обов'язаний подбати для неї за мешкання супроти чого не був оправданий засуд цієї пізваної відкличним судом на заплату відшкодування лиш тому, що занимала вона спільно з пізваним Г. дотичну кімнату.

Пізваний Г. слушно жалуєсь на хибну оцінку справи відкличним судом під правовим оглядом відносно солідарної відповідальности за шкоду. Условиною покликаного апеляційним судом §. 1302. з. ц. є заістнування передбачених в §. 1301 з. ц. вимогів, бо §. 1302. з. ц. на самому вступі зазначає зв'язь з §. 1301. з. ц. через наведення слів „в такому випадку“. До спільного вирівнання шкоди можуть справді лиш тоді по §. 1301. з. ц. бути притягнені, якщо шкоду спільно заподіяли, а ані позовники не твердили ані цього розправа не виказала, щоби пізваний Г. в якийнебудь спосіб причинився до невіддання позовникам рештою пізваних заниганих ними кімнат. Тому не знати, на якій підставі апеляційний суд прийняв, що пізваний Г. заподіяв позовникам шкоду поза тим, що занигав одну кімнату. Також не є стійний правовий погляд апеляц. суду, що участь пізваних в шкоді не дається означити, бож суд І. інст. зовсім правильно устійнив ужиткову вартість кімнати, заниганої пізваними Г. і Н. — Тому

найв. суд не прийняв солідарної відповідальності пізаного Г. за шкоду заподіяну іншими пізваними, а від вирівнання шкоди спричиненої тим, що задержав одну кімнату, він не відтягаєсь, і лиш закидує, що шкоду хибно устійнено, тому, що не переведено доказу на вартість чиншову цієї кімнати зі судового знатока, однак розглядання цієї ревізійної причини є зайве з огляду на це, що внесок ревізійний звучить лиш на зміну оспореного вироку. (О. з 18/6. 1930. III. 1. Рв. 2642/29.).

280). §§. 1109, 1294, 1323. з. ц.

До означення висоти шкоди спричиненої безправним заняттям мешкання по розв'язанні умови найму є міродайною ужиткова вартість мешкання, а не передше умовлене комірне. Мотиви. Пізвана була обов'язана на підставі умови опорожнити мешкання займане її урядником вже з днем 1. X. 1927., а що з власної вини зробила це щойно по 15. місяцях і через той час безправно користувалась мешканням, відповідає за всю шкоду позовникови через це заподіяну. (§. 1109., 1294. і 1323. з. ц.). Оба низчі суди влучно прийняли як підставу обчислення шкоди ужиткову вартість спірного мешкання, устійнену судовими знатоками. Без правового значіння є заміт наведений в ревізії, що при заключенні умови, обі сторони згідно устійнили висоту річн. комірнього на 333.33 доларів, бо в теперішньому спорі йде про устійнення шкоди заподіяної позовникови тим, що пізвана своїм безправним поведінням унеможливила позовникови розпоряджатись по скінченій умові найму спірним мешканням, а на підставі оречення знатоків позовник при теп. відносинах міг винаймати це мешкання за місячним комірним в квоті 400 зол. Тому понесена позовником шкода рівняєсь ужитковій вартості мешкання, устійненій ореченням знатоків, а висота умовленого комірнього є тут без значіння, тому, що супроти погаснення умови найму ані пізвана не була управнена користуватись мешканням за давнішим комірним, ані позовник не може бути обмежений в своєму праві побирати таке комірне, яке відповідає ужитковій вартості мешкання, устійненій влучно знатоками при узглядненні умов будови ц. є. вартості будівельного ґрунту і коштів будови за рік 1925/26, коли пізвана користувалась безправно мешканням позовника. (О. з 27/6. 1930. III. 1. Рв. 690/30.).

281). §. 1328. з. ц.

Домагання зведеної про відшкодування є оправдане через саме зменшення виглядів заможжя, а не цілковита втрата можности вийти заможж. При означенні висоти винагороди зведених, без значіння є маєткові відносини звідника. Мотиви. Влучно прийняв апеляційний суд, що карний вирок

стверджуючи суть переступства з §. 506. з. к. устійное вповні всі условини з §. 1328 з. ц. — Закиди наведені в ревізії, що позовниця не зістала на тілі ушкоджена, бо порід був правильний і що не мала ніяких видатків на злоги, є без значіння, тому, що позовниця з повисшого титулу нічого не домагаєсь, а жадає лиш відшкодування по причині уменшення виглядів її замужжя. Сам пізваний признає в ревізії, що позовниця понесла таку шкоду і лиш закидає надмірність признаного відшкодування, однак найв. суд уважає висоту устійненої цієї шкоди низшими судами на 2000 зол. за відповідне. Твердження, що позовниця, як молода, здорова і гарна правдоподібно вийде замуж, не може бути узглядене, тому, що зі становища §. 1328. з. ц. не вимагаєсь, щоби вона зовсім втратила можливість вийти замуж, а лиш вистане, що каригідний вчинок пізваного спричинив зменшення виглядів її замужжя, а цей наслідок пізваний сам признає. Також безуспішно покликуєсь пізваний на свої маєткові відносини, бо по постановам §§. 1328., 1293., 1294. і 1295. з. ц. міродайною є виключно висота шкоди заподіяної позовницею, а маєткові відносини звідника є без ніякого значіння при вимірі відшкодування, внаслідок чого зайвим є для суду розглядати, чи пізваний буде в можности заплатити повисше відшкодування без нараження себе на маєткову руїну. (О. з 12/6. 1930. III. 1. Рв. 2623/29.).

282). §§. 1323. і 326. з. ц. і §. 498. п. ц.

1. Висоту шкоди означаєсь по вартості річи в хвилі заподіяння шкоди. 2. Хто самовладно забрав чужу річ, відповідає за неї, хоча б пізніше цю річ случайно йому віднято. 3. Апеляційний суд не може без поновлення доказів змінити устійнень першого суду оцінюючи відмінно віродостойність зізнань осіб, на котрих устійнення ті полягають, однак може без поновлення доказів змінити ті устійнення на основі логічних висновків, що дотичні зізнання не дають достаточної підстави до тих устійнень. Мотиви. По мотивах апеляційного суду не можна було устійнити, в яких розмірах спліндровано мешкання позовників військовими відділами, а в яких іншими людьми, тому влучний є погляд апеляційного суду, що пізвана може відповідати лиш за ті річи, які вона сама або її муж, котрого вона є правною наслідницею, собі присвоїли з мешкання позовників, бо якенебудь нарочне спільне ділання в розумінні §§. 1301. і 1302. з. ц. пізваної і її мужа з військовими відділами або іншими людьми на шкоду позовників не зістало доказане. Означення висоти винагороди по вартості річи в хвилі спричинення шкоди було влучне під правним оглядом, бо означення її по часу домагання звороту шкоди було би узалежене виключно від волі одної

сторони. Заміт, що апеляційний суд змінив устійнення відносно предметів наведених під букв. е, ф, г, г, і, й, ль без поновлення доказів, бувби оправданий, якщоб ходило лиш про оцінку віродостойности осіб, на котрих зізнаннях устійнення ті полягають. Однак вразі закиду хибної оцінки справи під фактичним оглядом апеляційний суд є не лиш управнений, але також обовязаний провітрити, чи фактичні устійнення суду першої інстанції є згідні з переведеними доказами і якщо апеляційний суд прийде до висновку, що зізнання осіб, на котрі перший суд покликуюсь, не є достаточні до устійнень цьогож суду, може устійнення ці на основі логічного розумування змінити, що не є законом заборонене, бо така зміна не є суперечністю фактичних устійнень з актами в розумінні §. 503. ч. 3. п. ц.

Наведення в ревізії причин ревізійних з §. 503. ч. 3., 2. і 4. п. ц. є рівнож безосновне, бо заміт, будьтоби апеляційний суд всупереч змістових актів приняв, що пізвана не покликувалась на те, що забрані нею річи пропали без її вини, не узасаднює причини ревізійної з §. 503. ч. 3. п. ц. Пізвана за річи забрані нею або її мужем відповідалаб також й тоді, колиб ті річи пізніше случайно від неї забрано, бо обовязок відшкодування не гасне через брак користи по стороні справця шкоди. (О. з 10/7 1930. III. 1. Рв. 2374/29).

283). §§. 41. уст. 1. і 2. 54. до 60. нор. юр.

При оцінці допускаемости ревізії є без значіння висота взаїмного правіжа пізаного, протиставленого до потручення, хочаб вона перевисшала квоту 1000 зол., бо про властивість суду, рід поступовання і допускаємість правних средств рішає лиш правіж pozwu.

В спорі за 735 зол. суд апеляційний затвердив вирок І. інст. і найв. суд відкинув ревізію — з мотивів: Ревізія є недопускаемою, бо відкличним судом вирішений правіж не перевисшав суми 1000 золотих, а без значіння для оцінки допускаемости ревізії є та обставина, що протиставлений до потручення правіж пізаного перевисшає 1000 золотих, тому, що про властивість суду, рід поступовання і допускаємість правних средств рішає правіж pozwu, а то тим більше, що по думці §. 411. уст. 1. п. ц. вирішення про взаїмний до потручення протиставлений правіж стаєсь правосильним лиш до висоти квоти, яка має бути потручена. Впрочім не відповідалоб це постановам §. 502. п. ц. ограничаючим право ревізії, якщоб її допускаємість узалежнювати від способу оборони пізаного. Тому ревізію відкинено (§§. 471. ч. 2, 474. уст. 2. і 513. п. ц.). Коштів відповіді не признано, бо позовниця не закинула в ній недопускаемости ревізії. (О. з 10/9. 1929. III. Рв. 2866/28.).

284). §. 45. н. юр. і §. 477. ч. 3. п. ц.

Якщо окружний суд вирішив спір, для котрого був властивий повітовий суд, не вдаючись зовсім в оцінку властивості суду, вирок є неважний по думці §. 477. ч. 3. п. ц. і не має тут примінення постанова §. 45. н. юр. Найв. суд в справі узнання екзекуції через примусову продаж реальности позовниці за недопустиму, внаслідок внесеної позовницею ревізії від вироку відкличного суду, котрим затверджено вирок І. інстанції, рішив ухилити з уряду як неважний вирок відкличного суду як також вирок І. інстанції і уневажнити ціле попереднє поступовання, а позов відкинути при взаємному знесенні коштів цілого поступовання. Мотиви. Позов є опозиційний з §. 35. о. е., тому мав він бути внесений по думці другого уступу §. 35. о. е. до суду, в котрому внесено на дозволення екзекуції позовом оспореної, а судом тим є суд пов. у Львові, який ухвалою з дня 12/10 1927. ч. спр. Е XV. 5220/27. зіволів на ліcitaцію, котрої допускаємість позовниця тепер оспорує. Та обставина, що екзеквована вірительність виносить 9284 зол. 37 сот., не була перепоною до внесення позову в повітовому суді супроти виразної постанови §. 38. о. е. Тому, що суди визначені в екзекуційній ординації є виключними (§. 51. о. е.) і їх властивість не може бути змінена умовою сторін, заходить неусуваема невластивість судів, котрі видали вироки в І. і II. інстанції і тому по думці §. 477. ч. 3. і §. 503. ч. 1. п. ц. є неважні так ті вироки, як також ціле дотеперішнє поступовання. Супроти категоричної постанови §. 51. о. е. не можна в даному випадку примінити постанов §. 45. н. юр. а також і по тій причині, що перший суд для браку заміту невластивості суду не видав відносно того питання ніякої ухвали і не йде тут виключно про річеву властивість. Згідно з постановами §§. 494. і 513. п. ц. найв. суд узгляднив з уряду ту неважність цілого дотеперішнього поступовання враз з виданими вироками і ухилюючи їх відкинув позов, як внесений до невластивого суду. Кошти уневажнення поступовання згідно з постановами §. 51. послід. уступ. п. ц. знесено, бо пізвана також є винною тому, що не закинула невластивості суду. (О. III. 1. Рв. 254/29.).

285). §. 104. н. юр.

Лиш суд на просторі польської держави можна прогукати і сторонам не вільно з виключенням краєвих судів поручити виконування судівництва закордонним судам, якщо не є воно виразно застережене в міждержавних трактатах. Найв. суд в справі гром. міста Броди проти Австр. центрального кредитового банку земельного у Відні за вичеркнення права заставу для сум 400.000 К., 50.000 К., 14.000 К. 32 с.,

1814 К. 72 с. і 13539 К. 87 с. внаслідок ревізійного рекурсу пізваної сторони від ухвали окр. суду, котрою ухвалу повіт. суду узгляднюючу замітні невластивости суду змінено, не узгляднив ревізійного рекурсу — з мотивів: Постановою §. 1. закона про виконувannya судівництва і властивість звичайних судів в цивільних справах з дня 1. серпня 1895. ч. III. Дн. зак. виконувannya тогож судівництва належить до судів полжених на просторі держави. З висказаної в §. 19. код. цив. заложения виходить, що горжанинови держави не можна замикаати дороги в доходженні своїх прав в краєвих судах, — що уклад пророгаційний по думці §. 104. н. юр. може лиш в тих границях бути успішний і що інтересованим сторснам не вільно через повне виключення тутешніх судів ухилити краєву юрисдикцію і поручити виконувannya судівництва закордонним судам, якщо не є воно виразно застережене в міждержавних трактатах. По причині браку такого укладу пророгація суду краєвого у Відні до полагодження теперішного спору є без правного значіння, бо через зміну політ. відносин той зглядно інший віденський суд знаходиться поза кордонами польської держави. Та обставина, що в часі заклучення пророгаційної умови пророгований суд не був еще супроти сторін закордонним, бо нахондился на території давної Австро-Угорщини, не змінює суті річи, бо і важна умова через зміну відносин може бути правно безуспішною. За влучностю занятого рекурсовим судом становиска промавляє також та важна обставина, що виконання вироку віденського суду було по думці §§. 79. і 80. о. е. неможливе на просторі польської держави по тій причині, що між Польщею і Австрією не заклучено трактату, який гарантувавби взаїмне виконання вироків в цього рода справах. Також згідно з законом прийато властивість суду в Бродах, бо та обставина, що позов за вичеркнення права заставу відносно спірної вірительности, як мнимо безвартісної, получено з проводом за узнання вірительности неістнуючою, а властиво за зізволєння на вичеркнення (§§. 367. о. е.) не може ухилити властивости повисшого суду по думці §§. 81. і 91. н. юр. Впрочім властивість того суду, як суду майна, по думці §. 99. н. юр. є безсумнівна. Не є стійний заміт, що позовниця не покликалась на цю послідну постанову для узасаднення прийатої властивости суду, бо не може бути бесіди про накинєння позовниці властивости суду положєння майна, коли вона той суд вибрала хоча на підставі інших правних постанов. З огляду на те, що вірительність, котра має бути вичеркнена, є в австрійських коронах, яких вже нема в обігу і що не зістала вона доси перечислена судом, а при теперішньому стані річей перечислення її не дасться перевести з огляду на оспорєні права взаїмности по думці §. 43. розп. вальор., по-

станови §. 57. н. юр. не стояли на перепоні устійненні вартости предмету спору, а супроти означення тієї вартости рекурсивним судом на 400 зл., є суд повітовий в Бродях річево властивим (§. 49/1. н. юр.) до вирішення тієї справи. Вкінці належить запримітити, що по думці кінцевої постанови §. 500. уст. 2. проц. цив. сторонам не прислугує право оспорювати означеної судом II. інст. вартости предмету спору. (О. III. 1. Рв. 259/29.).

286). §. 235. п. ц.

Внесок позовника серед векселевого спору на спростування його назвиска в позві, поданий до суду вже по внесених замітах, є спізнений, тому, що з огляду на преклюзійний речинець для внесення замітів віднявби пізваному вразі його узгляднення можливість оборони.

Окр. суд у Львові як торговельний на внесок позовника спростував його хибно передше подане назвиско, апеляційний суд, як рекурсивний ухвалу ту змінив і відмовив внескови повисшому позовника і найв. суд ухвалу ту затвердив — з мотивів: Рекурсивний суд влучно оцінив справу під правним оглядом прийнявши внесок на спростування безосновним, тому, що у векселевому наказі не зайшла ніяка похибка що до назвиска позовника, а крім цього внесок на спростування, поданий до суду вже по внесенні замітів, є спізнений, бо в разі його узгляднення відібралосяб пізваному можливість оборони з огляду на преклюзійний речинець до вношення замітів. Повисшого стану річей і опертої на ньому правної оцінки не змінює обставина, чи похибка є очевидна і чи можна її ствердити на підставі якогось документу, бо повисші обставини, а з осібна предложення легалізованої повновласти наступило щойно по внесенні векселевих замітів. (О. з 6/11. 1928. III. Р. 852/28.).

287). §§. 423. п. ц.

Внесок на означення характеру відсотків признаних у векселевому наказі заплати не може бути полагджений як внесок на спростування вироку по думці §. 419. п. ц., лиш як внесок на доповнення вироку по §. 423. п. ц. Мотиви. Повисший внесок не має на цілі усунення писарських або рахункових похибок, лиш стремить до вирішення евентуально спірного питання, чи признані відсотки є правовими. Відкличний суд безпідставно відкинув внесок той, прийнявши, що подано його до суду по впливі означеного в §. 423. уст. 2. п. ц. восьмидневного речинця, бо позовник виказав поштовою роспискою, що надав на пошту письмо осьмого дня, тому зогляду на постанови §. 89. рг. суд. належало узнати внесок позовника, хибно названий внеском на спростування вироку як внесений на час і узглядняючи рекурс позовника ухилити

оспорену ухвалу і переказати до мериторичного полагодження відкличним судом внесеного рекурсу від ухвали суду І інстанції. (О. з 22/1. 1929. III. Р. 955/28.).

288). §. 477. ч. 4. і 9. п. ц.

Відмінні устійнення пороблені апеляційним судом на підставі зібраного першим судом доказового матеріялу, без поновлення доказів не узасаднюють заміту, що стороні відібрано можливість розправлятися перед судом. З мотивів. Закид неважности з §. 477. ч. 4. і 9. п. ц. є безосновний, бо та обставина, що апеляційний суд без поновлення доказів поробив устійнення на підставі зібраного першим судом доказового матеріялу, не узасаднює заміту, що позовниці відібрано можливість розправлятися перед судом, а рівнож і сам вирок апел. суду є уложений згідно з постановами закона (§. 417. п. ц.). Відкличний суд може по думці §. 498. п. ц. самостійно оцінювати висліди розправи переведеної першим судом і робити відповідні фактичні висновки з тієї розправи, оскільки не попадає в суперечність з устійненнями першого суду, якщо ті послідні є згідні з переведеними доказами. Пороблені відкличним судом на підставі переведених першим судом доказів устійнення не є суперечні з актами і полягають на таких доказах, котрих повторення було зайве. Дотичить це устійнення, що пізваний крім доїзду через предмет спору не мав до свого обійстя іншої дороги і що позовниця як безпосередна сусідка від около 30 літ виділа згл. мусіла видіти, що пізваний спірною дорогою переходив, переїздив і переганяв худобу і що перед набуттям спірних недвижимостей виразно її упереджено про права, яких пізваний домагаєсь у відношенні до тих недвижимостей. Перший суд устійнив, що пізваний понад 40 літ виконує спірну служебність, а також подав в своїх мотивах, що деякі свідки говорили позовниці в своїому часі про виконування пізваним на спірному просторі актів посідання, отже відкличний суд, оцінюючи самостійно докази відносно повисших фактів, прийняв без ніякої суперечности з актами, що позовниця так перед набуттям предмету спору як і пізнійше знала, що пізваний виконує служебність, на що звернено їй при продажі спеціально увагу. Устійнення а радше висновки фактичні першого суду, що позовниця не знала за ніякі права до предмету спору, є без правного значіння, бо хоча могли їй бути незнані права пізваного, однак були зглядно мусіли бути їй знані, бо перед її вікнами виконувані акти посідання служебности на спірних недвижимостях, а тим самим був їй знаний правіж пізваного у відношенні до тих недвижимостей. Про добру віру позовниці не може бути бесіди, а не узасаднює її також обставина, що передше спірний ґрунт був громадським добром, доступний також іншим мешканцям громади, бо по вислідам роз-

прави пізваний якраз для себе і свого газдівства зробив і удержував доїзд через спірний ґрунт, отже виконував приватне право служебности, яке також і на громадському добрі через засидження можна було набути. Без значіння є та обставина, що пізваний міг зробити собі доїзд через свій город, який граничить з дорогою на довжині 73 м., бо після оречення знатока пізваний мусівби поробити деякі зміни на своєму ґрунті, щоби мати там переїзд, а зосібна усунути підмурівку, переставити обогори і на всякий випадок призначити на ту дорогу часть свого ґрунту, а до того він не є обовязаний і це не лежить в його інтересі, як він має набуте право служебности на чужому ґрунті. (О. з 18/9. 1928. III. Рв. 466 28.).

289). §§. 552., 553. і 559. п. ц.

Суд є обовязаний лиш перед виданням наказу заплати з уряду провірювати, чи основа векся узасадное выдачу наказу заплати, однак провірювання це не є вже допустиме в спорі веденому внаслідок внесення замітів векслевих, якщо в дотичному напрямі не зроблено заміту. Спізнені правні заміти не можуть бути узгляднені у векслевому спорі, подібно як й фактичні заміти. Мотиви. Пізвані оспорюють вирок апеляційного суду з наведених в §. 503. ч. 2., 3. і 4. п. ц., однак ні одна з них не є стійною. З порівняння змісту писемних замітів векслевих з ревізією виходить, що крім заміту злої віри позовника при набутті спірного векся і заміну його неважності, як власного векся, виставленого акцептантом І. Ф. на його припоручення, інші наведені в ревізії заміти, а це брак легітимації позовника по причині невиказання лучности між ремітентом а першим жирантом і обставина відносно карної події в січні 1929., не є обняті векслевими замітами і тому влучно прийняв апеляційний суд заміти ті як спізнені, зглядно як недопускаемі новости. Запримічуєсь, що предметом спору не є вексель як такий, лиш векслевий наказ заплати (§§. 559. і 553. п. ц.) і то лиш в обемі внесених замітів (§. 552. п. ц.), тому процесовий суд не є обовязаний з уряду провірювати, чи основа векся управнювала до видачі наказу заплати, бо до такого провірювання з уряду є обовязаний суд лиш перед виданням наказу заплати. Постанови §. 552. п. ц. не відріжнюють замітів фактичних і правних, тому безосновний є закид пізваних, що процесовий суд обовязаний був з уряду узгляднити брак легітимації позовника на основі змісту векся, хоча дотичний заміт був спізнений.

На заміт хибної правної оцінки запримічуєсь, що як це з фактичних устійнень виходить, пізвані підписали бланкет векслевий перед його виповненням, отже слушно вони в ревізії наводять, що мають тут бути примінені постанови з арт. 2. послідний уступ, а не з арт. 16. зак. вексл. Тому

влучний є погляд апеляційного суду, що не є рішальною добра віра позовника, лиш змова попередника з позовником на шкоду пізваних. Коли однак пізвані не доказали злої віри позовникови, який після згідних зі станом актів устійнень набув спірний вексель вже по його виповненні, а добра віра є по §. 328. з. ц. здогадна і крім того понад всякий сумнів виказана першим судом, мусять пізвані відповідати перед позовником мимо неправного виповнення вексля. (О. з 10/7. 1930. III. 1. Рв. 1238/30.).

290). §§. 555—559. п. ц. і §§. 65. і 89. н. юр.

I. Підставою цілого поступовання у векслевих справах є вексель. Формальні заміти можна вирішувати лиш на основі змісту вексля, а заміт невластивости суду також по думці §§. 65. і 89. н. юр.

II. Поступовання у векслевих справах не може бути передане мировому суду.

Суд окр. в Сяноці узгляднив заміт невластивости суду і відкинув позов. На рекурс позовниці відкличний суд у Львові змінив ту ухвалу, а найвисший суд ревізійного рекурсу пізваних не узгляднив — з мотивів: Підставою цілого поступовання у векслевих справах є вексель (§§. 555—559. п. ц.), формальні заміти можна вирішувати лиш на основі змісту вексля, а заміт невластивости суду також по думці §§. 65. і 89. н. юр. — Заміти, що спірні векслі є кавційними і відносяться до умови з 6. вересня 1927., котрою С. на випадок спору з тією умови піддався властивости мирового суду зглядно краевим судам в Кракові, зовсім не узгляднюють заміту невластивому суду у відношенні до поступовання у векслевих справах. Натомість ті заміти можуть бути розглядані і вирішувані, очевидно в границях векслевого права, як мериторичні заміти проти векслевого наказу заплати, а це в тому напрямі, чи здійснились умовини, котрі після умови з дня 6. вересня 1927. управняли позиваючу фірму зреалізувати кавційні векслі. Запримічуєсь, що у векслевих справах поступовання не може бути передане мировим судам. (О. з 21/3. 1929. III. Р. 188/29.).

291). §. 587. п. ц.

Підставою оречення мирового суду може бути лиш правіж позовника і в неприсутности пізваного не можна змінати жадання і без повідомлення пізваного засуджувати його на довільно означену чинитьбу. З мотивів. Правіж позовника означає границі оречення мирового суду, тому лиш він може бути підставою такого оречення. Хоча мировий суд не є в своїому поступованні звязаний постановами цивільної процедури (§. 587. п. ц.), однак границі його обсягу ділання мусять бути означені (пор. §. 595, ч. 5. п. ц.), як

також не можна в неприсутности пізаного (в мировому суді) зміняти жадання і без його повідомлення засуджувати його на довільно означену чинитьбу (пор. §§. 399/1 і 442/2 п. ц.). Таке поведення протівиться обовязуючій безоглядно постанові §. 587. п. ц. про конечність переслухання сторін або уможливлення їм щонайменше оборони і тому спричинює воно безуспішність вироку мирового суду. (§. 595. ч. 2. і 5 п. ц.). (О. з 13/11. 1928. III. Рв. 1956/28).

292). Арт. 17. зак. вексл. і §§. 282. і 283. п. ц.

1. Якщо по індосі до інкаса є повний індос, то може він мати лиш значіння індосу до інкаса.

2. Неповідомлення закордонним судом сторони про назначення авдієнції до переслухання свідків не є неважністю поступовання, лиш його хибою. Мотиви. Зайвим було доручення на письмі ухвали заряджуючої переведення доказів супроти постанов §§. 291. і 496. п. ц., що від такої ухвали нема окремого правного средства, а обі сторони були присутні при її оголошенні. Також неповідомлення пізваної про авдієнцію до переслухання свідків не є неважністю поступовання, лиш хіба його хибою, на що вказує кінцеве речення §. 283. уст. 2. проц. цив., предвиджуючи подібний случай, коли сторона, котра сама має подбати про переведення доказів за кордоном, не повідомить заздалегідь противника про місце і час переведення доказу. В даному випадку оба низші суди зовсім влучно не прийняли якоїнебудь неточности поступовання через неповідомлення пізваної про авдієнцію до переслухання в Англії замешкалих свідків, бо в приготовному письмі з 22/10. 1927. куратор пізваної домагався додаткового переслухання на деякі питання лиш покликаних в спорі Цв. IV. 7/24 свідків (злученім до спільної розправи), а не покликаних і допущених в цьому спорі. Не є стійний заміт хибної правної оцінки справи (§. 503. ч. 4. п. ц.), бо формальна легітимація позовника до внесення векслевого позву є безсумнівна. По індосі ін бянко зі сторони ремітентки вексля фірми В. Ф. і С-ка находиться індос до інкаса в хосен віденського звязкового банку, підписаний позиваючим банком, однак вичеркнений, отже по думці арт. 36. уст. 2. орд. вексл. без правного значіння, — дальше індос до інкаса позиваючого банку на Англьо-Поліш Банк і вкінці індос цьогож послідного на банк зєдинених польських земель у Львові, представляючийся своїм змістом як повний індос, однак маючий значіння по арт. 17. уст. 3. австр. орд. вексл. і арт. 17. польського векслевого закона лиш індосу до інкаса. Впрочім згідно з загальними правовими засадами ніхто не може на другого перенести більше прав, як сам має. Позиваючий банк, виставляючи перший індос до інкаса, не мав потреби того як і слідуючого

індосу вичеркати і по думці арт. 36. орд. вексл. мусить бути признаний як правильно виказаний посідач вексля. Впрочім оба низші суди устійнили на підставі згідних зізнань свідків В. А. Т. і Я. С., що позиваючий банк набув спірний вексель від фірми В. Ф. і С-ка дорогою есконту і заплатив повну векслеу валюту і через те ставсь власником вексля. Тому ревізія пізваної оказалась безосновною і не могла мати успіху. (О. III. 1. Рв. 1843/29.).

293). §. 109/3. о. е.

Примусовий завідатель не є управнений виповідати наєм мешкання виключно в інтересі зобовязаного власника нерухимости, щоби йому придбати вільний простір на приміщення членів рідні. Мотиви. Оба низші суди влучно відмовили позовникови управнення виповідати наєм спірного мешкання. Примусовий завідатель є по §. 109/3. о. е. уповажнений до правних чинностей і вношення позвів, котрі є потрібні до виконання примусового заряду, а до них не можна зачислити виповідження, про яке йде спір. Не внесено його для заховання або побільшення доходів з реальности, які примусовий завідатель мав побирати, лиш внесено його в інтересі власника реальности для придбання йому вільних убікацій на приміщення членів його рідні. Зовсім влучний є погляд I. суду, що таке виповідження не належить до обсягу ділання примусового завідателя, котрий не є зовсім повновласником ані зобовязаного ані вірителів попираючих ексекуюцію, бо є він лиш органом ексекуючого суду, покликаним до виконування примусового заряду. Тому покликані в ревізії постанови §. 111. о. е. мають на цілі передусім обмеження управнень примусового завідателя і мають бути інтерпретовані з тим застереженням, що кожда така чинність мусить стреміти до виконання примусового заряду. Якщоб позовник був навіть звернувся до ексекуючого суду в справі дозволу на таке виповідження (§. 112/1. о. е.), то суд бувби тому внескови відмовив, тому, що чинність та не стоїть в звязи з цілею і виконуванням примусового заряду. Отже безосновний є заміт хибного постановлення, полягаючого в цьому, що суд повинен був по думці §. 6. п. ц. переслати виповідження перед його дорученням ексекуючій суду в цілі узискання уповажнення до його внесення. Впрочім постанови §. 6. п. ц. відносяться лиш до позвів, а не до виповіджень, які є чинностями позапроцесовими, тому не моглиб вони бути тут примінені. (О. з 4/9. 1928. III. Рв. 1023/28.).

294). §§. 1. і 8. зак. про оспорювання правних чинностей.

Установлене невикплатним довжником гіпотечне забезпечення, яке дає вірителеви заспокоєння у висшій мірі,

чим одержать інші вірителі, не є неважне, лиш може бути безуспішне, чого однак можуть домагатись покривджені вірителі, а не довжник. Мотиви. Заміт ревізії відносно хибної правної оцінки справи є безосновний, бо та обставина, що пізвані, можливо вже невикплатні, дали гіпот. забезпечення для вірительности позовниці, чим запевнили їй більше за-спокоєння від того, яке осягнуть інші вірителі, не спричинює зовсім неважності дотичного довжного скрипту і гіпотечної деклярації, лиш евентуальну їх безуспішність, котрої однак моглиби доходити лиш покривджені вірителі, а не пізвані. (О. III. Рв. 1460/29).

295). Арт. 9. зак. з 31/7. 1924. поз. 741. дн. з.

Якщо предмет аренди простору більшого від 5. гектарів, є розділений за згодою виарендовуючого між арендарів і під-арендарів у фізичних частях, менших від 5. гектарів, тоді всі арендарі і підарендарі користуються охороною дрібних ріль-них арендарів.

При списуванні в 1923. році умови аренди відносно біль-шого простору означено як арендарів лиш чотири особи, однак признано їм право підаренди. Цілий простір аренду-вало 33 осіб вже від 1911. року і часть кожного не пере-висшала 5 гектарів, а в 1923. році умовлено устно, що стан відносно арендарів не змінюєсь і писемну умову підписало чотирох арендарів лиш тому, щоби виарендовуючому влек-шити можливість порозуміватись з арендарями. В 1927. році виарендовуючий виповів аренду цілого простору чотиром підписаним на умові з 1923. року без подання причини вико-відження, тому, що загальний простір предмету аренди пере-висшав 5 гектарів. Перший суд ухилив виповідження опира-ючись на існуючому на місці фактичному стані, суд II. інст. удержав в силі виповідження опираючись на змісті умови з 1923. року, а найв. суд привернув до правної сили вирок I. інст. — з мотивів: Умовою з 6/9. 1923. признано пізваним як арендарям право підарендовувати поодинокі части і не є спірне, що пізвані користаючи з цього права полишили дав-вніший арендарів при їх частках, про що опіка мал. позов-ника знала і на що згодилась еще в році 1919. при нагоді надопікунчого затверджування умови аренди, а також і сам позовник на дальше існування тієї підаренди згодивсь. Закон з 31. липня 1924. в арт. 9. хоронить в границях вказа-них законом підарендаторів ґрунтів взятих в ужиткування перед входом в життя цьогож закона на час до 1. жовтня 1930. До тих управнень належить огранічення можности виповідження власником умови аренди до причин в законі наведених, а позовник не навів ніяких причин. Артикул той впровадив також безпосередне відношення між підаренда-рем а власником ґрунту, чим відняв підарендований ґрунт

з обсягу володіння арендаря. Тому, що по 5. арт. покликаного висше закона відмінні умовні условини аренди відносно розв'язання умови є неважні і самі пізвані з обнятого ними простору не уживають більших від 5. гектарів часток, а відношення аренди і підаренди існувало вже вчасі входу в життя першого закона про охорону дрібних рільних арендарів з 3. липня 1919. поз. 345. дн. з., пізвані користають з охорони дрібних рільних арендарів, а теперішнє виповідження як суперечне з постановами про охорону дрібних рільних арендарів не може бути удержане в силі. Згадка в умові з 6. вересня 1923. про 43 морговий простір обнятий умовою аренди цьому не суперечить, бо умови мусяться інтерпретувати не на підставі ужитих в них слів, а по сутньому змісту. Пленарне оречення III. палати найв. суду з 14/11 1922. Рв. 2366/22. покликане позовником запало перед обов'язуванням арт. 9. закона з 31. липня 1924. поз. 741. дн. з., отже не може бути міродайним в теперішньому випадку. (О. з 7/8. 1928. III. Рв. 1573/28.).

296). Арт. 11. ч. 2. буква а) зак. про охор. льокат. і §§. 1. і 6. уст. 3. орд. конк.

Отворення конкурсу до майна льокатора не перериває спору розпочатого проти нього за розв'язання умови найму. До успішности упімнення льокатора за заплату залягаючого комірною вистарчить упімнення до рук жінки льокатора. Мотиви: Нема закиненої пізваним неважності з §. 503. ч. 1., 2. і 4. п. ц. полягаючої в незарядженні процесовим судом перерви в спорі внаслідок отворення конкурсу до майна З. С. і його спілника А. К. (пізваного), бо після §. 7. уст. 1. орд. конк. з 10/12. 1914. австр. дн. з. д. ч. 237. отворення конкурсу не перериває завислих спорів за правіжі, які не відносяться до майна приналежного до конкурсної маси і спори ті можуть продовжатись в часі поступовання конкурсowego (§. 6. уст. 3. о. к.). Вправді до конкурсної маси належить ціле майно довжника, яке підлягає екзекуції (§. 1. уст. 1. о. к.), однак відношення найму не підлягає екзекуції по своїй суті, бо не дається згрошевити (§. 115. о. к. — пор. також §. 23. о. к.).

Нема рівнож хибної оцінки справи під оглядом правним, полягаючої в цьому, що писемні упімнення за комірне не означували пізваному речинця, до котрого мав комірне заплатити і що упімнення ті доручено не до його власних рук, лиш до рук його жінки. Закон про охорону льокаторів в арт. 11. ч. 2. буква а) ані §. 1118. зак. цив. не означують форми упімнення заплати комірною, а ніяк не можна з тих правних постанов прийти до висновку, щоби до спричинення правних наслідків упімнення потрібне було означування додаткового речинця до заплати комірною, котрого не

заплачено в умовленому речинці. Найв. суд годиться з правним поглядом відкличного суду, що вручення упімнення до рук жінки пізаного, як його домівника, було вповні вистарчаюче і пізваний не може заслонюватись несвідомістю, бо поминаючи його безпереривну звязь з домівниками знав він чейже про свій обовязок платити комірне в умовленому речинці і мусів числитись з упімненням зі сторони позовника. Тому хиблений є заміт ревізії щодо непровірення, чи упімнення доручене жінці пізаного дійшло до його відома і нема закиненої по тій причині неважности з §. 503. ч. 2. п. ц., а оскільки виводи ревізійні зі становиска цієї причини ревізійної подають в сумнів оцінку доказів нижшими судами, розглядання їх відпало як недопускаєме в ревізійному поступованні. (§§. 272., 498. уст. 1. і 513. п. ц.). (О. з 3/10. 1928. III. Рв. 1753/28.).

297). I. Арт. 21. зак. про охор. льокат.

Серед спору за заплату комірного не може суд змінити оречення роземного уряду для справ найму щодо висоти підставового комірного. Мотиви. Окружний суд мав предложене оречення роземного уряду для справ найму з 13/10. 1921. щодо підставового комірного і по думці закона про охорону льокаторів не міг його змінити серед спору за заплату комірного, бо оречення те остаєсь надаліше основою правового відношення сторін і через зміну закона не тратить значіння. Якщо громада є переконана, що комірне не відповідає постановам арт. 5. ч. 2. зак. про охор. льокат., то може внаслідок зміни фактичних обставин (стала валюта) і правних (новий закон) жадати зміни устійнення підставового комірного, однак лиш з важністю від нового речинця платности (арт. 20. ч. 2. зак. про охор. льок.). (О. з 30/10. 1928. III. Рв. 1561/28.).

II. Арт. 31. зак. про охор. льокат.

Умова про висоту комірного за двокімнатне мешкання є недопускаєма навіть вразі умовлення низшого комірного від підставового.

В спорі про устійнення умовин умови окружний відкличний суд змінив вирок I. суду, віддаючи позовника з жаданням устійнення, що угода заключена ним з мужем пізваної виступаючим її іменем перед роземним урядом в Б. дня 29/5. 1925., котрою устійнено підставове комірне за мешкання позовника в реальности пізваної на 30 корон, обі сторони обовязує — з мотивів: Повисша угода була важно заключена, бо пізвана не перечить, що її муж заряджував її майном, а заключення угоди з льокатором відносно комірного не виходить поза обсяг звичайного заряду. Однак сторони не твердять зовсім, будьтоби означено час, на який

угода мала обов'язувати. Комірне отже угоджено на неозначений час. Першим судом устійнено, що підставове комірне за спірне мешкання виносить на підставі правосильного оречення роземного уряду з 4/4. 1928. ч. 56/27. 50 корон, супроти чого по причині неустановлення в покликаний висше угоді речинця, до котрого умовлене комірне мало бути плачене, не можна змісту угоди толкувати в той спосіб, що вона малаби обов'язувати на цілий час тривання охорони льокаторів, хоча закон про охорону льокаторів в засаді вже тепер зізвляє побирати 100% комірною з червня 1914. Відмінне толкування угоди противилосьби засадам чесного обороту (§. 914. з. ц.), бо при довшому існуванні найму позовник зі шкодою пізваної тягнувби неоправдані користи не оплачуючи навіть підставового комірною, отже якщо пізвана зажадала з кінцем р. 1927. устійнення комірною у висоті плаченого фактичного в червни 1914. в квоті 50 корон., то тим самим давніша угода її не обов'язує. Найв. суд не узглядлив ревізії мотивуючи, що умова в справі комірною за двокімнатне мешкання після арт. 31. зак. про охор. льок. є недопускаемою, хочаб була заключена перед роземним урядом і вяже сторони лиш так довго, як довго до неї примінюються, тому вільно сторонам зажадати устійнення роземним урядом підставового комірною. Як це вже сталось, обов'язує від того часу правосильне оречення роземного уряду, а не угода, до котрої додержання не можна пізваної приневолити. Отже жадання позову не є стійне. Також безосновний є заміт хибного відкличного поступовання, бо супроти повисшого правного становиска булоб зайвим вести якінебудь дальші доходження що до мотивів заключення угоди. Розглядання правильности правосильного оречення роземного уряду булоб недопустимим з огляду на те, що зістало воно затверджене відкличним судом, отже справа є правосильно осуджена. (О. III. 1. Рв. 1398/29.).

298). Розп. през. Р. П. з 30 12. 1924. поз. 1043. Дн. з.

До відношення скарбу державного до гуртівників соли мають передусім примінення постанови розп. през. Р. П. з дня 30. грудня 1924. ч. 117. поз. 1043. Дн. з. а шойчо в дальшій лінії постанови торговельного і цивільного кодексу. Суть отвертого рахунку полягає у взаємному кредитуванні. Мотиви. Найв. суд у векслевих спорах Скарбу державного проти Г. С. і тов. за заплату 5391 зл. 58 с. і проти Г. Р. за заплату 4000 з. не узглядлив ревізії пізваних від виroku відкличного суду у Львові, яким затверджено вирок окр. суду в Перемишлі, основаної на причинах ревізійних з §. 503. ч. 2., 3. і 4. п. ц. Не є хибою поступовання, що не переслухано позовника (скарбу держ.) на зміст умови,

будьтоби заключеної в осени 1926. року, бо переслуханий в заступстві В. М. виразно зізнав, що бюро продажі соли установляє умовини продажі в обіжниках і з гуртівниками не заключає окремих умов. Переслухано В. М. також і в цьому напрямі, чи пізвана мала підставу домагатись звороту коштів перевозу соли, хоча обіжник бюро з дня 1. липня 1926. що до цього питання є цілком ясний. Поминення дальших пізваною предложених доказів на висоту коштів перевозу соли підводами було влучне, бо пізвана не має права домагатись звороту тих коштів.

Фактичні устійнення низших судів до змісту обіжника бюро продажі соли з дня 1. липня 1926. є впоні згідні зі змістом актів і не оправдують ревізійної причини з §. 503. ч. 3. п. ц. Скарб державний звертав гуртівникам лиш кошти перевозу залізницею, якщо вони предкладали до 14 днів перевозові листи. Пізвана не перевозила соли залізницею, отже не має права до звороту коштів перевозу, супроти чого є без значіння, чи пізвана є гуртівником, чи ні, (про це рішає розп. мін. скарбу з дня 19/2. 1925. поз. 142. дн. з.) і чому покликаний висше обіжник подає одиничну ціну соли за одну тонну.

До відношення скарбу державного до гуртівників соли мають передусім примінення постанови розп. През. Р. П. з дня 30/12. 1924. поз. 1043. дн. з. і виконавчих розпорядків, а щойно в дальшій лінії постанови код. торг. і цив., тому пізвані не можуть покликуватись на торговельні звичаї відносно до цін на стації надавчій і відбірчій, якщо монополевий викон. розпорядок вирішує зовсім ясно це питання.

Про відношення біжучого рахунку по думці арт. 291. зак. торг. між бюро продажі соли а пізваною не може бути бесіди, тому, що умовиною такого рахунку є взаємне кредитування, а пізвана нічого не кредитувала скарбови державному, бо вона мала в бюрі продажі соли лиш звичайний рахунок, на який вплачувала. По думці покликаного висше обіжника бюро продажі соли могла вона користати з отвертого рахунку лиш під услів'ям цілковитої сплати передше кредитованих сум. (О. з 16/10. 1928. III. Рв. 1722/28.).

299). §. 9/2. пат. несп. і арт. 5/3. зак. про кооперативи.

І. Також в неспоровому поступованні обов'язує засада, що суд є своєю ухвалою зв'язаний. Лиш тоді може суд змінювати і відкликувати свої правосильні ухвали, як йде про зарядження, котрі належать до кермування поступованням, або якщо видано їх лиш на якийсь переходовий час і вразі потреби можуть вони бути змінені. Впрочім суд є зв'язаний своєю ухвалою вже від хвили її видання (оголошення або доручення) і не може її з власного почину зміняти, хоча б та ухвала була незгідна з правом.

II. Ухвала зізволяюча на впис до реєстру є остаточним зарядженням і не зачисляється до тих, котрі суд може з уряду відкликати або змінити.

Суд I. інст. зізволив на впис зміни статуту кооперативи в реєстрі і вже по правосильности тієї ухвали посвідечив кооперативу, що лиш через недогляд зізволив на зареєстрування суперечних з законом постанов статуту і поручив усунути дотичні постанови зі статуту. Суд II. інст. ухилив оден пункт тієї ухвали, а впрочім удержав її в правній силі, висказуючи погляд, що в неспорovому поступованні формальна правосильність ухвали не стоїть на перепоні її ухилення, як пізніше okaжеться, що вона не є згідна з законом. Найв. суд узгляднив зажалення і змінив ухвалу II. інст. ухилиючи також дальші уступи ухвали I. суду, котрі рекурсивний суд удержав в силі. Мотиви. З правним поглядом рекурсивного суду не можна згодитись, бо також в неспорovому поступованні суд є звязаний своєю ухвалою з виїмком за заряджень відносно кермування поступованням або переходових заряджень, які можуть бути вразі потреби змінені пр. в справі виховання малолітніх (§. 142/2 з. ц.), заряд їх майном і інші того рода. Ухвалою є суд звязаний вже від хвили її видання і не може її змінити з власного почину, хоча б була вона незгідна з законом. (Ott, Rechtsfürsorgeverfahren стор. 233, §. 416/2, 522. п. ц.). Вказують на це посередно постанови §. 9/2. пат. несп., бо якщо суд може навіть на жадання сторони лиш тоді змінити свою ухвалу, як еще інші особи не набули з тієї ухвали ніяких прав, то тим менше може це зробити з власного почину і проти волі сторони. Ухвала зізволяюча на впис до реєстру є остаточним зарядженням і не належить до тих, які суд може з уряду відкликати або змінити. Вказує на це також арт. 5/3 зак. про кооперативи з 29/10. 1920. поз. 753. дн. з., постановляючи, що статут або його зміна, відносно котрих суд не видасть до двох місяців ухвали, вважається затвердженими і мусять бути зареєстровані, як також арт. 65/2. тогож закона, нормуючий способи усування неправильностей находячихся в статутах кооператив. Оспорена ухвала порушує засадничі постанови закона і тому по думці §. 16. пат. несп. мусить бути ухилена як неважна, хоча що до мерітум справи найв. суд годиться з поглядом правним низших судів, що до зареєстрування проектованої зміни статуту був би потрібний дозвіл зі сторони мін. скарбу. Вправді кооператива на основі того постановлення не обнимає ведення обезпечень, однак наміряє обезпечувати на власний рахунок в асекураційному товаристві своїх членів, щоби забезпечити себе від деяких втрат, які нова форма кредиту може спричинити. Отже не є це посередництво в заключуванні членами кооперативи умов

про забезпечення, яке не вимагало б окремого дозволу, лиш фінансова діяльність ненаведена в §. 91. банкового права з 19/3. 1928. (О. з 15/10. 1929. III. Р. 604/29.).

300). Декрет надв. з 24/10. 1806. ч. 789. з. з. с., §§. 7. і 8. зак. з 26/7. 1918. поз. 764. дн. з. з 1921. року.

Пренотація права заставу для скарбових правіжів не вимагає оправдання. Про належність забезпеченого пренотацією податку може рішати лиш скарбова влада.

Пренотація така по думці надв. декрету з 18/9 1786. ч. 577. буква ц. з. з. с. не потребує оправдання (декр. надв. з 24/10. 1806. ч. 789. з. з. с.). Суди не є покликані вирішувати питання відносно висоти податку від вина ані відносно означування особи, котра має податок платити (§. 7. і 8. зак. з 26/7. 1918. поз. 764. дн. з. з 1921. року.); бо про евентуальну належність податку забезпеченого пренотацією може рішати лиш скарбова влада. (О. з 23/10. 1928. III. Р. 815/28.).

301). §§. 203.—217. пат. несп.

Розрахунки між пупілями а їх опікунами розглядає передусім опікунчий суд в неспоровому поступованні. По скінченій опіці обов'язаний є опікун зложити опікунчому судови кінцевий рахунок. Щойно по полагодженні того рахунку опікунчим судом, моглиб бувші пупілі по думці §. 216. пат. несп. доходити своїх правіжів від бувших опікунів в дорозі спору, якщо застережено це опікунчим судом.

Найв. суд. в справі за узнання власности внаслідок внесеної ревізії позовників від вироку відкличного суду у Львові, котрим на відклик пізваного змінено вирок окружного суду в Кол., рішив ухилити вирок обох інстанцій і знести попереджуюче їх поступовання включно з декретацією позову і відкинути позов при взаємному знесенні коштів поступовання. Мотиви. Постановами §§. 203.—217. пат. несп. унормоване є поступовання при розгляданні розрахунків між пупілями і опікунами передусім в неспоровому поступованні. По скінченій опіці опікун обов'язаний є предложити опікунчому судови кінцевий рахунок і щойно по провіренні і полагодженні опікунчим судом того рахунку моглиб бувші пупілі доходити по думці §. 216. пат. несп. своїх правіжів від бувших опікунів в дорозі спору, оскільки це застережено опікунчим судом. Те збірно розглянення всіх маєткових справ між пупільом а опікуном є конечне, тому, що вони можуть мати до себе різні взаїмні правіжі з титулу справованої опіки. В позові не наведено, будьтоби пізваний зложив вже кінцевий рахунок, котрий опікунчий суд вже розглянув і відіслав позовників відносно запізваного правіжа на дорогу спору, тому в даному випадку дорога спору є еше передвчасна, внаслідок чого по

думці §. 42. нор. юр. ухилено оба вироки низших судів, знесено попереджаюче їх поступовання і позов відкинено, Кошти поступовання знесено взаїмно, тому, що пізвана сторона не закинула недопускаємости дороги спору. (О. з 8 10. 1929. III. Рв. 2957/28.).

АДВОКАТСЬКІ ДРУКИ.

В Секретаріяті С. У. А. у Львові, Ринок 43, I. п.
можна замовляти отсі друки:

1. Контракт купна-продажі (за один пр.)	0.10 зол.
2. Процесова повновласть	0.05 „
3. Спис коштів I. інстанції	0.05 „
4. Спис коштів II. інстанції	0.05 „
5. Цивільне позовництво в карних справах	0.05 „
6. Позов векслевий	0.05 „
7. Позов про наказ заплати в поступов. упом.	0.05 „

Кошти пересилки поносить замовляючий.

До П. Т. Передплатників.

Всіх Вп. Передплатників, які досі не вирівнали своїх залеглостей, **просимо негайно переслати свою залеглисть.** Звертаємо увагу, що неточна оплата передплати здержує правильну появу квартальника. — Треба також мати на увазі, що ніяка друкарня не друкує на кредит!

Хто не хоче передплачувати нашого органу, зволить негайно донести Адміністрації.

Про зміну адреси просимо повідомляти листовно враз з поданням останньої адреси. Усі реклямації поладжує Адміністрація відворотно.

Адміністрація Видавництва „ЖИТТЯ І ПРАВА“,
Львів, Ринок 43, I. п.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК
„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“

У Львові, Ринок ч. 10.

акредитує українські кооперативи всіх видів,
приймає вкладки ощадности в золотовій
і чужій валюті та опроцентовує їх.

Резервові фонди улььоквані в недвижимости.

Ч. Телеф. 433, — Чековеkonto П. К. О. Варшава 143.467.

Жировеkonto в Польським Банку.

Адреса для телеграм: „Центробанк“.

„Народна Торговля“

КРАЄВИЙ СОЮЗ СПОЖИВЧИЙ

у Львові, Ринок ч. 36

і в 23. складах по містах.

СПОЖИВЧІ І КОЛЬОНІЯЛЬНІ ТОВАРИ ДЛЯ
КООПЕРАТИВ І СВОЇХ ЧЛЕНІВ ТА
ГОСТЕЙ.

ВИНА БОГОСЛУЖЕБНІ І СТОЛОВІ.

КАВА, ЧАЙ І КАКАО У ВЛАСНОМУ ОПА-
КОВАННЮ.

Вже надійшли новости для Пань на сезон літний
і осінний. — Вовни для муштин на убрання у вели-
кому виборі

==== поручає ====

ОСИП СТЕФАНОВИЧ

раніш Роман Зубик

Львів, вул. Галицька ч. 16.

ТЕРМІНАР

НА 1931 РІК

**містить адреси всіх пп. адвокатів
і Нотарів на території Польської
Держави.**

**Просимо всіх пп. Адвокатів
і Нотарів, щоби у власнім
своїм інтересі повідомили
почтовою карткою**

**про кожду зміну адреси
або про зміну
телефонічного числа**

Ф І Р М У

ДРУКАРНЯ і ЛІТОГРАФІЯ

Піллера і Наймана

у ЛЬВОВІ, вулиця ЛИЧАКІВСЬКА 3.

59778
Почтову оплату заплачено гуртом. — Pocztową opłatę opłacono ryczałtem.

ч. 3. (18)

ЛЬВІВ, ВЕРЕСЕНЬ 1931.

РІК IV

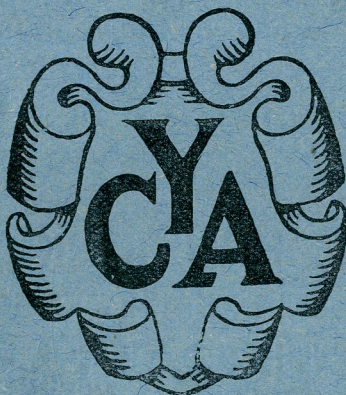
ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ПРАВО ЦИВІЛЬНЕ, КАРНЕ, АДМІНІСТРАЦІЙНЕ, ПОЛІТИЧНЕ, МІЖ-
НАРОДНЕ, — СУДІВНИЦТВО, АДМІНІСТРАЦІЯ, САМОВРЯДУВАННЯ,
ЕКОНОМІЯ, КООПЕРАЦІЯ, СКАРБОВІСТЬ.

ТРЕТІЙ ЧВЕРТЬРІК.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, Молест Каратницький, Антін Рак, д-р Євген
Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Т. У. П.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, I. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Кожний правник Українець повинен безумовно передплачувати цей наш одинокий
правничий орган.

З М І С Т.

	Стор.
Д-р Юрій Вацик: Дещо про радянське кримінальне право	1
Ярослав Левицький: Доцільність кодифікації	7
З наших організацій	16
Посмертна згадка	20
Оречення Трибуналу Адміністративного	22
В справі вписів до виказу оборонців в справах карних	25
Відозва	26
Нові адвокати українці	28
Бібліографічні записки	28
Про новий в'язничий регулямін	32
Оречення Найвишого Суду в справах цивільних	249

АДВОКАТСЬКІ ДРУКИ:

КОНТРАКТИ КУПНА-ПРОДАЖІ, ПРОЦЕСОВІ ПОВНОВАСТІ, СПИСИ КОШТІВ І. ІІ. ІНСТАНЦІЙ, ПОЗОВНИЦТВА ЦИВІЛЬНІ В КАРНИХ СПРАВАХ ТА ПОЗВИ: ВЕКСЛЕВИЙ І В УПОМИНАЮЧИМ ПОСТУПОВАННЮ, по ціні: контракти купна-продажі по 10 сот., інші по 5 сот. — можна набути в Адміністрації „Життя і Права“
У Львові, Ринок 43. І. пов.

КООПЕРАТИВНИЙ БАНК „ДНІСТЕР“.

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. РУСЬКА Ч. 20.

УДІЛЮЄ ПОЗИЧКИ векселеві і гіпотечні, зачети на підклад акцій і т. п. — **ПРИЙМАЄ** під найкориснішими умовами вкладки в краєвій і заграничній валюті. — **ПЕРЕВОДИТЬ** купно і продаж всякого рода цінних паперів. — **ПЕРЕВОДИТЬ** торговельні операції. — **ПРИЙМАЄ** вклати на рахунок третих осіб. — **ПОПИРАЄ** діяльність других кооператив.

Адреса для телегр. „Дністер“, Львів. Тел. 80-50.

Інформації в справі позичок уділюють агенції „Дністра“.

ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСТНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТИВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, Модест Каратницький, Антін Рак, д-р Євген
Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, 1. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Д-Р ЮРІЙ ВАШК.

Дещо про радянське кримінальне право.

Кримінальне право Союзу Радянських Соціалістичних Республік є дитиною російської революції. До війни обов'язував, як відомо, на терені Російської Імперії карний кодекс із 1930. року, який з технічного боку дорівнював, а навіть в дечому перевищував інші кодифікації, хоч був виданий в часах найтемнішої реакції.

Цей кримінальний кодекс в часі революції, силою обставин перестав обов'язувати. Домашня війна, що лютувала на теренах бувшої Імперії, знищила всякий правовий порядок, бо кожда з воюючих груп населення ставила власну перемогу вище, ніж якінебудь правні принципи. Закон революції наказував нищити безпощадно політичних противників, всякими можливими засобами. Ця якраз „революційна законність“ була самотнім дороговказом для большевицьких установ аж до цілковитої перемоги радянського устрою.

З приходом мирних відносин цей стан очевидно не міг довше встоятись. Передусім, державний інтерес вимагав видання законних правил, які обов'язувалиб спокійних громадян, що не хотіли займатись контрреволюцією. По друге, практика большевицьких судів витворила вже певні напрямні, які можна було законно устійнити. Це довело: до оголошення кримінального кодексу РСФСР., який почав обов'язувати від 1. VI. 1922. р. Після зміни радянської конституції у федеративному дусі видано в 1924. р. т. зв. „За-

сади кримінального законодавства СРСР.", що творять підставу для кримінальних кодексів поодиноких республік, як також для кримінального кодексу УСРР з 1. VI. 1927. р. Як бачимо з цього, мають складові часті Радянського Союзу частинну автономію на полі кримінального законодавства.

Сьогодні правовий порядок на терені С. Р. С. Р. є унормований. Однак без глибших студій кожний зрозуміє, що кровава соціально-політична революція мусіла відбитись також на полі законодавства, а особливо кримінального, цебто карних законів. Криміналістика це ділянка, найтісніше звязана з політичним устроєм відносної країни. Отже не дивниця, що кримінальні кодекси радянських республік, які впрочім виявляють між собою різниці тільки в подробицях, різняться основно від всіх інших законодавств культурного світа.

Два могутні чинники викликали ті характеристичні риси радянського права, які дивують, на перший погляд, західно-європейських криміналістів. Перший, це **політичний чинник**: державний устрій витворений шляхом революції, спертій на диктатурі одої групи населення, який за всяку ціну бажає удержатись та скріпити свої моральні основи. Другим чинником є **соціальна теорія** пануючої групи, а саме теорія марксизму, яку в цілім законодавстві Радянського Союзу можна легко прослідити. Оба ті чинники витворили цілість оригінальну та однородну, хоча в деяких постановах можнаби знайти нельогічності.

Пристапуючи до розгляду якого небудь кримінального кодексу мусимо передусім поставити питання: що є злочином по його постановам? На це питання дають всі новочасні законодавства дуже докладну відповідь: злочином є кожде ділання, означене в однім з артикулів карного кодексу, за яке передбачено в кодексі санкцію, яку загрожено карою. Не можна карати нікого за вчинок, що не є названий в кодексі злочином, хочби він був навіть неморальний — нулля пена сіне леге. Ця засада європейської криміналістики, що є вислідом довгого історичного процесу, має на цілі збереження інтересів одиниці та рівночасно забезпечення легальности в судівництві. Кожний суддя є тільки чоловіком, що може деколи руководитись пристрастями і тому годі вкладати в його руки необмежену власть над життям чи свободою другої людини.

Радянське законодавство виходить з інших міркувань. Найвищою ціллю, перед якою все інше уступає на друге місце, є для нього забезпечення радянського устрою. Не можна передбачити, чи політичні відносини не будуть вимагати примінення виїмкових засобів, невживаних в нормальних обставинах. Тому постановляє 4. артикул кримінального

кодексу, що „за суспільно-небезпечну (злочинну) дію визначається кожна чинність або нечинність, що загрожує радянському ладові, або ламає правовий порядок, що його завела влада робітників і селян і т. д.“ Рівночасно говорить 7. артикул „якщо тої чи іншої суспільно-небезпечної дії не передбачено в кодексі, то підстави і межі відповідальності за неї ...визначається за аналогією з тими артикулами, що в них передбачено злочини найбільш схожі важністю і характером.“ Одним словом, кождий вчинок, що загрожує радянському ладові є злочином, хочби не був описаний в особливій частині кодексу. Вичислення злочинів в тій частині є, такби сказати прикладове, а рішає в кождім випадку загальний вислів 4. артикулу.

Булоб дуже інтересне прослідити, в який спосіб радянські суди примінують в практиці постанову артикулу 7. про аналогію. На жаль, не маємо ніяких даних, щоб це ствердити. Одно можемо сказати з певною імовірністю, а саме, що стилізація 4. артикулу к. к. допускає примінення аналогії найлекше в одній категорії злочинів, у політичних злочинах.

Артикул 4. к. к. називає злочином кожду дію (чинність або нечинність), яка або 1) загрожує радянському ладові, або 2) ламає правовий порядок, установлений владою. Очевидно, лекше можна сказати про якусь чинність, що вона „також загрожує радянському ладові“, ніж твердити, що вона „також ломить правовий порядок“. Зломання правового порядку можна в кождім випадку об'єктивно дослідити, одначе „загроза для радянського ладу“ є висловом так загальним, що допускає кожду можливу інтерпретацію.

Як бачимо т. зв. „принцип легальності“ не є признаний в радянськім кримінальнім праві. Большевицькі теоретики вважають це значною прикметою і прямо висмівають „аптікарську точність“ буржуазних кримінальних законів.

Вернім тепер еще раз до 4. артикулу к. к. і прочитаймо його кінцевий уступ, що звучить: „...порядок, що його завела влада робітників і селян на переходиний до комуністичного ладу період часу“. В цих коротких словах криється суть марксівської ідеології кримінального права, яку мусимо тут блище представити.

Як відомо, пояснюють марксисты всі соціальні течії та явища економічними умовами даної суспільности. Ломання соціального порядку, це значить проступність, на їх думку, є також викликана економічними причинами, а саме недолею пролетаріату при капіталістичнім господарстві і взагалі несправедливим укладом економічних відносин. З того висновок, що проступність існуватиме тільки в капіталістичнім або півкапіталістичнім устрої, а в будучій соція-

лістичній державі її не може бути, бож щезне її коріння: економічний визиск.

Теперішню добу вважають большевицькі теоретики переходовою: пролетаріят захопив вже владу в свої руки, та ще не вспів збудувати соціалістичної держави. Тому власне виринає потреба законних постанов, які запобігалиб ненарушенні правового порядку. Соціалістичний устрій, мовляв, не буде знати ніяких кримінальних кодексів.

Не слід на тому місці обговорювати цієї оригінальної теорії, та всіх сумнівів, які вона викликає. Нашим завданням буде вказати на всі її послідовності, що їх находимо в теперішнім радянським праві.

Західно-європейська криміналістика, виходячи з теорії свободної волі людини, кладе в основу карного права поняття вини. Це поняття, по своїй суті наскрізь суб'єктивне, вимагає від карного судді дослідження психічного стану проступника та винайдення якоїсь злуки між його волею, а заподіяним вчинком.

Марксівська криміналістика, вважаючи всякий злочин неминучим наслідком господарських чинників, мусіла відступити від суб'єктивного розуміння злочину, а тим самим мусіла відкинути саме поняття вини. Не можна добачувати вини проступника в тому, що він повинувався відвічним господарським законам, сильнішим від нього та від його волі. На чому іншому треба було сперти право й обов'язок суспільності: переслідувати злочини, — бо годі собі уявити без цього якийнебудь суспільний порядок, — а саме на понятті т. зв. **соціальної небезпеки**.

Що таке соціальна небезпека? Ми вже сказали, що це поняття **має заступити вину**, яку зовсім вичеркнено з радянських кримінальних законів.

Можемо відразу ствердити, що кожда людина, яку західно-європейський криміналіст назве виновною, буде також соціально-небезпечною в радянським устрої (очевидно з загального становища, без огляду на різниці конкретних законодавств). Бож є без сумніву соціально небезпечний той, хто свідомо порушує право, як також, хоч в меншій мірі, той, що робить це з недбалства чи легковажності.

Але на тім не кінчиться поняття суспільної небезпеки. Небезпечними для оточення є також ті люди, що приготують, наміряють якусь злочинну дію, хоч не приступили ще до її виконання. Небезпечними будуть люди, що не володіють своїми вчинками: алкоголіки, психопати, а передусім божевільні.

Отже поняття соціальної небезпеки є далеко ширше від вини. Об'єктивний погляд може добачити соціальну небезпеку там, де про суб'єктивну вину нема мови. Людина може бути соціально-небезпечна, хоч про це зовсім не знає та не бачить у собі ніякої вини.

34. арт. к. к. наводить два приклади соціальної небезпечності особи, яка ще не заподіяла ніякого проступку, а саме минула злочинна діяльність та зв'язок із злочинним оточенням. Такі особи можна виселити за межі даної місцевості. Мимоволі пригадується про дореволюційний царський термін „неблагонадійності“ та „виселення адміністративним порядком“, яке примінювалося до осіб підозрілих політично.

Соціальна небезпека, подібно як аналогія законного припису, буде відноситись перш усього до політичних проступків та до злочинів, що „загрожують радянському ладові“. При порушенні індивідуальних інтересів соціальна небезпека не виступає так ярко, вона є так сказатиб, посередня. Пр. окрадення приватної людини буде соціально-небезпечне, та лиш тому, що злодій порушив правовий порядок. Сама по собі може бути ця дія в очах комуніста навіть соціально-корисна (окрадення буржуя).

Льогічним наслідком вини є кара. Кара, це особисте, суб'єктивне зло, що стрічає людину, яка провинилася свідомим порушенням закону. Байдужне буде для поняття кари, як такої, чи суб'єктивне зло, як наслідок вини мало також об'єктивні консеквенції, чи злочинець поправився під впливом кари, чи кара відстрашила інші особи від злочину.

Але ми знаємо дуже добре, що таке теоретичне поняття чистої кари по засаді „око за око, зуб за зуб“, вже давно уступило в кримінальній практиці західної Європи, перед іншими міркуваннями соціального, а саме кримінально-політичного характеру. Ніхто не буде серйозно утверджувати, що соціальні, об'єктивні наслідки кари є байдужні для західно-європейської криміналістики. Свідчить про це цілий ряд установ, що мали свій початок якраз в англійських, німецьких чи французьких законодавствах.

Радянське кримінальне право вичеркнуло зі своїх постанов взагалі поняття вини, ставлячи на його місце, як ми вже згадували, поняття соціальної небезпеки. Вслід за цим мусіло також щезнути цілковито поняття кари. Замість слова „кара“, знайдено в радянських законах інший, значно ширший термін: **засоби соціальної оборони**.

Засіб соціальної оборони може, та повинен бути, примінений до всіх соціально небезпечних дій, без огляду на це, хто їх заподіяв, чи божевільний, чи малолітній, чи свідомий проступник. Зовсім так само як байдужний є для нас психічний стан звірини, що робить нам шкоду, не будемо відріжнювати при виключній zasadі соціальної оборони, яке було психічне відношення злочинця до заподіяного вчинку. Коли в обороні соціального порядку розстрілюємо неоправданого злочинця, то мусимо також розстрілювати невилічимого божевільного. Оба вони є на рівні соціально небезпечні, без огляду на суб'єктивні понуки їх ділання.

Та кождий зрозуміє відразу, що таке теоретичне поняття засобу соціальної оборони є немислиме в практиці, а його логічне переведення булоб суперечне зі здоровим розумом. Суспільність не може боротись успішно зі злочином, не беручи під увагу внутрішніх душевних чинників. Не можемо відноситись до людських ділань так само як до не-свідомих, сліпих сил природи. Сама доцільність вказує нам, що самотнє успішним впливом на свідомі одиниці буде вплив на їхню психіку.

І тому мусіла радянська криміналістика поділити в практиці засоби соціальної оборони на дві групи, що ядро різняться між собою: на **судово-поправні засоби** з одної сторони, та медичні й **медично-педагогічні** з другої сторони. Судово-поправні засоби соціальної оборони є докладно вичислені в арт. 21. кримінального кодексу У. С. Р. Р. Сюди належать: 1. проголошення за ворога трудящих із вигнанням за межі ССРР на завжди; 2. позбавлення волі з суворою ізоляцією; 3. позбавлення волі без суворої ізоляції; 4. примусова праця без позбавлення волі; 5. обмеження прав; 6. видалення за межі ССРР на речинець; 7. видалення за межі УСРР або окремої місцевості, з примусовим оселенням, або заборонаю проживати в означених місцевостях; 8. звільнення з посади; 9. заборона діяльності чи промислу; 10. громадська догана; 11. конфіскація майна; 12. штраф; 13. пересторога.

Окремо передвиджено в увазі до 21. артикулу вищий засіб соціальної оборони, для боротьби з політичними злочинами, а саме **розстріл**. Поміщено його окремо боцімто тому, що примінюється його тимчасово, аж до скасування Центральним Викон. Комітетом. Одначе самі редактори кодексу мусіли відчувати, що розстріл, цебто кара смерті по старій термінології, не входить логічно в систему „судово-поправних засобів“ і мабуть тому помістили його окремо. Впрочім тимчасовість розстрілу як засобу соціальної оборони не є більша ніж тимчасовість всіх інших засобів, бо цілий кримінальний кодекс УСРР може бути скасований постановою Центрального Комітету.

В яких випадках можна примінювати один з вичислених судово-поправних засобів? На це дає точну відповідь 9. артикул, по якому примінення є допустиме тільки проти осіб, що „а) чинили умисно... б) чинили необережно“.

Читаючи ті рядки бачимо, що старе поняття вини, вигнане з кодексу радянськими теоретиками, вертається в 9-ім артикулі під іншою назвою, а радше без назви, щоби сповнювати те саме завдання, яке сповнювало в дотеперішних кодексах. Є це зовсім логічне з практичного боку та вказує на необхідність суб'єктивного чинника в кримінальному праві.

Та не тільки поняття вини, також поняття кари, хоч осуждене виразно в останнім уступі 6. артикулу визирає з різних дальших постанов кодексу. Не говоримо вже про це, що між 1. уступом 6. артикулу, по якому засоби соціальної оборони мають „загалом запобігти злочинам“, а останнім уступом, в яким виключається „завдання фізичних страждань або приниження людської гідності“ — існує суперечність, як це признають радянські криміналісти. Та саме підібрання судово-поправних засобів, що не ріжниться майже зовсім від дореволюційної системи кар, вказує виразно на це, що в практичнім приміненні судово-поправний засіб не ріжниться від кари, що намірена поправа злочинця досягається якраз заподіянням йому суб'єктивного зла.

Більш інтересно представляються медичні та медично-педагогічні засоби. До перших належить: 1. примусове лікування, 2. приміщення в медично-ізоляційних установах. Примінюється їх, по 10. артикулі до осіб, що діляли в стані хронічної душевної хвороби, або в стані тимчасового розладу душевної діяльності, або іншої хвороби, що не позволяла їм кермувати своїми вчинками. Ті самі засоби примінюється до осіб, що в часі видання вироку були вже душевно хворі.

Медично-педагогічні засоби, а саме: 1. настановлення опіки, 2. віддання на піклування, 3. приміщення в закладах примінюється до малолітків до 14. років, а факультативно до малолітків між 14. і 16. роком життя.

Повище коротке представлення основ радянського кримінального права, дозволює нам загально прослідити чинники, що причинились до його витворення, а саме вплив давного російської дореволюційного права, та революційні впливи марксівської ідеології й політичного устрою. Блище прослідити ці впливи можнаби тільки в подрібнім представленні постанов кримінального кодексу У. С. Р. Р.

ЯРОСЛАВ ЛЕВИЦЬКИЙ.

Доцільність кодифікації.

Referat przygotowany do prac nad skodyfikowaniem jednolitego prawa ksiąg ziemskich (ksiąg hipotecznych, gruntowych, wieczystych), obejmujący główne zarysy projektu ustawy z objaśnieniami w opracowaniu głównego referenta projektu prof. dr. Fryderyka Zolla. Warszawa, Komisja Kodyfikacyjna. Tom I, zesz. 1, podsekcji II. prawa cywilnego. 1930, 8, str. 78.

Недавно появилася під повищим титулом проект нового закону о „земських книгах“, пера проф. Ягайлонського Університету Ф. Цолля. Якнебудь це лиш проект, та по всякій правдоподібності станеться він — можливо що і з де-

якими змінами — законом, а важність того закону для практичних правників та й особа самого автора заслуговують на це, щоби тим проектом вже сьогодні зайнятися. Тим більше, що вже у фаховій польській пресі (гл. *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* — II. kwartał 1931 — str. 333—337) появилися оцінки цього проекту та заповідь гострої боротьби проти деяких його постанов. Боротьба ця буде тим важча, що автор — як самі його противники признають — уміє успішно боронити своїх проєктів, чого доказом хочби зовсім нові правничі конструкції, прийняті в польських законах: авторським, про нечесну конкуренцію, патентовім, о знаках товарових і охоронних марках, котрі вийшли якраз зпід пера проф. Цолля.

Проект нового закону „про книги земські“ подає автор на разі у формі тез, котрі — як впрочім зі самого проєкту видно — в разі прийняття буде легко убрати у форму статтій чи параграфів. Ціль проєкту — по словам автора — це „управильнити і забезпечити правний оборот нерухомостями, як також утрівати і облегчити реальний кредит дорогою створення інституції ґрунтових книг, котра повинна бути загальною і одноцільною для всіх нерухомостей на терені цілої держави“. (стор. 1).

Автор відкидає думку, прийняти за обов'язуючий в цілій державі один зі законів, обов'язуючих в поодиноких дільницях, бо це що добре в одній дільниці не прийнялаби людність другої дільниці; стає отже на становищі, що треба створити новий закон, можливо найліпший, причому одначе можна очевидно послуговатися і деякими дотеперішними уладженнями. Але поминаючи цю засаду — проголошену автором — можна спокійно сказати, що його проєкт — це в 90% наслідування: гіпотечного закону, обов'язуючого в бувш. пруській займанщині себто німецького закону з 24/3. 1897. року і австрійського гіпотечного закону з 1871. року. Осталих 10% відхилень мусіло наступити, бо ж автор числився з обставинами того роду, як брак катастру в бувш. займанщині російській, брак тамже загальної інституції ґрунтових книг, відмінні приписи річевого права трьох, чи чотирьох кодексів, обов'язуючих в державі і т. п. — І саме тими відхиленнями — по загальному обговоренню проєкту маємо намір зайнятися. Автор приймає в області термінологічній назви: „земські книги, право земських книг, суд земських книг“, — хоч впрочім не противиться введенню назви „ґрунтовий“ замість „земський“, що — на нашу думку — булоби правильніше, хочби і з огляду на прийнятну назву для давних „Повітових Судів“ назви „Городських Судів“; — якщо ті останні мають вести згадані „земські книги“, то получення тих двох назв буде досить цікаво звучати. Дальше приймає автор — зовсім впрочім слушно — систему ве-

дення книг по їх предметам, а не по особам, що впрочім прийняли усі — за виїмком французького — закони про ґрунтові книги.

Предметом земських книг мають бути: нерухожимости, під чим автор розуміє ґрунт та будинки, трівало з ним получені, за виїмком тих, що до котрих право власности при- слугує кому іншому а не власникови, — далі право забудови, для котрого приймає відмінну конструкцію, як прийнято в законах: австрійському з 1912 і німецькому (пор. §§. 1012—1017 к. ц. н.), бо о скільки ці останні уважають само право забудови за нерухожимість, а будинки лиш за приналежність того права, о стільки проф. Цолль стає на становищі, що будинки — вже вибудовані або ті, що щойно в будучности будуть вибудовані — є самі про себе предметом права власности і інших річевих прав. Далі зачислює до предметів повищих прав поклади мінералів, відлучених від права власности чи то силою постанови закона (застережені мінерали) чи волею сторін. Вкінці одно чи кілька мешкань, вилучених з права власности власника будинку на основі правового єднання. Щодо того останнього автор сам признає (стор. 27), що цей його проект підлягає дискусії, бо як з одного боку числиться він з тим, що подібна інституція вимагалаби відповідного унормовання в річевому праві, тим більше, що з обовязуючих тепер кодексів узнає її лиш кодекс Наполеона, натомість забороняють її австрійський закон з 20/3. 1879 В. з. д. ч. 50 і §. 1014 к. ц. н., — то з другого боку каже, що супроти мешканевого голоду та закону про охорону льокаторів, оборот мешканнями існує. — Повищі предмети земських книг називає автор „посіlostями“ або „нерухожимостями“. Всі вони мусять бути вписані до тих- же книг, за виїмком деяких, передовсім тих, що становлять власність правних осіб публичного права; ці особи одначе можуть зажадати впису також і тих нерухожимостей до земських книг. Які мотиви промовляють у автора за тим, щоби нерухожимости, що становлять власність правних осіб публичного права не були вписані до земських книг, тяжко зрозуміти, тим більше, що автор сам не подає ніяких мотивів цієї постанови. А зрозуміти тяжко, бо якщо ті особи є по думці обовязуючих законів такими самими підметами права, як і всі інші, і мають повну оборотову здатність, то чому ті нерухожимости мають бути предметом впису щойно на жадання їх власників?

Земська книга складається з двох або трьох частий: 1) виказу (що до назви, автор проектує також назвати його „земським виказом“), 2) збірника грамот, — а крім цього для нерухожимостей в місцевостях, де нема катастру, ще також з 3) мапки, доданої до кожної нерухожимости. Для кожної посіlosti — після проекту — має бути заложена і ведена окрема книга.

Це місце проекту насуває поважні сумніви що до доцільності і можності переведення в життя цієї постанови. Поминаючи сьогоднішні відносини, серед яких людність — головню — сільська, зубожіла до крайности, — держава числиться з кожним сотиком, даним на таку спеціально „непродуктивну“ ціль як цивільне судівництво. Але навіть в наших нормальних обставинах переведення цього проекту в життя булоби надмірним тягарем для населення і для держави. Після проекту тягар цей спадає на власника нерухомости, який мусить сам покрити кошти оправи книги, котрі при пануючому у нас централістичному ладі певно булиби досить високі, як також на державу, яка — як це впрочім автор сам признає (стор. 31) — мусілаби значно побільшити поміщення, призначені для урядів земських книг. Оставляючи справу коштів держави на боці, треба ствердити, що в наших відносинах, головню для дрібноземельних селян, котрі становлять великий відсоток нашого населення, ухвалення такого проекту булоби новою даниною, і то досить тяжкою. Врешті мотиви такої постанови, як трудність рівночасного переглядання книги з більшим числом виказів, трудність доповнення виказу і т. і. не є так важними в наших сільських відносинах, щоби для них наражувати сільського пролетаря, що є власником кількадесяти сяжнів землі, на кошт оправи окремої книги та евентуально ще й течки на катастральну мапку.

Виказ — по плянам автора — ділиться на 7 частий з тим, що деякі з них діляться на два або й три підвідділи. Має це на ціли — після слів автора (стор. 32) — явність і можливість легкого перегляду земської книги, що до чого позволимо собі поважно сумніватися, а навіть припускати, що противно такий поділ при теперішньому слабо підготованому персоналові легко доведе до всіляких помилок і неясностей в земській книзі.

Поодинокі части мають ось так представлятися: Перша часть містить в собі означення суду, громади, числа виказу та ще й назви посілости. Ця остання — на нашу думку — це зовсім злишній баласт, бо якщо нерухимість є вже означена числом гіпотечного виказу, то по що додавати ще, що вона називається так і так. Друга часть складається з двох підвідділів з тим, що на жадання власника можна утворити ще й третій, в котрому вписується вказівки що до вартости нерухимости, як останню ціну купна, висоту чистого доходу, принятого за основу виміру податку і т. і. Вертаючи до перших двох (обовязкових) підвідділів, то перший з них містить в собі спис катастральних парцель, зглядно, де нема катастру, докладне описання посілости з покликанням на долучену мапку, а другий евентуальні виділення, як право забудови, право мешкання, побирання мінералів, якщо це останне опирається на умові, а не на за-

коні. Третя часть є призначена на впис всіх реальних прав, що до котрих дана недвижимість є пануючою. Четверта часть знова розпадається на два підвідділи, з котрих в першому вписується власників, а також при співвласности їхні уділи, — в другому-же вписується ті обмеження, в розпорядженню недвижимістю, які відносяться виключно до самого власника, а не до недвижимости як такої. Пята часть ділиться також на два підвідділи; в першому вписується всі тягарі, обтяжуючі дану недвижимість, за виїмком заставничих прав, реальних тягарів і облігаторійних прав, — а в другому ті річеві і особисті обмеження, яким підлягають особи, управнені з тягарів, вписаних в першому підвідділі. Шеста часть, яка також складається з двох підвідділів, має служити для впису заставничих прав і реальних тягарів (перший підвідділ) та всяких річевих і особистих обмежень, управнених з них (другий підвідділ). Вкінці сема часть служить для впису облігаторійних прав, як права найму, аренди, і т. п. Збірник грамот складається з первописів або присвідчених Урядом земських книг відписів тих грамот, на основі яких виконано вписи.

Автор при цьому застерігається, що засада довіря до земських книг відноситься лиш до виказу, а не до Збірника грамот; нема отже обовязку його переглядати. Крім цього предвиджує автор ще ряд помічних книжок, як гіпотечний денник, індекс і т. і. з тим одначе, що блищі постанови о них будуть міститися у виконнім розпорядку, а не в законі.

Засада формальної явности земських книг полягає на цім, що ніхто не може покликуватися на незнання виконаних у виказі вписів або також неполаджених ще внесень, що до котрих одначе зазначено у виказі, що вони вплинули (пльомбатура). Засада зовсім слушна, в практиці одначе буде вона насувати певні труднощі супроти постанови проєкту, що суддя земський може ізза слушних причин відмовити інтересованому права вгляду до книг, якщо є основа припускати, що цей вгляд не є для інтересованого потрібний. Припис перенятий в цілости з німецького, гіпотечного закону, лиш у відверненому виді; цей останний дозволює вгляду до книг лиш тому, хто має в тім **правний інтерес**. Постанова яснійша, в практиці показалася зовсім вистарчаючою, не треба однак забувати, що припис цей виконувала — по словам автора — „дуже справна судова адміністрація“, — (стор. 14.). В наших відносинах одначе припис того роду, як його містить проєкт, належить узнати за дуже небезпечний. Знова насуваються поважні сумніви, чи припис цей не захитає в певних випадках повищої засади формальної явности.

Чи інтересований, котрому суддя відмовить права вглядення до земської книги, може покликатися на незнання гі-

потечного стану та й чи ще його незнання (впрочім зовсім невинне) викличе правні наслідки? Безперечно, що викличе, а в такому разі як непевний станеться через такий припис закону правний оборот! А впрочім, які мотиви промовляють за уміщенням такого припису, який впрочім можна дуже легко обійти, хочби посилаючи до Уряду земських книг правного заступника. Чи може і цьому останньому, хоч се буде адвокат, суддя буде мав право відмовити вгляду до земської книги? Та сама стилізація відносного припису в проекті викликає поважні сумніви перед надужиттям або невідповідним приміненням його в практиці. Це місце проекту звучить: „Jednakże właściwy sędzia ziemski może odmówić wglądu w księgi i akty, oraz brania z nich odpisów osobie, co do której istnieją poważne podstawy do przypuszczenia, że żądania jej nie są uzasadnione żadną racjonalną potrzebą“.

Вирази „припущення“ і „раціональна потреба“ є так гнучкі, що все буде можна їх примінити, якщо схочеться кому відмовити права вгляду. Повстає даліше питання, чи проти такої відмови будуть прислугувати інтересованому правні средства і які? Бо, якщо буде прислугувати йому відклик до вищої влади, то це средство далеко не вистарчаюче, коли зважиться, що в таких випадках ходить о справи наглі, а всяка проволока може легко спричинити розбиття цілої оборотової чинности.

Постанови що до родів вписів, які автор ділить на головні вписи, застереження (пренотації), — уваги (аднотації), — та примітки що до внесень (пльомбатури) як також що до вимог для поодиноких родів вписів є аналогічні, як в австрійському гіпотечному законі, і тому поминаємо їх блице обговорення.

Натомісць докладнішого обговорення вимагає справа матеріальної явности земських книг. Вже у вступі до свого проекту автор висказується проти прийняття безглядної засади матеріальної явности земських книг, а тим самим проти засади, що річеве право повстає, змінюється і гасне тільки через впис до земських книг. І як з одної сторони признає такий засаді велике значіння так для обороту як передусім для реального кредиту, то з другого боку стає на становищі, що „реальний спосіб думання поляка“, а головню „польського селянина“, для котрого право земських книг головню має існувати“, не може погодитися з вище поданою правною засадою, а противно привязує факт повстання, зміни чи погаснення річевого права головню до факту обняття посідання відносною недвижимою. Автор в своїх выводах в цьому напрямі іде так далеко, що готов навіть згодитися на — відповідаючи впрочім характерови земських книг в історичній Річипосполитій — інституцію книг, котрі ма-

либи служити тільки для удержання евіденції власників, — каже одначе, що така інституція не відповідалаби сього-днішньому оборотови, треба отже згодитися на пануючі се-годня засади. Але все таки вище представлену засаду ма-теріяльної явности земських книг переводить в своєму про-екті тільки половично, а саме каже, що річеві права „засад-ничи“ повстають, перемінюються і погасають через впис до земських книг, але виїмково можуть повстати, змінитися або погаснути також в інший спосіб, а саме дорогою набут-тя посідання. Маємо отже до діла з подвійною системою повстання річевих прав (а також деяких облігаційних, до котрих — автор — в першу чергу зачислює заставничі пра-ва та реальні тягарі), а саме **нормально** при одиничному на-ступстві повстають вони через впис, — **виїмково** можуть повстати також в інший спосіб, а саме дорогою набуття по-сідання. Очевидно це останнє родить правні наслідки лиш тоді, якщо спирається на правному титулі, а крім цього має воно значіння тільки між сторонами. Конструкція є отже це-го роду, що з хвилею віддання посідання дотеперішній власник тратить своє право власности, мимо цього, що остає даліше вписаний в земській книзі, — не може отже пере-нести на кого іншого свого права власности, — що однакож не перешкоджує особі третій, котра ділає в довірю до зем-ської книги і має добру віру (отже не знає про попереднє віддання в посідання), — набути власність даної недвижи-мости на основі грамоти власника, вписаного до книги і узискати впис на свою користь. — Іншими словами — но-вий проект в справі матеріяльної явности земської книги переймає становище австрійського гіпотечного закону зі всіми його злими сторонами. Не творить нічого нового, бо ця власне непевність, яка існувала по покликаному закону, існувати-ме й даліше, — позакнигове перенесення річевого права матиме значіння тільки між контрагентами, а новий закон принесе хіба цю зміну, що одинока — порядно в Річи-посполитій ведена гіпотeka в бувш. займанщині пруській скоро переміниться в таку, яка зараз існує у нас, та котру можна назвати хіба пародією гіпотeki. Обставина, що автор хоче єще числитися з „правним почуттям“ населення, зов-сім не оправдує його проекту що до переведення в життя матеріяльної явности земських книг. Законодавець — як це впрочім і сам автор признає (стор. 50.) — мусить бути та-кож часто і учителем суспільности та її виховувати, а ці останні його ролі позволяють йому годитися на „правні по-чуття“ населення лиш остільки, оскільки вони не є для цьогож населення шкідливі. Якщо автор твердить, що га-лицький селянин ненавидів інституцію ґрунтових книг а пе-редусім не розумів її (стор. 13. і 50.), то це не доконче му-сить бути вислідом його правного почуття, а може радше

малої освіти, недбалого ведення цих книг, значних коштів, получених з переведенням вписів, жадання утяжливих формальностей і т. і. Бо повстає питання, чому в бувшій займанщині пруській, — при взірцевій — по словам автора (стор. 14.) — адміністрації і взірцево уладженій гіпотеті, безглядно введена в життя засада впису прийнялася, а „правне почуття“ польського селянина не бурилося проти ньої? Відповідь легка: причина лежить якраз в тій взірцево уладженій адміністрації та гіпотеті, а до того ще й в тому, що держава старалася горожанинови улегчити переведення впису дорогою зізнання дотичної грамоти перед судом, протоколярного внесення на впис і т. і. — Очевидно, що якщо проєкт автора станеться в незміненому виді законом, то ненависть селянина до інституції земських книг єще побільшиться, коли зважиться, що вже само заложення такої книги буде получене — як можна припустити, зі значними коштами для власника. А якщо до цього прилучиться ще обовязкова форма нотарійного акту при всяких змінах в річевих правах, то певно, що цей селянин, як впрочім і сьогодні, буде старатися переводити ті зміни дорогою позакниговою. До цього останнього ще вернемо, тут лиш додамо, що ухвалення подібного закона, як це автор проєктує, оскільки він відноситься до набуття та переміни річевих прав, вимагало би конечної зміни приписів річевого права після кодексу цивільного німецького а почасті і австрійського. Чи така зміна була би доцільна супроти цього, що Кодифікаційна Комісія якраз займається уложенням цілого річевого права, позволимо собі сумніватися. В звязку з цим останнім повстає питання, чи впровадження нового гіпотечного закону перед уніфікацією річевого а навіть до деякої міри і облигаційного права, є доцільне чи ні? На нашу думку є воно передвчасне, тим більше, що автор проєктує в тім же законі нове унормовання цілого ряду квестій, які властиво належуть до річевого права, як задавнення, засидження, дідичне право мешкання і т. і. Якщо закон о земських книгах мав би увійти в життя перед ухваленням нового річевого права, то знова буде він тільки на половину уніфікаційним законом, з долученим предовгим хвостом перехідних постанов для поодиноких дільниць, на подобу тих правничих дивоглядів, які ми в останньому часі маємо нагоду так часто оглядати.

Поминаючи вище згадані квестії, як задавнення, засидження, позакнигові зміни в безглядних правах і гіпотечні листи, які то квестії належуть властиво до річевого права і лиш там можуть бути обговорені, згадаємо єще кількома словами про одну новість, проєктовану автором, а саме про **обовязкову форму нотарійного акту** для всіх умов, силою котрих хтось обовязується до перенесення власности недвижимостей або установлення служебности, заставу чи іншого

річезового права. Передусім постанова досить неясна, подібно, як постанова австрійського закону з 25/7. 1871. ч. 76. В. з. д. що до даровин без фактичного віддання. Скільки сумнівів насував цей закон; як хиткою була австрійська а тепер і польська юдикатура, це хіба аж надто добре відома річ для наших практичних правників. Як не можна було ствердити, що властиво значуть слова „без фактичного віддання“, так само тяжко буде ствердити значіння слів „зобов'язується“ перенести власність або установити і т. і. — Повстає тут питання, чи оскільки він не „зобов'язується“ „перенести“, але „переносить“ — є потрібною форма нотарійного акту чи ні? А в слід за тим повстає дальше питання, чи взагалі можна „перенести“ чи противно кожний лиш „зобов'язується перенести“, дозволяючи тимчасово на впис, а перенесення наступає шойно відтак на основі табулярного внесення і рішення Суду та виконаного впису. Правдоподібно цей останній погляд належить признати слушним, іншими словами — принявши цей погляд — форма нотарійного акту буде обов'язковою для всіх грамот про установлення, перенесення або уморення річезових прав. Не є це новий проект, — його постійно висувається ще від часів ухвалювання стемпелевого закону з 1926. року, причому мотивується то тим, що тому, що в обох осталих займанщинах такі постанови існують, повинні вони бути введені і у нас. Передусім треба спростувати, що подібні приписи існують тільки в бувшій займанщині російській (арт. 241. рос. нот. зак.), — натомісць що до бувшої пруської займанщини, то там існує свобода вибору, зізнання дотичної грамоти перед нотарем або судом. (§§. 313, 518, 873. і 877. к. ц. н.). Бачимо отже, що у всіх трьох займанщинах маємо до діла з всілякими законними постановами в тім згляді. Не можна отже мотивувати впровадження т. зв. нотарійного примусу зглядами на дві другі дільниці. — А проти цього примусу промовляють передовсім засади модерного, облігаційного права, яке відзначається таким широким лібералізмом в квестії форми умов, що зриває з давньою формалістикою і дозволяє заключувати важні умови без заховання всяких формальностей. Для чого отже маємо зв'язувати сторони спеціально, оскільки ходить про нерухомості, якимись середньовічними формальностями? І які згляди впрочім промовляють за введенням цієї новості? Чи ж для достовірності грамоти не є вистарчаюче, що підпис сторін буде нотарійно чи судово провірений? Чи зміст грамоти буде краще уложений нотарем тільки для того, що він має монополію на списування таких грамот, як тим, що такого монополію не має? Чи в цей спосіб усунеться пануючий сьогодні — головню по великих містах — звичай, що грамоти списує адвокат, як правний дорадник сторони, а відтак удається до нотаря тільки в ціли надання тій грамоті

форми нотарійного акту? Одним словом, не можна знайти ніяких раціональних причин, які промовлялиби за введенням цього припису. А скільки причин промовляє проти цього припису! Отже передовсім ті всі причини, які промовляють проти кожного монополю взагалі, а тим більше проти монополю на користь приватних осіб. Бо якщо держава впроваджує монополію для себе, то за ним — якнебудь він так само є дуже шкідливий, промовляє згляд на добро держави чи там на вищі її доходи; введення однак такого монополю на користь приватних осіб, не може мати хіба таких цілей. А яке нове обтяження для громадян спровадить такий монополі! З хвилиною, коли вільна конкуренція буде в тій галузі усунена, то очевидно ціни на всі чинності піднесуться і на це не порадить ніяка тарифа, бо кождо можна обійти. А впрочім проект не числиться з практичним переведенням цієї постанови в життя. Введення обов'язкової форми нотарійного акту для всіх умов про нерухомості, спричинило би неможливість виконання в деяких випадках всіх приписів нотарійних законів, приписів, які знає і новий проект нотарійного закону польського. От хочби припис цього проекту, що кождий акт нотар — під загрозою неважності, мусить сторонам особисто відчитати. Представмо собі парцеляцію більшої посілості, яка дає нотареві — мало числити — одного дня 80 контрактів купна і продажі. Нотар всі ті контракти мусить особисто відчитати. Приймаючи, що при дуже швидкому читанню відчитання і підписання одного контракту забере 15 хвилин часу, треба буде посвятити 20 годин, щоби тих 80 контрактів поладити. Доходимо до абсурду! Або приписи нотарійного закону, сконструовані впрочім для безпеки сторін, будуть поминені, а в такому разі, пощо форми нотарійного акту?, — або поладження таких контрактів протягнуться кілька днів, що знова загамує оборот, наразить сторони на дальші кошти, труди і т. і. Уважаємо отже, що ця постанова проекту є зовсім недоцільна, шкідлива і тому покликані до цього чинники повинні заложити проти ньої гострий протест.

З наших організацій.

Сходини Стрийської делегатури С. У. А. відбулися в неділю дня 28. червня 1931. р. Явилися: Зі Стрия — окрім делегата Д-ра Антона Гарасимова і секретаря Д-ра Домбчевського — п. п. Думин, Ерденбергер і Охримович, та з провінції: Д-р Дольницький і Д-р Кобилецький зі Скольного, Д-р Здебський з Миколаєва, Д-р Луців з Долини, Д-р Юрків з Жидачева та кандидати адвокатури: Д-р Бай і Мр. Луцький зі Стрия.

Оправдали неприсутність: Д-р Калуський і Д-р Лужецький зі Стрия, та Д-р Лисяк з Журавна. Інші колеги стрийської делегатури не відозвалися на повідомлення про сходи.

На порядку дня були справи: 1. Отворення зборів і вибір президії, 2. Звідомлення секретаря, 3. Справи організації, 4. Права української мови, 5. Внесення і запити.

Провід нарадами віддали сходи делегатови **Д-р Гарасимову**. Секретарював **Д-р Домбчевський**.

Звідомлення з діяльності делегатури за час від останніх сходів, що відбулися дня 16/2. 1930, зложив секретар Д-р Домбчевський. Делегатура займалася передовсім справою береження прав української мови, і задля цього скликано кілька нарад стрийських українських адвокатів. Крім того віднеслася делегатура в тій справі до українських установ, поодиноких осіб в Стрию як також до українських адвокатів Стрийського Судового Округа.

Делегатура допомагала товаришам, що мали отворити канцелярії потрібними інтервенціями, а особливо занялася підготовленням участі в загальних зборах Самбірської Палати Адвокатів. Крім цього занявся секретаріат делегатури справою кандидатів адвокатури. На сходинах Стрийських адвокатів порушена була справа заложення бібліотеки делегатури. Секретаріат пильнував усіх загально-станових справ, які порушувано на частих сходинах загалу Стрийських адвокатів.

Звідомлення прийнято однозгідно до відома.

Секретар делегатури зреферував також дві дальші справи т. є справи організаційні і прав української мови. Організація С. У. А. не тільки передержала перші свої тяжкі хвилини (думаємо про нерозуміння справи нашої організації і неохоту у загалу), але вийшла з них побідно і тепер вона на думці і устах кожного українського адвоката. Передовсім з причин загально-національних, але також чим раз більше з причин станових. Адвокатура наша мусить пильнувати своїх прав з уваги на уніфікацію адвокатури в цілій Польщі, **наступи на її права** і т. і. Справа звинення деяких судів, яка від довшого часу ведеться по сторінках преси і на урядових нарадах, трівожить передовсім українську адвокатуру, а С. У. А. особливо його делегатури, мусять прийти адвокатам з помічю. Тут показується потреба розвинути особливу діяльність в місцях осідку делегатур; потреба частих сходів, уділювання взаїмних правних порад, інтервенцій і обговорювання справ, а в слід за тим справа льокалу делегатури, бібліотеки а що найважнійше фондів на це.

Що до прав української мови, то в загальному помічуємо такий сам стан, який існував до недавна. Ще і далі адвокатура не береже як слід прав своєї мови, але ще гірше

мається з нашим громадянством. Належить безумовно розпочати широку акцію в тій справі.

По усіх рефератах відбулася дуже жива дискусія, якої вислідом були цінні внесення.

Адв. Думин поставив внесення: Віднести до начальних магістратур судівництва з відповідним представленням стану прав української мови, так як вони представляються фактично, а далі: відбути наради в цій справі та прочитати на них відповідні реферати.

Адв. Ерденбергер пропонує, щоби стрийські члени делегатури оподаткували себе квотою 1. зл. місячно на бібліотеку делегатури та щоби делегатура брала в коміс друки, потрібні в адвокатській практиці, редактовані в українській мові.

Д-р Дольницький подає проєкт **видання брошури** про права української мови, в котрій коротко і популярно був би зібраний увесь правний матеріал в тій справі. Далі пропонує порозумітися — якщо така брошура буде видана — з українськими установами що до її поширення. Врешті порушує справу прав української мови при курателях. Щораз частіші випадки, що Суди не дозволяють кураторам неприявних осіб, ноторійно української народности, і хоч кураторами є адвокати українці — вносити письм і рекурсів в укр. мові. В тій справі є рішення Найвисшого Суду з 2. X. 1930. III. Р. 444/30, а становище Суду таке: „Куратор неприявного, це орган Суду, установлений з уряду, а не заступник сторони і не може відкликуватися на управління з арт. 4. закону з 31/7. 1924. поз. 757. Д. д. з. — немає отже права вносити письма і правні засоби в мові недержавній“.

К. адв. Мр. Луцький ставить внесення: зобов'язати молодших правників, щоби відбули виклади в читальнях про права української мови.

Д-р Кобилецький пропонує, щоби на нинішніх сходинах здержатися покищо з ухваленням якихнебудь остаточних постанов супроти тих колегів стрийського судового округу, що виломлюються зпід станового обов'язку і вносять письма та промовляють в Судах і урядах в справах українських сторін, не в їх мові. Про такі санкції була вже мова на давніших сходинах і в письмах делегатури до колегів округу. Сьогодні не можна цього зробити, бо нема усіх колегів, а справа мусілаби бути обговорена на повнім зібранні усіх без виїмку членів делегатури. Пропонує нинішні сходи продовжувати по феріях, та доручити делегатурі їх скликання на осінь.

Д-р Луців пропонує: Робити зажалення у випадках нарушення прав української мови і це має робити кождий з адвокатів та в кождім випадку з окрема. Крім цього пропонує, щоби делегатура видала відозву до усіх членів з за-

живом, щоби берегли не тільки прав мови, але заховали в тій справі товариську солідарність і порозумівалися з собою.

На закінчення дискусії звернув увагу референт **Д-р Домбчевський** на деякі моменти в справі законів про мову : практику, що на їх підставі розвивається. П'явстають питання як: справа коштів перекладів писем на польську мову, на жадання одної з процесових сторін; питання, кому прислугує право домагатися видання рішень в українській мові (по закону тільки українцям, польським громадянам); як розуміє закон слово „народність“ і т. і.

Згадана Д-ром Дольницьким брошура мусілаби мати не тільки правну частину, популяризуючу закони, але теж частину суспільно-політичну, в якій коротко і популярно булоби зясовано, що таке нація, право нації і які є громадянські обовязки Українця в області береження прав мови. Згадав вкінці, що делегатура порішила вже давнійше віднестися до Пов. Союзу Кооператив і Маслосоюзу в Стрию, щоби ці установи, уладжуючи курси кооперативні і фахові, увели також обовязково виклади про права української мови.

Референт зазначив також аномалію, що деякі українські адвокати, хоча пишуть українською мовою, але латинськими буквами. Врешті вказав на проблеми порушені вже давнійше на виділі С. У. А. і на деяких сходинах що до промов Українців оборонців перед Судами присяглих.

Усі внесення і пропозиції ухвалено одноголосно і сходуни перервано до найблизших, які ухвалено скликати в осені 1931. Ці сходуни можна назвати одними з найкращих і найповажніших, що відбулися в Стрию. **Д.**

СХОДИНИ ДЕЛЕГАТУРИ С. У. А. В СЯНОЦІ.

Дня 20. червня 1931. р. відбулися сходуни делегатури С. У. А. в Сяноці, на яких було присутних 11 членів делегатури з Сянока і околичних осідків Городських Судів. На збори делегатури прибули відпоручники виділу С. У. А. зі **Львова: Д-р Глушкович і Д-р Марітчак.** — Сходуни отворив короткою промовою голова делегатури **Д-р Василь Блавацький**, адвокат в Сяноці, який подав звіт з дотеперішньої діяльності делегатури. Секретарював на сходинах **Д-р Евген Шатинський**. Після отворення сходин виголосив реферат про **значіння і потребу організації українських адвокатів** адвокат **П-р Марітчак** зі Львова, який подав історію оснований С. У. А., значіння цієї організації для загалу українських адвокатів, та статистичні дати що до розвитку української адвокатури. В окремім уступі реферату подав відпоручник Виділу С. У. А. численні користи, які мають члени-адвокати зі своєї організації.

Після реферату відбулася довша дискусія, в якій промовляли майже всі учасники сходин. Між іншими тов. **Д-р Ванчицький** порушив справу видавництва „Життя і Право“, підніс добре редагування цього часопису та звернув увагу на забезпечення адвокатів на випадок смерті в С. У. А., домагаючися піднесення квоти забезпечення і вкладок. Опісля тов. **Д-р Давидович** і **Д-р Жук** подали до відома зборів факти нельовальної конкуренції в адвокатурі, домагаючись введення належної протиакції. При цій нагоді бесідники вказали на малу піддержку нашої адвокатури з боку українського громадянства. **Д-р Хрептовський** вказав на вагу організації С. У. А. та підкреснув потребу поладжування непорозумінь між українськими адвокатами в своїй організації.

По закінченні дискусії переведено вибір нової управи делегатури та вибрано головою делегатури тов. **Д-ра Блавацького**, а секретарем **Д-ра Шатинського**. Опісля по кількогодинарній нараді замкнуто сходини і висказано подяку Виділові С. У. А. за вислання відпоручників на сходини. Сходини відбулися в піднесенім настрою всіх учасників, які вказали живучість нашої станової організації навіть на найдалше на захід висунених наших окраїнах.

Перед сходинами делегатури відбулися збори місцевого кружка Товариства Українських Правників, на яких — при численній участі суддів і адвокатів — виголосив адвокат **Д-р Глушкевич** зі Львова реферат на тему: „Завдання адвоката в світлі закона і етики“, який викликав велике зацікавлення та відтак оживлену дискусію на чергових сходинах делегатури С. У. А. про відношення адвокатів до громадянства.

Сходини делегатури С. У. Г. в Сяноці вказують на поширення і зріст нашої організації і наші товариші починають бачити наглядно ті великі користи, які сильна організація приносить загалови українських адвокатів. (М.)

Посмертна згадка.

Д-р ГРИГОРІЙ САВИЦЬКИЙ

б. адвокат в Олеську.

Дня 23. марта 1931. р. помер **Д-р Григорій Савицький**, адвокат в Олеську. З покійником зійшов у могилу многонадійний народний працівник, зразковий громадянин, людина визначних спосібностей та великих особистих чеснот.

Йому судилась тяжка доля нашого ідейного інтелігента, який вийшовши з села, примушений був трудом здо-

бувати знання, боротися зі злиднями, добиватися становиска, а відтак передчасно впасти жертвою перебутих незгодин — та невідрадных обставин, які ми переживали та сьогодні переживаємо.

Від зарання літ віддався покійний на службу своєму страдальному народови. Як ученик перемиської гімназії і як студент університету брав покійний живу участь в життю ідейного нашого студенства.

Засуджений на 3-місячну вязницю і релегований з львівського університету кінчив правничі студії у Відні. Інвалід з світової війни, хорий станув в 1918. році в ряди Галицької Армії, пережив світлі хвилини її зриву і подвигів, а по трагедії тож перебув 9. місяців в Тухолі.

Тяжка військова служба в Галицькій Армії і побут в Тухольських бараках підорвали його здоровля та знищили його сили.

Не зважаючи на своє слабке здоровля брав покійний активну участь в працях установ в тих місцевостях, де він перебував.

В Нижанковичах, де був покійний аплікантом адвокатури, — підчас наших виборів до Союму його арештувано. Відтак був в Бродах, та в лютім 1930. р. відкрив адвокатську канцелярію в Яворові, а в р. 1931 переніс її до Олеська.

Тут побіч своєї фахової праці працював також на полі культурно-просвітнім і економічним, та був ініціатором „Бояна“, Кредитової Кооперативи і інших Товариств. Ця його праця додавала всім надії, що для Олеського повіту і всіх повітових інституцій під його проводом настануть часи гарного розвитку.

На становиську адвоката і провідника повіту, міг він багато добра зробити своєму народови, та передчасна смерть знищила всі надії.

Похорони відбулися дня 25. березня 1931. р. в Олеську, при великому здвизі громадян Олеська і повіту. Тут виголосив прашальну промову о. Іздрик. Домовину з тілом перевезено до Бродів, де попрощав покійного о. дек. Демчинський, та від всіх українських Товариств о. сов. Зафійовський.

У всіх, хто тільки його знав, — полишив покійний гарну пам'ять своєю працею, ідейністю і характером чистим як слеза. — В. Й. П.

Оречення Трибуналу Адміністраційного.

Найвисший Трибунал Адміністраційний ч. Реєстр. 6112/29.

Найвисший Трибунал Адміністраційний в справі позову греко-католицької Парохії в Розворянах на оречення Воевідства Тернопільського з дня 27. липня 1929. р. ч. СО.4012/29, в предметі **спеціальної оплати дорогової**, по переведеній дня 19. січня 1931 р. розправі, та по вислухання справоздання судді-референта, — **віддалив позов як неузасаднений.**

Причини:

На підставі арт. 19. закону з дня 10. грудня 1920. р., Дн. зак. поз. 32, рік 1921, Виділ Повітовий в Перемишлянах вимірів Греко-католицькій Парохії в Розворянах спеціальну оплату дорогову від ґрунтів ерекціональних на рік 1929/30 в квоті 166 зол. 02 гр., обчислену у відношенні до висоти засадничого державного податку ґрунтового.

Відкликання проти повисшого виміру, яке вніс о. Омелян Боберський, парох парохії, Воевода Тернопільський ореченням з дня 27. липня 1929 р. Ч. СО 4012 не узгляднув, вийшовши з заложення, що оплату дорогову вимірено на підставі статуту, затвердженого через компетентні власти надзірні, а покликування на §. 83. зак. гром. з 1866. р., не має узасаднення, бо цей параграф говорить о додатках до податків, а оплата дорогова є самостійною даниною комунальною, та артикул XV. Конкордату говорить о данинах публичних взагалі, до котрих належить зачислити данини комунальні.

В позові до Найвисшого Трибуналу Адміністраційного о. О. Боберський підносить слідуючі заміти:

Оплати дорогові є після арт. 31. закону з дня 10. XII. 1920 р. про будову і утримання доріг публичних, Дн. зак. р. 1921, поз. 32, нічим іншим, як тільки заміною чинитьб дорогових в натурі. По думці всіх обовязуючих досі в б. заборі австрійським законів громадських, а зокрема по думці §. 83. закону з дня 12. серпня 1866. р. Дн. з. кр. ч. 19, душпастирі є звільнені від оплачування громадських додатків до податків безпосередних, як також від всяких послуг і робіт.

Крім щого §. 17. зак. з 18. серпня 1866 р., Дн. зак. кр. ч. 15., постановлює, що особи, законом громадським звільнені від тягарів громадських, є тим самим вільні також від тягарів дорогових, а §. 83, літ. б) закону громадського з дня 12. серпня 1866 р. Дн. зак. кр. ч. 19, зачислює до тих осіб душпастирів.

Цього привілею духовенства не ухилив арт. 39. закону дорогового, бо ухилив він тільки суперечні закони як також приписи о будові і удержуванні доріг, а тим самим не відноситься до законів громадських; також арт. XV. Конкордату не має тут примінення, бо цей відноситься може тільки до податків державних, а не громадських ані повітових, бо Конкордат заключила Столиця Апостольська з Річпосполитою Польською, як державою, а не з громадами або повітами. Вкінці уряд парохіяльний не є особою правовою, ані фізичною, а на власти церковні не можуть бути наложені ніякі податки ані оплати.

Власть пізвана внесла відповідь на позов.

Позиваючий опирає своє жадання про звільнення від спеціальної оплати дорогової на §. 83. закону громадського з дня 12. серпня 1866. р. Дн. зак. кр. ч. 19, який звільнює душпастирів від оплачування додатків до податків безпо-

Найвисший Трибунал Адміністраційний розважив в межах позову, що слідує:

середних як також від послуг і робіт, та підносить, що арт. XV. Конкордату не ухилив цього привілею духовенства.

Отже що до арт. XV. Конкордату, заключеного між Столицею Апостольською а Річпосполитою Польською Дн. зак. поз. 501, 502, р. 1925, належить зауважити, що той артикул голосить, що духовні, їх маєток як також маєток осіб правних церковних і монаших підлягати будуть оподаткованні на рівні з особами і маєтком громадян Річпосполитої Польської як також осіб правних світських.

Отже цей артикул, як це вже вияснив і докладно узаважив Найвисший Трибунал Адміністраційний в своєму вирокі з дня 19. квітня 1929. р. в справі о. Гассого ч. Рей. 2223/27, є тільки виразом згоди Столиці Апостольської, як одної з договорюючихся Високих Сторін, на це, щоби духовні і маєтки церковні були оподатковані на рівні з особами і маєтками світських громадян Річпосполитої, оскільки дійсно Держава Польська не схоче їх в тім згляді корисніше трактувати і від деяких податків звільнити.

Колиж духовні або маєтки церковні Католицької Церкви хіснувалися в Польщі передшє, заки увійшов в життя Конкордат, силою обовязуючих приписів правних увільненням від деяких податків державних або комунальних або додатків до податків, то цих податків не можна уважати суперечними з арт. XV. Конкордату, а тим самим не є вони ухилені артикулом XXV. того Конкордату, що обнимає клявзулу дерогаційну тільки супроти тих приписів, які є суперечні з постановами Конкордату.

Припис отже §. 83. закону громадського, висше покликаного, який звільнює душпастирів що до їх конгруї від

плачення додатків безпосередних, належить уважати за удержаний в силі.

А в даній справі припис того параграфу не має примінення. Як це вже Найвисший Трибунал Адміністративний в многих вироках, а зосібна, з дня 18. лютого 1925 р. ч. Рей. 1461/24, 13. червня 1929 р. ч. Рей. 2008/28, 27. мая 1930 р. ч. Рей. 3870/28, 6. червня 1930. р. ч. Рей. 3548/28 і інших оригіналів і узасаднив, **оплата дорогова**, ухвалена через репрезентацію повітову на підставі арт. 19. зак. з дня 10. грудня 1920. р., поз. 32. Дн. зак. з року 1921, о будові і удержанню доріг публичних, **не є податком комунальним** ані у формі самостійній ані у формі додатків до безпосередних податків державних побираним, але становить **самостійну оплату дорогову**, удержану в силі артикулом 30. закону з дня 11. серпня 1923 р. Дн. зак. поз. 747, — котрої право до побору прислугує повітовим союзам комунальним на підставі арт. 19. закону дорогового, — коли тимчасом управління союзів комунальних до побирання податків комунальних і додатків до податків державних пливуть з іншого жерела, котрим є закон про тимчасове урегулювання фінансів комунальних з дня 11. серпня 1923. р.

Без значіння є тут обставина, що спеціальна оплата дорогова є вимірена в процентовім відношенні до державного податку ґрунтового, бо союзи комунальні, не обмежені ніяким приписом правним у виборі підстав виміру оплати дорогової, могли примінити також той систем, коли узнали його за найбільше практичний і доцільний, а ніякий систем виміру не може прецінь змінити законного характеру самої данини.

Спеціальні оплати дорогові не є також оплатами заступничими за чинитьби дорогові в натурі („послугу і роботи“), бо чинитьби в натурі опираються на арт. 29—32 закону дорогового з дня 10. грудня 1920. р., а тимчасом спеціальні оплати дорогові є оперті, як сказано висше, на арт. 19. тогож закону, та крім цього право побору оплат заступничих не прислугує повітовим союзам комунальним, але виключно громадам на потреби доріг громадських.

Коли отже спеціальна оплата дорогова, вимірена позиваючій Парохії не є „додатком до податків безпосередних“ ані „еквівалентом послуг і робіт“, належить узнати, що пільги передвиджені для душпастирів у висше покликаним приписі закону громадського, не мають примінення до спеціальних оплат дорогових.

З повисших зглядів Найвисший Трибунал Адміністративний віддалив позов, як неузасаднений.

Варшава, дня 19. січня 1931. р.

Підписи: (—) Жабіцкі, (—) Пендовскі, (—) Окуліч.

В справі вписів до виказу оборонців в справах карних.

З початком 1930. р. вніс був д-р Михайло Росляк, при кінці своєї адвокатської практики, подання до Президії Апеляційного Суду у Львові про впис на листу оборонців в справах карних.

В дні 10. липня 1931. р. доручено д-рови Михайлови Рослякови, вже адвокату в Чорткові, отсе письмо:

Prezes Sądu Apelacyjnego we Lwowie dnia 7. lipca 1931.

Prez. 24801/30.

4. A.

Dla Pana Michała Roślaka, kandydata adwokatury w Czortkowie, przez Pana Naczelnika Sądu Grodzkiego w Czortkowie. Prośbie Dra Michała Roślaka o wciągnięcie do wykazu obrońców w sprawach karnych odmawiam na zasadzie art. 17. §. 1. przepisów wprowadzających kodeks postępowania karnego z 19. marca 1928. poz. 314. Dz. U. R. P., albowiem, stwierdzony przez władze administracyjne, czynny udział Dra Michała Roślaka we wojnie polsko-ukraińskiej w latach 1918—1919, następnie ucieczka jego do Czechosłowacji, nielegalny powrót do Rzeczypospolitej Polskiej w roku 1923, oraz obecny żywy udział w radykalnie nastrojonych kołach politycznych, zbliżonych do grup komunizujących wskazują na nielojalne stanowisko wobec państwa, a taka okoliczność wyłącza go od wykonywania funkcji publicznych. 1) Załącznik prośby (świadcstwo moralności) zwracam. STARKIEWICZ w. r. — Pieczęć: (Naczelnictwo Sądu Powiatowego w Czortkowie). Za zgodność: Totuszyński, egz. prakt. kanc. — Naczelnik Sądu Grodzkiego

w Czortkowie.

dnia 9. lipca 1931.

Prez. 453/31

4.

Panu Drowi Michałowi Roślakowi
adwokatowi

w Czortkowie.

udzielam odpis decyzji Pana Prezesa Sądu Apelacyjnego we Lwowie z dnia 7. VII. 1931. Prez. 24801/30 ze świadectwem moralności. — 4. A.

Panas w. r.

Допомоговий Фонд Українських і Білоруських студентів у Празі.

В і д о з в а.

Громадяне!

Тяжкий іспит припав на долю українського та білоруського народів. Боротьба за ліпше майбутнє потягла за собою багато жертв. Молодь кидала школи й клала на вівтар батьківщини своє життя. Політичні обставини на землях України та Білорусі змусили багатьох покинути свій рідний край. Повсталала еміграція, значну частину якої складала молодь, що не мала закінченої освіти. Найбільшим культурним осередком української та білоруської еміграції стає Чехословаччина, в якій емігрантам дістається широго прийняття. За братньою допомогою чехословацького народу були засновані українські високі школи — Український Університет у Празі, Українська Господарська Академія в Подебрадах, Український Педагогічний Інститут у Празі.

Для осіб, що перервали свою середню освіту, було уряджено де-кілька матуральних курсів, було засновано українську гімназію. Закінчившим середню освіту була дана змога вступити також і до чеських високих шкіл. Незаможні студенти — українці та білоруси — діставали стипендії для студій.

Таким чином до кінця року 1930 одержали дипломи докторів та інженерів різних фахів біля 2000 українців та білорусів.

Український та білоруський народи завдячуючи щедрій допомозі братнього народу чехословацького збогатилися на 2000 високо кваліфікованих культурних робітників.

Тепер ця допомогова акція припиняється.

Тяжко студентові одночасово вчитися й заробляти собі на шматок хліба. При сучасній-же загальній господарській кризі, це просто неможливо. І перед студентом стоїть єдиний вихід: покинути високу школу на порозі її закінчення.

Громадяне!

Підтримайте студента в цю тяжку хвилину його життя. Дайте йому можливість закінчити фахову освіту.

Перед двома роками самі студенти заснували допомоговий фонд у Празі з добровільних внесків студентів. Але коштів, що були за цей час зібрані, не вистарчить на задоволення самих необхідних вимог. Потрібні певні, сталі джерела, з яких би могли черпатися матеріальні засоби.

Молодь звернулася до старшого українського та білоруського громадянства, зокрема до професури в Ч. С. Р., щоб спільними силами створити організацію, що мала б за ціль допомогу студенству.

Боротьба за ті самі ідеали, спільна історична доля українського та білоруського народів, продиктували засновання одної спільної аполітичної допомогової організації — „Допомогового фонду українських і білоруських студентів у Празі“, організації легалізованої чехословацькою владою. В Управу фонду входять українці та білоруси. На чолі Допомогового Фонду стоїть академик професор Д-р Станислав Дністрянський (українець), заступником голови є п. Василь Захарка (білорус).

Громадяне!

Вступайте в члени Фонду! Спричиніться до створення кадрів власної фахової інтелігенції! Від Вас залежить існування Фонду, бо Фонд розраховує лише на самооподаткування українського та білоруського громадянства.

Українські та білоруські організації, підприємства та товариства! Записуйтеся членами Фонду!

Чим більше членів Фонду, тим більше допомог для незаможних українських та білоруських студентів. Від Вас залежить кількість закінчивших високі школи!

Вступайте у члени Фонду!

Членська вкладка лише 60 корон чехословацьких річно або 5 корон місячно. Член-фундатор — 200 корон.

Складайте пожертви на Допомоговий Фонд!

Адреса Фонду: Чехословаччина, Zemska Banká v Praze, účet č. 65138, folio 8, 427, Pomocný fond.

Гроші посилайте: Prof. Dr. S. Dnistrjanskyj, Praha XIX, Jiráskova, 472/III. Tchecoslovaquie.

В Празі, в червню 1931.

Проф. Д-р Станислав Дністрянський,

Голова Фонду.

Д-р Володимир Гайдовський-Потапович,

Секретар Фонду.

Василь Захарка,
Заступник Голови Фонду.

Д-р Юрій Добриловський,
Скарбник Фонду.

Нові адвокати українці.

ОТВОРИЛИ КАНЦЕЛЯРІЇ:

М-р Володимир Куницький — Глиняни, д-р Морозевич Роман — Городенка, д-р Юліян Налисник — Дукля, д-р Дмитро Колпецький — Дрогобич, д-р Гнатів Петро — Дрогобич, д-р Михайло Юрків — Жидачів, д-р Руденський — Жабе, радник Антін Файгель — Заболотів, д-р Карпак Петро — Нижанковичі, м-р Дамян Охримович — Стрий, д-р Теодор Белей — Тисьмениця, д-р Михайло Росляк — Чортків, д-р Володимир Саєвич — Мединичі, д-р Володимир Кузьмич — Коломия.

ПЕРЕНЕСЛИ КАНЦЕЛЯРІЮ:

Д-р Володимир Мурович з Заболотова до Коломій; д-р Семен Булик з Сокаля до Мушини; д-р Іван Хичій з Гусятини до Чорткова і д-р Нестор Прислопський зі Львова до Жабйого.

Бібліографічні записки.

1) Науковий Збірник Українського Університету в Празі — т. II. — Прага 1930 — 104 ст. — 8 —. Зміст: Др. Інж. С. Федорів: Староруське віче; Др. К. Чехович: Фільософія мови у Олександра Потебні; Інж. Н. Нововірський: Божа Мати в українській народній уяві; Др. О. Баранів: Привілей жінки на підставі велянового сенатусконсульта.

2) О. Пйонтковський: Питання кримінального права в творах Леніна — Юридичне Видавництво Наркомюсту УСРР. — Харків 1930 — 8 —ст. 376.

3) Кримінально-процесуальний кодекс зі змінами та доповненнями оголошеними до 1. жовтня 1929 р. — Офіційне видання — ст. 152 — 16 — Юридичне Видавництво Наркомюсту УСРР — Харків 1930.

4) Ветеринарний кодекс. — Офіційне видання. — Юридичне видавництво Наркомюсту УСРР — Харків 1929, ст. 56.

5) Закон про ліси. — Офіційне видання. — Юридичне Видавництво Наркомюсту. — Харків 1929 — ст. 40.

6) Андрій Яковлів, проф. Укр. Університету в Празі: Впливи старочеського права на право українське литовської

добі XV—XVI в. — Накладом Укр. Університету в Празі. — Прага 1929. — 8 — ст. 81.

7) Збірник правничої Комісії при історично-філософічній секції Наукового Товариства імені Шевченка під редакцією Дра Володимира Вергановського. — Ч. 3. — Львів 1929. — ст. 69 — 8. — Зміст: Др. Л. Давидовський: Міжнародня охорона національних меншостей.

8) Андрій Яковлів, проф. Укр. Університету в Празі: Про копні суди на Україні. — Прага 1930. — ст. 24. — 8.

9) Пилип Клименко: Цехи на Україні. Том I. вип. I. — ВУАН — Збірник історично-філологічного відділу Нр. 81. — Київ 1928. — ст. XC+199+VIII. — 8.

10) Prof. Dr. Stanisław Wróblewski: Polskie prawo wekslowe i czekowe. Wyd. II. rozszerzone. — Kraków — Leon Frommer — 1930. — 16. — str. 348.

Це вже друге видання одного з найкращих коментарів до обов'язуючих тепер векселевого та чекового права. Автор — один з творців тих законів — вичерпуючо подає свої замітки до поодиноких статей законів, додаючи до цього ще багато юдикатури. Коментар, який не лиш надається для кожного практичного правника чи взагалі одиниці, що стрічається з векселевим правом, але також для студентів Високих Шкіл, що приготуються до іспиту з цього предмету.

11) Dr. Władysław Piasecki, Wiceprezes Sądu Okręgowego i Dr. Jan Korzonek, sędzia okręgowy: Kodeks postępowania cywilnego i przepisy wprowadzające kodeks postępowania cywilnego (Rozp. Prez. Rzp. z dnia 29. listopada 1930 r. Dz. U. Rz. P. Nr. 83 poz. 651 i 652) z komentarzem, uwzględniającym wszystkie przepisy pozostające w związku z procesem, materiały Komisji Kodyfikacyjnej, orzecznictwo Sądów Najwyższych b. państw zaborczych i polskiego oraz literaturę procesu cywilnego. — Miejsce Piastowe 1931. — str. XXXI+1071.

12) Komisja Kodyfikacyjna Rzplitej Polskiej. — Sekcja Postępowania cywilnego. Tom I. zeszyt 7. — Projekt ustawy notarialnej, opracowany przez referenta, członka Komisji Kodyfikacyjnej Jakuba Glassa, na podstawie wytycznych, uchwalonych przez podkomisję przygotowawczą. — Warszawa 1931. — str. 48. — 8.

Застерігаючи собі докладне обговорення цього нового законопроекту в слідуючому числі нашого журналу, звертаємо вже тут увагу, що це перший проект закону без мотивів, чого досі в законопроектах Кодифікаційної Комісії не бувало. Брак мотивів спричинює, що дуже тяжко зрозуміти доцільність деяких постанов проекту, як от хочби справу

т. зв. нотарійного примусу при умовах о нерухомості, який передбачує стаття 69 проекту, а який — якщо проект ставбися законом — станеться новим, тяжким монополем для громадян. (Про це гл. вище в статті „Доцільність кодифікації“).

13) Dr. Aleksander Raczynski: Polskie prawo pracy. — Warszawa 1930. — str. XX+463. — 8.

Це справді велика заслуга автора, котрий не пожалів труду, щоби ту безліч соціальних законів польських зібрати в одну цілість, яка може послужити для систематичного вивчення соціального права, як також і для практичного правника, як коментар того права. До цього долучується ще багатий виказ літератури, головним чином закордонної, та порівнючий виклад польських законів з такими-ж, виданими в других державах повоєнної Європи. Безстороннє коментування поодиноких приписів соціальних законів автором підносить книжку до ряду дійсно наукових творів.

14) Fryderyk Zoll: Prawo cywilne, opracowane głównie na podstawie przepisów obowiązujących w Małopolsce, przy współudziale Jana Gwiazdomorskiego, Leona Oberlendera i Tomasza Sołtysika. — Tom I. — Część ogólna. — Poznań 1931. — str. XX+422+32. — 8. —; Tom II. Prawa rzeczowe i rzeczowym podobne. — Poznań 1931. — str. XII+191. — 8.

Перед нами перші дві частини систему цивільного права та заява автора, що ще в 1931. році появиться том IV. (родинне і спадкове право), а в 1932. том III. (право зобов'язань та право заставу). — Докладну оцінку твору зможемо подати щойно після появи цілості, тут вже годиться зазначити, що твір цей виповнює діймаючу прогалину, яка повстала по вичерпанню саодиного систему цивільного права пера покійного проф. Тілля та „Нарисів“ (з 1909 і 1921 р.) автора. Брак такого підручника давався тим більше відчувати, що обов'язуючий у нас цивільний кодекс з 1811. р. змінено трьома новелями, виданими в часі світової війни, а крім цього, що внаслідок зміни політичних відносин доводиться нам доволі часто стрічати з постановами двох інших кодексів, обов'язуючих в Річипосполитій — німецького та наполеонського. Цю прогалину заповнює автор, даючи порівнючий виклад цивільного права після всіх трьох повищих кодексів, а до того додає цілу низку постанов тих законів, які мають зв'язок з цивільним правом. Притому доводить свою працю до найновіших часів, так, що узгляднює постанови таких нових законів, як гірничого права або й навіть і кодексу цивільного поступовання, який ще й не обов'язує. В першому томі (Загальні науки) на спеціальне підчеркнення заслугоує відділ науки про приватне міжнародне і міждільницьке право та вичерпуючий виклад права ґрунтових книг.

В другому томі докладно обговорює автор нову галузь приватного права, про котру досі в наукових підручниках промовчувано, а саме права на незмислових річах, як право: авторське, патентове, про знаки товарові, про взори і т. д. Можна годитися з поглядами автора на правний характер тих прав або й ні, все таки великою є його заслуга, що по раз перший на сторінках наукового підручника обговорює цю групу прав, яка тепер в систематиці підметових прав займає поважне місце з огляду на конечність охорони духових, особистих прав творця. Для студіюючої молоді на правничих факультетах цей підручник — велике добродійство, бож досі не було в Польщі ні одного подібного.

15) Prof. Leon Petrażycki: Wstęp do nauki prawa i moralności. Podstawy psychologii emocjonalnej. — Tłumaczył Jerzy Lande, prof. U. J. — Warszawa 1930. str. XII+310. 8.

16) Die Rechtsordnung der Vertragsversicherung. (Das Gesetz über den Versicherungsregulativ samt Nebenvorschriften) mit Erläuterungen von Dr. Albert Ehrenzweig. — Wien 1929. — Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung. — S. XXIV+624. — 16.

Прегарно і дуже совісно оброблений коментар до закону про обезпечення, причім автор додає дуже численну юдикатуру (очевидно лиш австрійську), та багато примірів і цілі пояснення поодиноких приписів закону. Це мабуть одинокий коментар до закону про обезпечення, на жаль надмірно — як на наші відносини — висока ціна цієї книжки (6 ам. долярів) не pozwoliть на її поширення.

17) Das österreichische allgemeine Grundbuchsgesetz in seiner praktischen Anwendung von weiland Dr. Heinrich Bartsch. — Sechste Auflage. — Wien 1928. — Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung. — S. XXIII+793. — 8.

18) Kommentar zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch bearbeitet von: Dr. Emanuel Adler, Dr. Robert Bartsch, Dr. Ernst Bettelheim, Dr. Alfred Handl, Dr. Heinrich Klang, Dr. Arthur Lehnhoff, Dr. Kamillo Ohmeyer, Dr. Oskar Pisko, Dr. Achilles Rappaport, Dr. Josef Schell, Dr. Wilhelm Schlesinger, Dr. Ernst Swoboda, Dr. Gustaw Walker, Dr. Egon Weiss u. Dr. Karl Wollff, — herausgegeben von dr. Heinrich Klang. — I. Band. (§§. 1—208), — Wien 1930, — S. 1008; I. Band. II. Halbband. (§§. 353—530) — Wien 1931, — S. 476; II. Band. I. Halbband. (§§. 531—555) — S. 128; II. Band. II. Halbband. (§§. 859—894) — S. 256; III. Band. (§§. 1090—1209) — S. 496; IV. Band. (§§. 1293—1405) — S. 352.

Виходить неперіодично чотириоаркушевими зшитками. Досі видано в цілості річеве право в опрацьованню Дра Гейнріха Клянґа. Коментар можна спокійно назвати найкра-

щим з усіх дотеперішних коментарів до цивільного кодексу австрійського, а сам особовий склад редакторів дає заповістку, що під оглядом наукової вартости буде він першої якости. Брак такого коментаря давався від часів вичерпання (впрочім тепер вже перестарілого) коментаря Штубенравха сильно відчувати. При цьому автори стараються при поодиноких постановах обговорювати докладно та систематично дану інституцію, так що коментар до певної міри заступає місце і наукового систему цивільного права. Приступна ціна в передплаті (3.20 шілінгів за зшиток) уможливить широким кругам набути цей дійсно незвичайно цінний для практика підручник.

Я. Л.

Про новий в'язничний регулямін.

Розпорядком з 20. червня 1931. р. завів міністер справедливости Чеслав Міхаловський: новий в'язничний правильник, яким зніс всі приписи, що досі обов'язували в Польщі щодо цього предмету.

Цей новий в'язничний правильник зовсім поминає різницю між звичайними карними (кримінальними) в'язнями а в'язнями політичними, та останнім віднімає ті полекші, які вони досі мали на підставі обов'язуючих розпорядків.

З приводу введення в життя цього нового в'язничного правильника в Польщі, влаштувала Редакція „Діла“ в цій справі **анкету** між нашими українськими правниками у Львові. В цій анкеті заявили свою думку: голова Союзу Українських Адвокатів: **др. Кость Левицький**, заступники голови: **др. Михайло Волошин** і **др. Маріян Глушкевич**, секретар **др. Лев Ганкевич**, та члени Виділу С.У.А.: **др. Володимир Старосольський**, **др. Євген Давидяк** і **др. Олександр Марітчак**.

Погляди наших представників української палестри на справу нового в'язничного правильника зійшлися в тому, що у повоєнному часі увійшли в Польщі в життя розпорядки з полекшами для політичних в'язнів, супроти чого новий в'язничний розпорядок міністра справедливости Польщі означає непослідовну реакцію в справі новітнього трактування політичних проступників.

ПРОХАННЯ. — **Януш Петро** в Новосілці п. Підгайці, укінчив VI. гімназійну класу, а не може кінчити гімназії з причини недостачі засобів. Тому звертається з проханням заняття в адвокатській канцелярії.

— Це прохання поручається узгляднити.

Оречення Найвисшого Суду.

302). §§. 141., 142. і 143. з. ц.

Аліментів для малолітньої правесної дитини муситься доходити в неспоровому поступованні, а повнолітні діти можуть жадати удержання в дорозі спору.

Найв. суд в неспоровій справі за визначення аліментів для мал. Л. С., правесного сина д-ра К. С. на зажалення М. С. і Р. С. від ухвали окружного суду у Львові як суду II. інстанції, якою затверджено ухвалу повітового суду, узляднів зажалення, ухилив оспорену рекурсом ухвалу і затверджену нею ухвалу суду I. інстанції і звернув справу рекурсовому судови з припорученням мериторичного розглянення внеску. З мотивів найв. суду: Сумніви і розбіжність в юдикатурі що до питання, чи при обов'язках родичів і дідів давати своїм дітям або внукам удержання, належить орікати в дорозі спору, чи в неспоровому поступованні, вирішив найв. трибунал у Відні своїм пленіссінарним ореченням з дня 19. X. 1915. През. 365/15 Нр. 237 книги юдикатів в тому напрямі, що аліментів для малолітньої дитини муситься жадати в неспоровому постуванні, а для повнолітньої в дорозі спору. Тої засади придержується також і найв. суд. За прийняттям неспорового поступовання при доходженні аліментів для малолітніх промовляє між іншими ось що: Постанова §. 21. з. ц., по якій малолітні діти знаходяться під спеціальною охороною закону, а переведення тієї засади потягає за собою конечність глядіти з уряду на це, чи батько сповнює наложені на нього по думці §. 141. з. ц. обов'язки і це тим більше, що вразі занедбування ним тих обов'язків може евентуально зайти потреба видати передбачені в §§. 177. і 178. з. ц. зарядження. Впрочім неспорове поступовання є значно скорійше і менше кошовне чим дорога спору, а також не можна б зрозуміти, чому правесна дитина мала б бути при доходженні аліментів інакше зглядно гірше трактована від неправесної дитини, для котрої, на випадок признання батьківства, устійнюється аліменти по §. 16. ціс. розп. з дня 12. жовтня 1914. Нр. 276. дн. з. держ. засадничо з уряду і в неспоровому поступованні. В даному випадку, хоча справи зовсім не розглядано, належить прийняти, що тут йде про дитину малолітню, бо по змістови внеску перебуває вона в закладі для немовлят. Можна також зі змісту внеску догадатись, що родичі дитини є добровільно сепаровані і що заключили позасудово якийсь уклад щодо удержування дитини, котрого батько не додержує. Вже такий зміст внеску узасаднював інгеренцію суду в цілі видання потрібних заряджень, про які згадує кінцевий уступ §. 142. з. ц.

(новеля з р. 1914.). Тому, що рекурсовий суд затвердив ухвалу І. інст., яка без розглянення внеску бабки і матері дитини відіслала жадаючих аліментів для дитини на дорогу спору, а обі ті ухвали є суперечні з законом, найв. суд на основі §. 16. ціс. патенту з дня 9. серпня 1854. Нр. 208. дн-зак. держ. узглядлив зажалення і ухилив так ухвалу рекурсового суду, як також і суду І. інстанції, переказуючи справу тому ж судови до меторичного розглянення (О. з 21/3. 1929, III. 1. Р. 212/29).

303). §§. 141., 143. і 1042. ц. з.

Від обов'язку удержування доньки не може батько звільнитись навіть тоді, колиб по сепарації подругів звернене жінці віно було достаточне на удержання доньки.

З §§. 141. і 143. з. ц. виходить, що матір є помічничею обов'язана удержувати дитину не лиш у випадку, коли батько не має ніяких засобів на удержання, але також тоді, коли його фінансові засоби є недостаточні.

Від законного обов'язку звороту видатків на удержання доньки не може батько звільнитись заявою, що прийме доньку до себе, бо вже виложені матір'ю видатки мусить він звернути. (§. 1042. з. ц.). З мотивів: Пізваний домагаєсь цілковитого звільнення його від обов'язку удержування доньки, тому, що він є бідний в порівнанні з позовницею, що вона за звернене її віно набула sklep в Кр., отже повинна з доходів того skleпу удержувати доньку і що донька скінчивши 18 літ, може вже сама удержуватись. Обидва суди устійнили, що пізваний заробляє місячно около 200 зол., отже не можна його уважати позбавленим засобів удержання (§. 113. з. ц.), а тим самим звільненим від обов'язку поношення коштів удержання доньки, котрий то обов'язок тяжить на ньому без огляду на маєтковий стан позовниці (§. 141. з. ц.). Від того обов'язку пізваний не міг би звільнитись навіть тоді, колиб по залишеній подружій спільноті віно жінки вистарчало на достаточне удержання доньки, бо віно призначене є для полекші мужеві при несенні зв'язаних з подружюю спільнотою тягарів (§. 1218. з. ц.), а не на звільнення мужа від обов'язку старатись за удержання дітей. Віно позовниці по устійненні відкличного суду вернуло до позовниці як її майно, тому пізваний не може вказувати на нього як на жерело удержання доньки. Пізваний є так довго обов'язаний доньку удержувати, поки вона сама не зможе вижитись (§. 141. з. ц.) і закон не означає віку дитини, від котрого той обов'язок гасне, отже пізваний не може тому лиш відмавляти доньці удержання, що вона скінчила 18 літ і мусівби хіба виказати, що донька має достаточні фізичні і умові условини до обняття заняття, відповідаю-

чого суспільному і маєтковому становищу родичів. Не можна доглянутись в поступованні позовниці, котра стараєсь дати донці старання і відповідаюче суспільному становищу пізаного образування, ніякої пересадної і законом неуса-снадненої дбайливості коштом пізаного. Також не може пізваний звільнитись від законного обов'язку звороту ви-датків на удержання доньки заявою, що прийме доньку до себе, бо вже виложені позовницею за пізаного видатки мусить він звернути.

Позовниця безпідставно оспорує присуд низших судів, призначуючий їй лиш 50 зол. місячно, які покривають лиш часть ложених нею за пізаного коштів на удержання доньки, через що всупереч постановам §. 143. з. ц. переки-нено на неї кошти удержання доньки, тому що поминаючи ту обставину, що позовниця не подала докладно кілька ви-дала вона на удержання доньки і тому не може твердити, що перекинено на неї часть коштів удержання, належить запри-мітити, що обов'язок батька не може йти дальше, чим на це дозволяють його фінансові засоби та що з §§. 141. і 143. з. ц. помічний обов'язок до удержування дитини має матір не лиш тоді, коли батько не має ніяких засобів на удержання, але також і тоді, коли ті засоби є недостаточні.

Також стійний є заміт, наведений в ревізії, що відклич-ний суд потрутив з квоти належної позовниці з титулу зво-роту виложених нею коштів удержання доньки те, що піза-ний вручив донці на одіж. Пізваний купив в літах 1926. і 1927. донці кілька одягів коштом около 800 зол., отже остільки сповнив супроти доньки свій обов'язок з §. 141. з. ц. і остільки позовниця менше видала на кошти удержання доньки, отже слушно відкличний суд признав позовниці менше о цю суму з жаданого нею звороту видатків. Не тре-ба тут було протиставлення того видатку до потручення проти правіжу позовниці (§. 1438. з. ц.), бо пізваний не мав і не має ніякого взаїмного правіжу до позов-ниці, а лиш виказав, що позовниця о таку суму ви-дала менше на удержання доньки. (О. з 26/2 1929. III. 1.) Рв. 257/29)

304). До §. 760., 300. і 579. з. ц. §§. 21., 22., 123. і 124. пат. несп.

Скарб державний на рівні з іншими спадкоємцями є управнений брати участь в спадковому поступованні в цілі береження правних інтересів передбачених в §. 760. з. ц.

Суд спадковий не є покликаний провірювати автентич-ність підписів свідків на завіщанні.

Здібність тестовання і дідичення чужинців у відношенні до недвижимостей, положених в Польщі, не є зависимою від

виказання взаїмності в державі, до якої належать тестатор і спадкоємці.

Найв. Суд в справі спадковій по помершому у Відні Й. Г., внаслідок ревізійних рекурсів внесених від ухвали апеляційного суду як рекурсового, котрою на рекурс Генеральної Прокураторії відділ у Львові, внесений іменем скарбу державного змінено ухвалу окружного суду в Т., узглядив рекурси, ухилив оспорену ухвалу і привернув до правної сили ухвалу першого суду. **З мотивів.** Виводи рекурсів, начеби Ген. Прокураторія в спадковому поступованні не могла вносити рекурсу, не є стійні, тому що по думці §. 760 з. ц. скарб державний є управнений як поставлений на рівні з іншими спадкоємцями брати участь в спадковому поступованні в цілі береження правних інтересів в цьому §-фі передбачених. Натомість влучні є виводи рекурсів, звернені проти правного погляду оспореної ухвали, чи завіщання щодо зовнішньої форми відповідає законним вимогам. Перший суд ствердив з відписів оригінального завіщання, що на цьому завіщанні підпис третього свідка є нечиткий і щойно по названні того свідка провів з оригіналу те назвисько. При тому стані річей апеляційний суд не маючи перед собою оригінального завіщання, не міг подавати в сумнів тотожності підпису з назвиськом свідка, ані перший суд не мав потреби переслухувати того свідка на зміст його підпису супроти цього, що обставину цю як безсумнівну ствердив з оригіналу завіщання. Що перший суд не міг з оригіналу завіщання відчитати назвиська свідка, це ще не дає підстави уважати підпис як відручний знак, тому що закон вимагає лиш підпису свідків для ствердження тотожності дотичного завіщання. Крім цього спадковий суд не є покликаний перевірювати правдивість підписів, а має лиш обов'язок глядіти, чи предложене письмо щодо змісту і зовнішньої форми відповідає законним вимогам (§. 579. з. ц. §§. 123. і 124. пат. несп.), а заміти щодо неправдивости підписів може вирішити лиш процесовий суд (§. 126. пат. несп.). В даному випадку перший суд не заперимітив ніякої недостачі в предложеному йому завіщанні відносно змісту і зовнішньої форми і тому уважаючи його як тестамент прийняв зовсім слушно на тій підставі заяви до спадщини, бо прийняття спадкових заяв, хоча б оснований на підставі сумнівного титулу, ще не пересуджує питання щодо важности дотичного титулу дідичення.

Також хибний є погляд правний оспореної ухвали, начеби здібність чужинців до тестовання і тестаментового або законного дідичення відносно положених в Польщі недвижимостей була зависимою від виказання, чи в державі, до якої належать тестатор і спадкоємці, обов'язують правні постанови, які признають такіж права польським горожанам. Зі становища закону австрійської дільниці, основою

міжнародного спадкового права є постанови §. 300. з. ц. і §. 21. і 22. пат. несп., а §. 33. з. ц. у відношенні до повисших постанов має лиш загальне значіння і має він на думці лиш формальну взаємність, а іменно, чи дотична держава, до якої чужинець приналежить, не трактує польських горожан під оглядом права, о яке ходить, гірше, чим власних горожан. В даному випадку стверджено, що так спадкодавець як і спадкочемці є переважно чужинцями, які походять з бувшої Росії і ще не набули доси горожанства другої держави. Однак хочаб спадкодавця і спадкочемців можна уважати за російських горожан, то і в тому випадку відмовлення російсько-совітським емігрантам права тестовання і дідичення тут положених нерухомостей моглоб мати місце лиш в дорозі відвіту, оснований на окремих законах. Таких законів досі в Польщі нема, а противно, признаючи навіть чужинцям услівне право набування нерухомостей в законі з 24. марта 1920. поз. 178. Дн. зак. Р. П., виразно в 8. арт. цьогож закону зазначено, що те обмеження не відноситься до перенесення власности нерухомостей в дорозі спадщини. Та сама постанова знаходиться також в §. 3. розп. ради мін. з 1. серпня 1930. поз. 484/30 дн. зак. Р. П., яке примінює у відношенні до совітських республік матеріально-правний відвіт. Впрочім булоб очевидною непослідовністю відмовляти емігрантам, російським підданам права тестовання і здібности дідичення тут положених нерухомостей, якщо тих нерухомостей ані не сконфісковано в хосен держави, ані ніякий закон не обмежив російських підданих свобідно розпоряджувати тими нерухомостями, актами між живучими.

З повисших причин належало: узглядняючи рекурси привернути до правної сили ухвалу першого суду. (О. з 23/12. 1930. III. 1. Р. 413/30).

305). §. 830. з. ц.

Заміт, начеб знесення співвласности через продаж чиншової камениці, підлягаючої заповіді про охорону льокаторів була не на часі, тому, що господарські відносини унеможливають осягнення ціни відповідаючої передвоєнній вартости і теперішнім коштам будови, не є стійний.

З мотивів найв. суду. По думці §. 830. з. ц., кождий учасник має право домагатись знесення співвласности, але не в невідповідній порі і зі шкодою інших учасників. Пізваний не навів, яку шкоду мавби понести через продаж спільної реальности, а тільки закинув, що продаж не є на часі, тому що господарські відносини унеможливають осягнення ціни відповідаючої передвоєнній вартости і теперішнім коштам будови. Ті причини не є достаточні, щоби відмовити позовникови прислугуючого йому силою закону права жа-

дати знесення співвласности, бо при оцінці цього права мусять бути узглядені дійсні відносини, як також зміни, які війна і її наслідки викликали у всіх ділянках господарського життя. Обниження вартости передвоєнних домів у відношенні до нових будинків спричинили в значній мірі обмеження закону про охорону льокаторів, якого ухилення при теперішніх відносинах в найближшій будуччині не можна надіятись. Тому рішачими про правіж позовника мусять бути не згадані висше відносини що до вартости, а обставина, чи теперішні відносини є нормальні і постійні, а тим самим, чи можуть бути підставою господарських оборотів також у відношенні до нерухомостей. Є загально відоме, що також устійнив суд I. інст. на підставі оречення знатока, що теперішні відносини можна уважати як нормальні, що валюта від трьох літ устійнилась, як також відсоткова стопа не виказує більших захитань. Є також відоме, що досягнення передвоєнного стану в господарських і кредитових відносинах не буде могло наступити не лиш в найближчих роках, але також через довгий еще час. Отже коли валютіві, кредитові і господарські відносини уможливають вже тепер оборот нерухомостями і фруктифікація готівки в повновартісних валютах є законом допускаема, нема стійної причини до відсування здійснення права позовника на неограничений час, в яким відносини моглиб поліпшитись, якщо взагалі не відомо, чи вони поліпшуться, і приневолувати його оставатись в спільноті довгі еще літа, і це тим менше, що уділ його в співвласности є переважаючий (§. 822. з. ц.). (О. з 5/6. 1929. III. 1. Рв. 997/29).

306). §§. 830. і 841. з. ц.

У вироці орікаючому про знесення співвласности нерухомостей ліцитаційні услівя можуть, але не мусять бути устійнені. З мотивів найв. суду. Якщо ліцитаційних услівій не устійнено вироком, має позовник предложити їх екзекуційному судови з екзекуційним внеском. Екзекуційний суддя по дозволенні екзекуції зарядить розправу над устійненням ліцитаційних услівій на підставі засад неспорового поступовання (§§. 272—280. п. ц. і 352. о. е.), не допускаючи майоризації тих, що не годяться на предложені услівя спільників і устійнить, як нема згоди, услівя на підставі вислідів розправи, евентуально по переведеній оцінці нерухомости, одначе не по засадам ординації екзекуційної. В цьому є запорака для слабших фінансово спільників, що не будуть підчинені волі сильніших фінансово спільників і що продаж не наступить понизше ринкової ціни. (О. з 15/5. 1929. III. Рв. 2002/28).

307). §. 879. ч. 4. з. ц.

Акт виконання умови стається неважний, хоча саму умову важно заключено, якщо відносини так змінились, що виконання умови противилосяб засадам слухності і добрим обичаям. З мотивів: Також акт виконання умови стається неважний, коли заходять умовини передбачені в §. 879. ч. 4. з. ц., хоча саму умову важно заключено, якщо пізнійше відносини так змінились, що точне її виконання противилосяб засадам слухності і добрим обичаям. Так сталося якраз в даному випадку, бо пізвані свідомо використовуючи невідрадні положення своєї близької своячки, котра не мала засобів навіть „на кусник хліба“, приневолити її прийняти разячо дрібну суму, бо представляючи вартість трийцять-кількох золотих, на уморення її правіжу в сумі понад два-цять тисячів золотих. Заміт наведений в ревізії, що не всі пізвані є однаково маєтні, не може бути по думці §. 504. уст. 2. п. ц. розгляданий, тому що пізвані в I. інстанції ніяких до-тичних тверджень ані внесків не навели. (О. з 21/5. 1929. III. Рв. 743/28.).

308). §. 929. з. ц.

Сторона, що набуває свідомо через заступника ґрунт в половині чужий, не може по думці §. 929. зак. цив. жадати евікції. З мотивів: З устійнень відкличного суду безсумнівно виходить, що позовниця, а властиво виступаючий в її імені муж її Микита З., купуючи у пізваного і відбираючи від нього в посідання цілу східну половину парцелі гр. ч. кат. 328/2. в тих розмірах, в яких її посідала померша жінка пізваного, ділав в злій вірі і зі свідомістю, що купує більше, чим пізваному з тої парцелі належиться. Доказом злої віри у Микити З. є його власні зізнання, що пізваний предкладаючи йому купно спірного ґрунту сам заявив, що той ґрунт засіяла рідня його помершої жінки і він продає його, тому, що не хоче вести судового спору, однак Микита З. як чужий може його купити. Зла віра заступника шкодить його властителеви, судпроти чого позовниця набувши свідомо ґрунт в половині чужий, не може по думці §. 929. з. ц. жадати по тій причині евікції від пізваного, а то тим менше, що вона навіть не твердить, щоби пізваний при зоключенні умови зобов'язавсь набути для неї дальші уділи, в спірній парцелі, які одержали в спадщині свояки його жінки, ані не доказала правдивости свого твердження, наведеного в позві, на-чеб пізваний впевняв її при продажі спірного поля, що те поле також на підставі умови заключеної ним з рештою спадкоємців його жінки припало йому в цілости на власність. Тому ревізія від вироку апеляційного суду у Львові, яким на відклик пізваного змінено вирок окружного суду в Чорткові і позовницю з її жаданням зізнання пізваним

контракту до інтабуляції її за власницю парцелі гр. ч. кат. 328/2. гром. 3., не є стійною. (О. з 21/5. 1929. III. Рв. 572/29.).

309). §§. 1042., 1295. і 1325. з. ц.

Каса хорих, яка мала видатки на лікування і підмоги тяжко ушкодженого на тілі, може домагатись від виновника звороту тих видатків.

З мотивів Найв. Суду: Пізваний відповідає по думці закону (§§. 1295. і 1325. з. ц. за видатки позиваючої каси, бо хоча вона була обов'язана до тих видатків на підставі заключеної забезпечуючої умови з пошкодованим І. С., то не тратить вона свого правіжу за зворот видатків по думці §. 1042. з. ц., тому що без значіння є по думці цієї постанови, чи кошти, які пізваний силою закону має вирівнати, заплатив за него хто інший на підставі заключеної з пошкодованим умови, чи без ніякого обов'язку. Знамя забезпечуючої умови як льосової не може мати ніякого впливу на відношення, яке заістнувало з §. 1042. з. ц. між ведучими спір сторонами. Рішальним для заістнування відповідальності з §. 1042. з. ц. є заплата довгу за другого, основаного на законному обов'язку, анімо обліганді. Зі знамени забезпечення на випадок недуги, основаного на законному обов'язку, виходить, що позиваюча каса, як покликана виконувати вложені на неї обов'язки в загальному інтересі, не може зрікатись управнень прислугуючих їй від третих осіб, тому сплачуючи довг, за котрий відповідає пізваний, робила це анімо обліганді, що впрочім доказує обставина, що зголосила вона свій правіж проти пізваного в карному поступованні. Розширення законом обов'язку забезпечення також на випадки недуги, спричиненої виною третих осіб, є впливом публично-правного знамени закону з 19. мая 1929. Ч. 44. дн. зак., який мав на цілі дати забезпеченням негайну матеріяльну поміч на лікування і удержання, без огляду на непевне, бо зависиме від майна виновника відшкодування, котре часто лиш дорогою спору можна було дістати. Для виказання твердження, що позиваюча Каса покриваючи спірні видатки, не зробила цього анімо обліганді, пізваний не старався навіть нічим доказати, отже винен спірний правіж по думці §. 1042. з. ц. заплатити. Позовниця не може доходити свого правіжу на основі постанов §. 1295. з. ц., як це приймає відкличний суд, бо не можна згодитись з правним поглядом відкличного суду, начеби шкоду для позиваючої Каси спричинив пізваний. Переступство пізваного булоб не спричинило видатків, якщоб пошкодований не був забезпечений в позиваючій касі, отже нема між вчинком пізваного а шкодою каси причиневої звязи, потрібної по думці §. 1295. з. ц. — Ділання пізваного було тим зовнішнім чинником-випадком, який зреалізував услівя обез-

печуючої умови і не можна його уважати за провину супроти позичаючої каси. Провина пізваного не може полягати в цьому, що його засуджено за спричинене ним ушкодження, а інших обставин, котрі моглиб вказувати на його долюс або кульпа, позиваюча каса не навела. Також не може позиваюча каса свого правіжу доходити на основі постанов §. 1422. з. ц., бо ці постанови ріжні від §. 1042. з. ц. нормують відносини на випадок заплати за другого довгу, який заістнував на підставі умови, а не закону. (О. з 7/5 1929. III. Рв. 736/29).

310). §. 1099. з. ц. і арт. 24. зак. з 17/12. 1921. поз. 6. з 1922. р. дн. зак. змінений арт. 7. зак. з 2/8. 1926. поз. 550. дн. зак.

Постанови висше покликаного закону, по котрим податок від льокалів обовязані є вимірювати і стягати органи мійських комунальних звязків безпосередно від льокаторів, котрі є обовязані до заплати того податку, та які роблять вилім в загальній засаді, прийнятій в §. 1099. з. ц., не виключають можности іншого унормування оплати льокаторського податку в дорозі умови. З мотивів: Артикулом 24 зак. з дня 17. грудня 1921. поз. 6. з 1922. р. дн. зак. наложено обовязок оплати льокаторського податку на особи фізичні або правні, які займають підлягаючі податкови льокалі, а власник реальности був обовязаний той податок стягати від льокаторів і оскільки в означеному речинці не повідомив дотичної влади про відмову заплати, обовязок заплати переходив на нього за регресом до льокаторів. Постанови ті змінені арт. 7. закону з дня 2. серпня 1926. Ч. 24. поз. 550. дн. зак. остільки, що податок від льокалів обовязані є органи мійських комунальних звязків вимірювати і стягати безпосередно від льокаторів, які по думці арт. 1. уст. 2. є на дальше обовязані оплачувати той податок. Висше покликані постанови закону роблять вилім в загальній засаді прийнятій в §. 1099. з. ц., але не забороняють інакше унормувати обовязок оплачування того податку на підставі заключеної умови. Суд I. згідно з вислідом розправи устійнив, що позовник на підставі заключеної устної умови приняв на себе обовязок оплати всіх побічних належитостей від винаймленогоо льокалю промисловогоо, отже і льокаторського податку, що згідно з тою умовою оплачував його не лиш до часу входу в життя закону з 1926. року, але також і пізніше і що по тій причині не зголошував до пізваного ніяких регресових правіжів. Правний погляд відкличного суду, що повисша устна умова є неважна по причині браку формальности, потрібної по думці арт. 3. закону про охорону льокаторів, є хиблений, тому що арт. 3., котрого напис звучить: „допускаема підвижка комірного“, не може відноситись до даного випадку, бо тут не ходить про підвижку комірного, котра може бути важно умовлена лиш на письмі, а про пільги для льокатора через звільнення його від

оплати побічних належитостей. Якщо вкінці зважиться, що постанова §. 887. з. ц. зістала ухилена (§. 95. III. нов.), а блудом спричиненим незнанням закону позовних не може заслонюватись з огляду на те, що висше представлений стан справи на такий блуд не вказує, а крім того тому, що обов'язок оплати льокаторського податку унормовано добровільною умовою, пізваний був в праві заплачену ним квоту з титулу льокаторського податку потрутити собі з комірнього, котре виносило значну суму (350 долярів місячно), а тимсамим жадання позовника заплати від пізаного тієї потрученої суми не є слушне і тому належало привернути до правної сили вирок першого суду, яким позовника з жаданням позову віддано. (О. з 27/2. 1929. III. Рв. 1721/28).

311). §§. 1151., 1165. і 1166. з. ц.

Умову щодо виставлення будинку на ґрунті замовляючого після предложених ним плянів і з матеріалів підприємця будови, в разі сумніву, належить уважати за умову про твір, а не за умову купна. З мотивів: Найв. суд одобрює правний погляд відкличного суду, що умову в справі виставлення за винагородою будинку на ґрунті замовляючого і після предложених ним плянів та з матеріалів підприємця, належить уважати в разі сумніву за умову про твір, а не за умову купна (§§. 1151., 1165., 1166. з. ц., §. 150. III. нов.). Хоча умову в справі будови заключено перед днем 1. січня 1917., внаслідок чого зновелізовані постанови §§. 1165. до 1174. з. ц., які відкличний суд мав на думці, тут ні при чому (пор. §. 152. III. нов.), то й зі становища давньої постанови §. 1158. з. ц. вирішення цього питання не вийшлоб інакше. Так замовляючий як і підприємець достарчають части до цілости, про яку йде, т. є про будинок на означеному ґрунті, та ґрунт замовляючого є річю головною, котрої приналежністю мав статись будинок (§§. 294., 297. з. ц.). Крім цього з розправи виходить, що сторони не мали наміру заключати умови про купно будівельних матеріалів, лиш заключили умову про виставлення будинку. Також влучна є в оспореному вироді інтерпретація §. 1486. Ч. 1. з. ц. По цій постанові задавнюються в трьох літах належитости за доставу річей або виконання робіт або за інші чинитьби в заробковому підприємстві. Належитости за виконання твору підпадають також під цю постанову. В умові про твір, замовляючому не йде ані про доставу річей, ані про виконання робіт, лиш про доконаний твір як вислід, але §. 1486. Ч. 1. з. ц. вичислює також інші чинитьби в заробковому підприємстві і нема стійної причини виключати їх з обсягу належитости за твір. Також законодавчі матеріяли промовляють за тим поглядом. Після справоздання Правничої Комісії Палати Панів, не вчислено в §. 1486. Ч. 6. з. ц. нарочно інженірів, архітектів і геометрів, бо якщо вони є установлені до

виконання публичних чинностей (головно геометри), то булоб це зайве супроти змісту постанови. Крім цього, по провідній думці цілої постанови не було причини установляти коротшого задавнення для правіжів інженірів і архітектів, тому що умови про твір, получені з їх заняттям, є часто великими підприємствами і є вони часто більше артистичного, чим промислового значіння, внаслідок чого не можна їх зачисляти до „інтересів щоденного життя“ (Матеріялієн, Відень 1916. стор. 428 і далші). З того видно, що не було взагалі наміру виключати зпід постанови про трьохлітнє задавнення належитостей за виставлення будинку, якщо належитости інженірів і архітектів лиш тому вилучено, що хоча не все, но часто їх твори мають знамя артистичної праці. В даному випадку позовники не приналежуть до категорії інженірів ні архітектів.

Вкінці влучно числить відкличний суд початок бігу задавнення від 1. цвітня 1916. (§. 199. III. нов.), відчислює час від 1. листопада 1918. до 30. червня 1922., тому що кінець задавнення припадав в той період часу (арт. 1. зак. з 26. марта 1919. Ч. 27. поз. 246. дн. зак. і арт. 1. зак. з 30. червня 1920. Ч. 52. поз. 318. дн. зак.), і счисляючи 31 місяців перед і 5 місяців по тому часі, уважає задавнення покінчене з днем 1. грудня 1922. Влучний є також погляд, що числячи навіть задавнення від 24/4. 1920., коли Краєва шкільна рада переказала позовникам до виплати квоту 7.000 Mk., кінець припадає на час перед внесенням позову, бо постанова арт. 1. закону з 1919. р. не здержує початку бігу задавнення. (О. з 13/2. 1929. III. Рв. 1009/28).

312). §§. 1220. і 1221. з. ц.

Визначення віна по думці постанов §§. 1220 і 1221. з. ц. належить до неспорového поступовання, а не до процесового. З мотивів: Ревізія не є стійна, бо позовниця не доказала, що блп. її батько Василь П. віддаючи її заміж, обіщав її дати шість моргів поля як віно, тому віддалення позовниці з жаданням позову було влучне. Вправді зізнав свідок І. П., а також позовниця слухана як сторона, що блп. Василь П. віддаючи позовницю заміж крім готівки і движимостей обіщав її дати як віно також ґрунт, з чого ревізія робить висновок, будьтоби суд був обовязаний по думці §§. 1220. і 1221. з. ц. визначити позовниці віно в ґрунті. однак — хоча позовниця в засаді має рацію, найв. суд не мав можности близше розглядати того питання в теперішньому поступованні, тому що по думці покликаних висше законних постанов визначення віна належить до неспорového, а не до процесового поступовання. (О. з 22/1. 1929. III. Рв. 503/28).

313). §§. 1325—1327. з. ц. §§. 45—47. зак. про обезп. робітн. від випадків з 28/2. 1887. Ч. 1/88. дн. з. держ. і зак. з 7/7. 1921. поз. 413. дн. зак.

Підприємець відповідає ушкодженому в його підприємстві робітникови, забезпеченому в Закладі обезпечень робітників від випадків, лише за ту суму відшкодування, котра належалабся ушкодженому по думці постанов §. 1325—1327 з. ц., а не має бути виплачена силою зак. постанов закладом обезпечень, одначе лиш тоді, якщо він або його законний заступник випадок нарочно спричинили. З мотивів найв. суду: По постановам §§. 45—47. закону про обезпечення робітників від випадків, удержаним в силі законом з 7. липня 1921. ч. 65. поз. 413. дн. зак. вступає в місце винувників випадку Заклад обезпечень як зобов'язаний до відшкодування. Винувники відповідають ушкодженому лиш за ту суму відшкодування, котра по думці §§. 1325—1327. з. ц. йому належалаб, а не має бути виплачена Законом обезпечень силою законних постанов. Але підприємець в повисших розмірах відповідає лиш тоді, коли він сам або його законний заступник випадок нарочно спричинили. Впрочім не відповідає він супроти робітників навіть за тяжку недбайливість, і це з огляду на свої переважуючі на обезпечення робітників чинитьби. Виводи ревізії, що в даному випадку пізваний нарочно випадок спричинив, не є стійні, бо ділання зглядно залишення лиш тоді має знамя нарочности, коли посередно або безпосередно було спрямоване на викликання якихсь конкретних наслідків. Суттєвим знаменем нарочного ділання є злий намір (долюс), на який в даному випадку не покликуюлося, супроти чого не може бути бесіди про відповідальність підприємця, передбачену в §. 46. покликаного висше закону. (О. з. 26/2. 1929. III 1. Рв. 164/29).

314). §. 1431. зак. цив.

Льокаторови вільно домагатись 'позвом звороту заплаченої ним неналежної надвижки комірного.

Перший суд признав позовникови зворот жаданої ним надвижки комірного, заплаченої понад норми означені в арт. 6—9. зак. про охор. льокат., а суд апеляційний віддалив позовника з цим жаданням, тому, що нема ніякої постанови в тепер обов'язуючому законі про охорону льокаторів з дня 11. цвітня 1924. Ч. 39. поз. 406. дн. зак., щоби винаймаючий був обов'язаний до звороту побраної ним надвижки комірного всупереч постановам того закону. Не постановляє цього арт. 10., котрий є впрочім майже рівнозвучний з арт. 9. закону про охорону льокаторів з дня 18/12. 1920. Ч. 4. поз. 19. дн. зак. 1921. і якраз в цьому ріжниться від нього, що не містить вже в собі першого уступу арт. 9. попередного закону, по ко-

троду умова була неважною щодо недозволеної законом надвижки комірної і додаткових оплат. Перший уступ арт. 9. попереднього закону в зв'язи з 3. уступом цього ж артикулу виразно постановляв, що можна домагатись звороту тієї надвижки. Випущення 1. уступу 9. арт. в 10. арт. теперішнього закону зовсім змінює значіння тієї постанови. Вправді і після теперішнього закону про охорону льокаторів умова про заплату висшого комірної понад допустиме законом є неважна по думці §. 879. з. ц. (в зміненому змісті III. новелею), тому що противиться вона законній забороні домагатись комірної понад границі означені в арт. 6. закону про охорону льокаторів з 11/4. 1924., однак закон той нігде не згадує, що можна домагатись звороту заплаченої недозволеної законом надвижки, а також і по думці §. 1434. з. ц. позовник не може домагатись тієї надвижки, тому, що виплачуючи цю надвижку знав, що не є обов'язаний її платити (§. 1432. з. ц.). Найвисший суд в засаді признав комірникови право домагатись звороту неналежної надвижки, тому що висота комірної по арт. 6. закона про охорону льокаторів з дня 11/4. 1924., крім випадку, передбаченого в уст. 1. арт. 3., не може переступати границі означеної в арт. 6—9.; а ця постанова є категорична і умова заключена всупереч тій постанові відносно законом недозволеної надвижки є неважна (арт. II. Ч. 4.), однак з огляду на те, що предметом найму крім мешкання з пр. були також три городці, які по думці арт. 2. буква к., хоча становлять приналежність мешкання, виняті є з під охорони льокаторів, а тимсамим їх вартість чиншова не підпадає під норми арт. 6—9. і заміту пізваної сторони, що річна чиншова вартість тих городців виносить 250 зол. не перевірено, через що не є можливе устійнити висоти взаїмних належностей обох сторін, найв. суд ухилив вирок обох нижших судів для доповнення тієї недокладности. (О. з 10/2. 1927. III. Рв. 1010/26).

315). §§. 1431. і 1432. з. ц.

Зобов'язання неважні з інших причин, а не по причині браку формальности, отже і з причин §. 879. з. ц., не підпадають постановам §. 1432. з. ц.

З мотивів суду I. інст.: Позовник домагається від пізваного заплати квоти, та з цим жаданням його віддалено, подаючи, що квота відносна не належить йому від пізваного, тому, що мешкаючи в часі від 1. листопада 1925. до 1. цвітня 1927. в реальности пізваного платив йому в тому часі комірне по 22 зол. 50 сот. місячно, отже платив більше, чим був обов'язаний по закону про охорону льокаторів і жадана в позві квота виносить ту різницю. Як причини плачення надмірного комірної позовник подає, що був в примусовому положенні, бо не мав даху над головою і пізваний зумів використати те

його положення. Жадання позовника не є стійне, бо хоча по думці арт. 3. уст. 2. закону про охорону льокаторів з дня 11. квітня 1928. ч. 39. поз. 406. дн. зак. добровільна умова сторін що до висоти комірнього за мешкання занімане позовником (одна кухня з пр.) не є допускаема, однак мимо того позовник не має права жадати звороту надплаченої надвижки понад законні норми, тому, що ніяка правна постанова того не передбачує. Позовник оплачуючи комірне знав, що платить за багато а в примусовому положенні він не находився, бо не мусів платити комірнього в умовленій висоті, і якщоб був платив лиш унормоване законом комірне, бувби не втратив мешкання, бо обнявши правно мешкання оставав від тоді під охороною закона про охорону льокаторів. Тому по думці §. 1432. з. ц. не може він домагатись звороту заплати того, про що знав, що не є обовязаний платити.

Окружний суд змінив вирок І. інст. З мотивів: Погляд І. суду не є стійний, тому, що не ма доказу, начеби позовник свідомо платив надмірне комірне, бо розправа не виказала, щоби спірна убікація була предметом найму в році 1914., а підставове комірне устійнено шойно в теперішньому спорі на підставі оречення знатоків. Отже позовник міг припускати, що пізваний бере надмірне комірне, однак не міг знати, чи і оскільки є воно надмірне, а тим самим не можна прийняти, що він знав (§. 1432. з. ц.), що платить без обовязку. Вправді позовник обнявши спірне мешкання міг був жадати судового устійнення підставового комірнього, однак якщо він того не зробив, то не можна еще приймати, що він знав про те, що платить надмірне комірне і кілько виносить неналежна пізваному надвижка, а тим самим не можна доглянути в тому поведенні позовника *animus donandi*, який міститься в послідному реченні §. 1432. з. ц. Якщо крім цього зважиться, що заключена між сторонами умова не лиш нарушує категоричний наказ з арт. 3. закону про охорону льокаторів, але також умовлене комірне, щонайменше чотирократно перевисшує підставове комірне, — що пізваний не твердить зовсім, що на предмет найму поробив якінебудь вклади, якіб оправдували таку підвижку комірнього, то побирання пізваним так значно надмірного комірнього за однокімнатне мешкання, котре навіть не має підлоги, представляється як мешканева лихва та удержання в силі такої умови, котра є неважною по постановам §. 879. ч. 4. з. ц., противилосьби впрост добрим обичаям.

Найв. суд в узгляднені ревізії пізваного ухилив оба вироки низших судів і поручив першому судови доповнити розправу — **з мотивів:**

Відкличний суд орік згідно з жаданням позову на основі постанов в §§. 879. уст. 2. ч. 4. і 1431. з. ц. в противенстві до

першого суду, котрий віддалив позовника, приймаючи за істнування вимогів з §. 1432. з. ц. Належалоб передусім означити взаємне відношення тих правових постанов з огляду на стан справи. Як позовник знав, що платить комірне понад законну норму, то не може домогатись звороту заплаченої надвижки (§. 1432 з. ц.), але і в тому випадку може його жадати як що пізваний визискав його примусове положення, щоби вимовити собі комірне надмірно високе (§. 879. уст. 2. ч. 4. з. ц.), бо в послідному випадку буде без значіння та обставина, чи позовник знав, що не є обов'язаний платити таке високе комірне. Постанова §. 1432. з. ц. не відноситься до умов матеріально (безглядно) неважних, тому, бо право жадання звороту чинитьб, довершених на підставі таких умов, не є зависиме зовсім від блуду того, що платить, а крім того та постанова між виїмками від засади §. 1431. з. ц. вичислює лиш довг неважний по причині браку формальности. Звідсі конечний противний внесок, що зобов'язання неважне з інших причин, отже і з причини §. 879. з. ц. не підпадають під постанови §. 1432. з. ц. Перший суд віддалив позовника прийнявши, будьтоби він знав, що платить за високе комірне (позовник того в апеляції не оспорював), а крім того тому, що по заключенні умови не був вже приневолений платити умовлене комірне, супроти законної охорони льокаторів, однак суд той переочив, що позовник закинув примусове положення в хвилі заключення умови найму. У відкликанні позовник оспорив недокладність розправи, бо ту обставину доказував в позві переслуханням сторін, а відкличний суд покликуючись на постанови §. 879. уст. 2. ч. 4. з. ц. прийав знамена лихви мешканевої, хоча не провірив заміту позовника про його примусове положення і визискання того положення пізваним. Ту хибу в переведенні розправи підніс зовсім влучно пізваний в ревізійному письмі, бо вона дійсно стоїть на перепоні основному розгляненні справи (§. 503. ч. 2. п. ц.) і тому було конечне ухилення обох вироків низших судів (§. 510. уст. 1. п. ц.). (О. з. 29/1. 1929. III. Рв. 649/28).

316). §§. 1478. і 1489. з. ц. і арт. 355. з. торг.

Правіж за відшкодування оснований на арт. 355. з. торг. задавнюєсь в трьох літах від часу, коли продавець начав проволікати доставу товару. Правіж за звороти заплаченої згори ціни купна задавнюєсь на випадок розв'язання умови в 30. літах. З мотивів найв. суду: Наведений в ревізії пізваного заміт недокладности відкличного поступовання по причині нерозслідження вартости дерева, котре пізваний одержав при розв'язанні умови з К. Л., є вже тому хиблений, що не наведено його у відкликанні, бо в ревізії не можна оспорювати таких хиб відкличного поступовання, яких в цьому поступованні не оспорено. Думка висказана від-

кличним судом, будьтоби правіж позовника про відшкодування заістнував найпізнійше з кінцем 1919. року, не є фактичним устійненням і тому не може бути оспорена як ревізійна причина з §. 503. ч. 3. п. ц. — Що до задавнення правіжів позовника, то хоча арт. 355. зак. торг. не означає речинця до виконання прислугуючого купуючому права вибору: супроти продавця, що є в проволочі, то однак засада доброї віри в доповнюванні зобовязань і чесноти в обороті недозволяють на існування за довгої непевности що до цього, яке з тих управнень купуючий хоче вибрати. За довге мовчання управненого до вибору контрагента мусить прийматися як згоду на недоповнення умови другим контрагентом і зречення належної йому чинитьби. Отже якщо позовник мимо упливу продовженого речинця доставки з днем 1. жовтня 1919. також по безуспішному упливі додаткового речинця, визначеного до дня 28. жовтня 1919. не робив через шість літ ніяких заходів, бо з позовом виступив щойно в дни 8. мая 1925., то супроти упливу так довгого часу втратив він прислугуючі йому з арт. 355. з. торг. права і не може домагатись ані доповнення умови, ані відшкодування, яке впрочім по думці §. 1489. з. ц. задавнилось. Тому зовсім слушно віддалив відкличний суд позовника з його жаданням звороту квоти 7.500 корон з титулу звороту провізії, заплаченої ним Л. Г. Інакше представляєсь правіж позовника за зворот ціни купна, зглядно зачету в квоті 75.000 корон, виплаченого пізваному на дерево, що мало бути доставлене. Цей правіж не є з відшкодування, бо оснований є на §. 1435. з. ц. і як такий задавнюєсь у звичайному в §. 1478. з. ц. означеному речинці. Присудження позовникови тієї квоти не противиться постановам §. 405. п. ц., хоча в позові названо її як відшкодування, бо в позові виразно наведено, що позовник домагається її з титулу звороту зачету на ціну купна. Відносно висоти перечислення тієї належитости, Найв. суд не бачив ніякої причини до її обниження, а це з огляду на вину пізваного в невиконанні зобовязання (§. 29. буква д. розп. валь.), устійнену на підставі зізнань свідка К. Л. а навіть самого пізваного, з яких оказується, що Л. на вислане подання одержав в червні 1921 затвердження господ. плянів, уможливлуючих йому вируб дубини, однак пізваний не домагаючи затвердження тих плянів без відома і згоди позовника розвязав в дні 6. грудня 1920. умову з Л. і відібрав цілу виплачену Л. суму а навіть задержав собі відібраних позовником 700 метрів куб. дерева. (О. з лютого 1929. III. Рв. 2297/28).

317). Арт. 137. і 85. зак. торг.

Постанова арт. 137. відноситься тільки до явної торговельної спілки т. є до торговельного підприємства, веденого

двома або більше учасниками під спільною фірмою, якщо уділ спільників не є обмежений до вкладки (арт. 85. з. торг.). Інші є права спільників при такому торговельному підприємстві без спільної фірми. Є це зарібкова спілка, до якої відносяться постанови цивільного права (арт. 85. з. торг.). Найв. суд в спорі за видання дерева і знесення співвласності через продаж трьох критих шіп, деревляного будинку і паркану узглядив в часті ревізію орікаючи, що пізвані винні призовити на розібрання і знесення спільної власності через публичну продаж трьох шіп, одного деревляного будинку і паркану (котрих розміри і приналежність ближше означено і на знесення співвласності через продаж движимостей (в будинку, подрібно наведених) і на розділ узисканої з продажі ціни купна у відношенні співвласності між обі сторони. **З мотивів:** Оба низші суди віддаючи позовника з жаданням позову покличались на постанову арт. 137. зак. торг., яка відноситься тільки до явної торговельної спілки, при котрій на випадок незгоди на інший спосіб розв'язання маєткової спільноти обов'язує примусова ліквідація, яку переводять спільники або інші ліквідатори, установлені спільниками, контрактом спілки або заіменувані судом на внесок одного зі спільників. Задачею ліквідаторів є покінчити інтереси спілки, доповнити зобов'язання, стягнути вірительності, згрошевити майно спілки і розділити його поміж спільників. Спосіб згрошевлення движимостей залежить від розпізнання ліквідаторів. Розділ майна має відбутись в готівці, а не в натурі і це навіть тоді, коли спільник вніс маєткові предмети до спілки, якщо вони перейшли на власність спілки (арт. 91, 133, 137. і 144. зак. торг.). З повисшого оказується, що як спільники згідно не розділять майна спілки, то не має ніхто з поміж них права домагатись поділу майна в натурі і видання йому поодиноких предметів, ані не має права домагатись знесення спільної власності движимостей через публичну ліцитаційну продаж. Так поступається при розв'язанні явної торговельної спілки т. є. торговельному підприємстві, веденому під спільною фірмою через дві або більше осіб, якщо уділ спільників не є обмежений до вкладки. (арт. 85. зак. торг.). Інші є права спільників при такому торговельному підприємстві без спільної фірми, так званій зарібковій спілці, підлягаючій постановам цивільного права (арт. 85. зак. торг.). Тут розв'язання маєткової спільноти відбувається по думці §§. 1215, 830, 841. і 843. з. ц. і майно розділюється в натурі або при вимогах з §. 843. з. ц. продається публично на ліцитації, а ціну купна розділюється поміж спільників. В даному випадку нема підстави, щоби прийняти наче би спілка торгівлі деревом, заключена між позовником а спадкодавцем пізваних, була явною торговельною спілкою, бо ніхто в спорі не твердив, щоби спілку ве-

дено під спільною фірмою. Не виходить це також зі змісту умови спілки ані із зізнання сторін і свідків. Та обставина, що її предметом були торговельні інтереси, не надає їй ще знамен явної торговельної спілки. Тому правіж позовника належить розглядати як учасника зарібкової спілки і оскільки він домагається знесення спільної власности шіп, будинку, паркану і інших движимостей приналежних до спілки через ліцитаційну продаж і поділ ціни купна розмірно до висоти уділів, жадання його є слушне. Пізвані згодились на публичну продаж клюпи, залізної печі, вивіски, стола, крісла і лямпи, а щодо будинку, шіп і паркану закинули лиш, що ті є стало сполучені з ґрунтом і є необхідні до дальшого ведення складу дерева, отже є приналежністю ґрунту а тим самим є їх власністю, а також фізичний поділ є неможливий без значного зменшення вартости власности і повного знищення їх господарського призначення. Заміттой є опрокинений змістом контракту спілки, що паркан і будинки належать до ліквідаційної маси спілки і ореченням знатоків, переслуханих в спорі. Отже жадання позову в цьому напрямі є обосноване постановами §§. 830, 843. і 1215. з. ц. Натомісць не є стійне жадання позовника доставлення йому ін генере даної скількості дерева, бо не є воно основане ні постановами торговельного, ні цивільного закону. Член цивільної спілки має право до предметів з поділу спільного майна, отже якщо дерево спадкодавцем пізваних для позовника відділено зі спілкового дерева і відповідало воно кількістю і якістю уділови позовника, то позовник має право до видання йому дерева фактично для него виділеного, однак пізвані не є обовязані доставляти позовникови означеної кількості дерева даного роду, якого може вже не мають. (О. з 23/4. 1929. III. Рв. 612/29).

318). Арт. 359. зак. торг.

Постанова §. 359. з. торг. відноситься лиш до випадку, коли виконання контракту з його натури, наміру сторін і якости чинитьби є подільне і якщо контрагент прийняв частинну чинитьбу, а щодо решти зайшла проволока; нато місць не має права примінення, хоч є подільність чинитьби, якщо виконання ще не розпочато. З мотивів: Влучний є погляд відкличного суду, що офертою, яка містила в собі приречення доставлення позовникови 20 вагонів вівса, пізваний затвердив заключене в запрошенні до складання оферт услівя відносно доставки старого вівса. Виходить це так зі змісту оферти, яка була відповідю на згадане запрошення, як також зі ствердженої біржевою цедулою ріжниці цін старого і нового вівса. Така оцінка значіння оферти пізваного відповідає проявленій на вні волі сторін і засадам чесного обороту, бо позовник узглядняючи зміст запрошення до

складання оферт і висоти зажаданої ціни, лиш в той спосіб міг розуміти заяву пізваного. Позовник в довірю до тої заяви прийняв оферту пізваного і в цьому довірю не може завестись (арт. 278, 279. з. торг. і §. 915. з. ц.). Натомісць, нестійний є погляд відкличного суду, начеби позовник був обов'язаний прийняти відповідаючу умові часть чинитьби, предложену йому пізваним. Постанова арт. 359. з. торг. не висказується, щоби віритель був обов'язаний прийняти частинну доставку при торговельному купні і зовсім не ухилує примінення постанови §. 1415. з. ц. Згадана постанова (арт. 359. з. торг.) примінюється тільки у випадку, як виконання контракту з його натури, наміру сторін і якости чинитьби є подільне і як контрагент прийняв частинне виконання, а щодо решти заходить проволока. Натомісць отся постанова не має примінення, хоч є подільна чинитьба, якщо виконання ще не розпочалось. (О. з 7/5. 1929. III. 1. Рв. 704/29).

319). Арт. 357. уст. 3. зак. торг.

Шкода купуючого по причині невиконання умови при товарі, який має торгову ціну, рівнається по думці арт. 357. зак. торг. різниці між ціною купна а торговою ціною. Тому та різниця мусить випасти в долярах, а не в золотих, якщо обі ціни звучали на долари.

(О. з 19/2. 1929. III. Рв. 2412/28).

320). Арт. 17. зак. вексл.

Заміт інкасового жири не міститься в заміті позірности жири, бо оба ці поняття не є рівнозначні. З мотивів: Заміт інкасового жири, наведений вже по внесенні замітів, є спізнений, а виводи ревізії, що заміт цей міститься в заміті позірности жири, не є стійні. Впрочім дописка „оне Гебір“ не значить, що жиро є інкасом, а крім цього навіть інкасове жиро надавалоб позовникови право до спричинення векселевого спору по арт. 17. зак. вексл. Заява фірми М. в листі з 14. жовтня 1925., що прислані векслі бере покищо в перешовання, не є перешоною заістнування векселевого відношення з огляду на те, що в дальшому змісті тогож письма фірма застерігає собі оконечне рішення на пізніше, а та постанова якраз відносилась до прийняття тих векслів і індосування їх на річ позовника. (О. з 3/4. 1929. III. Рв. 435/29).

321). Арт. 26, 42, 43. і 52. зак. вексл.

Протест мусить бути заложений в означеному на векслі місці під втратою векселевого правіжу до виставця і інших векселево зобов'язаних осіб, хочаб в деяких випадках було доцільніше заложити протест в місці дійсного замешкання виставця. З мотивів: Заміту суперечности з вислідом

розправи, в законному розумінні, позовниця не вивела, бо зужиткування карних актів відкличним судом не має нічого спільного з тим замітом і моглоб воно бути лиш хибою з §. 503. уст. 2. п. ц., якщоб мало воно місце поза розправою, без відома сторін, але тої причини позовниця не закинула. Правна оцінка оспореного вироку є влучна, оскільки узасаднює вона ухилення наказу заплати проти пізваних Г. В. і Й. Т. По думці арт. 26, 42, 43. і 52. зак. вексл. протест мусить бути заложений в означеному на векслі місці під втратою векслевого правіжу до виставця і інших векслевозобов'язаних осіб. Постанови тої векслевої ординації як спеціальної і обнимаючої численні формалістичні постанови, мусяться стисло зберігати і векслево управнений не може її довільно зміняти. Така довільність велаб до зловживань і спричинилаб непевність векслевого обороту, тому не можна її допускати, хочаб в деяких випадках було доцільніше заложення протесту не в означеному на векслі місці, а в дійсному місці замешкання виставця. Арт. 86. зак. вексл. тут ні причім, бо відноситься він до випадків, де в місцевости, означеній у векслі той, кому вексель має бути предложений до заплати, має більше місць замешкання і заняття. Та обставина, що ані виставець ані приємець не спротивились заложенні протесту в Кракові, є без значіння, бо з другої сторони нема доказу, щоб виставець згодився був на зміну місця заплати зі Львова на Краків. (О. з 16/1. 1929. III. Рв. 618/28).

322). §§. 11. і 500. п. ц. і §. 55. н. юр.

По засаді висказаній в §. 55. н. юр., на яку покликується виразно §. 500. п. ц., правіжі доходжені проти поодиноких пізваних, хоча вони не є одноцільною процесовою стороною, по §. 14. п. ц., мають бути разом счислені і загальна їх сума рішає про властивість суду, а також про допускаємість правних засобів, якщо між тими пізваними є учасність спорова по §. 11. Ч. 1. п. ц. З мотивів: Ревізія пізваних не є недопускаема, як це хибно закинула позиваюча сторона у своїй ревізійній відповіді. Між обома пізваними є учасність спору по §. 11. ч. 1. п. ц., тому що є вони в правній спільності щодо предмету спору, а крім цього правіжі проти них доходжені походять з тої самої фактичної і правної засади. Супроти того по засаді висказаній в §. 55. н. юр., на котрий покликується виразно §. 500. п. ц., правіжі доходжені проти поодиноких пізваних, хоча вони не є одноцільною процесовою стороною по §. 14. п. ц., мають бути разом счислені (пор пояснення мін. справ. до §. 11. п. 2. п. ц.) і загальна їх сума рішає про властивість суду, як також про допускаємість правних засобів. (О. з 19/2. 1929. III. Рв. 2617/28).

323). §. 31. п. ц.

Нема ніякої законної постанови, щоби внесення позову процесовим повновласником було рівнозначне з відкликанням передше кому іншому уділеної повновласти, і це тим менше, як цей послідний був уповноважений до відібрання належитости властедавця, до чого процесовий повновласник по закону не має права (§. 31. п. ц.). (О. з 7/5. 1929. III. 1. Рв. 924/29).

324). §§. 100, 106. і 109. п. ц.

Відмова прийняття позову в дні святочного жидівського свята не є оправдана, якщо позов доручував поchtовий листар. В такому випадку листар також не може лишити позову в місці призначення, як сторона відмовила заплати поchtової належитости.

З мотивів: По постанові §. 352. судов. інструкції, судові посилки призначені для сторін висилаєсь поштою неоплачені і поchtову оплату стягаєсь при дорученні. Якщо сторона, для котрої письмо призначене, не хоче або не може заплатити поchtової оплати, є це для поchtового органу узасадненою причиною до зложення на поchtі письма призначеного до доручення (§. 109. п. ц.). Покликання в рекурсі постанови §. 103. п. ц. є хиблене, бо ця постанова відноситься до заступничого доручення, яке при дорученні позову не має примінення. Та обставина, що призначений для рекурентки позов доручувано в святочне жидівське свято, після переведених доходжень, не була зазначена як причина відмови, а якщоб навіть так було, то така відмова булаб безпідставна, тому, що постанова §. 100. п. ц. не відноситься до доручень поштою, які можуть мати місце також в днях святочних, оскільки вона в тих днях доручує. Впрочім у випадку відмови прийняття доручуваного письма, по причині свята, не міг доручуючий орган лишити дотичної посилки на місці (§. 109. п. ц.), бо не вільно було йому того зробити, якщо сторона не заплатила поchtової належитости. Отже ухвала апеляційного суду, якою відкинено апеляцію пізваної як спізнену, є влучна і тому ревізійного рекурсу від тої ухвали не узядено. (О. з 5/3. 1929. III. Р. 67/29).

325). §§. 227. і 503. ч. 2. п. ц.

Комірне є сталою відплатою за уживання предмету найму, опираєсь на постійному правному відношенні і не створює окремих належитостей в тому значінні, щоби залеглостей комірною з різних речинців платности не можна було доходити одним позовом. (О. з 21. V. 1929. III. Рв. 2307/28.).

326). §. 272. п. ц., §. 158. з. ц. і арт. VI/1. зак. впров. до проц. цив.

Спiр за устiйнення неправесного походження є виiмковим спором, в якому свобiдна судейська оцiнка зiзнань подругiв пiдлягає деяким обмеженням з огляду на постанови §. 158. з. ц. удержанi в силi арт. VI/1. зак. впров. до проц. цив. З мотивiв: Не можна доглянутись суперечности з актами в значiннi §. 503/3. п. ц., полягаючої в цьому, що вiдкичний суд прийняв, будьтоби лиш матiр дитини i позовник ствердили, що постiдний раз перед уродженням дитини мали зi собою тiлеснi зносини дня 19. сiчня 1927., бо нiюдин з покликаних у виводах ревiзiї свiдкiв не зiзнавав про час тiлесних зносин подругiв i з природи рiчi не мiг зiзнавати, а обставина, що тi свiдки не бачили позовника у Р. по днi 19. сiчня 1927., не виключає можливостi, що тi подруги пiзнiйше зi собою стрiчались i мали тiлеснi зносини. Також нестiйний є замiт хибної правної оцiнки. Спiр за устiйнення неправильности походження є виiмковим спором, в якому свобiдна судейська оцiнка (§. 272. п. ц.) зiзнань подругiв пiдлягає деяким обмеженням з огляду на §. 158. з. ц. виразно удержаний в силi в арт. VI/1. зак. впров. до проц. цив. Отже очевидний є намiр законодавця хоронити iнтереси дитини i допустити до узнання його неправесним лиш тодi, якщо об'єктивно зiстане стверджена абсолютна неможливiсть сплодження дитини законним батьком, пр. коли через цiлий речинець означений в §. 163. з. ц. перебував у в'язницi, в неволi, за границею i т. i. (О. з 2/7. 1929. III. Рв. 1056/29.).

327). §. 235. п. ц.

Позовник може серед спору спростувати означення пiзваного словами „скарб залiзничий“ на „Польськi державнi залiзницi“.

Найв. суд узгляднюючи рекурс пiзваних залiзниць вiд ухвали апеляцiйного суду, котрою вiдкинено апеляцiю пiзваної сторони, ухилив оспорену ухвалу i поручив полагодити мериторично апеляцiю. З мотивiв: Оспорена ухвала булаб узасаднена, коли iснувалиб двi окремi правнi особи, i це „залiзничий скарб“ i пiдприємство „Польськi державнi залiзницi“ i в наслiдок того виринулоб питання, котра з них властиво виступає як сторона в спорi i котра вносить вiдклик. Тимчасом супроти розп. през. Р. П. з 24. вересня 1926. ч. 97. поз. 568. дн. зак., з осiбна арт. 2. i 3. тогож розпорядку, дотеперiшний „скарб“, званий звичайно залiзничим (для означення держави як власника залiзниць) втратив цю назву, бо цiле майно державних залiзниць т. є. загал прав i обов'язкiв перейшов на пiдприємство „Польськi державнi залiз-

ниці". Отже безсумнівно в теперішньому спорі виступає лиш оден пізваний і позовник хибно в позві означив його назву як „скарб залізничий“, тому міг серед спору ту назву відповідно спростувати, що не має впливу на поняття тожсамости пізаного. Таке спростування є допускаєме, бо не є воно ані цофненням ані зміною позову, ані навіть зміною споруючих сторін, бо пізвана сторона остаєсь тою самою і генеральна прокураторія, котра заступає по арт. 24. покл. розп. підприємство „Польські державні залізниці“ брала участь в спорі від самого початку. Супроти того належить прийняти, що відклик внесла сторона, котрій він прислугує, тому його відкинення було безпідставне для браку вимогів з §. 472. п. ц. (О. з 31/3. 1929. III. Р. 220/29.).

328). §. 477. ч. 2. п. ц.

Переведення і вирішення спору одиничним суддею мимо переступлення границі вартости предмету спору, передбаченої законом для одиничного судді, не спричинює неважности поступовання, якщо він перевів спір внаслідок правосильної ухвали орікаючої, що заміт щодо властивости суду не є стійний. З мотивів: По думці §. 7 а, нор. юр. є допускаємою передача вирішення спорів застережених компетенції сенату одиничному судді, тому не ма неусуваємої невластивости суду, якаб по §. 477. ч. 3. п. ц. могла спричинити неважність поступовання. Отже якщо перший суд неоспореною, а в наслідок того правосильною ухвалою орік, що заміт пізаного відносно властивости сенату не є стійний, вирішення спору одиничним суддею відповідало цій ухвалі, і тому з причини з §. 477. ч. 2. п. ц. не могло спричинити неважности. (О. з. 22/5. 1929. III. 1. Рв. 799/29.).

329). §. 502. п. ц.

Обстава, що правіж сторони обнятий є двома векслями, з котрих оба є виставлені на квоту не понад 1.000 золотих, не спричинює недопускаємости ревізії, якщо оба векслі відносяться до одного правіжу з заключеної між сторонами аренди. (О. з 5/6. 1929. III. 1. Рв. 1032/29.).

330). §. 503. ч. 2. п. ц.

Сторона не може жалуватись в ревізії, що відкличний суд поновивши доказ з переслухання сторін, не зарядив повного переслухання замешкалої в Канаді позиваючої сторони, ограничаючись тільки до переслухання пізваної. З мотивів: Відкличний суд мимо заприсяження заграничною владою позиваючої сторони, чого пізвана сторона при роз-

праві в I. інстанції не ганила, міг дати віру незаприсяженим зізнанням пізваної сторони, переслуханої у відкличному поступованні і своє переконання обоснував (§§. 272. і 488. п. ц.). Розглядання того переконання належить до оцінки доказів: і тому по думці §. 503. п. ц. не прислугує інстанції ревізійній. Також не може подаючий ревізію жалуватись, що відкличний суд поновивши частинно у відкличному поступованні доказ з переслухання сторін, не зарядив поновного переслухання позиваючої сторони в Канаді, і це тим менше, що при відкличній розправі не поставив в цьому напрямі ніякого внеску (§. 196. п. ц.). (О. з 29/1. 1929. III. Рв. 757/28.).

331). §. 506. ч. 2. п. ц.

Брак внеску в ревізійному письмі на зміну або ухилення вироку відкличного суду є суттєвою хибою і спричинює недопустимість ревізії, хочаб в ньому був внесок на зміну або ухилення вироку I. інстанції. З мотивів: Брак згаданого внеску спричинює недопустимість ревізії, бо внесок на зміну або ухилення вироку I. інст. полагодив вже відкличний суд, а предметом розгляду ревізійного суду є вирок апеляційного суду. (О. з 21/5. 1929. III. 1. Рв. 760/29.).

332). §. 1. ч. 16. о. е.

До внеску на дозволення екзекуції на підставі оречення мирового суду має бути долучений запис на мировий суд. З мотивів: Рекурсовий суд влучно оцінив справу під правним оглядом прийнявши, що до внеску на дозволення екзекуції на підставі оречення мирового суду має бути долучений також запис на мировий суд, тому, що по думці §. 1. ч. 16. о. е. мусить бути судови предложений доказ, що вирок мирового суду видано правильно установленим мировим судом. І тому, що таким доказом є запис на мировий суд, становить він в даному випадку нероздільну часть екзекуційного титулу. (О. з 6/2. 1929. III. Р. 91/29.).

333). §§. 36. ч. 3. і 308. о. е.

Вірителеви, що веде екзекуцію на підставі переказу до стягнення, можна протиставити всякі заміти, які прислугують третьому довжникови проти зобовязаного. З мотивів: В екзекуційному поступованні, про котрого недопускаємість розходиться, не виступає пізваний як цесіонар Мих. К., лише на основі екзекуційного заняття і переказу до стягнення екзеквує вірительність прислугуючому Мих. К. проти позовника. Переказ до стягнення управнює по думці §. 308. о. е. вірителя до жадання в імені зобовязаного від його довж-

ника заплати суми означеної в переказуючій ухвалі, оскільки існує занята вірительність в часі її платності. Отже екзекуційний віритель виступає як повновласник зобов'язаного, супроти чого можна йому протиставити всякі заміти, які прислугують довжникови проти зобов'язаного між іншими і заміт, що переказана вірительність внаслідок уділеної проволочи не є ще платна. (О. з 7/5. 1929. III/1. Рв. 994/20.).

334). §§. 35., 36., і 37. о. е.

Екзекутови не прислугує позов з §§. 35. і 36. ч. 1. о. е. на тій підставі, що він не є по його твердженням ідентичний з тим, проти котрого видано титул екзекуційний. З мотивів: Позовниця обосновує своє жадання передусім тим, що не вона, а фірма Ян М. М. є довжна пізваній екзекувану суму. Того заміту зовсім слушно не узглядлив перший суд, тому, що в даному випадку не ма вимогів позову з §. 35. о. е., бо позовниця не навела ніяких фактів, котрі мали місце по заістнованню екзекуційного титулу і котрі малиб ухилити сам правіж або здержувалиб його платність. Також не ма вимогів позову з §. 36. ч. 1. о. е. у внесеному позовницею позові, тому, що пізвана ані в своєму внеску на дозволення екзекуції не покликувалась на перехід зобов'язання на кого іншого, чим на вказаного в екзекуційному титулі, ані суд дозволяючий екзекуції не прийняв ніякого наступства в розумінні §. 9. о. е., а таке прийняття через суд є услів'ям допускаємости згаданого позову. Без того прийняття булаб могла позовниця оспорити ухвалу дозволяючу екзекуції рекурсом по причині браку вимогів з §. 7. о. е. Про можливість позову з §. 37. о. е. тому не може бути бесіди, бо позовниця не домагаєсь вилучення зпід права заставу зайятих движимостей, лиш жадає узнання екзекуційного титулу позбавлення правних наслідків, а екзекуції недопускаємою, а до такого жадання третя особа не малаб ніякого права. Впрочім позовниця не твердить, що є третьою особою, бо в позові зазначає, що екзекуції дозволено проти неї. (О. з 13/3. 1929. III. 1. Рв. 382/29.).

335). Арт. 13. зак. про охорону льокаторів.

Слова „службове мешкання“ не означають знамен того мешкання як такого, нерозривно з ним зв'язаного, а тільки правний титул, на основі котрого ужитковець користується мешканням, т. є. правне відношення ужитковця до працюдавця.

Для наємця, котрому ужитковець часть свого службового мешкання винаймив, не є воно службовим мешканням і між ними існує тільки відношення найму (не піднайму). З мотивів: Позовниця зі свого службового мешкання, котре:

займає як сторожика дому, винаймає часть пізваному. Низші суди прийняли, що до того найму не відноситься закон про охорону льокаторів, тому, що тут йде про службове мешкання. Заміт хибної правової оцінки проти того оречення наведений в ревізії є стійний. Слова „службове мешкання“ не означають такого знамені мешкання, що є з ним нерозривно звязане, а тільки правний титул, на основі котрого ужитковець користується мешканням т. є. правне відношення ужитковця до працьодавця. Якщо те саме мешкання стає винаймлене або службове відношення розвязане, перестає воно бути службовим мешканням. Для наємця, котрому ужитковець віднаймив часть свого мешкання, не є воно службовим мешканням, бо між ними існує відношення найму (не піднайму). Для того відношення найму є без значіння правний титул, на підставі котрого винаймаючий те мешкання займає і є це звичайний наєм, підпадаючий постановам закону про охорону льокаторів. Не противорічить цьому та обставина, що той наємець мусить з мешкання уступити враз з ужитковцем, бо у відношенні до працьодавця той наєм не надає наємцеві ніяких прав, тому, що їх не лучить ніяке правне відношення. Наємець також не може супроти працьодавця покликуватись на права прислугуючі піднаємцеві (арт. 13. зак. про охор. льокат.), бо охорона, яку має наємець у відношенні до винаймаючого, не надає ніяких управнень до працьодавця тогож винаймаючого. Тому належало провірити і розглянути наведені позовницею причини виповідження, а що оба низші суди того не зробили. вийшовши з хибного правового погляду, найв. суд ухилив по думці §§. 503. ч. 4. і 2. і 510. п. ц. вироки обох інстанцій і заряджує доповнення розправи і поновне осудження справи. (О. з 23/4. 1929. III. Рв. 984/29.).

336). Декрет канц. надв. з 5. червня 1828. оголошений декр. надв. з 18. липня 1928, зб. зак. суд. ч. 2354.

Якщо відбудова спаленого а обезпеченого від огню будинку не має місця, — гіпотечним вірителям прислугує право заставу на асекураційній сумі в такій мірі, в якій мали на нерухимости перед пожежою. З мотивів: Не можна згодитися з правним поглядом оспореної ухвали, начеби прислугуюче вірителеви право окремішности перестало існувати внаслідок заогодового поступовання до майна зобовязаної. З покликаних в екекуційному внеску попередних ухвал, дозволюючих екекуції, виходить, що правіж вірителя був гіпотечно забезпечений на карті тягарів вгч. 1125. кн. гр. гром. Закопане, значно вчаснійше, чим на 60 днів перед ухвалою з дня 29. грудня 1928 Са 58/28, якою заогодове поступовання введено до майна зобовязаної. Зі змісту екекуційного

внеску видно, і зобовязана тому не перечить, що переказана першим судом вірителеви до стягнення вірительність в квоті 30.000 зол. до Загального Закладу взаїмних обезпечень, відділ в Кракові належалась зобовязаній як відшкодування за спалену віллію „Подольнка“, збудовану на реальности вгч. 1125. гром. Закопане. Ані зобовязана ані Загальний Заклад взаїмних обезпечень не оспорили ухвали окружного суду у Львові з дня 23/9. 1929. Цв. Х. 1041/27., котрою дозволено заняття згаданої вірительности зобовязаної, з чого виходить, що та сума належна зобовязаній з обезпеченевої умови, не мусить бути по думці статутів обезпечуючого закладу ужита на відбудову віллі, що по думці §. 290. ч. 2. о. е. спричинилоб недопускаємість екзекуції зайнятої вірительности. По думці арт. 39. розп. през. Р. П. з 25. мая 1927. ч. 46. поз. 410. дн. зак. як також після змісту письма Загального закладу взаїмних обезпечень з дня 26. листопада 1929. ч. 9613, яке находиться в актах повітового суду в Н. Т. Е. 5698/29, виплата відшкодування не є зависима від відбудови, окрім випадку, коли гіпотечні вірителі жадають, щоби дотичну суму ужити на відбудову спаленого будинку. Такого жадання вірителів в даному випадку нема, бо як це видно з екзекуційних актів, численні вірителі зобовязаної жадають заплати свого правіжу з обезпеченевої суми. По думці постанов декрету канцелярії надвornoї з 5. червня 1828., оголошеног надв. декр. з 18. липня 1828. 36. зак. суд. ч. 2354., котрі (як не суперечні з постановами ординації екзекуційної) на дальше обовязують (арт. 1. уст. 2. зак. впров. до орд. екз.), гіпотечні вірителі не можуть бути вкорочені в своїх правах, як відбудова обезпеченого від огню спаленого будинку не має місця. З того виходить, що гіпотечним вірителям в такому випадку прислугує право заставу на асекураційній сумі в такій мірі, як на обтяженій правом заставу недвизимости перед пожежою. Рекурент набув для екзеквованого правіжу гіпотечне першенство єще в дні 29. марта 1929., а що те першенство після висше сказаного перейшло на асекураційну суму, належну зобовязаній за спалений будинок, прислугувало вірителеви для екзеквованої суми право окремішности, на що загодове поступовання не могло мати ніякого впливу (§. 11. орд. заг.). (О. з 4/6. 1930. III. 1. Р. 75/30.).

337). §. 52. орд. загодові.

Загода заключена в загодовому поступованні є екзекуційним титулом? Мотиви. Правну засаду цієї справи розглядав Найв. суд і дійшов до висновку, що правні мотиви вироку апеляційного суду не є згідні з законом. Ординація екзекуційна з 1896. р. не могла в §. 1. навести загоди заключеної в загодовому поступованні як екзекуційного титулу, бо

ординація загодова є пізнішим законом. Хоча в загодовій ординації нема згадки про екзекуцію з загоди, то подумці §. 63. мають відповідне примінення постанови конкурсної ординації, а ця в §. 61. постановляє, що на підставі впису до листи зголошень через конкурсного комісара або на підставі іншого екзекуційного титулу можна по конкурсі вести екзекуцію на майні довжника, котре є в його свободному заряді, і тому найв. суд не бачить ніякої перешкоди до „відповідного“ примінення цієї постанови в загодових справах. З заголовку §. 63. орд. загод.: „Загальні постанови що до поступовання“ не можна робити висновку що до обмеження змісту цієї постанови, бо подібні заголовки є також над §§. 1, 21, 29. і 55. Зміст §. 63. орд. загод. наказує „помічнице примінювання“ конкурсної ординації (не „поступовання“), а в цій ординації знаходиться також §. 61. про право екзекуції. Булоб це просто суперечне з процесовою економією, щоби для правіжу, признаного довжником, поміщеного загодовим комісарем в списі зголошень або в загоді, не дозволяти екзекуції, коли така екзекуція є допускаєма на підставі кожної іншої судової угоди (§. 204. п. ц. і §. 1. ч. 5. о. е.), як також булоб це суперечне з ціллю загодового поступовання, щоби по довгому переводі, обіймаючому виказ майна, едикт, зголошення, діяльність комісара і загодового завідовника, заміти проти зголошених правіжів, голосування вірителів і затвердження загоди через суд, оставсь лиш той наслідок, що довжник звільнивсь від більшої часті довгів, а вірителі мусіли потому виступати з недоцільними процесами. Противна судова практика опираєсь лиш на мотивах правительства до ординації загодової, яка навіть не була предметом нарад в законодатних тілах, мотиви ці не є отже волею законодавця і не мають вони рішати про питання, що містить в собі розпорядок. Для ухилення тієї практики австр. законодавство було приневолене видати новелю 20/2. 1915., яка узнає допускаємість екзекуції з загоди в загодовому поступованні.

Тому, що в даному випадку довжниця узнала вітельність Н. У. в своїму зголошенні, вірительність цю комісар вписав до спису голосуючих, довжниця зобов'язалась в протоколі з 30/6. 1926. до заплати повних правіжів на випадок недодержання рат, а окружний суд затвердив цю загоду дня 14/8. 1926, є всі вимоги §. 63. орд. загод., §. 61. орд. конк. і §. 1. ч. 5. о. е. до дозволення екзекуції. (О. плен. з 13/6. 1928. III. Р. 186/28).

Примітка. Оречення це з боку правників зовсім влучно піддано критиці як противне законови, бо в мотивах до правительственного предложення ординації конкурсної, загодової і оспоряючої (Денксчіфт стор. 165) є виразно сказане, що з огляду на відмінну структуру ординації загодо-

вої і конкурсної, загода заключена в загодовому поступованні не є екзекуційним титулом, а це тому, що загодове поступовання, відмінне від поступовання конкурсного, не знає поступовання розпізнавчого, отже не устійнює вірительностей, і тільки спирається на вірительностях загально розглянених задля голосування, але зовсім не устійнених. Згідно з тим поглядом найв. суд видав відмінне пленарне оречення, котрого зміст низше поміщується.

338). §. 52. орд. загодової.

Загода затверджена в загодовому поступованні не є **екзекуційним титулом**. Мотиви: Загодова ординація, обнята ціс. розп. з 10. грудня 1914., дн. з. д. ч. 337, не містить в собі постанови, щоби зголошення і розглядання правіжу в справі віддання голосу внаслідок замітів піднесених довжником або іншим вірителем мало довести до створення екзекуційного титулу. Обнята тимже розпорядком конкурсова ординація, якої постанови в загодовому поступованні (§. 63.) мають бути відповідно примінювані, в §. 61. постановляє, що для правіжів довжником виразно незаперечених і в конкурсному поступованні устійнених, можна вести на підставі впису конкурсного комісаря у виказі вірителів екзекуцію до майна, яке довжникови оставлено до його свободної розпорядимости або яке він набув по ухиленні конкурсу. В конк. поступованні устійнення вірительностей відбувається з уряду (§. 105.), завідуючий конкурсом є обовязаний заявитись що до кожної вірительности, а також довжник і вірителі, котрим признано право голосу, мають право заперечення зголошених вірительностей. Вірительність є устійнена, як що завідуючий конк. масою її узнав і ніхто з вірителів її не заперечив (§. 109.). Загодова ординація не знає розпізнавчого поступовання відносно належности і висоти зголошеного правіжу, а передбачує тільки вирішення комісарем загодовим в справі голосу вірителя, якого правіж заперечив довжник або інший віритель і це лиш тоді, якщо голос цього вірителя мавби рішати про вислід голосування (§. 44.). В загодовому поступованні нема отже устійнення вірительностей по думці §. 102. і наст. о. конк., нема отже одного з суттєвих вимогів конк. ординації для екзекуційного титулу, а признання голосу для запереченої вірительности в загодовому поступованні не є ідентичне з устійненням вірительности (§§. 95., 105., уст. 5. і 143. уст. 5.). Не можна також прийняти, щоби саме узнавання довжником вірительности, хочаб основане на присязі виявлення, було екзекуційним титулом, бо ані конкурсова ординація ані інші правні постанови наведені в §. 63. загодової ординації не признають самому признанні довгу довжником екзекуційної сили, а щойно у звязі зі судовим устійненням вірительности, яке в конк. поступованні є довершене вписом

до виказу вірительностей, а в спорі вироком з узнання. Також після постанов §. 1. ч. 5. о. е. загода в загодовому поступованні звичайно не є екзекуційним титулом, бо не відповідає вона вимогам §. 7. о. е., тому, що нема в ній ані назвиск вірителів, ані висоти вірительностей, а є лиш устійнення процентової висоти уділеного довжникови опусту і часу платности рат. Така загода може бути списана у формі судової угоди, відповідаючої вимогам §. 7. о. е., як що сторони хочуть надати її екзекуційну силу. (§. 1380. зак. цив. §. 204. п. ц. і §. 1. ч. 5. о. е.). Про таку угоду не може бути бесіди супроти вірителів, котрі голосували проти загоди, бо їх уклад обов'язує лиш силою постанов §. 53. орд. загодової. Принята в судовій практиці термінологія „угода“ на означення слова „Аусгляйх“, ужитого в оригінальному змісті закону, не є влучна, бо „угода“ відповідає слову „Фергляйх“ ужитому в §. 1380. зак. цив., §. 204. п. ц. і §. 1. уст. 5. о. е. і це було одною з причин признавання загоді в загодовому поступованні екзекуційної сили. Та обставина, що загодова ординація не відмовляє виразно загоді сили екзекуційної, є без значіння, бо до признавання сили екзекуційної потрібна є позитивна правна постанова, як на це вказує зміст §. 1. о. е. і оскільки пізніше надавано її новим в §. 1. о. е. не наведеним правовим актам, то все лиш на основі виразної законної постанови і тому, що в §. 61. конк. орд. є така постанова, а в загодовій ординації її нема, ріжниця ця вказує на те, що постанови ординації загодової не мають екзекуційної сили, що в мотивах закону виразно зазначено. Австрійський закон з 20. лютого 1915. ч. 87. дн. з. д. надав загоді заключеній в загодовому поступованні під деякими умовами екзекуційну силу, але це сталось не лиш доповненням §. 53. о. е., але рівночасним введенням розпізнавчого поступовання для зголошення вірительностей. (О. пленарне з 11. мая 1931. III. Р. 78/31.).

339). §. 53. орд. загод.

Загодове поступовання не має ніякого значіння на ведення спору. По заключенні загоди й затвердженні її судом, має суд у вирокі признати лиш устійнену в правосильній загоді процентову часть спірного правіжу. З мотивів найв. суду: Неспірним є, що пізваний був винен позовникови спірну суму і що її позовник зголосив в загодовому поступованні веденому в 1925. році.

Угодове поступовання не має значіння для ведення спору, тому позовник міг доходити свого правіжу також позвом, чого не спиняло довершення в дні 11. мая 1926. загоди, яка як єще незатверджена позовника не вязала. Позовник не твердив, начеби зголосив спірний правіж як упривілеєний, а спірну суму втягнуто до спису вірительностей

в актах Са 178/25. під поз. 183. як звичайну вірительність, тому при заговірній розправі з 11. мая 1926., при якій позовник не був прихвильний, не розправлявано над його вірительністю як упривілеєною. В теперішньому спорі щойно при розправі дня 28. марта 1927. позовник подав, що йому мимо судової загоди з дня 11. мая 1926. належить цілий його правіж, тому, що походить він з векселевого інкаса. Факт того інкаса пізваний признав, але гроші з того інкаса змішались з іншими грішми, що находилися в касі пізаного та позовник не твердить, щоби пізваний ті гроші окремо переховував, супроти чого позовник не може казати, що гроші ті підпадають під поняття річей, які мають бути вилучені по думці §. 11. ч. 1. орд. загод. Не належить вона також до упривілеєних вірительностей, вичерпуючо вчислених в §. 23. орд. загової, тому стоїть вона на рівні з іншими в заговірному поступованні зголошеними правіжами. Супроти того, що в заговірному поступованні заключено в дні 11. мая 1926. судову загоду, яка внаслідок її затвердження апеляційним судом у Львові ухвалою з 24/7. 1926, отже перед вироком в теперішньому спорі, сталася правосильною і супроти того, що згаданою загодою признано вірителям пізаного 41% їх правіжів, то по думці §. 53/1. орд. загової довжник зістав звільнений від заплати вірителям решти довгу і тому позовникови належало признаи лиш 41% спірного правіжу з відсотками від 15/8. 1925. до 22/12. 1925. з застереженням курсу нім. марки до швайц. франка в дні введення укладового поступовання, як також дальші відсотки від 2/3. 1927., бо від тих пізаного не звільнено в загоді. Судове зложення до Нц. IV. 812/27. в повітовому суді у Львові квоти 1.196 зл. 70 сот. як рівновартости признаного тепер части правіжу не можна уважати за рівнозначне з заплатою, тому, що пізваний зробив зависимою виплату тих грошей від підписання позовником долученої до акту деклярації, в якій позовник стверджує, що виплатою тої суми погасли всі його правіжі до пізаного, а до такого домагання пізваний по думці §§. 57. і 58. орд. загод. не мав права. Тому, що означений в загоді речинець платности на день 1. марта 1927, в часі спору минув, означено речинець до заплати признаної суми на 14. днів. Отже ревизія пізаного не є стійною, оскільки оспорує вона признаання позовникови суми, від котрої заплачення пізаного в загоді не звільнено.

Натомість є вона стійною, оскільки позовникови признано решту довжної суми, тому, що перестала вона існувати внаслідок загоди судової в заговірному поступованні з дня 11. мая 1926. і щойно в будуччині моглаб вона заіснувати, якщоб зайшли випадки передбачені в §§. 57. і 58. орд. загод. і зістали вони стверджені або в карному поступованні або в звичайному спорі судовим вироком, буде міг позовник

тої решти доходити в дорозі спору. Але позовник не твердив зовсім, будьтоби зайшов оден з тих випадків або передбачений в IV. уступі загоди, тому відмовлено його жаданні: признати йому також решту правіжу і в частинному узглядненні ревізії віддалено позовника з тим жаданням. (О. з 27/3. 1929. III. Рв. 123/28).

340). Арт. 203., 249/3. і 251. ч. 3. зак. водного.

Позов з арт. 203/3. зак. водного мусить попереджати адміністраційне поступовання. З постанов арт. 249/3. виходить, що адміністраційна властивість що до орікання про відшкодування, зависима від внеску сторін і волі адміністраційних влад, не є безоглядно обов'язуюча і не виключає звичайної дороги спору з оминенням адміністраційного поступовання. Адміністраційне відшкодувальне оречення мусить бути попереджене карним ореченням тоїж адміністраційної влади. Мотиви: Не можна одобрити погляду оспореної ухвали, начеби властивість суду в цьому спорі була узасаднена аналогією постанови арт. 203. закону водного. Ця постанова звучить, що при вивласненні на меліораційні цілі (арт. 124.) мусить адміністраційне оречення орікати про суму грошеву за предмет вивласнення, а невдоволених відсилає на дорогу права. Якраз в цьому випадку мусить бути переведене адміністраційне поступовання перед позовом з арт. 203/3. Також постанова арт. 195. закону водного тут ні при чім, бо згадує вона лиш за процедуральні невластивості в адміністраційному поступованні, не віднімаючи інтересованим права доходження своїх приватно-правних правіжів в дорозі спору, а в теперішньому спорі не було адміністраційного поступовання, отже не було процедуральних невластивостей. Однак мимо того оспорена ухвала є згідна з законом, бо позовники доходять звороту шкоди, спричиненої виною пізваної (§. 1295. з. ц.) і тому до вирішення спору є властивий звичайний суд, оскільки справи не переказано законом політичній владі (§. 1338. послідне речення з. ц.). Водний закон постановляє (арт. 249/5), що на випадок адміністраційного засуду за переступлення водних законів може адміністраційна влада на внесок пошкодованого оречи про відшкодування. З того виходить, що адміністраційна властивість до орікання про відшкодування, зависима від внеску сторони і волі адміністраційної влади, не є безоглядно обов'язуюча і не виключає звичайної дороги спору з поминенням адміністраційного поступовання, при чому запримічуєсь, що адміністраційне відшкодувальне оречення мусить бути попереджене карним ореченням тоїж адміністраційної влади (арт. 251. ч. 3. зак. водн.), що в даному випадку не мало місця. (О. з 27/3. 1929. III. Р. 154/29).

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК
„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“

У Львові, Ринок ч. 10.

акредитує українські кооперативи всіх видів,
приймає вкладки ощадности в золотій
і чужій валюті та опроцентує їх.

Резервові фонди ульоковані в нерухомості.

Ч. Телеф. 433, — Чекове конто П. К. О. Варшава 143.467

Жирове конто в Польськiм Банку.

Адреса для телеграм: „Центробанк“.

„Народна Торговля“

КРАЄВИЙ СОЮЗ СПОЖИВЧИЙ

у Львові, Ринок ч. 36

і в 23. складах по містах.

СПОЖИВЧІ І КОЛЬОНІЯЛЬНІ ТОВАРИ ДЛЯ
КООПЕРАТИВ І СВОЇХ ЧЛЕНІВ ТА
ГОСТЕЙ.

ВИНА БОГОСЛУЖЕБНІ І СТОЛОВІ.

КАВА, ЧАЙ І КАКАО У ВЛАСНОМУ ОПА-
КОВАННЮ.

**Зі спеціальним узглядненням по-
треб П. П. Адвокатів
видала**

ТЕРМІНАРІ і КАЛЕНДАРІ

НА РІК 1932.

Ф І Р М А

ДРУКАРНЯ і ЛІТОГРАФІЯ

Піллера і Наймана

у ЛЬВОВІ, вулиця ЛИЧАКІВСЬКА 3.

ТЕЛЕФОН 7-27.

**Просимо жадати цих календарів в кожному паперовому
склепі і книгарні або в нашій фірмі.**

**Термінар адвокатський у формі книжки. Має часть на
записки агенд, — докладні списи адвокатів і нота-
рів у цілій Польщі, тарифи належностей судових,
оплат стемплевих, адвокатські тарифи і т. п. Ціна
3.80 зол.**

**Підручним скороченням книжкового термінаря є киш-
невий термінарик. — Ціна 3 зол.**

**Узгляднюючи СУДОВІ АВДІЕНЦІЇ зазначено в наших
календарях святочні дні віроісповідань: рим.-кат.,
гр.-кат. і жидівського, а це:**

Календарі тижневі (стоячі, на бюро).

„ бльочкові (форм. дуже вел., вел. і мал.).

„ бібулові (підкладки на бюро).

**„ нотесові, дневнички, — кишeneві, — стінні
аркушеві і т. п.**

**Проспект і цінник календарів висилає наша фірма
відвотною поштою.**

39748

Почтову оплату заплачено гуртом. — Pocztową opłatę opłacono ryczałtem.

Ч. 4. (19)

ЛЬВІВ, ГРУДЕНЬ, 1931.

РІК IV.

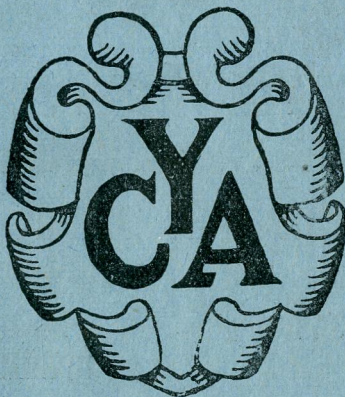
ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСТНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ПРАВО ЦИВІЛЬНЕ, КАРНЕ, АДМІНІСТРАЦІЙНЕ, ПОЛІТИЧНЕ, МІЖ-
НАРОДНЕ, — СУДІВНИЦТВО, АДМІНІСТРАЦІЯ, САМОВРЯДУВАННЯ,
ЕКОНОМІЯ, КООПЕРАЦІЯ, СКАРБОВІСТЬ.

ТРЕТІЙ ЧВЕРТЬРІК.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, Молест Каратицький, Антін Рак, д-р Євген
Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Т. У. П.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, I. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Кожний правник Українець повинен безумовно передплачувати цей наш одинокий
правничий орган.

З М І С Т.

Стор.

Д-р Олександр Надрага: Д-р Володимир Охримович. (По- смертна згадка).	1
Д-р Юліян С. Заяць: Дещо про конкордати.	4
Д-р Михайло Волошин: Проект нового польського закону про устрій адвокатури.	10
Д-р Кость Левицький: На маргінесі політичних процесів	18
Г. З.: На маргінесі судової правди.	20
Ярослав Левицький: З манівців нашої юдикатури.	24
Д-р Ст. Біляк: Не сигнувати а підписувати касації.	30
Бібліографічні записки.	30
Іван Кохановський. (Посм. згадка).	36
З наших організацій.	37
Правнича громада українських студентів у Львові.	38
З життя нашої адвокатури.	41
Оречення Найвисшого Суду.	281

АДВОКАТСЬКІ ДРУКИ:

КОНТРАКТИ КУПНА-ПРОДАЖІ, ПРОЦЕСОВІ ПОВНОВАСТІ,
СПИСИ КОШТІВ І. І П. ІНСТАНЦІЙ, ПОЗОВНИЦТВА ЦИВІЛЬНІ
В КАРНИХ СПРАВАХ ТА ПОЗВИ: ВЕКСЛЕВИЙ І В УПОМИНАЮЧІМ
ПОСТУПОВАННЮ, по ціні: контракти купна-продажі по 10 сот.,
прочі по 5 сот. — можна набути в Адміністрації „Життя і Права“
У Львові, Ринок 43. І. пов.

КООПЕРАТИВНИЙ БАНК „ДНІСТЕР“.

У ЛЬВОВІ, ВУЛ. РУСЬКА Ч. 20.

УДІЛЮЄ ПОЗИЧКИ векселеві і гіпотечні, зачети
на підклад акцій і т. п. — **ПРИЙМАЄ** під най-
кориснішими умовами вкладки в краєвій
і заграничній валюті. — **ПЕРЕВОДИТЬ** купно
і продаж всякого рода цінних паперів. —
ПЕРЕВОДИТЬ торговельні операції. — **ПРИЙМАЄ**
вплати на рахунок третих осіб. — **ПОПИРАЄ**
діяльність других кооператив.

Адреса для телегр. „Дністер“, Львів. Тел. 80-50.

Інформації в справі позичок уділюють агенції „Дністра“.

ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСТНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ВИДАЮТЬ ТОВАРИСТВА: „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ І Т-ВО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ПРАВНИКІВ У ЛЬВОВІ.

Редатує Колегія: д-р Кость Левицький, Молест Каратницький, Антін Рак, д-р Євген
Давидяк і д-р Олександр Надрага. — Начальний і відповідальний редактор: д-р
Кость Левицький.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, I. поверх
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Д-р Володимир Охримович

адвокат у Львові, член основник Союзу Українських Адвокатів, дійсний член Наукового Товариства імени Шевченка у Львові і член Правничої Комісії, член кореспондент Петербурської Академії Наук, б. професор і декан правничого відділу Українського Університету, б. царський вязень, б. голова Української Національно-Демократичної Партії, б. голова Надзірної Ради Видавничої Спільки „Діло“ і головний редактор „Діла“, член Надзірної Ради Центробанку, член Надзірної Ради і Дирекції „Дністра“, визначний український громадянин і характерний праведник, помер у Львові, дня 6. листопада 1931. р. в 62. році життя.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Д-рови Володимирови Охримовичеви на спомин.

Вже серед пізньої листопадової темряви, прояснюваної скупи́м світлом лямпад похоронної служби і розкинутих по поодиноких моги́лках личаківського узгір'я рі́зноманітних нагробних лямпочок, що наче очі небіщиків дивились з усіх усюдів цікаво на спізненого нового гостя, хоронили ми найвизначнішого члена української палестри, нашого великого громадянина-праведника Д-ра Володимира Охримовича.

Отся темрява, що скоро почала переходити в чорну ніч, це своєрідне освітлення, це послі́днє пожовкле листя, що кдалося на чорну труну і вистелювало тверду й зимну грудку свіжо викопаного гробу; ці пращальні бесіди і нагробні

співи, що їх відразу схоплював переймаючий вітер та враз з клаптиками першого снігу ніс далеко, може аж в ангарську країну, — надавали похоронному обрядови містичну закраску, нагадували на похорони перших християн, що так схожі були до Покійника.

А рівночасно приходили мені на думку інші спогади з життя Покійника, що так дуже нагадували старохристиянські часи. — Пізна вечірня година, яка виганяє до хати навіть найпильніших бюрових працівників. Але Покійник не думає ще йти до своєї досить далеко положеної хати. В півтемряві темно заслоненої жарівки, — бо було несподіване світити більше ясного світла, — Він пильно порядкує собі свої записки та дивиться вичікуючо на двері. Дискретні стуки і в кімнату починають входити молоді люди. Невдовзі прийшло їх понад двацять і вони оточили бюро свого дорогого декана і професора філософії права. Він викладає. Який це мусів бути виклад, з яким захопленням мусіли Його студенти слухати, це ясне мусить бути для кожного, хто мав щастя поговорити з Ним, хоч кілька слів на научні теми, — хто прочитав хоч кілька сторінок Його духової спадщини. Чи так не вчили апостоли в часах, коли християнство мусіло ховатися в катакомби?!

Або такі образці. До канцелярії Покійника приходили майже день в день якісь старенькі бабусі, ті, що то в Домініканах чи у св. Антонія виспівують гробовим голосом „годинки“ посліdnих своїх днів, з пожовклими паперами і старалися представити йому свої передавнені чи навіть фікційні претенсії. Бо це ціла околиця знала добре про золоте серце того „старенького дзядзя“ з Домініканської. І Він, не зважаючи на своє перепрацьовання і приватні журби, ніколи не відмавлявся вислухати сих „безнадійних“ клієнтів, основно передумати їх бажань, уділити їм цінних рад, а навіть частогусто тикнути їм золотого-два на теплу зупу в добродійній харчівні. А скільки то інвалідів і інших прошаків приходило до його канцелярії?! Для кожного мав гріш, а як не мав, то зичив і давав. Ту клієнтелю я бачив на похоронах і доходили до моїх вух набожні шепоти зівялих, беззубих уст та стукоти інвалідських палиць, підпираючих слабосильні тіла їх власників.

Така була душа нашого Праведника та думаю, не була вона іншою навіть тоді, коли Він „не був еще навернувся до Христа“. Завсідги велике зрозуміння для ближнього і непохитна воля служити усіми силами тому, хто до нього відносився з якимнебудь проханням.

Як адвокат, не ділив Він клієнтів і справ по їх доходуности. Безплатна багателька чи утяжлива курателя були у Нього так само педантично опрацьовані і совісно заступлені, як добре платні процеси та контракти. Диктовані ним

гонорарі були часом смішно малі. Він боявся взяти за багато і пильно старався не допустити до цього, щоби клієнт під впливом роздратування справою чи психічного побоювання, викликаного евентуальними прикрими для себе наслідками справи, не заплатив Йому такого гонораря, що міг спричинити погіршення засобів кінцевого удержання чи його чи передусім його рідні.

Органічно не міг стерпіти хитрости, наміру наживи чужою працею та використання другого. Памятаю, як Він в одному випадку раз в раз пригадував мені, що треба внести жалобу до Палати на товариша, що поручив мені субституційне заступство, зобов'язався скоро мою належність поладнати, а опісля хоча ми мали певну відомість, що він стягнув від противника признані його клієнтові кошти за це заступство, через довший час навіть не відповідав на мої ургенси. Коли я не вносив виготовленого вже мною під впливом Покійника письма, Він тикнув мені в руки і я мусів се подання-жалобу остаточно внести. Це робив той сам Охримович, який дарував не один свій важко і совісно запрацьований гріш клієнтові, що щиро просив про опуст чи відписання йому довгу.

Покійник уважав процес за остаточноість і всіми силами старався клієнта від нього відвести, якщо отворалася яка-така можливість угоди. А вже був завзятим ворогом „процесмахерів“, що то з найменшої справи уміли з матеріальним успіхом для себе випродувати ряд довго триваючих а часто зовсім непотрібних та получених з великими коштами процесів. Не зносив таких процесових тріків, злобної іронії та процесової реклами, не терпів розголосу і такої реклами. Хоча перевів з великим успіхом не один великий та навіть цікавий для загалу процес, ви ніколи не найшли його назвиска в щоденній пресі з похвалою за визначний успіх.

Був це найбільше льогічний ум серед сучасного українства і прямо незрівняний в належитій оцінці справи під фактичним і юридичним оглядом: у відкиненні її моментів несуттєвих, а навпаки в умітнім підібранні і підчеркненні її есенціоналіїв. Найменше зерно не осталось в полові сирого матеріялу, який дістався під Його прецізну аналізу.

Покійник перейшов далеку дорогу від атеїстичного матеріялізму до глибокого католицизму. З радикала став Він остаточно членом президії УКО. Змінював прапори під якими служив. Але це певне, що кожда зміна Його переконань була впливом предовгих і преосновних Його міркувань, була вислідом найшляхотніших Його стремлінь дійти до найвищих ідеалів. І хіба нема і не було приклонника світогляду чи партії, до котрих Він раніше належав і котрі Він у Своїй духовій еволюції покинув, щоби хоч на хвилю на-

звав Його зрадником чи продавцем. Бо шукав і находив Він нові дороги для Свого великого духа з найшляхотнішого ідеалізму, а не задля теплої синекури, мандату чи долярів!

Не пхався Він п'ястуками і безличністю вперед. Протинно, в Своїй євангельській скромності усувався від многих визначних постів, тягом казав „non дігнус сум“, хоча часом аж пересердя брало людей, що вважали Його одним для даної керми, що її по Його відмовленні заняла менше вартна одиниця.

Тих кілька рядків подав я Читачам нашого часопису, для близшого освітлення способів думання і поступовання Покійника. Не подаю ніяких біографічних дат, бо думаю, що повинні вони бути знані кожному українському правникови та можна їх найти в некрольогах майже усеї української преси.

Одно еще хочу сказати. Здалабись окрема біографія Покійника. Він же був одним з найвизначніших наших людей, що вже поводи переводяться, — яким історія наших змагань і наша наука мусять посвятити неодну сторінку. А передусім для дорастаючих поколінь, що обертаються в нинішнім найскрайнішим матеріалізмі і живуть в часах найтяжших для нашого народу, повинна така біографія стати поважним виховуючим засобом: відвести їх від погоні за мамоною; від посування на верх по людській нужді і від розпуки та вказати їм ті ясні золоті зорі за якими слідував Покійник Своїми предобрими очима і до яких йшов твердо і непохитно аж до Своїї кінчини.

Про таку біографію повинні постаратися ті установи, в які Покійник вложив стільки свого життя...

Д-р Олександр Надрага.

Д-р ЮЛІАН С. ЗАЯЦ.

Дещо про конкордати.

(Продовження).

Артикул 10.

„Творення і переміна церковних бенефіцій, згромаджень і релігійних чинів, як також їх домів і установ, буде залежне від властивої церковної влади, яка, о скільки згадані зарядження потягнулиби за собою видатки з Державного Скарбу, постановить ці зарядження в порозумінні з Правительством. — Чужинці не одержуть чинів настоятелів монаших провінцій, хіба дістануть від Правительства дозвіл на це“.

Перед конкордатом обов'язував в цій справі §. 20. закону з 7. 5. 1874. ч. 50. В. зак. держ. австр., по якому до творення нових дієцезій і парохіяльних округів, до зміни границь вже існуючих, як також до творення поділу або лучення

бенефіцій вимаганий був державний дозвіл. Директиви, коли належало творити або змінювати парохії, були подані в надворнім декреті ціс. Йосифа II. з 20./10. 1782.

З конкордатовим це відпало; перейшла засада канону 1409., по якому: творення всіх церковних бенефіцій і їх переміни належать до компетентних церковних властей (творення „ерекція“ бенефіції: канони 1414—1418., злука, перенесення, поділ, заміна, знесення: канони 1419.—1430.).

Застереження зі сторони держави, що порозуміння церковної власті з Правительством є конечно, о скільки би творення чи переміни бенефіцій і монаших чинів потягало за собою видатки з державного скарбу, — є зрозуміле і це тим більше, що в арт. 24. і в прилозі А. до Конкордату, держава зобов'язалася до стисло означених чинитьб на хосен католицької Церкви, які без згоди держави не можуть бути односторонньо церквою побільшувані.

Насувається тут практичне питання: чи перенесення власности одного приходства в разі його поділу на друге приходство — є вільне від оплати стемплевої? З конкордату це не слідує виразно. Артикул 16. стемплекого закону з 1./7. 1926. (ч. 98. поз. 570. В. зак. Р. II.) звільнює від оплати між іншими особи правні, що мають завдання: виконувати **виключно** культ релігійний, отже властиві церкви, а не приходства.

Дальшою, характеристичною постановою арт. 10. конкордату є кінцеве його речення: до обняття через **чужинців** становиска настоятеля монаших провінцій (чину „провінціяла“) вимагається згоди правительства. Дальше обмеження щодо чужинців — щодо обняття бенефіцій парохіяльних, міститься в арт. 19. конкордату. — З сих двох постанов **слідує а contrario, що інші церковні становиска в Польщі можуть одержати** від церкви й чужинці, та що до обняття інших бенефіцій в Польщі не є вимагане польське горожанство.

Артикул 11.

„Вибір архієпископів і єпископів належить до св. Столиці. Його Святість годиться, **щоби звертатися до Президента Річипосполитої перед іменуванням архієпископів і єпископів епархіяльних, помічників з правом наступства, і військового (полевого) єпископа, щоби запевнитися, що Президент не підносить проти цього вибору замітів політичного характеру**“.

Цей артикул, як також артикул 19., є великим добутком церкви.

Після вдержаного в силі (як виїмок) через §. 3. закону з 7. 5. 1874. ч. 50. Взд. арт. XIX. австр. конкордату (ціс. патенту з 5./11. 1855. ч. 195. Взд.), пропонування, зглядно іменування єпископів належало до цісаря.

Еще перед заключенням конкордату, надав Папа лат. єпископатови в Польщі ініціативу до представлявання кандидатів на лат. єпископів декретом з 20./8. 1921.

Артикул 12.

„Згадані ординарії, зложуть перед обняттям своїх чинностей на руки Президента Річипосполитої присягу вірності по слідуєчій формулі:

„Перед Богом і на святе Євангеліє присягаю і прирікаю, як пристало єпископови, вірність Польській Річипосполитій. Присягаю і обіцяю, що з повною льяольністю, буду поважати, і спричиню, що мое духовенство буде поважати Правительство, установлене Конституцією. Присягаю і прирікаю, крім цього, що не буду брати участи в ніякому порозуміванні, ані не буду присутний при ніякій нараді, яка могла би принести шкоду Польській державі або публичному порядку. Не позволю мому Духовенству брати участи в таких діланях. Дбаючи про добро і інтерес держави, буду старатися, щоби відвернути від неї всяку небезпеку, про яку я би знав, що її грозить“.

Текст присяги є виразний і не вимагає пояснень. Ординарії присягають між іншим також спричинити, що духовенство буде поважати правительство.

Прочі духовні при обнятті церковних урядів не складають ніякої присяги ані приречення супроти урядів. Політична діяльність і льяольність духовенства стоїть під контролею загальних законів і артикулу 20. конкордату.

Обставини, що духовні не складають ніякої службової присяги супроти держави, разом з фактом, що іменування і обсадження церковних урядів по думці арт. 19. є виключно справою церкви, — **вказує на це, що духовні не є ніякими державними урядовцями, навіть в метрикальних справах.**

Про це буде еще низше згадка.

Артикул 13.

„1). У всіх прилюдних школах, з виїмком висших шкіл, є наука релігії обовязкова. Цю науку будуть уділювати католицькій молоді учителі, іменовані шкільними властями, що будуть їх вибирати виключно зпоміж осіб, уповажнених ординаріями до навчання релігії.

Компетентні церковні власти будуть наглядати навчання релігії під оглядом його змісту і моралі учителів.

У випадку, якби ординарій відібрав учителеви дане йому уповажнення, то цей буде через те позбавлений права навчання релігії.

Ті самі засади, які відносяться до вибору і відкликування учителів, будуть мати примінення до професорів, доцентів і асистентів (адюнктів) університетських виділів Католицького Богословія (церковних наук) в державних університетах.

2). В усіх епархіях буде католицька церква мати церковні семінарії згідно з канонічним правом, якими вона буде управляти і для яких буде іменувати учителів.

Научні дипломи, видані великими (висшими) семінарами, будуть вистарчати до навчання релігії у всіх прилюдних школах, крім шкіл висших“.

Сей артикул нормує два питання: науку католицької релігії в прилюдних школах і вплив церкви на школу, — та квестію духовних семінарів.

До 1. Щодо першої точки цікаво буде приглянутись розвоєви справи від австрійського конкордату почавши.

Артикул V. австрійського конкордату постановляв, що вся наука католицької молоді в прилюдних і приватних школах має бути згідна з наукою католицької релігії і надавав єпископам право, кермувати релігійним вихованням у всіх школах, та стежити, щоби в ніякому предметі навчання не було нічого незгідного з католицькою вірою. Арт. VII. постановляв, що в середних школах, призначених для католицької молоді, можуть бути учителями тільки католики та вся наука має бути уладжена по засадах християнського життя.

По думці арт. VIII. підлягали всі учителі народних шкіл, призначених для католиків, — надзору церкви. Єпископ мав предкладати цісареві кандидатів на шкільних інспекторів.

Віра і моральність учителів мусіли бути без заміту; хто зійшов з правої дороги, мав бути з посади усунений.

Ті приписи ухилено австрійським законом з 25./5. 1868. ч. 48. В. з. д. про відносини між школою а церквою, якого головні постанови є слідуючі:

§. 1. Найвисше кермування і надзір над справою науки і виховання служить державі.

§. 2. Не нарушуючи права надзору державних властей, полишується властивим церквам і релігійним стоваришенням старатися про навчання релігії і виконання релігійних практик в народних і середних школах, кермування сим навчанням і вправами та безпосередний надзір над ними. **Навчання інших предметів в сих школах є незалежне від впливу всякої церкви і релігійного стоваришення.**

§. 4. **Кождій церкві чи релігійному стоваришенню вільно засновувати і удержувати власними засобами, школи для навчання молоді дотичних віроісповідань.**

Але ті школи підлягають шкільним законам і тільки тоді можуть домагатися признання прав прилюдного виховавчого закладу, коли вдовольять всім вимогам закону для позискання сих прав.

§. 6. Учительські посади в школах вичислених в §. 3. (державних, краєвих і громадських) є приступні для всіх го-

рожан держави, що викажуть свою кваліфікацію способом, законом приписаним.

Учителями релігії можна тільки тих установити, яких властива віроісповідна власть узнасть за уздібнених до цього...

§. 7. Книжки до науки в народних і середних школах і в учительських семінаріях вимагають тільки затвердження властями, покликаними сим законом до кермування і надзору навчання.

Книжки до навчання релігії аж тоді можуть виеднати це затвердження, як властива віроісповідна власть узнасть їх за допустимі.

Теперішній конкордат узнає як обов'язуючу науку релігії в усіх народних і середних школах, а вплив церкви тільки на сю науку обмежує до уділювання і віднимання уповажнення канонічної місії учителям релігії в усіх, навіть висших школах.

В справі науки релігії, видано в Австрії ряд законів, а саме: з 20./6. 1872. ч. 86. В. з. д. про уділювання науки релігії в прилюдних народних і середних школах і в учительських семінаріях і про покривання коштів сеї науки, з 14./5. 1896. ч. 62. В. з. д. про засади навчання в народних школах, з 1./12. 1889. ч. 71. В. зак. краєв. про винагороду за уділювання науки релігії в народних школах, і т. д.

В Польщі видано з покликом на конкордат розпорядок Міністра Віроісповідань і Просвіти з 9./12. 1926. ч. 1. поз. 9. В. зак. П. Р. з 1927., про шкільну науку катол. релігії, обіжник сегож міністерства з 24./4. 1926. ч. О. През. 3284/26, ч. 9. поз. 104. уряд. Вістника мін. В. і Просвіти, про поступовання шкільних властей при іменованню учителів катол. релігії, обіжник сегож міністерства з 13./12. 1926. ч. I. 18458/26. в справі канонічної місії душпастирів, розпорядок з 27./12. 1926. ч. II. 6767/26. в справі кваліфікації заводових р.-кат. духовних до навчання релігії, розпор. Мін. Віроісповідань в порозумінню з Мін. Скарбу з 1./3. 1926. ч. 27. поз. 163. В. зак. П. Р. в справі винагороди душпастирів за навчання релігії і т. д.

В справі семінарів слід подати приписи австрійського конкордату, а саме XVII. артикулу:

„Епископські семінарі будуть задержані, а де їх уповаження не цілковито вистарчить на ціль, якій вони по думці святого собору в Триденті мають служити, постарається у відповідний спосіб про його помноження.

Епископи будуть їх по думці святих церковних законів повним і свободним правом вести і адмініструвати. Для того будуть вони настоятелів, професорів і учителів згаданих семінарів іменувати і як часто будуть се уважати за конечне чи пожиточне, — їх віддаляти.

Будуть вони також молодців і хлопців до навчання

в них приймати, якщо будуть се уважати за хосенне для добра їх епархії.

Хто одержав науку в сих семінарах, буде міг по зложенню іспиту їх уздібнення вступити в кожний інший научний заклад і при захованні дотичних приписів старатися про кожду научну катедру з виїмком семінарів“.

Закон з 7./5. 1874. ч. 50., В. з. д., який в арт. 1. ухилив цілий конкордат, постановив в §. 30., що урядження католицьких богословських виділів управильнить окремий закон, але такого закону не видано аж до розпаду Австрії*).

Польський конкордат надає церкві повне право улажувати духовні семінарі та іменувати для них учителів з тим, що дипломі великих семінарів зрівнано з дипломами державних університетів.

Зі слів „відповідно до канонічного права“ — і зі згадки про дипломи, видані великими семінарами слідує, що єпископи можуть свобідно закладати також і „малі семінарі“, як приготування до семінарів більших, — (Кан. 1354. §. 2.). Такі „менші семінарі“ не підлягають по думці конкордату надзору і дозволу держави, у відріженні до приватних віроісповідних шкіл, про які постановлює §. 4. висше наведеного австрійського закону з 25./5. 1868. ч. 48. В. з. д.

Артикул 14.

„Маєтки, що належуть до церкви, не будуть піддані ніякому правному актови, змінючому їх призначення без згоди церковних властей, крім випадків передбачених законами про вивласнення на цілі регуляції перевізних доріг і рік, державної оборони і подібних цілей. В кождому випадку, призначення нерухимостей і рухимостей, посвячених виключно для Богослуження, як церков, предметів культу і т. і., не буде могло бути змінене без попереднього позбавлення їх, покликаною церковною властю, характеру посвяченої річи.

Ніяка будова, переміна чи віднова церков і каплиць не відбудеться інакше, як тільки згідно з технічними і мистецькими приписами законів, що відносяться до будови будинків і консервації пам'яток.

В кожній епархії буде створена комісія, іменована єпископом в порозумінні з властивим міністром, для охорони в церквах і церковних місцях старинностей, творів мистецтва, архівних документів і рукописів, що мають історичну чи мистецьку вартість“.

Перший уступ цього артикулу є важний о стільки, що забезпечує церкву (розуміється, о скільки взагалі на світі є що певне), перед такими несподіванками, як переведена ці-

*) Давніші приписи зібрані пр. у Коженівського, „Zbiór przepisów, odnoszących się do Kościoła katolickiego“, стр. 179—196.

сарем Йосифом II. конфіскація церковних, згідно монастирських маєтків.

Що з цього запевнення вилучено випадки вивласнення під дороги (і залізниці), в цілях регуляції рік, військової оборони, взагалі в цілях, передбачених загальними державними законами, не змінює суті річі, бож такі вивласнення — за відшкодуванням, — порушують власність всіх горожан, а не є ніяким „*privilegium odiosum*“ церкви.

В другім уступі цього артикулу піддано будову церков і каплиць, їх перемену а навіть ремонт під обов'язуючі технічні і мистецькі приписи законів, що відносяться до будови будинків і консервації пам'яток. — Третій уступ постановлює, що в кожній єпархії буде створена комісія для охорони церковних старинностей, яку має іменувати єпископ в порозумінні з властивим міністром.

Значіння цих обох уступів не є цілком ясне, а компетенція церковних і адміністраційних властей може бути спірна.

З одного уступу слідувало би, що кожда будова, хочби цілком нової церкви і каплички, стоїть під доглядом і — не все милою чи пожаданою для церкви — опікою властей адміністраційних, так, якби ходило про будову величезних будинків і охорону старинностей, — а з дальшого уступу слідувало би, — що весь надзір над стариною мав би перейти на єпархіальну комісію, іменовану єпископом, — хоча в порозумінні з міністром.

В розв'язку цих сумнівів правничих не вдаюся, зазначую тільки, що з покликом на ці постанови конкордату видав Міністер Віроісповідань і Просвіти розпорядок з 19./12. 1928.. в справі мішаних комісій для охорони пам'яток і культури, які знаходяться в католицьких церквах і церковних льокалях (ч. 6. поз. 35. В. з. Р. П.), в якому односторонньо, без участі церкви, подано приписи про склад і діяльність згаданих мішаних комісій. (Продовження слідує).

Д-р МИХАЙЛО ВОЛОШИН.

Проект нового польського закону про устрій адвокатури.

I.

Усякі проекти законів, які мають нормувати чи це приватно-правні відносини між горожанами, чи відносини тих горожан до держави, отже публично-правної натури, — мусять з правила перш усього цікавити юристів, а між юристами у першій мірі юристів-практиків, якими передусім є адвокати. Та з усіх проектів законів хіба найбільш інтересним для адвокатів мусить бути проект закону про устрій

адвокатури, бо від такого майбутнього закону залежить не тільки питання загального престижу адвокатури, як узнаного цілим культурним світом чинника співділяючого при вимірі справедливості, — але також питання самого життя-буття адвокатів. Найбільшим жемчугом престижу адвокатського стану усіх культурних держав є **незалежність**. Отся незалежність та в її рамках автономія нашої адвокатури на галицькій землі є досі узнана та унормована законом б. Австрії з 6. липня 1868 В. з. д. № 96, отже з часів, коли по літах заскорузлого австрійського цісарського абсолютизму, появились перші проблiski грядучого конституційного устрою держави. І сьогодні, сила обов'язуюча сего закону має уступити перед новим законом по майже цілому століттю. Здавалосьби, що закон з року 1932 у порівнанні з законом з 1868. року про ту саму матерію, — повинен бути якщо не ліберальніший, то ніколи назадний. На жаль, цього про проєкт закону про устрій адвокатури не можна сказати.

Та пригляньмося ближше самим найголовнішим постановам проєкту.

II.

На основі ухвали Ради Міністрів з дня 25. вересня 1931, виготовив Міністер Справедливості Міхаловскі — проєкт закону про устрій адвокатури, який по першому читанні в польському Сеймі передано комісії до розгляду. Проєкт цей містить 111 артикулів, поділених на 8 розділів та ці обнимають:

- I. Загальні постанови,
- II. Умовини прийняття до адвокатури,
- III. Обовязки і права адвокатів,
- IV. Устрій і діяльність адвокатських палат,
- V. Державний надзір,
- VI. Дисциплінарна відповідальність,
- VII. Адвокатські апліканти — і
- VIII. Переходові та кінцеві приписи.

Не буду подавати подрібно змісту усіх артикулів проєкту, — зате підчеркну з кожного висше названих розділів ті постанови, які або відбігають або зовсім змінюють дотеперішній стан правний в устрою адвокатури та зосібна ті постанови, які поважно загрожують незалежності і дотеперішню автономію адвокатури.

Вже в 1. арт. проєкту міститься вправді постанова, що адвокатура становить самоуправну одиницю звання, але рівночасно додається, що отся самоуправа має примінитись до постанов цього закону. Як побачимо, розглядаючи ці постанови, — є вони якщо не запереченням, то всеж таки не абияким обмеженням справжньої самоуправи.

В осідку кожного апеляційного суду має бути адвокатська палата та її територіяльний круг ділання обіймає територію дотичного апеляційного суду. Урядовою мовою адвокатської самоуправи є **польська мова** (арт. 4). Як небудь постанова сего арт. 4. є для української адвокатури неприємлива в такій стилізації, — то зазначити треба, що вона не є новою, бо така сама постанова є дотепер в статуті львівської палати. Та постанова така в дійсности не могла позбавити і в практиці не позбавлявала українських адвокатів, членів палати, права уживати в зносинах з палатними органами своєї матірної української мови у слові і письмі. Тому, хочби навіть постанова арт. 4. удержалась в проєктованій стилізації, то цього не можна ніяк уважати рівнозначним з перечеркненням дотеперішних фактичних прав українських адвокатів: послугуватись українською мовою та це тим більше, що така постанова не змінює і не ухилює постанов польських законів про мову, зосібна закону з 31/7 1924 № 73 поз. 724.

З другого розділу про умовини прийняття до адвокатури слід підчеркнути, що **на листу адвокатів буде вписаний** той, що:

1. має польське горожанство та користується вповні цивільними і горожанськими правами;
2. є чистого характеру;
3. володіє польською мовою в слові і письмі;
4. покінчив університетські і правничі студії з приписаними у Польщі іспитами;
5. відбув адвокатську аплікацію;
6. зложив адвокатський іспит. (арт. 6.).

Особи, які мають що найменше 2 літа служби на становиськах судді, прокуратора, віцепрокуратора або підпрокуратора судів загальних, військових і адміністраційних. — є вільні від аплікації і адвокатського іспиту. Та ці особи не можуть на протязі 5. літ від хвилі залишення служби осідати в цих місцевостях, де досі виконували службу судейську або прокураторську, але припис цей не відноситься до місцевостей, де є апеляційний суд. (арт. 7). Від аплікації та адвокатського іспиту вільні є також професори і доценти правничих наук в польських академічних школах і ці, які відповідають умовинам вимаганням до обняття становиська судді і мають що найменше 2 літа державної служби на становиськах референдарських. (арт. 8).

Відмову впису на листу адвокатів можна запізвати в двомісячному речинці від повідомлення та про це рішає остаточно адміністраційна колегія властивого апеляційного суду. Брак відповіді на подання про впис на листу адвокатів, через 3 місяці від внесення, уважається за відмову.

Замість присяги вводиться святочне приречення на руки декана ради, при чому відносна рота обнімає зворот „...владі оказувати буду пошану і **послух**“....

У розділі про обов'язки і права адвокатів знова підчеркується в арт. 11, що адвокат винен оказувати пошану і **послух** судам та **урядам**. А поміч правна адвоката з уряду — є безплатна, хіба що на сторону противну спадає зворот коштів процесу.

Постанова арт. 18. нормує **переселення** адвокатів в той спосіб, що зміна осідку в окрузі палати може наступити по упливі 2 місяців від хвили повідомлення Палати про зміну осідку. Перенесення осідку до округу іншої палати, вимагає понад це попереднього повідомлення палати, в якій окрузі знаходиться майбутній осідок і впису на листу тої палати, при чому арт. 10. має тут відповідне примінення, цебто що про відмову рішає остаточно адміністраційна колегія властивого апеляційного суду. Якщо адвокат опускає осідок на довше чим шість тижнів, повинен установити іншого адвоката своїм заступником та повідомити про це палату.

Щодо **устрою і діяльності адвокатських палат**, проєкт вводить деякі зміни. Органами палати мають бути: а) загальний збір адвокатів, б) адвокатська рада, в) дисциплінарний суд. Участь адвокатів в загальному зборі є **обов'язкова** та хто до 8. днів від дня зборів своєї відсутности достаточно не оправдає, — підпадає порядковій карі у висоті до 100 зол. Рада адвокатська складається з 15. членів, вибраних загальним збором. — а у палатах з числом членів до 150 — тільки з 9. членів. Право пасивного вибору до рад мають тільки ті адвокати, які що найменше від 5. літ вписані на листу. Рада вибирає зпоміж себе декана, віцедекана, секретаря, скарбника і **дисциплінарного речника** та по уконституванні має повідомити про свій склад презеса властивого апеляційного суду, а той представить це міністрови справедливости. Кожна ухвала ради має мати обосновання фактичне і правне. Одиниця, якої права такою ухвалою нарушується — може жалуватись та про це вирішує остаточно адміністраційна колегія властивого апеляційного суду.

Окремий розділ нормує **державний надзір над палатами адвокатськими**. Рада адвокатська має по думці арт. 45. проєкту переслати до відома презеса властивого апеляційного суду протоколи загального збору і засідань ради, річне звідомлення з замкненням рахунковим і внутрішній регулямін, — а колегія адміністраційна на представлення презеса може суперечну з правом ухвалу ухилити та підприняти заградчі засоби в ціли привернення правного порядку. Рада адвокатська може в речинці одного місяця відкликатись до

міністра справедливости, але такий відклик не здержує виконання ухвали колегії. Міністер має такі самі права надзору як адміністраційна колегія, а понад це може **раду розв'язати** та переказати часово її чинности делегованим ним особам з поміж суддів і прокураторів — аж до нових виборів і тоді загальний збір адвокатів отвирає суддя чи прокуратор, що виконує обовязки декана.

З розділу про **дисциплінарну відповідальність** слід згадати, що кари дисциплінарні за проступки проти обовязків та гідности стану є такі: 1. упінення, 2. нагана, 3. завішення в чинностях адвоката на час 1. року і 4. счеркнення з листи адвокатів (арт. 49). Кара нагани спричинює утрату права пасивного вибору на 3 роки, — та побіч кари нагани можна оречи додатково гривну до 10.000 зол. Кара завішення потягає за собою утрату права активного і пасивного вибору на час 5. літ від дня правосильности вироку.

Суд дисциплінарний палати складається з 11. адвокатів, вибраних загальним збором та вибрані члени вибирають зпоміж себе презеса і його заступника. Право пасивного вибору до дисциплінарного суду мають тільки адвокати, вписані на листу принайменше від 5. літ. В справах, введених наслідком повідомлення суду чи уряду, та якщо справа дотичить важного публичного інтересу, — права речника прислугують також прокураторови властивого апеляційного суду. Після постанови арт. 64. проекту, дисциплінарний суд на неявному засіданні може завісити тимчасово адвоката в його чинностях, якщо проти него: а) введено карне або дисциплінарне поступовання, б) введено судове поступовання, в) проголошено конкурс.

Від вироку дисциплінарного суду прислугує обвинуваченому відклик до **властивого апеляційного суду**, якщо засуджено на кару завішення або счеркнення, а речникови дисциплінарному, якщо вносив на вимір такої кари а суд увільнив, або покарав лагідніше. Адвокат, проти якого ведеться дисциплінарне доходження — не може перенестися до іншої палати, поки дисциплінарне поступовання не буде правосильно покінчене.

Постанова арт. 82 проекту викликала серед адвокатів чи не найбільше занепокоєння. Її зміст такий:

„Адвокат, який в письмі або промові провиниться проти права, добрих обичаїв, публичного спокою і безпеки — або окаже **визиваюче** непошанування влади, — може бути покараний безпроволочно судом, який справу розпізнає, — одною з дисциплінарних кар передвиджених в арт. 49. Оречення суду є сейчас виконаєме, але якщо запало в суді I. або II. інстанції, — прислугує від него відклик до Найвисшого Суду

до 2. тижнів від оголошення або доручення. Цей припис не виключує примінювання приписів про удержування поваги суду“.

У розділі **про адвокатських аплікантів** вводить проєкт деякі основні зміни.

До впису на листу аплікантів має аплікант виказати ви-моги з арт. 6. точки 1—4 і представити посвідку адвоката (патрона) — про готовість прийняття того апліканта на практику. Патроном може бути адвокат, що є вписаний на листу адвокатів що найменше від 5. літ. Аплікант складає на руки декана святочне приречення після приписаної роти, в якій прирікає не тільки сповняти якслід свої обовязки, але також оказувати владі і своєму патронові пошану і послух. Відмову впису на листу аплікантів можна запізвати так само як відмову впису на листу адвокатів по думці арт. 10. сего проєкту. Адвокатська аплікація тріває 5 літ, — та проєкт не містить ніякої постанови про потребу однорічної судової практики, — як це було дотепер. Лише в арт. 88. є постанова, що до того пятиліття адвокатська рада вчислить не більше чим два літа судової аплікації, аплікації у Прокураторії Генеральній або рефендарської адміністраційної служби, чи то в характері асистента у військовому судівництві.

Припис арт. 91. становить, що аплікант за цілий час своєї практики не може заступити патрона свого в судах апеляційних, ані в Найвищому Суді, ані у Найвисшому Адміністраційному Трибуналі, ані у Компетенційному Трибуналі. На основі осібного у кожній справі уповажнення патрона і під його відповідальністю може аплікант заступити свого патрона в урядах і судах, але з тим обмеженням, що заступником перед судом городським, судом праці і судом окружним як другою інстанцією (т. зв. малі апельки) може бути аплікант, який вже має що найменше рік аплікації, — а перед судом окружним як першою інстанцією тільки такий аплікант, що вже має що найменше 3 літа аплікації.

З того виходить, що аплікант адвокатський у першому році аплікації не може взагалі заступати справ у судах, — лише в урядах, а заступств в урядах наші адвокати взагалі не мають.

По відбутті адвокатської аплікації може аплікант приступити до адвокатського іспиту перед Іспитовою Комісією, у якої склад входять декан або віцедекан адвокатської ради як предсідник, двох суддів окружного або апеляційного суду, делегованих презесом властивого апеляційного суду і двох адвокатів, делегованих адвокатською радою. (арт. 94.).

На випадок дворазового негативного висліду іспиту — допущення до іспиту втретє залежить від дозволу Іспитової

Комісії. Тих аплікантів, що на протязі двох літ від покінчення аплікації, без обоснованих причин не приступили до адвокатського іспиту, або перепавши при іспиті не приступлять без обоснованих причин на протязі одного року до повного іспиту, як і тих, що не досягнули дозволу приступити до іспиту по раз третій або зложили третій іспит з негативним вислідом, — вичеркується з листи аплікантів.

Апліканти платять річні складки у висоті $1/5$ часті складки оплачуваної адвокатами; не уживають адвокатського строю а змінити осідок можуть по упливі місяця від внесення подання. Мають вони також право являтися на загальних зборах палати і промовляти, але без права внесків і голосування.

Відповідальність дисциплінарна аплікантів на загальна така сама як адвокатів, з тою модифікацією, що кара нагани потягає за собою продовження аплікації на 3. місяці, — натомість не можна вже накладати грошової кари та замість кари завішення в чинностях, накладається кару продовження аплікації на час до двох літ.

З останнього розділу про **переходові та кінцеві приписи** слід згадати, що після арт. 101. проекту, — адвокати вписані на листу в хвилі введення в життя цього закону, — стають адвокатами в розумінні цього закону та адвокатські кандидати на наших землях будуть допущені до зложення іспиту після цієї нової ординації по відбутті що найменше 5. літньої аплікації. (арт. 103.). Про сильний намір і непохитну волю уряду довести до ухвалення цього проекту, свідчить постанова арт. 111. проекту, — в якому вже заздалегідь означено, що цей закон входить в життя з днем 1. марта 1932, та перші вибори органів адвокатури на основі цього закону мають відбутися до 2. тижнів від хвилі його введення в життя. Та як з тою постановою зіставимо постанову арт. 106. проекту, після якої по думці арт. 2. проекту перестануть існувати — мають найпізніше на один місяць перед виборами органів адвокатури на основі нової вже ординації — переказати свої агенди і майно властивим палатам, то бачимо, що се малоб наступити ще перед 1. марта 1932, отже ще перед часом обов'язування нової а в часі обов'язування дотеперішньої ординації. Правдоподібно, це недогляд.

Артикул 107. проекту перечеркує **Начальну Адвокатську Раду у Варшаві**, наказуючи її усі агенди передати властивим органам а майно розділити межі палати: люблинську, варшавську та виленську. Справи дисциплінарні, початі перед введенням в життя цього закону, — має вестись далі вже на основі постанов нового закону.

III.

Не можна дивуватись, що супроти таких постанов проєкту про устрій адвокатури — весь загаль адвокатський без огляду на віру, національність чи партії — **поважно занепокоївся**. Начальна Адвокатська Рада у Варшаві і усі палати, поза осідком апеляційного суду, переняті острахом про своє існування, — а весь адвокатський стан відчув у проєкті **нарушення кардинальних вимог свободи ділання адвокатського стану**. Один з визначних представників варшавської палестири та рівночасно посол на сойм, — у своїй промові в соймі назвав його карною експедицією (чи паціфікацією) проти адвокатури. Майже усі палати адвокатські на цілому терені польської держави відбули з приводу цього проєкту надзвичайні загальні збори, — піддаючи цей проєкт острій, але річевій критиці. Згідно підчеркнено, що проєкт не тільки ярко обмежує дотеперішню автономію адвокатури, але понад це постановою артикулу 82. піддає адвокатів під доразовий осуд кожному судді аж до цілковитого счеркнення адвоката з листи адвокатів.

Зі становиска української адвокатури слід підчеркнути, що також арт. 4. проєкту **повинен бути змінений** для усунення всякої можливости хибної інтерпретації, — в той спосіб, щоб виразно зазначити право адвокатів української народности: послугуватись своєю матірною мовою у слові і письмі.

Усі найголовніші закиди проти проєкту найшли свій вислів в резолюціях, які без дискусії ухвалено на надзвичайному загальному зборі Адвокатської Палати у Львові, скликаним під кличем **оборони незалежності і самоуправи адвокатського стану**. В тих резолюціях підчеркнено, що адвокатура не є звичайною професією, але **публічним урядом** (мунус публікум) — і покликана до **співділання зі судом у вимірі справедливости та обороні права**.

Таке завдання може сповняти тільки адвокатура справді незалежна зі становою самоуправою. Новий проєкт про устрій адвокатури нарушує повисші основні вимоги, головню арт. 82., 45., 46., 47., 9., 11. і ін., — і тому коначне є усунути з того проєкту постанови суперечні з незалежністю і самоуправою адвокатури. Загальний збір, акцентуючи коначність переведення засади **свобідного переселення адвокатів** на цілому терені держави, візвав Президію Палати, щоби у порозумінні з іншими Палатами адвокатськими поробила відповідні кроки і старання в цілі переведення коначних поправок у проєкті, по думці повисших основних тез, бо цього вимагає зарівно інтерес суспільства, як і адвокатури. За тими резолюціями заявиласть також українська адвокатура, згуртована в С. У. А.

Вкінці зазначити треба, що знаючи теперішні відносини у варшавському Сеймі не важко відгадати судьбу сего проекту. Всеж таки й наша **Парляментарна Репрезентація**, зосібна визначні її члени, які рівночасно є адвокатами і членами С. У. А., — доложуть, де треба, усіх своїх старань в ім'я добра і поваги адвокатського стану.

На маргінесі політичних процесів.

Маю на думці наші карні процеси, якими займається постійно наша колегія оборонців у Львові. За нею ідуть наші товариші адвокати в краю. Всі вони несуть свою працю і знання в обороні права і справедливости, — не зважаючи на матеріальні втрати, які поносять в тому ділі.

А діло це не легке. Воно тяжке й затяжне, тай успіхи — невдовольаючі. Але обов'язок синів нації та станова організація не дозволяють їм заложити руки і стати на боці, в часі лихоліття...

Тому нам, що стоїмо подалі від розгару тої акції оборонної, годиться дещо сказати з наших помічень і з доброї волі.

У всяких оборонах карних, а передусім з політичним підкладом, — треба мати завсе на увазі: **тактичний плян**. Він важніший, чим всяка краснорічність кінцевих виводів оборони. Ці останні вже нічого не поможуть, коли один оборонець стане, хочби найкраще вести свою оборону, в цей бік; другий дуже основно в другий бік, третій знову виключно оборонює свого клієнта, відкидуючи все найгірше на тамтих, — бо тоді виходить непослідовність і загальне замішання напрямних оборони, що ярко кидається в очі розуміння суддів, які добачують тут загальну недостачу одної рації оборони і трактують її наче формальність, виконану з обов'язку, може з милосердя, а без переконання тих, що мають ставати на сторожі права і справедливости.

Тому збірні оборони, коли є більше обвинувачених, — мусяться трактувати як **одну цілість**, в котрій не вільно вести ніяких партизанток, бо це убиває справу та звичайно одних і других обвинувачених. І тому в політичних оборонах має бути **вища етика** і один тактичний фронт оборони, з огляду на справу, яку заступається, і на всіх обвинувачених.

Наслідком цієї першої вимоги оборони — не можна допускати до того, щоби кождий обвинувачений говорив на розправі судовій: що йому сподобається, маючи на увазі тільки свою особу та заспокоєння своїх почувань супроти других обвинувачених або своїх особистих думок про саму справу, чи поррахунків з ким небудь іншим або для приєднання зглядів з боку суддів...

Така розбіжність в зізнаннях обвинувачених є незвичайно небезпечна і як виказує досвід, вона допроваджує до того, що замість кількох обвинувачених, які дійсно могли мати щось до діла з інкримінованим вчинком, втягає всякими мнимими признаннями і непотрібними, а шкідливими виявлюваннями обвинувачених: кільканайцять або й кількадесят нових осіб на лаву обвинувачених, які в дійсності не мали з тим вчинком ніякого діла, та остаточно не раз доводять до засуду тихже осіб, зовсім невинних.

На це мають карні оборонці процедуральне право порозуміватися з обвинуваченими вчасно перед розправою, щоби вказати доцільні засоби і умовити плян оборони на розправі судовій, та вони мають також право жадати від обвинувачених, щоби ці були слухняні і солідарні, бо ж цього вимагає від них їх власний інтерес, добрий вислід розправи, як також поважне поставлення справи за яку вони мають відповідати та яку їх оборонці мають достойно заступати.

А далі, в сучасних обставинах — велике значіння має: уважно стежити за вислідами доказів і ставити **протидокази** — **стислі**. Не раз видається, що цей або той загальний натяк не має значіння та що його можна усунути якимсь веселим запитом або перепалкою словною з прокуратором або предсідником трибуналу, і він минеться. Тимчасом той принагідний натяк чи висказ — як раз затямить собі один чи другий суддя і він не раз розбиває відтак заложення оборони в найважнішому питанні. Тому в наших обставинах, де соціально-національні моменти спричиняють незвичайну вражливість, не можна за багато вдовольватися цим, що остаточний вивід оборони позатирає ті задири і все вигладить останнім словом, а треба вчасно вирубувати ті суки, щоби не лишати приводу до безпідставного переконання судді на шкоду підсудного.

Та ще одно слово що до **ідеологічного характеру** політичних процесів, який мали на думці і в своїх намірах та починаннях обвинувачені. Не входжу в те, які були ці думки і наміри, — доцільні і розумні чи ні, бо це треба розпізнавати докладно в кожному випадку зокрема. Але як вони були дійсно висловом якоїсь ідеології, — то належало б їх ставити ясно, а не двозначно, — щоби мнимо героїство не йшло в парі з хлопячою лямпартерією і на відворот...

Знаю добре, що здійснити ці домагання, які ставить наше громадянство до своїх оборонців, — це не легка справа, бо наше громадянство не приходить в час і мало дає позитивних засобів. Знаю також і розумію, що наші оборонці вкладають много праці і пожертви у своїх майже щоденних виступах перед карними судами, в останніх часах, але всеж таки їм мабуть придасться роздумати цих кілька помічень...

Д-р Кость Левицький.

Г. З.

На маргінесі судової правди.

Стаття нашого молодого товариша адвоката, неукраїнця, до дискусії.

Писати на маргінесі судової правди, — не значить: писати про саму справу, ані про її справців, обвинувателів, обронців і суддів. Також не значить: писати статтю, якої завданням є вглибитися в об'єктивну правду справи.

Нічого подібного, — бож „об'єктивна правда“ справи, яка найшла вже свій вираз і форму в словах суду, може бути лише предметом критики в дорозі судової інстанції т. з. лише способом передбаченим в словах законодавця і це до часу, поки не стане правосильною.

А по цьому осягненні правосильності є вже вона доступна тільки для стисло наукової критики, котра, розглядаючи її, ніколи не сягає до її живих основ, цебто нагих фактів, які на неї зложилися, — бож тоді як питання подій є вони для науки лише мертвою історією, одначе ці факти мають значіння при досліджуванні її при допомозі спеціальної наукової системи індукції і дедукції (залежно від вибору) до творення творення творення

Створюючи щораз то інші, щораз то новіші й найновіші конструкції, цікавіші й дуже цікаві, первісні та похідні, оригінальні та мішані, то знову вертаючи до старої конструкції, то знову вбираючи предмет експерименту в зовсім відмінну конструкцію — наче в драперію більш до чепізнання, яка йому деколи навіть не до лиця

Отже не про цю правду хочу писати, але про ту, яку називають доктори підметовою: про ту, що розчеплена між поодинокі підмети є наче предметом пантеїстичного культу одиниці; про ту правду, яка окутана всіми живими фібрами почувань і пристрасти виринається з душі; про правду кожного зокрема і всіх разом.

Отже про правду, яка перейшла крізь радість і смуток, крізь біль і тугу, крізь голод і нужду, крізь любов і зраду, крізь заздрість, ненависть, віру і сумнів: про ту, котру вчинила пімста, про ту, котру створило опущення і резигнація.

Про правду кожного і тих всіх, які злітали духом під небеса і бажали щастя для інших, як і тих, що трималися земського падолу, бажаючи щастя лише для себе.

Хочу писати про цю правду, яка без стилю і конструкції є виявом душі обвинуваченого чоловіка поза судовою салею; про цю його власну правду, заки сталася судовою правдою.

Про цю, яка була проста, заки зломалася в словах, — про цю, яка була жива, заки її вбили інструменти процесу.

Хочу

А якщо може її десь загублю по дорозі, — з певністю її згублю, то нехай мене оправдає, що пишу лише на маргінесі.

Отже кожда судова справа кінчиться ореченням, яке містить в собі осуд про неї. Цей осуд є опертий на словах обвинувачених, що їх називаємо виясненнями, — словах свідків, званих зізнаннями, — словах знавців, — званих опініями, — словах обвинителів і оборонців, званих висновками „сторін“, — врешті на словах законодавця, званих приписами.

Всі ці слова становлять так зване судове поступовання, через яке веде — деколи окружна, деколи тяжка терниста дорога до остаточних слів судді т. є. до оречення, яке містить осуд про справу: судову правду.

Отже самі слова слова слова

Слова, які описують прецизійно і без помилки зовнішнє діло, похід і його наслідок

Одначе, чи ті слова з рівною прецизійністю і непомильністю розбирають все те, що лежить поза зовнішнім для ока і уха доступним, ділом, все те, що живе поза поживкними актами, яке не є взятє в систем і порядок реєстратури поза черговістю дневника...

Чи ті слова з рівною докладністю є в силі розібрати власну правду обвинуваченого, його живу правду, — отже його правдиву волю, його правдивий намір, його правдиву постанову, а передовсім його власні і правдиві мотиви ділання... Отже, чи є в силі ці слова викресати зі себе стільки світла, яке вистарчило би на освітлення глибокої і таємної закутини, в якій товчється його правда....

Є завданням оборонця викресати зі слів судового поступовання цю силу світла. Бож він знає, що слова мають те до себе, що самі посідають свою власну правду, що тому за думкою висказаною в словах завжди тягнеться смуга позору: є саме нею ця власна правда слів.

Тому також тягнуться позори за правдою наче безтілесна тінь за чоловіком, — а мають це до себе, що дорога до них є куди легша, аніж дорога до правди: ловимо її оком — ловимо її ухом без найменшого труду — поступовання майже так легке й просте, як убивання хорих мух.

Цими змисловими стежками ходимо найрадше, хоч вони є вузкі й тісні, бо наші очі та уха не томляться так легко як мозок; попри це уприємное нам цей неважкий прохід перспектива милого „дитинного городчика понять“, по якому так радо молоді й старі проходжуємося, „бо там є легкодоступні овочі“, то є висліди дослідів, „та навіть готові поняття без труду зривається до коша“. Про це писав Вагсерман у своєму „Лявдині“.

„Але чи в тому, що чуєш ухами і в тому, що бачиш очима є правда?“ — спитав раз Сократ свого скептичного учня Сімія і цим спричинив йому заклопотання.

В дійсності не треба побоюватися, щоби нинішній оборонець нинішнього прокуратора і нинішній суд впровадив в заклопотання Сімія подібним запитанням, — бож нас ділить стільки віків здобутків від Сократа і Сімія особливо в області конвенансу, діалектики, свідомого руху слова і несвідомого його відруху.

Та чи ми справді здобули іншу дорогу, яка провадила-би до виміру справедливості — це інше питання. Мені здається, що — ні. Це є стара дорога, що веде на широкий гостинець правди, вільної від бурянів і позору. „І лише на широкому гостинці духа та розуму знаходимо правду, — а скільки разів шукаємо її по стежках змислів, попадаємо в лабіринт кошмарних позорів, — але за цю часто позолочувану, але в суті річі фальшиву монету, не купимо справедливості“ (Файдон).

Це до цього часу неvigасле і може найсильніше світло людської думки античного світу долучить оборонець до нинішнього судового поступовання слів, — поступовання освітленого марненьким світлом позорів, — якщо буде з трудом переправлятися через поступовання до права....

І врешті створить „конструкцію“ при допомозі взятих у формулки абстракційних слів законодавця.

І врешті збудує свою власну будівлю слів, в котрій може буде ясніти від куншту і фінезії....

Боронив обвинуваченого. — Боронив чужої справи.

*

Якже інакше виглядає правда в політичному процесі... Не маю на думці т. зв. „критого“ політичного процесу, — (Роде називає його соромливим), в котрім обвинувачується за звичайне переступство з політичних оглядів, але мені іде про правду в явному політичному процесі, в якому обвинувачений відповідає за політичну провину.

Видавалося би, що в такому процесі позори ніколи не дійдуть до голосу і тим самим не зайде небезпека, що вони закаламутья судові поступовання, бож прецінь тут сидить обвинувачений на лаві тому, щоби „як переможений почути з уст побідника слово засудження“. — Так на суть політичного процесу задивлявся великий Віктор Гіго, — так представляє ціль політичного процесу Вальтер Роде у своєму „Юстіц“.

Одначе позори в такому процесі відіграють більше домінуючу роль, аніж в звичайному процесі.

(Лишаю на боці мішані процеси, то є такі, в котрих обвинувачується за політичний злочин, а одночасно за крадіж вічного пера).

Поміж зовнішнім діланням обвинуваченого, підтягненим під законну формулку і правдивим наміром, постановленням і мотивами обвинення є в отвертому політичному процесі значно більше віддалення, чим у випадках обвинення за звичайне переступство.

Тому судове поступовання в політичному процесі є багате в далеко більшу скількість слів, чим у звичайному процесі. Крім цього існує у такому процесі сильне і дуже здецидоване наставлення свідків і знавців. Врешті, якщо в політичному процесі не булоби позорів, не можнаби ніколи засудити обвинуваченого, бо не можнаб ніколи для закинуваного йому ділання знайти відповідного карного припису в законі.

Але обвинувачений і його оборонець зовсім не дбають в такому процесі про позори слів, не дбають про правні конструкції. Прецінь обвинувачений не користується тут правдою для цілей оборони, через що не заходить потреба нагинати її до такого чи іншого приписаного змісту і форми.

Правда обвинуваченого є в такому процесі не його обороною, але обвиненням.

Тут вроджене правне почуття каже обвинуваченому і його оборонцеві дивитися з гори на судове поступовання і проти всіх зізнаних слів і опіній — вияснити як дійшло до процесу?.....

Ця історія обвинувачення — ці куліси процесу, які в звичайному процесі є в укритті, — те „як і чому“ і це „хто і чому“ ніколи не доходить до голосу в процесі, — в політичному процесі творить кістяк оборони.

Бож у відповідь на ці питання, в представленні причин процесу, вичерпується тут правда обвинуваченого.

Змагання за процесову тему тут не існує. Цю справу ігнорує оборона як байдужу.

Прецінь тут вже не йде про силу слів, але про силу елементарних: вроджених і виплеканих прав.

Тут немає змагання слів за слова, і таке, чи інше їх значіння, — але ведеться боротьбу за засаду і існування.

Не зводиться тут бою за ту чи іншу одиницю, але за право до життя громади, суспільности, народу.

Тут обвинувачений завжди хотів добре, бо доброю є кожда ідея, — але його воля, намір і мотиви не є предметом досвіду, бо саме ділання і його небезпека осуджує і засуджує волю.

Тому немає тут місця на оправдання.

Оборонець, що бореться за буття своєї суспільности, чи свого народу, до котрого належить, він і його клієнт, цілком не конструє.

Не аналізуючи слів судового поступовання, — не розбираючи думок тих слів, щодо їх вартости, — памятаючи,

що їх чиста вартість негайно зникає, „коли починається процес використання їх для практичних цілей“, не усуваючи на бік позорів, не приписуючи їм такого, чи іншого значіння, оборонець черпає світло, котре має вияснити волю і намір обвинуваченого з власних своїх почувань і пристрасти, з власної своєї любови, чи ненависти, з власних своїх стремлень і переконань.

Черпає її зі своєї власної душі, котру злучила спільна позасудова правда з душею обвинуваченого.

І, погорджуючи доказом судової правди, не буде вкінці будівлі слів, але кладе на жертвеннику справи свою власну, живу болісну правду, крила скованої душі, в котрих іскриться не мистецтво і фінезія, а великі і горячі сльози надії....

Не боронив обвинуваченого. — Боронив власної справи, — про судову правду не дбає...

(З польського рукопису переклав мгр. М. Ханик).

ЯРОСЛАВ ЛЕВИЦЬКИЙ.

3 манівців нашої юдикатури.

(Причинки до інтерпретації §. 454. цив. проц.).

В спірній справі про порушення посідання, веденій до ч. спр. І. С. 152/30. в Городському Суді у В. — позовник не явився на першій устній розправі, в наслідок чого наступило спочивання поступовання. По впливі з горою одного року поставив позовник внесення на підняття поступовання, на визначеній одначе — після підняття поступовання устній розправі піданий підніс заміт, що — якнебудь позовник додержав речинця 30-дневого, приписаного §. 454. ц. п. до внесення позову про порушення в посідання, то мимо цього примінюючи через аналогію припис §. 1497. цив. зак. наступило задавлення задля браку належитого попирання спору. Цей заміт узнав суддя І. за стійний і кінцевим рішенням з дня 14. жовтня 1930. віддалив позовника з жаданням позову. Проти цього рішення позовник вніс рекурс, на який Окружний Суд у Л. зніс кінцеве рішення першого Суду, підносячи в мотивах, що речинець з §. 454. ц. п. є непереступним (преклюзивним) речинцем, а тим самим аналогія приписів §. 1497. цив. зак. не може мати супроти цього речинця примінення.

Таке устійнення Окружного Суду не можна узнати за згідне з сьогоднішніми поглядами в цьому напрямі, пануючими в літературі та промощуючими собі дорогу і до юдикатури. Щоби дійти до слухних в цім згляді заключень, постараємося передовсім розглянути два питання, а саме: 1) Ціль правової охорони посідання, — та 2) Правний харак-

тер непереступних (преклюзивних) речинців та речинців задавнення.

1) Яку ціль має правна охорона посідання, на це — на нашу гадку — дає найкращу відповідь т. зв. теорія публичного інтересу. З певними доповненнями можна би її зовсім спокійно прийняти для австрійського законодавства, якнебудь головний терен, на котрому вона виробилася і приймалася без всяких застережень — це німецьке законодавство. Коротко можемо представити її в слідуючий спосіб: Позви про порушення посідання мають на цілі удержання публичного ладу і це у висшій ступні, як приватний інтерес. Зноваж удержання публичного ладу опирається на виключенню всякого самовільного ділання і удержанню поваги права, яке ясно вказує кожному дорогу, по котрій повинен він доходити свого права власности. — Ці погляди прийнято загально у французській та італійській літературі (пор. Colin-Capitant — 1.875, — Garsonnet-Cesar-Bru-Traite Theoretique et pratique de procedure — 1.624, 680 і 681, — Planiol-Ripert - Picard: Traite pratique de droit civil — III. — 208—209.) — а в літературі цивільного кодексу німецького, як ми це вже згадували, є вони пануючими. Загалом в літературі правничій німецькій ці погляди віддавна промовували собі дорогу, але щойно законодатні матеріали до нового цивільного кодексу рішучо заявили за прийняттям цієї теорії. І так вправді *Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich — BAND III. — Sachenrecht* — стоять на становищі, що крім публичного інтересу, ще інші згляди промовляють за правною охороною посідання, але вже *Protokolle der Kommission für die zweite Lesung des Entwurfs des bürgerlichen Gesetzbuches — B. III. — Sachenrecht* — ясно підчеркують, що одинокою ціллю правної охорони посідання є „*Rechtsfrieden*“. І в слід за тим ціла новіша правнича література німецька, як хочби — Crome, Gierke, Dernburg, Cosack-Mitteis, Enneccerus-Kip-Wolff і багато інших. Всі вони згідно стоять на становищі, що охорона посідання є охороною загального порядку правного, реакцією проти самовільного доходження свого права, доходження, якого зорганізована суспільність не може знести. О скільки ходить про терен австрійського цивільного кодексу, то передовсім старші його коментатори, як хочби — Dr. Joseph Ellinger — *Handbuch des österreichischen allg. Zivilrechtes — Wien 1853 — S. 140* — або Zeiller — *Commentar über a. b. G. — Wien 1812* боронять теорії публичного інтересу, а з новішої літератури стають на становищі цієї теорії Пферше, Ранда (якнебудь погляди його в цьому напрямі є висказані лиш посередно), — Тіль, Цоль старший та Цоль молодший, а в останніх часах посередно, хоч зі всякими застереженнями Пшибилов-

ський в своїй незвичайно совісно виготовленій розвідці „Podstawowe zagadnienia z zakresu ochrony posiadania — Lwów 1929 — str. 38—46”.

Що повисіші погляди можна назвати вповні слушними, а іменно, що правна охорона посідання лежить радше в інтересі публичнім, як приватнім, то слідуючий примір хіба ясно доказує: І так уявім собі, що є якась правна область, на котрій зовсім не існує охорона посідання. На такий правній області можнаби було зовсім спокійно позбавити другого посідання якоїсь річі чи права, а якщо цей другий не бувби в стані в дорозі петиторійного процесу виказати своє право власности чи яке інше, не осталоби йому нічого іншого, як хіба силою відібрати собі відносну річ, що до котрої втратив посідання. Належить сумніватися, чи найдеться якась зорганізована суспільність, котра погодилася би з такими можливостями. Якщо отже законодавство приймає інституцію охорони посідання, то робить це передовсім в своїм власнім інтересі, це є в інтересі публичнім, що зовсім не перешкоджує, що рівночасно таке поступовання може лежати також і в інтересі приватнім. Бо як взагалі границя між приватним а публичним правом після стану сегоднішньої науки є дуже хитка і ніхто не важиться її визначувати, так і границя між приватним а публичним інтересом не дається устійнити. Можна булоби проти повисшого твердження, що при правній охороні посідання маємо до діла з правними приписами, що хоронять публичний інтерес, підняти заміт, що поступовання в цих справах вводиться лиш на внесення сторін та що само поступовання опирається на позовничій методі, а не на слідчій. На це одначе відповімо, що і в карному законі, якого припишам хіба ніхто не закине браку знамен правно-публичних приписів, існують норми, котрих реалізація опирається на внесенню приватного позову (як от хочби проступки проти чести, зломання супружкої вірности і т. п.).

Що-ж до самого поступовання, то якнебудь воно при правній охороні посідання не опирається на слідчій методі, то все таки помітно відріжнюється від поступовання у всіх спірних справах. Відріжнюється головно поспіхом та простотою. І так, закон наказує вже сам позов означити зовнішно, як позов про нарушення посідання (§. 454/2/ц. п.), — далі устна розправа — якщо це є можливе — повинна відбутися тогож дня, коли внесено позов (§. 436. ц. п.), — відтак справа є феріяльною (§. 224/3 ц. п.), — далі можна зарядити переведення устної розправи на місци предмету спору, якщо в цей спосіб розправу буде можна лекше перевести, — (§. 132/2. ц. п.), — вкінці суддя може видавати тимчасові зарядження навіть без переслухання противної сторони і т. д.

Бачимо отже, що законодавець числився з тим, що охорона публичного інтересу вимагає як-найшвидшого ді-

лання і для того створив зовсім особні засади поступовання в цих справах. Таким був безперечно намір законодавця.

Як одначе юдикатура наша переводить цей намір в життя, якщо стає на становищі, що речинець з §. 454. ц. п. як непереступний не підлягає в дорозі анальогії приписам §. 1497. ц. з. про належите попирання позову? Іншими словами, юдикатура та оставляє виключно рішенню позовника справу, коли він захоче, щоби поступовання було переведене. Вистарчить, якщо він в речинці 30-дневнім внесе позов про нарушення в посідання, а після того вже виключно від нього залежить, чи і коли справа буде вирішена. Пощо отже в такому випадку всіх повисших приписів, наказуючих спеціальний спосіб поступовання, пощо так короткий речинець до внесення позову, якщо воля одиниці може всі ті приписи знівечити і проволічи поступовання в нескінченість? Колиби ми узнали таке становище юдикатури за стійне, то мусимо сказати, що всі повисші постанови закону — це непотрібний „законодатний балаяст“ і краще його зовсім з закону усунути. Так одначе воно не є! Ці приписи законодавець свідомо помістив в законі, маючи на оці охорону публичного інтересу, полягаючого на удержанні правного ладу. А коли в справах про нарушення посідання ходить про охорону публичного інтересу, то безперечно в самій інституції правної охорони посідання знаходяться складові частини з характером правно-публичних приписів. А з природи тих останніх слідує, що воля одиниці не може їх змінити і тим самим не можна в руки позовника передавати вирішення, чи і коли справа має бути вирішена. Тимто до речинця з §. 454. ц. п. — хочби він був навіть і непереступним речинцем, — слід все примінити через анальогію приписи про належите попирання позову, уміщені в §. 1497. ц. з.

Переходимо до вирішення другого питання, а саме до обговорення правного характеру непереступних речинців та речинців задавнення.

2) Переважна кількість теоретиків заявляється за поділом речинців на: а) непереступні речинці, та б) речинці задавнення. В новіших часах здибуємо відокремлені голоси за закиненням цього поділу, як не раціонального. (пор. *Rosenberg: Verjährung und gesetzliche Befristung — Berlin 1904.*). Поминаючи ці відокремлені голоси в німецькій літературі та навіть оживлений спір у французькій літературі, приймаємо, що все таки різниці між одними і другими речинцями дадуться устійнити, головно на підставі даного законодавства. Але для нас важнішою є справа, до якої категорії належить речинець з §. 454. ц. п.?

Отже передовсім: чи це речинець процесуальний чи матеріального права, а далі чи є він речинцем непереступним чи речинцем задавнення. Що до першого питання, то муси-

мо ствердити, що це речинець матеріяльного права, що впрочім сьогодні переважна кількість теоретиків признає. Його правно-матеріяльний характер є так ясний, як ясним є характер речинців, передвиджених в матеріяльному праві. по яких упливи не вільно внести вже позову. Якщо одначе цей речинець є речинцем правно-матеріяльним, то для нього повинно бути місце в цивільному законі, як це находимо в кодексах: німецьким, швайцарським та японським, а не в законі про спірне поступовання. В цьому напрямі законодавство австрійське поповнює непослідовність, а цю непослідовність задержав і польський кодекс цивільного поступовання, як-небудь первісний його автор проф. Аллерганд в своїх мотивах до проекту тогож кодексу ясно признає цему речинцеві характер правно-матеріяльний.

Противно, якщо що до повисшого питання, чи речинець з §. 454. ц. п. є процесуальним чи правно-матеріяльним, находимо відповідь в теорії та в практиці (пор. пленарне Оречення Найв. Триб. з 22/4. 1902. — Збірник Глязер-Унгер ч. 1858), — то на друге питання, чи це речинець непереступний чи задавнення, дати відповідь на основі поглядів науки та юдикатури, є дуже тяжко. Стільки само голосів заявляється за одним його характером, як і за другим. В чім одначе лежить ріжниця між тими обома родами речинців? Приклонники повисшого поділу на два роди речинців кажуть, що при речинцях задавнення право само про себе є часово неограничене, погасає одначе через невиконання, натомисть при непереступних речинцях право з гори є часово ограничене. Практично беручи справу, таке відріжнення обох родів речинців є далеко неvistарчаюче і ми мусимо шукати ества непереступних речинців в певних, негативних моментах, а іменно, що непереступні речинці обіймають всі ті випадки, в котрих право погасає з припису закону, але це погасиення не підлягає приписам закону про задавнення. Спеціально можемо бачити цю ріжницю в цих випадках, якщо якесь право погасає на основі припису закону без огляду на це, чи його хтось виконує чи ні, як н. пр. у випадку з §. 1449. цив. зак. Зовсім натомисть відмінно представляється справа, якщо закон наказує доконати до певного часу певної чинности під загрозою втрати відносного права, як прим. §§. 967, 982, 1367. цив. код. або §. 34. закону про обезпечення. В тих всіх випадках стрічаємо речинці з характером безперечно непереступних речинців. Якщо однак цєю чинністю має бути внесення позову, то справа уже не представляється так ясно, але вимагає викладу по знаним правилам. Поминаючи отже випадки, де закон зовсім виразно надає речинцеві такий чи інший характер, в сумнівних случаях мусимо передовсім дослідити, чи правила, обовязуючі для речинців задавнення, можна примінити до даного ре-

чинця та чи таке примінення буде відповідати цілі закону та намірам законодавця. Таким власне дуже сумнівним случаем є речинець з §. 454. ц. п.

Приймаючи, що є він речинцем задавнення станемо на становищі зовсім згідним так з намірами законодавця як і ціллю цього правового припису, про яку широко ми вже вище згадали (охорона публичного інтересу). — Що до наміру законодавця, то який він був, можемо перекоонатися, читаючи протоколи нарад над цивільним кодексом австрійським. (гл. *Offner: Ur-Entwurf und Beratungsprotokolle zum a. b. G B.* Бо коли так правничий Виділ віденського Університету як і східно-галицький Апеляційний Суд проектували відносно §. 72. первісного проекту (котрий в остаточній редакції стався тепер обовязуючим §. 351), щоби означити час доходження даного права в дорозі позову на три місяці, головний референт проекту фон Цайлер спротивився цьому внесенню кажучи, що управненому в цьому випадку розходиться про посідання, а цього останного можна доходити в дорозі позову аж до часу задавнення, — не треба отже означувати якогось спеціального речинця до внесення позову, бо в цім напрямі будуть мати примінення загальні приписи, поміщені в частині третій кодексу.

Оказується, що примінюючи до постанов §. 454. ц. п. засади льогічного та історичного викладу мусимо дійти до переконання, що цей речинець є все таки речинцем задавнення, а не непереступним.

Але цей правовий характер повисшого речинця можемо устійнити також на основі рішень Найвисшого Трибуналу, що вправді не безпосередно, але посередно за ним промовляють. Бо якщо рішення ч. 3952 — Гл. У. т. X. — стає на становищі, що непереступні речинці Суд м у с и т ь узгляднити з уряду, то вносимо **a contrario**, що речинці, які Суд узгляднює тільки на внесення сторін, не є непереступними речинцями. Якщо дальше рішення ч. 10.825 — 36. Гл. У. — каже, що Суд узгляднює з уряду лиш такі речинці, що до котрих закон це виразно наказує, то мусимо ствердити, що в §. 454. ц. п. такого наказу закону не находимо. Вже на основі цих двох рішень бачимо, що повисший речинець годі зачислити до непереступних речинців. До цього цитуємо ще рішення ч. 6794, 6982 і 8657. 36. Гл. У., котрі вже виразно кажуть, що в поступованні про нарушення посідання Суд має узгляднити спізнєння речинця тільки на внесення сторін. Останні рішення отже займають становище зовсім згідне з повисшими нашими твердженнями, а саме що під зглядом правового характеру, — **речинець з §. 454. ц. п. є речинцем задавнення.** Ці рішення ідуть вже зовсім по лінії приписів §. 1501. цив. зак.

Не сигнувати а підписувати касації.

(З найновішої практики в Найвищим Суді).

В останніх днях відбулася касаційна розправа перед Найвищим Судом в Варшаві від вироку апеляційного суду в Люблині. Прокуратор Найвишого Суду Кіртс домагався м. і. відкинення касації з цієї формальної причини, що касація обжалована була тільки „сигнована“ оборонцем, а не „написана“ оборонцем, — та підніс, що касацію вносить той, хто є під нею підписаний, коли отже обвинувачений — а не оборонець — є під касацією підписаний, то треба прийняти, що касацію вніс сам обвинувачений, а не оборонець, хоча цей касацію сигнував з додатком „пер ме“.

Найвищий Суд до цього погляду не прихилився, але це тільки тому, що на вступі касації було виразно зазначене „обвинувачений Н. Н. через оборонця Н. Н.“ і далі тому, що на касації була уміщена печатка адвоката.

Для осторожности слід отже касації **підписувати** оборонцям при закінченні її, як також для певности долучувати до касацій карні повновласти обвинувачених для оборонця.

Д-р Ст. Біляк.

Бібліографічні записки.

1.) Акад. О. О. Малиновський: Радянські поправчо-трудоі установи, порівнюючи з буржуазними тюрмами. — ВУАН — Збірник Соціально-економічного відділу No. 16. Київ 1928. — VIII. + 227. + II. — вел. 8^о. —

2.) **Праці Комісії для виучування західньо-руського та українського права.** Випуск I. — УАН — Збірник Соціально-економічного відділу No. 3. — Київ 1925. — ст. IX. + 180 — вел. 8^о. — Зміст: Акад. Н. П. Василенко: Передмова. — Лев Окиншевич: Комісія для виучування західньо-руського та українського права при Соціально-Економічному Відділі Української Академії Наук; — Степан Борисенюк: Карний зміст „поток“ Руської Правди; — Григор. Попов: Луцький Трибунал 1578. р.; — Сергій Іваницький-Василенко: Закони про опіку над недолітками в джерелах Магдебурзького права Західньої Руси й Гетьманщини. — Олександр Добров: Право необхідного спадкування за Литовським статутом. Іринарх Черкавський: Поволання над трупом забитого. — Лев Окиншевич: Приказ „Малые Росіи“ Московської держави XVII. ст. — Сергій Іваницький-Василенко: Державське землеволодіння польської шляхти в Гетьманщині. —

3.) **Праці Комісії для виучування історії західньо-руського та українського права.** — Випуск II. — УАН — Збірник Соціально-економічного Відділу No. 6. — Київ. 1926. —

ст. XIV. + 303. + II. — вел. 8°. — Зміст: Акад. Николай Василенко, Голова Комсії. — Передмова. — Лев Окиншевич, Секретар Комісії: Комісія для виучування історії західно-руського та українського права при Соціально-Економічному Відділі Української Академії Наук в роках 1925 — та 1926. (Короткий огляд праці Комісії з 1. червня 1925. по 1. червня 1926 рр.). — Акад. Онікій Малиновський: Огляд архівних матеріалів з історії західно-руського та українського права, що переходять в Дрєвлєхранилищі Московського Центрального Архіву (по 1. лютого року 1926.). — Проф. Микола Максимейко, Член-кореспондент Академії: — Система Руської Правди в її поширеній редакції. — Проф. Микола Товстоліс: Про знахідку по Литовському праву. — Лев Окиншевич: Генеральна старшина на Лівобережній Україні XVII—XVIII. в. — Інструкція генеральним асаулам Івану Жоравке, Івану Скоропадському, Хорунжому Даниле Апостолу, бунчужиному Якову Тарновському. (додаток до розвідки Л. Окиншевича). — Іринарх Черкавський — Сліди доміняльного (панського) суду на Лівобережній Україні наприкінці XVII. і початку XVIII. в. — Микола Тищенко — Боротьба київських козаків з магістратом за право шинкувати горілкою. — Григорій Попов — До історії сусідства на Правобережжі. — Серафима Пятницька — „Приказ Великия России“. — Іван Балінський — Нариси з історії феодалізму та феодального права в Польщі, Литві та на Україні. Нарис I. Вступ. Огляд літератури. — Критика і бібліографія. —

4.) **Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права.** Випуск III. — УАН. — Збірник Соціально-економічного Відділу ч. 12. — Київ 1927. — стор. XXVII. + 500 + II. вл. 8°. — Зміст: Розвідки. — Наукові Звідомлення. — Полеміка й зауваження. — Критика і бібліографія. —

5.) **Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права.** — Випуск IV. — УАН. — Збірник Соціально-економічного Відділу ч. 13. — Київ 1928. — стор. IX. + 255. — вел. 8°. — Зміст: І. Ю. Черкавський: Про копні суди на Україні та Білорусі в XVI—XVIII. віках. —

6.) **Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права.** — Випуск V. — УАН. — Збірник Соціально-економічного Відділу ч. 14. — Київ 1928. — стор. 457. вел. 8°. Зміст: Продовження праці І. Ю. Черкавського під заголовком: Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI—XVIII. в. в. —

7.) **Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права.** — Випуск VI. — ВУАН — Збірник Соціально-економічного Відділу ч. 18. — Київ 1929. — стор. XII. + 527. вел. 8°. — Зміст: Розвідки. — Наукові Звідомлення. — Зауваження, критика і бібліографія. —

8.) **Dr. Jan Korzonek:** Przyczynki do polskiego procesu cywilnego. — Leon Frommer Kraków 1931. — str. 6 + 246; form. 16°. —

Цікаві є згляди, які спонукали автора написати ці „Причинки“. В передному слові автора читаємо між іншими: „...Ale tu właśnie zachodzi obawa, że ta praktyka (scil. sądowa) oparta dotąd na trzech odmiennych ustawodawstwach, pójdzie i po wejściu w życie nowego kodeksu w trzech rozbieżnych kierunkach. Rzecz to bowiem zrozumiała, że sądownictwo każdego z trzech byłych zaborów, stosując nowe przepisy, w wypadkach wątpliwych siłą przyzwyczajenia nagiąć je będzie do znanych sobie dobrze instytucji prawa dzielnicowego. Jaskrawym tego przykładem jest fakt, że jeszcze obecnie, w półtora roku po wejściu w życie jednolitego kodeksu postępowania karnego, forma wyroków sądów karnych jest w każdej z trzech byłych dzielnic odmienna, bo w każdej oparto ją na dawniejszych wzorach“. — Погодитися належить зовсім з автором, о скільки він твердить, що одноцільна кодифікація якогось закону не потягає автоматично за собою одноцільного примінення тогож закону на цілій території держави, а причина цього лежить в призвичаєнні суддів до деяких правних уладжень. Ми додалиб від себе, що крім повисшої причини є ще дуже важною ця обставина, що горожани поодиноких дільниць мають зовсім відмінне виховання і не приймуть накинених їм законів, якщо ці останні не будуть якраз відповідати їхньому вихованні. Це повинні пам'ятати законодавці та не уніфікувати надто поспішно законодавства, бо така уніфікація, — якщо суспільність на неї не погодиться, — принесе певне більш шкоди, чим хісна.

9.) **Dr. L. Peiper** — Komentarz do ustawy karnej skarbowej z 2. sierpnia 1926. Dz. U. R. P. 105. poz. 609. — Kraków — Leon Fromer 1931. — XV. + 499. + 8 nlb. — 16°.

Коментар — крім самого закону — містить ще 26. додаткових законів і розпорядків, а крім цього численні цитати обіжників і заряджень Міністерства. На жаль, — додаткові матеріали законодатні узгляднює автор лиш до 1930. року включно, так що приміром закон про сірниковий монополъ поданий в давнім тексті, а не в тексті з 30. січня 1931. — До поодиноких приписів закону автор додає цінні уваги. Зовнішній вигляд коментаря дбайливий, натомість не можна не висказати здивування, що в такім малім коментарі в часі друку зроблено стільки похибок; сам автор начислює їх на 63! А прецінь в літературі правничій здибуємо підручники богато більші обємом, в котрих не знайдеться ні одна похибка. Такими є всі німецькі видавництва і з них повинні брати собі приклад інші. Це-ж розпука для читача в часі уживання книжки безнастанно контролювати, чи в даному місці не заходить помилка.

10.) **Komisja Kodyfikacyjna Rzplitej Polskiej.** Podsekcja III. prawa cywilnego. Tom I. zeszyt 3. c.: Kodeks cywilny Rzplitej Polskiej. Księga pierwsza. Przepisy ogólne. Projekt wraz z uzasadnieniem opracował Ignacy Łyskowski, profesor Uniwersytetu warszawskiego, referent główny do części ogólnej kodeksu cywilnego i prawa zobowiązań. — str. 10. + 87. — form. 8°.

11.) **Komisja Kodyfikacyjna Rzplitej Polskiej.** Sekcja postępowania cywilnego. Tom I. Zeszyt 9. — Projekt ustawy o prawie egzekucyjnym oraz Projekt przepisów wprowadzających prawo egzekucyjne, przyjęte przez odnośną Podkomisję przygotowawczą Sekcji postępowania cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P. Warszawa 1931. — str. 106. — form. 8°.

Проект не повний, бо брак приписів що до забезпеченого поступовання, як тимчасове зарядження, арешт і т. п. Приписи ці не були ще й навіть предметом нарад Кодифікаційної Комісії. Справа ухвалення екекуційної ординації стається наглою, бо Міністерство Справедливости стоїть на становищі, що кодекс цивільного поступовання не може вийти в життя, якщо рівночасно не буде введена екекуційна ординація.

12.) **Komisja Kodyfikacyjna Rzplitej Polskiej.** Podsekcja II. prawa cywilnego. Tom I. Zeszyt 2. — Drugi referat przygotowawczy do prac nad skodyfikowaniem jednolitego prawa ksiąg ziemskich (ksiąg hipotecznych, gruntowych, wieczystych) obejmujący zestawienia tez, które mają być podstawą projektu ustawy, w opracowaniu głównego referenta projektu prof. dr. Fryderyka Zolla. — Warszawa 1931. — str. 40. — form. 8°.

Про первісний проект повисшого закону писали ми широко в нашому журналі. (гл. ч. 3.) 1931. „Життя і Права“ — стор. 7—16.). — В міжчасі автор видав повисший проект, в якому деякі приписи майбутного закону змінив. І так, що до самого уладження „земської книги“ закидує поділ на 7. частий, а ділить її на чотири, причім поділ цей нагадує зовсім поділ гіпотечного виказу в бувш. Королівстві на основі закону з 1818. року. По приписам останного проекту — „земський виказ“ має бути поділений на 4. части, з котрих перша відповідає нашій Карті „А“, — друга нашій карті „Б“, — третя і четверта разом взяті, творять нашу карту „Ц“, з цією ріжницею, що в часті третій вписується всі тягарі, за виїмком заставничих прав і реальних тягарів, для котрих є призначена четверта часть. — Крім цього, з новостий, яких не було в першому проекті, слід замітити таке: Засадою є, що впис річового права наступає тільки на внесення інтересованої сторони, натомісць з уряду вписується повисше право тільки у випадках, в яких закон виразно це постановляє. До цієї засади одначе автор додає слідууючу по-

станову: „Jednak o tyle, o ile zachodzi obowiązek wpisu, właściwy sąd ziemski, jeżeli już dowie się o prawach pozaksięgowo nabytych, zmienionych lub umorzonych, zmusi karami porządkowymi strony do postawienia wniosków o przepisane ustawowo wpisy, oraz do przedłożenia sądowi potrzebnych w tym celu dokumentów i złożenia takichże oświadczeń”. (стор. 20). — Припис — сам по собі — подібний до припису австр. закону з 23 5. 1883. р. про узгіднювання стану фактичного зі станом табулярним, різниться одначе від цього останнього тим, що коли останній вимагав в такому випадку для судового поступовання донесення катастрального уряду, — то цитований нами припис проекту не очеркує докладно, яка це має бути відомість, що буде служити основою такого поступовання. Треба прийняти отже, що Суд на основі кожного донесення буде обов'язаний до введення того поступовання, що знова як з одної сторони перетяжить надмірно Суду, так з другої може статися черговою неприємністю для широких кругів населення. Крім цього сам характер повисшого припису надто поліційний і зовсім не годиться до приписів приватно-правних.

13.) **Rechtsvergleichendes Handwörterbuch für das Zivil — und Handelsrecht des In — und Auslandes — in Verbindung mit Dr. Carl Heinrich, Dr. Julius Magnus, Dr. Oscar Mügel, Dr. Walter Simons, Dr. Heinrich Titze, Dr. Martin Wolff — herausgegeben von Dr. Dr. Franz Schlegelberger. — Erster Band — Länderberichte. — Berlin 1929. — Verlag von Franz Vahlen. — S. VI. + 1016. — Lex 8. — Zweiter Band — Abandon-Einrede. — Berlin 1929. — Verlag von Franz Vahlen. — S. IV. + 836. — Lex 8. — Dritter Band — Eisenbahntransportgeschäfte — Grundstück. — Berlin 1931. — Verlag von Franz Vahlen. S. IV. + 837. Lex 8.**

Праця світового значіння, котра має подати обов'язуючі у всіх державах системи цивільного та торговельного права. Перший том містить відомости про повисші правні системи в краях Європи, Азії, Африки, обох Америк та Австралії. Від II. тому почавши починається словник, в котрім під поодинокими кличами є представлена порівнюючо якась інституція правна по всіх законам. Представлення кожної інституції, — що займає переважно по кількадесять сторінок дрібного друку, — творить само про себе самостійну працю. Ціле видавництво є обчислене на около 12 томів, з котрих досі появилася всело 3. Підручник необхідний для кожного наукового робітника, на жаль дуже висока — як на наші обставини ціна (около 200 золотих за один том!) не дозволяє — поза публичними книгозбірнями — набути цей цінний підручник.

Я. Л.

Wschód, ilustrowany kwartalnik poświęcony sprawom wschodu. Rok II. Warszawa, lipiec 1931. r. Organ polskiej

młodzieży akademickiej, zgrupowanej w Orientalistycznym Kole Młodych, poświęcony sprawie przyjacielskiego zbliżenia i zapoznania się z narodami Bliskiego i Dalekiego Wschodu.

Це число квартальника польської молоді академічної замітне статтями українців: д-ра Мих. Ковалевського „Гігантська боротьба новітнього прометея“; д-ра Романа Смаль-Стоцького „Україна та мир в Європі“, як також Івана Липовецького „Симон Петлюра“, та Н. Бончковської „Тарас Шевченко а Нарід Польський“.

Цікавий орган заслугує на те, щоб на нього звернути увагу.

К. Л.

Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Kryminalnego. Materiały opiniodawcze o zagadnieniach ustrojowo-procesowych. Zeszyt I.

Prof. Dr. Emil Stanisław Rappaport. Zagadnienie Sądu przysięgłych w Polsce:

Odpowiedź na ust. 4. Dz. XVII. Ankiety konstytucyjnej Sejmu R. P.:

1. Zamiast wstępu. 2. Blaski i cienie przestarzałej instytucji. 3. Syntetyczna dwupostać projektowanych reform u obcych. 4. Sąd przysięgłych a konstytucja polska. 5. Sąd przysięgłych, a ustawodawstwo ustrojowo-procesowe polskie. 6. Czy wprowadzać sąd szczególny (jakby ławniczy) dla spraw t. zw. politycznych? 7. Wnioski. Źródła. Warszawa. Skład Główny: „Biblioteka Prawnicza“. 1931. —

Секретар Кодифікаційної Комісії д-р Рапапорт кінчить цю свою працю жаданням счеркнення арт. 83. конституції з 1921. р. та разом з цим і всіх приписів про суди присяглих в законі про устрій судів в кодексі карного поступовання. Автор утврджує, що найкраще вимірюють справедливість державні суди, тому треба усунути суди присяглих.

До цієї справи ще вернемо.

Л. Г.

До П. Т. Передплатників:

„Життя і Права“.

Просимо подавати усі зміни адрес негайно враз з поданням старої адреси. Звертаємо увагу, що це лежить передусім в інтересі самих передплатників.

Адміністрація „Життя і Права“ у Львові, Ринок ч. 43, I. пов.

Іван Кохановський,

вислужений радник судовий і адвокат в Богородчанах, був-
ший посол до галицького Сойму і організатор Краковеч-
чини, помер після тяжкої недуги у Львові, дня 6. грудня
1931. р., в 65. році життя.

Похорон відбувся дня 8. грудня 1931. р. з дому жалоби
на Янівське кладовище у Львові.

Особа Івана Кохановського була в нашій громадянській
роботі часів передвоєнних добре znana. Він відзначувався
товариською привітливістю, непохитністю української іде-
ології та охотою до праці. Коли був начальником суду
в Краківці піднявся був організації цього передше запуще-
ного повіту і разом з нотарем **Іваном Буглем** та своїми най-
ближчими товаришами підніс цей повіт до освідомлення на-
ціонального, як також покликав до життя наші культурно-
освітні і економічні установи в Краківці.

В р. 1913. вибрано Його послом до галицького Сойму.

Опісля перенесено Його в характері радника судового
до Станиславова, де служив аж до часу спенсіонування, та
перед кількома роками став адвокатом в Богородчанах.

Покійний живо інтересувався нашими справами гро-
мадянськими аж до своєї смерті, хоча в останніх роках не-
змагає здоров'ям, та мав завсе відвагу і сміливість обстою-
вати свою думку в ім'я рідної і права. Він був діяльним грома-
дянином, добрим суддею і поважним адвокатом.

Під осінь ц. р. прибув до Львова для поратуння здо-
ров'я і тут несподівано помер наслідком недуги серця.

Над могилою попрощав Покійного від Союзу Україн-
ських Адвокатів у Львові товариш д-р Олександр Маргак,
який у своїй промові підніс заслуги Покійного на полі гро-
мадянської праці, та підчеркнув визначну чесноту його ха-
рактеру.

Вічна Йому Память!

З наших організацій.

СХОДИНИ ДЕЛЕГАТУРИ С. У. А. В СТАНИСЛАВОВІ.

Сходина делегатури С. У. А. в Станиславові відбулася дня 21. падолиста 1931. р. Вони були на жаль нечисленні, бо не були відповідно зорганізовані. Присутні були адвокати і апліканти з Станиславова, 2. з Калуша, один з Галича, 1. з Богородчан, 2. з Делятина. Сходина відкрив делегат д-р **Юлій Олесницький**, та згадав померших старших товаришів: **Д-ра Льва Бачинського і Д-ра Осипа Партицького**, яких пам'ять пошанували присутні повстанням з місць. Проводив сходами д-р Юлій Олесницький, секретарював д-р Антін Перегінець. Д-р Олесницький здав коротенький звіт з життя делегатури і ствердив, що на жаль по смерті тт. Бачинського і Партицького праця в делегатурі була завмерла і треба щойно тепер на ново розпочинати працю.

Реферат про завдання і цілі СУА. виголосив д-р **Роман Домбчевський**, адвокат зі Стрия, як відпоручник Виділу С. У. А. у Львові. По його рефераті вивязалася дискусія, в якій промовляли д-р Осип Когут з Богородчан, д-р Осип Меркун з Галича, д-р Тарас Коритовський з Калуша, д-р Осип Левицький з Делятина і апліканти: д-р Шлапак і Остапович. Вони висказали свої бажання до місцевої делегатури, як і до Виділу С. У. А., які делегатура в Станиславові має переслати Виділові СУА. у Львові. Делегатом вибрано д-ра Юлія Олесницького, його заступником д-ра Ярослава Крижанівського, а представником від аплікантів д-ра Шлапака.

Сподіємося, що станиславівська делегатура розпочне від тепер живу діяльність і стане знову в першому ряді делегатур СУА.

Резолюції

ухвалені загальними зборами Станиславівської делегатури С. У. А. дня 21. XI. 1931:

I). З огляду, що тільки незалежна, вільна і посідаюча повну автономію в своїх справах адвокатура, рівнорядна з Судом дає певність належитого виміру справедливості, загальні збори заявляються проти посягань нового, правительственного проекту устрою адвокатури, бо проект сей позбавляє адвокатуру незалежності, обмежує її автономію, а понадце заводить доразове судівництво над адвокатами, віддаючи честь і існування їх в руки судді.

II). Збори заявляють, що новий в'язничний регулямін є несправедливий і незгідний з духом поступу, бо ставить особи перебуваючі в арешті слідчим, котрих вини ще не устійнено, як також політичних в'язнів зовсім на рівні з особами засудженими за звичайні злочини, а політичних в'язнів рівнає зі звичайними злочинцями.

III). Збори стверджують, що виключення від оборони перед городським Судом кандидатів адвокатури, вписаних по році 1929. (1/7) є також несправедливе і неузасаднене.

Поступовання карне має стреміти до того, щоби обі сторони (прокуратор і оборонець) мали рівне правниче образування. Яка є отже ціль: виключувати від оборони кандидатів адвокатури, значить особи з правничим образуванням там, де прокураторію заступає звичайний поліцист, отже чоловік не тільки без правничого образування, але переважно навіть без середнього образування.

Виключення кандидатів адвокатури вкорочує права їх до практикування як оборонці, а понадце утруднює виконання адвокатури, не дозволяючи заступитись адвокатським кандидатом, навіть в найдрібніших справах карних.

СХОДИНИ ДЕЛЕГАТУР.

Делегатура Дрогобич.

Сходини Делегатури С. У. А. в Дрогобичі відбулися дня 12. грудня ц. р.

Звідомлення подамо в черговому числі.

Делегатура Самбір.

Сходини Делегатури С. У. А. в Самборі і Делегатури С.У.А. в Дрогобичі відбудуться дня 31. січня 1932 р. в 12. год. вполудне в салі товариства „Бесіда“, в Самборі.

Від Виділу С. У. А. прийдуть з рефератами тов. д-р В. Старосольський і д-р М. Глушкевич.

Правнича громада

українських студентів у Львові.

Дня 21. листопада 1931. р. відбулися Перші Загальні Збори „Правничої Громади“, — Секції Т-ва Прихильників Освіти у Львові.

Збори при участі 125. членів вибрали слідууючу управу: Юрій Старосольський, Люба Яцкевич, Ірена Шухевич, Роман Луцький, Евген Коропецький і Ростислав Волошин.

Нова секція під протекторатом проф. д-ра Володимира Старосольського об'єднує по чотирох роках неорганізованости вперше наших студентів правників у Львові.

Секція Правників при „Студентській Громаді“ перестала існувати враз з розв'язанням цієї останньої, а внесений на-

шими правниками статут самостійного правничого товариства при Львівському Університеті відкинув недавно Сенат за вжиття слова „український“.

Тому витаючи зорганізовання „Правничої Громади“ як Секції Товариства Прихильників Освіти у Львові, нагадуємо, що в дні 19. падолиста 1881. р. відбулися перші загальні збори „Кружка Правників“ на Львівському Університеті під протекторатом професора права цивільного **д-ра Олександра Огоновського**. Він привитав збори наших студентів правників, висказуючи вдовolenня з нашого почину та підніс потребу знання права, його історії і розвою. Ці збори вибрали до Виділу „Кружка Правників“: **Костя Левицького, Андрія Чайковського, Евгена Олесницького, Андроніка Могильницького і Гната Дзеровича**. По уконститууванні Виділу наступив відчит першого голови „Кружка Правників“ **Костя Левицького**: про значіння теорії права.

„Кружок Правників“ як секція „Академічного Брацтва“, опісля „Академічної Громади“ у Львові, розвивав через довгі роки свою діяльність в напрямі фахового формування українських студентів правників та поглиблювання знання наших правників і підготовлення їх до оборони прав укр. народу. Цей наш „Кружок Правників“ мав свою бібліотеку правничу, уладжував відчити та вказав на потребу збирання матеріалів правничої термінології.

Діяльність того першого „Кружка Правників“ у Львові обнімає **перший період організації** українських студентів правників у Львові та вона, то збільшим то з меншим успіхом, перейшла двацять і п'ять років.

Опісля виринула думка, що буде доцільніше оснувати окреме товариство наших студентів правників.

Таке оформлення „Кружка Правників“ дорадив професор львівського університету **д-р Станислав Дністрянський** і став відтак протектором того товариства, бо він любив студентів і старався їм на кожному кроці помагати.

І так по 26. роках зібралось молодше покоління наших студентів правників львівського університету і приступило в 1908. р. до оснування **Товариства „Кружок Правників“ у Львові**. Статут цього товариства приняло до відома ц. к. Намісництво у Львові рескриптом з 6. квітня 1908. р. ч. 43.603. В. §. 8. того статуту постановлено, що звичайними членами можуть бути звичайні студенти правничого віділу на львівському університеті, та що членами товариства всіх категорій можуть бути тільки особи руської (української) народности.

Це товариство поклало своєю метою: пособляти членам морально і матеріально в їх фаховім формуванні. До досягнення цієї мети товариство постановило: удержувати для

З життя нашої адвокатури.

Померли:

Д-р Володимир Охримович, адвокат у Львові.
Радн. Іван Кохановський, адвокат в Богородчанах.

Перенесли канцелярії:

Д-р Мурович Володимир з Коломиї до Заболотова.
Д-р Булик Семен зі Сокаля до Мушини.
Д-р Голубович Сидір зі Львова до Залозець.
Д-р Дозорський Михайло з Залозець до Олеська.

Отворили канцелярії:

Д-р Рабій Юліан в Самборі.
Д-р Суховерський Осип в Куликові.
Радн. Д-р Саєвич Володимир в Мединичах.

З Секретаріату С. У. А.

Просимо Товаришів адвокатів, що не подали дат помимо упімнень (рік уродження, літа адвокатури, число конципієнтів, місце осідку і т. п.), потрібних до зладження станової книги, присилати їх негайно на нашу адресу у Львові: Ринок ч. 43, I. пов.

Рівночасно повідомляємо всіх наших Товаришів, що Виділ С. У. А. розіслав до всіх наших делегатів точний спис всіх залеглих вкладок до С. У. А. і за пренумерату „Життя і Права“. Просимо переглянути в делегатів ті списи і вирівнати всі залеглости.

Сходини делегатів С. У. А. у Львові.

Дня 25. грудня 1931. р. о год. 11. передполуднем відбудуться в льокалі С. У. А. Ринок ч. 43. I. пов. сходини **всіх делегатів** С. У. А. з слідуючим порядком нарад:

1). Отворення сходин — делегат тов. Д-р Евген Щуровський.

2). Про значіння і завдання С. У. А. — Президент С. У. А. Д-р Кость Левицький.

3). Про обовязки делегатів — тов. Д-р Лев Ганкевич.

4). Про проект нового адвокатського устрою — віцепрезидент С. У. А. — Д-р. Михайло Волошин.

5). Внески і запити.

Участь всіх делегатів обовязкова.

СТАРА ЛЬВІВСЬКА ДРУКАРНЯ І ЛІТОГРАФІЯ ПІЛЛЕР-НАЙМАНА

видала на р. 1932 календарі і термінарі. Між ними:

1. Великий Термінар оправлений, обнимаючий побіч властивого термінаря також часть інформаційну, як спис адвокатів і нотарів з наведенням Палат і судових округів; виказ судів впорядкований після апеляцій і округів; адвокатську державну і автономну (львівську) тарифу; нотаріальну таксу, обчислення процесових коштів; судові належитости; інтабуляційні належитости; оплата в пост. реєстровім; належитости в поступованню перед Найв. Триб. Адмін.; стемплеві оплати і т. і.
2. Малий кишневий термінар, конечний для адвоката в суді. Обнимає найважливіші оплати судові і адміністраційні, тарифи, табелю відсоток умовних і правних і і.
3. Нотесовий календарик з календариком і термінариком на всі дні року.
4. Стінний український календар з греко-катол. і лат. святами, з астрономічними означеннями місяців.
5. Український кишневий календарець з календарієм і вільними сторінками до вписування.
6. Тижневий календар картковий, потрібний до бюр і контор, з термінарем.
7. Старий, що виходить вже 77 літ „Галічанін“ з календарієм, всякими інформаціями і літературною частю.

Оречення Найвисшого Суду.

341). §. 34. гал. зак. гром. з 12/8. 1866. ч. 19. дн. зак. кр. і §. 32. зак. з 3/7. 1896. Ч. 51. дн. зак. кр.

В позві про відшкодування проти громади по причині переступлення обов'язків, входячих в обсяг „місцевої поліції“ належить виказати, що дотично вини тоїж громади видано вже адміністративне оречення, рішаюче для спору про устійнення висоти і призначення відшкодування, через долучення його до pozwu. З мотивів: Позовник безпідставно оспорує вирок відкличного суду з ревізійних причин з §. 503. ч. 3. і 4. п. ц. Фактичні устійнення апеляційного вироку, що закинені в позві пізваній громаді занедбання, дотичуть лиш браку догляду над належитим удержанням спілкою „Преміер“ містка, на котрому зайшов нещасливий випадок, є нестисле і подекуди суперечне зі змістом pozwu, який є виключно міродайний по думці §. 396. з. ц. у відношенні до попавшої в заочність пізваної громади. Позовник закидує в позві пізваній громаді, що не лиш дозволила через довший час на удержування згаданого висше фірмою містка в ушкодженому стані, але також занедбала в хвилі випадку освітити вулицю мимо темноти і не помістила в тому місци ніяких знаків з пересторогою в цілі запобіження нещасливим випадкам. Однак повисша суперечність не є суттєва і тому не може оправдати ревізійної причини з §. 503. ч. 3. п. ц. До „місцевої поліції“ громади належить догляд в цілі заповнення безпечности руху на публичних дорогах, як також і власний обов'язок громади удержування таких доріг wraz з їх складовими частями (мостами, містками, огороженнями і т. і.) в доброму стані і запобігання випадкам в уличному русі. Тому не можна між тими двома групами обов'язків громади потягнути границі, оскільки йде про допускаємість теперішнього pozwu. Отже, якщо позовник згідно зі змістом pozwu зістав тілесно ушкоджений на діравому доїздовому містку, який є мнимо власністю фірми „Преміер“, але є складовою частию хідника на публичній громадській, згідно державній дорозі, то повинен був у відношенні до пізваної громади виказати, що дотично її вини видано вже адміністративне оречення, пересуджуюче для спору устійнення висоти і призначення відшкодування, тому, що для Галичини є обов'язуючі досі спеціальні постанови §. 34. гал. закону громадського з дня 12. серпня 1866. ч. 19. дн. з. кр. і §. 32. зак. з дня 3. липня 1896. ч. 51. дн. з. кр., які нормують спосіб поступовання в справах про відшкодування по причині переступлення обов'язків, що входять в обсяг „місцевої поліції“. Тимчасом позовник цього не зробив, бо ані не долучив до

позву дотичного оречення політичної влади що до засади спірного правіжу ані навіть не твердив, будьтоби таке оречення запало, супроти чого оба низші суди слушно віддалили позовника з його позовом як передвчасним і тому ревізія не могла мати успіху. (О. з 9/4. 1929. III. Рв. 2877/28.).

342). Розп. з 26. марта 1916. ч. 87. дн. зак. держ.

Судове зложення документу по думці розп. з 26/3. 1916. ч. 87. дн. з. д. може мати місце тільки для набуття річевих прав на неписаних до ґрунтових книг нерухимостях, а не задля ухилення таких прав.

З мотивів найв. суду: Найв. суд вважає влучним правний погляд відкличного суду, що в даному випадку, з наведених в оспореній ухвалі причин, не можна приймати властивости процесового суду I. інстанції з §. 81. н. юр., і це тим менше, що як це видно зі змісту позову, вгч. 80. кн. нафт. городського суду в Солотвині, обнимаючи поле нафтове „Вікторія ч. 214.“, зістав в часі війни знищений, супроти чого не може бути переведене вичеркнення нафтових прав, прислугуючих пізваному на тому нафтовому полі, бо судове зложення документу, по думці розп. з дня 26. марта 1916. ч. 87. дн. держ. може мати місце лиш для набуття прав річевих на неписаних до ґрунтових книг нерухимостях, а не для ухилення таких прав. Але процесовий суд є властивий з §. 99. н. юр., тому що позовник домагається від пізваного опорожнення і віддання в посідання нафтового терену, що до котрого права нафтові пізваного погасли внаслідок розвязання контракту. Той терен є безсумнівно „жаданням в позові предметом“ в розумінні §. 99. уст. 1. н. юр., а що він лежить в окрузі процесового суду першої інстанції, то цей суд є властивий з §. 99. уст. 1. н. юр. і тому найв. суд узгляднув рекурс позовника і змінив оспорену ухвалу, привертаючи до правної сили ухвалу I. інст. (О. з 5/3. 1929. III. 1. Рв. 29/29.).

343). §§. 9. і 10. зак. з. 16/2. 1883. ч. 20. дн. зак. держ. зновелізовані 31/3. 1918. ч. 129. дн. зак. держ.

Узнання подружа розвязаним по попередньому узнанні подруга помершим може бути переведене також в неспорівному поступованні. З мотивів найв. суду: Рішення в справі узнання подружа розвязаним видано супроти заіснувавших умов з §. 112. з. ц. згідно з постановами §§. 9. і 10. закону з 16. лютого 1883. ч. 20. дн. зак. держ. і змістом новелі з 31. марта 1918. ч. 129. дн. зак. держ., а нестійний є погляд зажалення, начеби узнання подружа розвязаним, по узнанні подруга помершим, могло наступити тільки в процесовому поступованні. (О. з 30/4. 1929. III. Р. 310/29.).

344). §§. 1. і 3. зак. з 5/3. 1869. ч. 27. дн. з. держ. і зміст зак. з 12/7. 1902. ч. 147. дн. з. держ.

Пересування візків силою людською не є в причиновій звязі з рухом залізниці, порушуваної елементарною силою, хочаб людська сила порушувала візки тором, призначеним для залізниці, порушуваної елементарною силою.

В спорі Й. Г., залізничного робітника проти підприємства „Польські Залізниці Державні“ за 51.049.87 зол. і до-смертну ренту по 43.17 зол. місячно, найв. суд не узгляднув ревізійного рекурсу позовника від ухвали апеляційного суду у Львові, котрою змінено ухвалу окружного суду в Сяноці, узнаючи місцеву невластивість суду і позов відкинено.

З мотивів апеляційного суду: Суд I. інст. хибно пояснює постанову §. 1. зак. з 5. марта 1869. ч. 27. дн. зак. держ. і зміст зак. з 12. липня 1902. ч. 147. дн. з. держ. приймаючи, що через „подію в руху“ залізниці, урухомлюваної елементарною силою, належить розуміти кожду подію на території даної залізниці без огляду на те, чи була вона в якійнебудь звязі з тим рухом. По виразному змістови тієї постанови закону дотична подія, яка має спричинити відповідальність залізничного підприємства, мусить зайти „серед руху залізниці“, отже мусить бути у звязі з діланням тієї елементарної сили і зі спеціальною небезпекою, полученою з діланням цієї сили. В даному випадку подія, на котрій спирає позовник свій правіж, не мала ніякої звязі з рухом дотичної залізниці, ані з діланням дотичної елементарної сили, бо зайшла вона внаслідок зударення двох візків, пересуваних залізничним тором людською силою, а позовник навіть не твердить, будьтоби перевозження тими візками цегли зі станції З. на станцію в С. було принайменше якимнебудь при-готовлюванням висше згаданого руху залізниці. Супроти того нема вимогів з §. 3. висше наведеного закону, які уза-саднявалиб властивість першого суду в даному випадку.

З мотивів найв. суду: Влучно прийняв суд II. інст., що пересування візків руками не є в ніякій звязі з рухом залізниці, урухомлюваної елементарною силою і тому занятим при руху повисших візків робітникам не грозить спеціальна небезпека, звязана з рухом залізниці урухомлюваної елементарною силою. Тим самим відпадає спеціальна властивість суду місця події з §. 3. згаданого закону і тут мають примінення постанови §§. 75/2 і 74/1 нор. юр., уза-садняючі властивість судів у Львові (арт. 1. розп. през. мін. з дня 8. липня 1920. поз. 504. дн. зак., §. 10/5. розп. през. Рп. з дня 9/12. 1924. поз. 967. дн. зак. і арт. 24. розп. през. Рп. з дня 17/9. 1926. поз. 565. дн. зак. (О. з 11/6. 1929. III. Рв. 379/29).

345). §§. 28. і 42. закону з 23/12. 1917. ч. 501. дн. зак. держ.

Постанова §. 28. закону з 23/12. 1917. ч. 501. дн. зак. держ. є по думці §. 42. цьогож закону постановою безглядно обов'язуючою і не може бути ухилена іншими умовами на некористь забезпеченого. (О. з 9/7. 1929. III. Рв. 2279/28.).

346). Закон з 17/2. 1922. поз. 164. дн. зак. про державну цивільну службу.

До службових поборів працівників кас хорих не відносяться постанови про державну службу, тільки постанови про торговельних помічників. З мотивів: Ревізія основана на ревізійній причині з §. 503. ч. 4. не є стійна. Закладаючому ревізію не прислугує по думці §. 528. п. ц. средство правне проти двох рівнозвучних ухвал нижших інстанцій, узгляднюючих заміт недопускаємости судової дороги відносно I. уступу жадання позову. Також провірюючи по думці §. 340. уст. 3. п. ц. з уряду акти спору не найшов ревізійний суд ніякої причини до квестіонування правного погляду нижших судів, що заміт недопускаємости судової дороги у відношенні до повисшого жадання позову, причім вистане покликатись на уоснування вироків обох нижших інстанцій з тою лиш приміткою, що належить відріжнити справу розв'язання службового відношення, яке відносно повітових кас хорих зістало переказане до адміністраційного поступовання, і це в послідній інстанції на основі §. 2. розп. мін. праці і суспільної опіки з дня 9. липня 1924. дн. зак. поз. 619. ч. 53. від правіжу за виплату платні, належної службовикам тих кас і за відшкодування по причині передчасного wypowiedження службового відношення. Ті послідні правіжі належуть до дороги спору по думці §. 34. закону з 16. січня 1910. ч. 20. дн. зак. держ. Нестійний є погляд, начеби арт. 73. зак. з дня 19. мая 1920. поз. 272. ч. 44., дн. зак. надавав службовикам кас хорих у відношенні до тих кас права, унормовані законом з дня 17. лютого 1922. дн. зак. ч. 21. поз. 164. для державних урядників про державну цивільну службу, бо покликаний артикул постановляє, що урядники і функціонарі кас хорих хоронені є правом у такій мірі, як державні урядники. Подрібні постанови нормуючі права і обов'язки службовиків кас хорих, а з осібна їх внутрішнє відношення до заряду, є поміщені в статуті і службовому регуляміні, який по думці постанови I. уст. арт. 73. покликаного висше закону має бути ухвалений зарядом дотичної каси і затверджений урядом забезпечень. Отже якщо згадана законна постанова зрівнала службовиків каси хорих з державними урядниками лиш в понятті карних законів (§§. 81., 312. і 314. з. к.), а що до внутрішніх відносин працівників каси хорих відсилає їх

до регуляміну, котрого заряд пізваної каси досі не ухвалив, влучний є правний погляд, що в даному випадку належить примінити постанову §. 20. закону з дня 16. січня 1910. ч. 20. дн. зак., яка допускає розв'язання службового відношення, навіть без важної причини, але за виповідженням на законом означений час, а в разі існуючої що до цього умови, на умовлений час. Тому що не є спірне, що умовлений час виповідження мав виносити три місяці, а пізвана каса виповіла позовникови службу на два місяці, слушно засуджено її по думці §. 29. цього послідного закону на заплатавання позовникови поборів за третій місяць. З огляду на те, що позовник в тому третому місяці не мав чинностей поза осідком уряду і що дієти є лиш зворотом получених з поїздками поза місце службового осідку, є узасаднене віддалення позовника з його жадання признання йому тих дієт. Вкінці належить запримітити, що по думці §. 29. послідного закону, працівник може вразі передчасного видалення його зі служби домагатись крім поборів з умови або на підставі закону, також відшкодування, оскільки мав дальшу шкоду. В даному випадку не було підстави до признання такого відшкодування, тому, що жадання позову звучало на заплату поборів за час до внесення позову, а таке жадання не є рівнозначне з відшкодувавчим правіжем, якого суттєвим знаменем є існування шкоди, а її позовник зовсім не виказав. Отже не можна твердити, що домагання відшкодування впливало з фактичної засади позову (§. 226. п. ц.). (О. з20/2. 1929. III. Рв. 956/28.).

347). §§. 1, 2. і 3. закону з 9. серпня 1908. ч. 162. дн. зак. держ.

Речинець доходження правіжів на основі автомобілевого закону є додержаний, якщо пошкодований перед впливом речинця прилучиться до карного поступовання. З мотивів: По змістови позову позовниця домагалась відшкодування на основі постанов §§. 1, 2. і 3. кінцевий уступ закону з дня 9. серпня 1908. ч. 162. дн. з. д. про відповідальність за шкоду з автомобілевого руху. Випадок позовниці мав місце безсумнівно в дні 31. жовтня 1924., а що позовниця виступила з домаганням відшкодування вже 28. лютого 1925., прилучуючись до карного поступовання проти пізваного і пізніше ще перед кінцем того поступовання внесла відшкодувавчий позов, тому не є стійний погляд висказаний в оспореному вироді, начеби право позовниці домагатись відшкодування задавнилось по §. 6. уст. а, покликаного закону. З постанови цієї зовсім не виходить, начеби ушкоджений в часі автомобілевого руху в ціли зреалізування свого відшкодувавчого правіжу був приневолений в означеному там речинці внести судовий позов. Вистане, якщо він відшкодування жадає прилучившись до карного поступо-

вання, бо на тій дорозі також може одержати свій правіж без потреби роблення видатків звязаних з веденням спору. Покликання постанови §. 1497. з. ц. є хиблене, тому, що не можна його примінювати до коротших речинців задавнення цивільним законом не передбачених і інакше, чим в цивільному законі унормованих. Внаслідок того відкличний суд хибно поступив, поминувши постанови автомобілевого закону, бо ті постанови узасаднюють правіж позовниці. Пізваний зовсім не твердив, як це оспорений вирок приймає, начеби випадок спричинила позовниця, — противно у відповіді на позов навів, що випадок спричинив кермуючий зіпсованим самоходом, причіпленим до самоходу кермованого пізваним. Заміт той пізваного є однак без значіння, бо він як кермуючий зложеним в цей спосіб моторовим поїздом (§§. 34. і 35. розп. мін. публичних робіт і внутр. справ з 6. липня 1922. поз. 587. дн. зак.) є відповідальний за спосіб функціонування причіпленого воза і поведення його керманача, котрого не можна уважати третьою особою в розумінні §. 2. закону автомобілевого. Отже коли з тверджень самого пізваного виходить, що випадок спричинили події, які його відповідальності не виключають, правіж позовниці що до самої засади є стійний з огляду на постанови §§. 1. і 2. автомоб. закону, а тому, що низші суди не розглядали його висоти по причині хибного правного погляду, найв. суд не може оречи в самій річі. Отже належало ухилити вирок низших судів і передати справу процесовому судови в цілі доповнення розправи. (О. з 13/3. 1929. III. Рв. 2651/28).

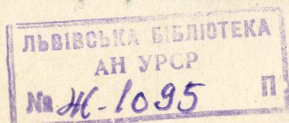
АДВОКАТСЬКІ ДРУКИ.

В Секретаріаті С. У. А. у Львові, Ринок 43, I. п.

можна замовляти отсі друки:

1. Контракт купна-продажі (за один пр.)	.	.	0·10 зол.
2. Процесова повновласть	.	.	0·05 „
3. Спис коштів I. інстанції	.	.	0 05 „
4. Спис коштів II. інстанції	.	.	0·05 „
5. Цивільне позовництво в карних справах	.	.	0·05 „
6. Позов векслевий	.	.	0·05 „
7. Позов про наказ заплати в поступов. упом.	.	.	0·05 „

Кошти пересилки поносить замовляючий.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК
„КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ“

У Львові, Ринок ч. 10.

акредитує українські кооперативи всіх видів,
приймає вкладки ощадности в золотівій
і чужій валюті та опроцентує їх.

Резервові фонди ульокovanі в нерухомості.

Ч. Телеф. 433, — Чекове конто П. К. О. Варшава 143.467.

Жирове конто в Польськiм Банку.

Адреса для телеграм: „Центробанк“.

„Народна Торговля“

КРАЄВИЙ СОЮЗ СПОЖИВЧИЙ

у Львові, Ринок ч. 36

і в 23. складах по містах.

СПОЖИВЧІ І КОЛЬОНІЯЛЬНІ ТОВАРИ ДЛЯ
КООПЕРАТИВ І СВОЇХ ЧЛЕНІВ ТА
ГОСТЕЙ.

ВИНА БОГОСЛУЖЕБНІ І СТОЛОВІ.

КАВА, ЧАЙ І КАКАО У ВЛАСНОМУ ОПА-
КОВАННІЮ.

**Зі спеціальним узглядненням по-
треб П. П. Адвокатів
видала**

ТЕРМІНАРІ і КАЛЕНДАРІ

НА РІК 1932.

Ф І Р М А

ДРУКАРНЯ і ЛІТОГРАФІЯ

Піллера і Наймана

у ЛЬВОВІ, вулиця ЛИЧАКІВСЬКА 3.

ТЕЛЕФОН 7-27.

**Просимо жадати цих календарів в кожному паперовому
склепі і книгарні або в нашій фірмі.**

**Термінар адвокатський у формі книжки. Має частъ на
записки агенд, — докладні списи адвокатів і нота-
рів у цілій Польщі, тарифи належностей судових,
оплат стемплевих, адвокатські тарифи і т. п. Ціна
3.80 зол.**

**Підручним скороченням книжкового термінаря є кише-
невий термінарник. — Ціна 3 зол.**

**Узгляднюючи СУДОВІ АВДІЕНЦІЇ зазначено в наших
календарях святочні дні віроісповідань: рим.-кат.,
гр.-кат. і жидівського, а це:**

Календарі тижневі (стоячі, на бюро).

„ бльочкові (форм. дуже вел., вел. і мал.).

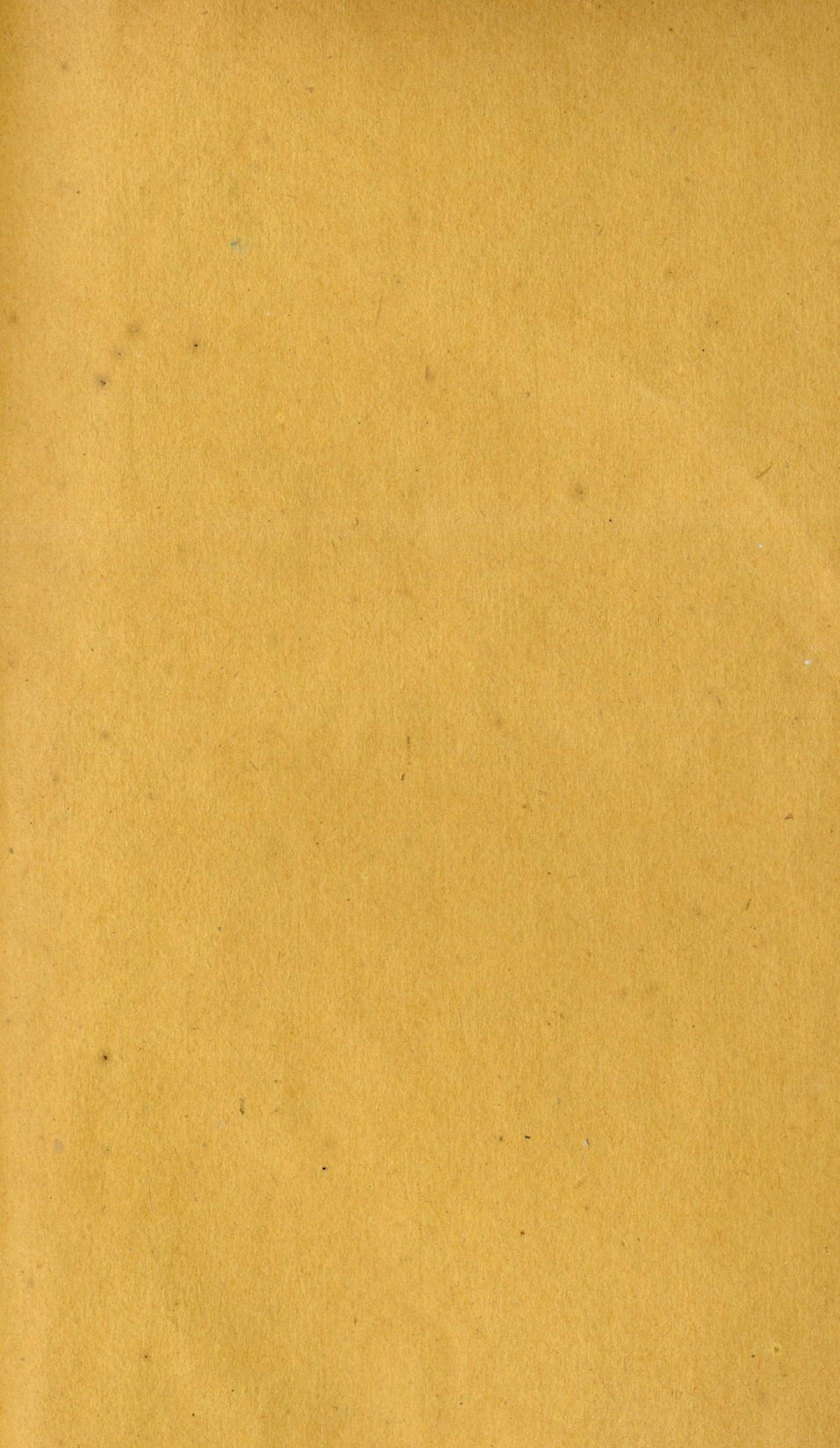
„ бібулові (підкладки на бюро).

**„ нотесові, дневнички, — кишениві, — стінні
аркушеві і т. п.**

**Проспект і цінник календарів висилає наша фірма
відвортною поштою.**

З друкарні Вид. Спілки „Діло“ у Львові, під управою Ю. Сидорака.

126

БІБЛІОТ. А
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

1095 1.60

БІБЛІОТ. А
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

III
ДЖ 74.916
1931-1-4